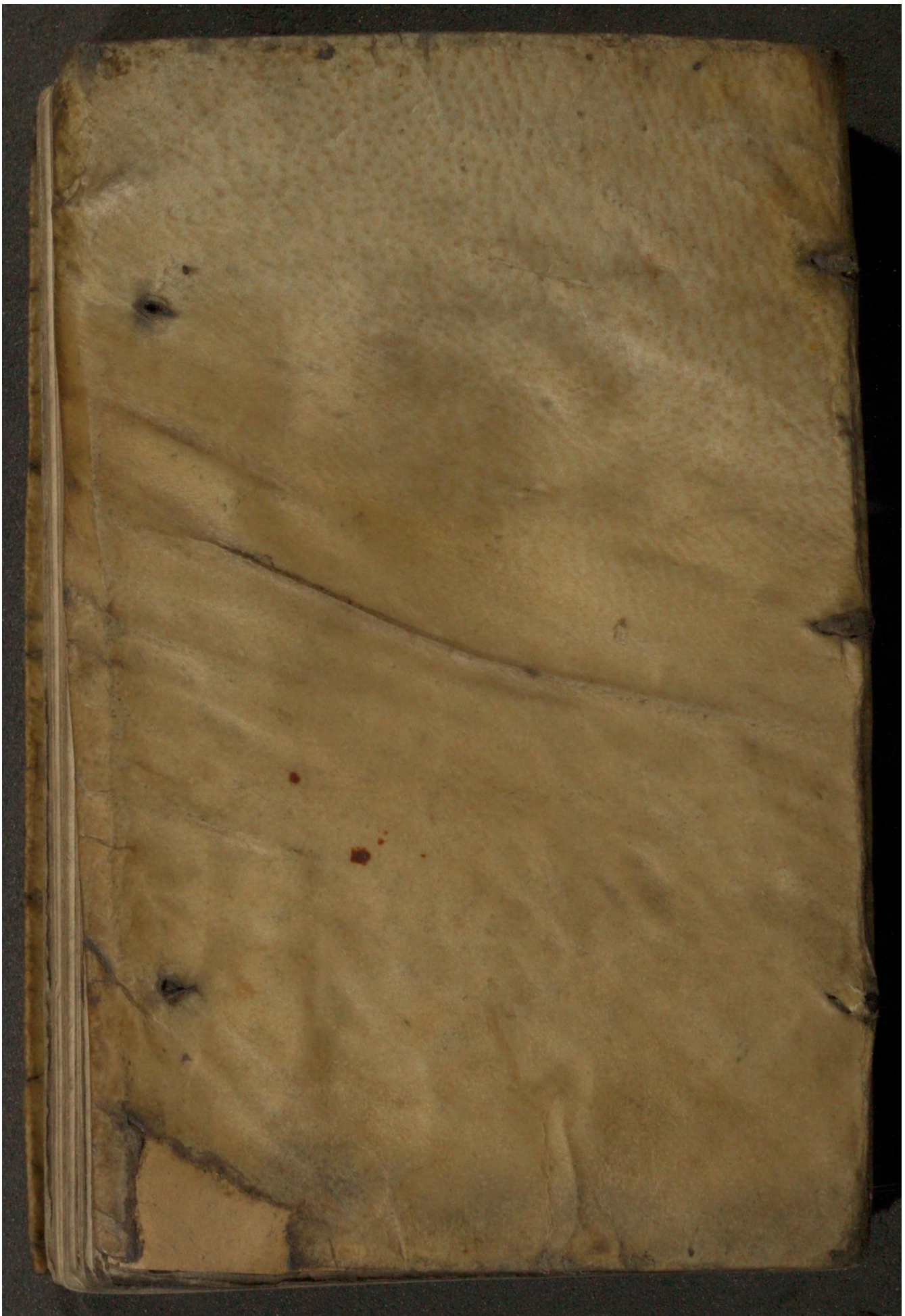

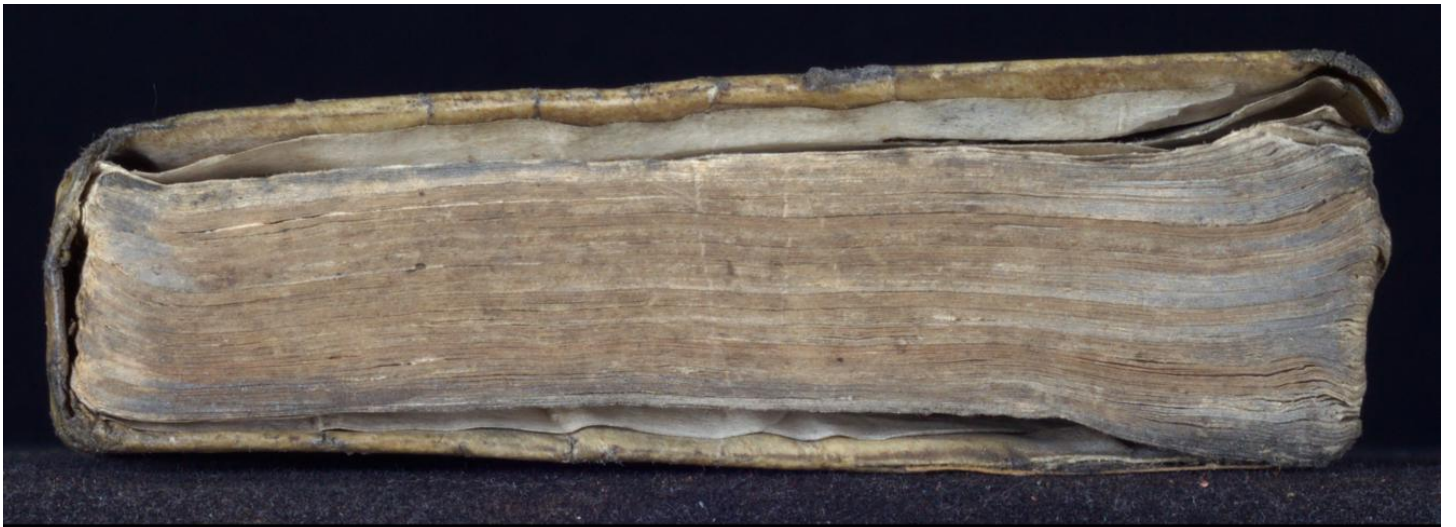

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4904/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4904/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4904/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4904/A

N.V.

18
P

4904 | A

17

0107-

40 633

1693

139

L. ... rari ...
et ...

...

N
D
AD
BE
VA
ACC
P

DE
MAGIA,
DE OBSERVATIONE SOMNIORVM
ET DE DIVINATIONE
Astrologica,
LIBRI TRES.

ADVERSVS FALLACES, ET
SUPERSTITIOSAS ARTES.

AUCTORE
BENEDICTO PERERIO
VALENTINO SOCIETATIS IESV.

ACCESSERVNT INDICES DVO,
*Primus est Capitulorum, & Disputationum. Alter
Rerum Verborumque copiosus.*

COLONIAE AGRIPPINAE,
Apud Ioannem Gymnicum sub Monocerote,
Cum gratia & Privilegio Caf. Maieft.

CAMILLO
CAETANO PA-
TRIARCHAE ALEX-

ANDRINO.

BENEDICTVS
PERERIVS

S. D.

NRIASVNT GENERA RE-
rum, CAMILLE Patriarcha illu-
strissime, in quarum studio & obser-
uatione mortalium animi vesana
quadam libidine vel potius rabie no-
scendi quae futura sunt, foedis & noxijs illuduntur
fallacijs atque impijs erroribus illigantur: Somnia,
& natalitia Astrologorū Pradicta, atque Artes Ma-
gica. Neque verò earum rerum pestilens vis, priua-
tos tantum aut singulos homines, verum etiam Prin-
cipes ac Reges ipsasq; ciuitates & respublicas inuasit,
infecit, ac perdidit. Ac licet has generis humani pe-
stes omnibus ferè seculis tum sapientes viri firmissi-
mis rationibus profligare, tum prudentes Rerum pu-
blicarum rectores ac principes seuerissimis damna-
tas edictis & atrocissimis poenis addictas, è societate

A 2 ho-

EPISTOLA

hominum exterminare flagrantissime cupuerunt, ob-
 mixtaq; contenderunt: perparum tamen adhuc pro-
 fectum est. Aded enim malum hoc in animis homi-
 num haeret infixum, ut penitus extrahi vix queat, nec
 eius sanandi potens atque efficax vllum iam remedi-
 um inueniri posse credatur. itaque huius vsu venit, quod
 de mathematico scilicet quidam v. requie dixit: Genus
 hominum, inquit, potentibus insilum, spiritantibus
 fallax: quod in ciuitate nostra & verabitur semper,
 & retinebitur. Sed nihilominus tamen mihi quidem
 valde vtiliter ac salutariter fecisse vbi sunt, qui do-
 ctis aduersus eas artes editis libris, vana & falla-
 cem ac perniciosam & superstitiosam earum rerum
 obseruationem aperie demonstrarunt. Quorum ego
 prudens consilium, primumq; studium, atque vtilem co-
 natum emulatus, tres aduersus eas artes libros con-
 feci, vnum de Magia; alterum de Obseruatione som-
 niorum; tertium de Diuinatione astrologica. Ac pri-
 mus quidem liber plane nouus est foetus, nunc primum
 lucem aspiciens: quae reliquis autem duobus libris di-
 sputat, ea ferè sunt in commentarijs nostris partim
 in Daniele, partim in Genesim explicata. Sed quia
 non pauci eos Commentarios non legent, aut quod eos
 propter studiorum diuersitatem non iuuat legere, aut
 quia non vacat propter occupationes, puta vnum per-
 gratum plurimum facturum, si, quo latius horum libro-
 rum pateat vtilitas, separatim eas disputationes, at-
 que vnum in volumen, idque modicum inclusas, typis
 excudendas curarem: ratio scilicet fore, ut eas ipsas
 disputationes, tum propter exquisitam multisque op-
tatare

Tacitus
 Historiarum
 lib. 4.

DEDICATORIA.

Etiam eiusmodi rerum cognitionem, tum etiam propter paruitatem commoditatemque voluminis, & plures, & audire a que. ut illic legant. Has ego lucubratiunculas apparere volui sub tuo nomine CAMILLE. Præful ornatissime quem omnes qui norunt, non possunt non amare propter singularem ingenij ac morum suauitatem; & quod vera animi bona cum amplissimis natura ac fortuna bonis adæquasti, admirari & obseruare coguntur. Video sanè per exiguum esse munus, nec dignum tua nobilitatis ac dignitatis amplitudine: sed est tamen amoris & obseruantie plenissimum; & quanti ego te faciam, quantumque Caetanam familiam colat societas nostra certissimum testimonium.

A 3

BENE

I

BENEDICTI PERERII LI

BER PRIMVS

qui est

D E M A G I A .

VPLICEM esse Magiam hic liber ostendit; alteram quidē Naturalem & veram, ex occultis rerum naturis & virtutibus profectam, intimamque ac præstantissimam Philosophiæ partem, & admirandorum effectricem operum, ab omniq; alienam superstitione, & à Dæmonum artificio ac maleficio param; sed paucissimos tamen mortalium exploratè perceptam: Alteram verò (quæ vulgo iactatur & celebratur) ab omni ratione ac veritate vacuam, fallacem item & noxiam, Dæmonumque fraudibus & maleficijs implicatam, ob idque meritò infamem & abominabilem, & è societate hominum exterminandam. Hinc præterea cognoscet lector quatenus vtraque Magia progredi, & qualia quantavè opera possit facere, & an mira quæ videtur facere posterior Magia, verè talia sint, qualia spectantibus videntur, an verò præstricta oculorum acie, spectantium fallant existimationem, nec veram habeant earum rerum quas repræ-

repræsentant vim & naturam, sed nudas tantū atq; inanes earum rerum similitudines & imagines ferant: Deniq; quæ videtur & vulgò creduntur Magorū miracula, quibus rebus differāt à veris miraculis, quibus ué notis & signis facilè diiudicari & inter nosci queāt. Libuit autem ante ipsum operis vestibulū, velut in conspectu lectoris ponere generales sententias & capita disputationum quæ tractantur, quò scilicet cupidius ille, huius libri lectionem adeat, & ex ipsa lectione eam capiat utilitatem, cuius ei afferendæ utilitatis flagras desiderium, nec dubia spes, ad huius nos voluminis scriptionem impulit.

INDEX CAPITVM ET DISPUTATIONVM

LIBRI PRIMI, QVI

est de Magia.

PRIMA.

- A** Nonnia quæ feruntur à Magis facta, sint, vel ab illis, vel ab alijs conficta.
- II** An omnes effectus Magiæ reuera tales sint, quales videntur.
- III.** An sit aliqua Magia naturalis, & quæ aut qualis ea sit & vnde eam homines discant.
- IV.** An sit aliqua Magia nō naturalis, & Demonum magisterio atque artificio hominibus tradita.
- V.** An spiritus illi, quorum magisterio & auxilio miracula faciunt Magi, sint boni an mali.
- VI.** Quæ opera admiranda possint Demones, aut per se ipsos, aut per Magos facere.

4 4

VII. QVI

- VII. *Quas res Demon nec per se, nec per Magos possit efficere.*
- VIII. *An opera Magorum sint verè miracula, & quemadmodum à veris miraculis differant & inter nosci queant.*
- IX. *Quotuplex sit Magia, & primo de Magia astronomica.*
- X. *De arte Cabalistica.*
- XI. *De Necromantia, id est, Mortuorum ex Inferis ad viuorum conspectum & colloquia euocatione.*
- XII. *An per artem magicam possit verum aurum fieri ab Alchimistis.*
- XIII. *De origine Magie, & his qui in ea clari ac nobiles fuerunt.*
- XIV. *An Magie studium & vsus sit licitus.*
- XV. *De Magis Pharaonis, quorum memio fit in libro Exodus: & qui nominatim fuerunt illi qui restiterunt Mosi.*
- XVI. *An prodigia quae Magi Pharonis fecerunt, reuera fuerint talia, qualia videbamur, nec ne.*
- XVII. *Quaratione & artificio, prodigia illa fuerint à Magis facta.*

CAPVT

DE MAGIA
CAPVT PRIMVM.

AN QVAE A MAGIS FACTA ESSE
vel sermonibus vulgò feruntur, vel à scriptoribus mādāta sunt litteris, omnia sint fabulosa, ficta & falsa; an verò aliqua fuerint, vti narrātur, verè ab illis gesta.

NON EST DVBIUM QVIN Eorum quæ de Magis aut dicuntur aut scribuntur, quam plurima sint ficta & falsa: nam pleriq; hominum nimis sunt creduli & iuperstitiosi, & rebus admirandis facillè capiuntur; cum etiam docti viri Philosophi, vt inquit Aristoteles, quoniam fabula continet aliquid nouum & mirabile, fabulis oblectentur. Quis enim non videt, quæ Ouidius narrat in libris Metamorphoseos, omnia ficta esse a Poëtis, sicut illa de Circe & Medea; & de socijs Diomedis in aues conuersis quæ longo post tempore circa templum Diomedis volitabāt; de socijs Vlyssis, quos Circe mutauit in bestias; de Arcadibus qui traiecto quodam stagno vertebantur in lupos; de focero Medea quem illa à senectute ad iuuetutem reuocauit; de draconibus, quibus simul iunctis Medea volauit per aera, & de alijs id genus fabulis, quas Poëtae cum ad oblectationem legentium, tum ad mysticam hominum eruditionem adinuenerunt? Negari tamen non potest multa miratu dignissima verè à Magis esse facta. Nam scriptura in Exodo comemorat opera Magorū Pharaonis, & 1. Reg. cap. 28. scribitur de Phitromissa quæ suscitauit Samuelē, & Psal. 57 de venifico
incau-

*Arist. lib. 2.
Metaphys.*

Exod. 7.

incantante sapienter aspidē, ob id obturantem aures suas: & Matth. 24. *Surgent, inquit Dominus, pseudo prophetae, & dabunt signa & prodigia non utique alia arte quàm magica.* Ex historijs Ecclesiasticis notū est, quæ opera admiranda Simon Magus ediderit magicis incantationibus: quamobrem (vt fertur) à Romanis publicam statuam meruit hac in scriptione SIMONI DEO SANCTO: vt narrat Iustinus martyr in Apologetico, Irenæus libro primo contra Valentinum, Tertullianus in Apologitico, Eusebius libro secundo historiæ Ecclesiasticæ. Propter quæ prodigia idem Simon tanta in admiratione fuit apud Samaritas, vt quemadmodum Lucas scribit in actis Apostolorum capite octauo, de illo diceretur: *Hæc est virtus Dei quæ vocatur magna.* Narrat beatus Hieronymus in vita Hilarionis, cum quidam iuuenis virginem DEO sacram ad turpes amores illicere nulla ratione potuisset; eum ad magicas artes conuersum, quas apud Memphin Aegypti didicerat, aded illis profecisse, vt virgo insano illius iuuenis amore fureret. Porro quæ de Strygibus vulgò circumferuntur, non sunt in totum falsa, sed multa illis admiranda accidere, qui ea compererunt, viri fide digni, sicut Syluester in opere suo de Strygibus, & Alphonsus de Castro in eo quod scripsit de Punitiōe hæreticorum, non ille quidem tanquam dubia & incerta, sed tanquam sibi notissima & exploratissima tradiderunt.

*Mira opera
Magorum ex
Philostato.*

MIRA sunt quæ Philostratus in libris De vita Apollonij memorat vel Brachmanas Indorum, vel Gymnosophytas Aethiopum, vel ipsum Apollonium geisisse. Tale est illud quod is narrat libro

libro tertio & capite tertio, vidisse Apollonium apud Indos gemina dolia, vnum imbrium, alterum ventorum; illud, cum nimia siccitate India premebatur, apertum nebulas emittebat vniuersam illam terram humectantes: nimios autem imbres occlusum cohibebat: alterum ad apertum efflabat ventos regionem perflantes, quod salubrius esset coelum. Tale etiam est illud quod ab eodem proditur libro tertio, capite octauo, cum Apollonius cum Iarcha & alijs Brachmanis mensæ accubisset, tripodes lapideos sua sponte fuisse motos, & ab æreis pincernis calices in gyrum circumlatos esse, certa mensura vinum & aquam miscentes & cyathos proferentes. Nec sileri debet quod Philostratus libro quarto, capite decimosexto scribit de puella quæ tanquam mortua portabatur ad sepulchrum: cuius funeri occurrens in via Apollonius, tanquam secretò quædam illi admurmurans & iusufurrans, ad vitam & integram valetudinē reuocauit. Nec minus mirabile est quod idem auctor narrat libro sexto, capite tertio de statua Mēnonis, quam cum radius solis circa eius exortum attingebat, & ad os eius perueniebat, statua more hominum loquebatur. His adde quod ab eodem memoratur eiusdem libri sexti capite quinto, iussu Vespesionis, qui princeps erat gymnosophistarū, apud Aethiopes, vltimū quandam voce quidē clara & distincta, sed tenui admodum & quasi fœminea salutasse Apollonium. Sed illud miratu dignissimū, quod Philostratus tradit capite secundo, libri octauo, Apollonium cum esset in pratorio Domitiani Imperatoris, vt putabatur, ab eo condemnandus, repente ex omnium oculis euanuisse.

Quam-

*Eusebius in
libro contra
Hieroclem.*

Quamobrem tanto in honore fuit Apollonijs apud posteros, vt eum Hierocles cum CHRISTO Domino nostro cōferre ausus fuerit. Sed eius audaciam fregit, insaniamque coarguit Eusebius Cæsariensis: Alexander autem Mammeas Imperator Romanorum in suo Larario imagines CHRISTI, Abrahæ & Apollonij habebat, quod hos tres maximè omnium miraretur & coleret.

VERVM, sicut à principio dixi, eorum quæ Magi fecisse dicuntur, quamplurima falsa sunt vel ab ipsis vel ab alijs conficta, & superstitiosis nimiumque credulis hominibus persuasa. Quis enim vera concedat quæ Maga illa apud Virgilium libro quarto AENEIDOS promississe dicitur:

*Hæc se carminibus promisit soluere mentes,
Quas velit; aut alijs duras immittere curas,
Sistere aquam fluuijs, & vertere sidera retro,
Nocturnosq; ciet manes, mugire videbis
Sub pedibus terram, & descendere motibus orno.*

*Plinio nulla
est Magia.*

Quocirca Plinius nullam esse putauit Magiæ vim atque potestatem, & quæ de Magis feruntur, omnia esse vana falsaque: totamque Magiam reijcit & damnat. Nam libro 30. capite 2. Immensum, inquit, & indubitatum exemplum est falsæ artis quam dereliquit Nero. Non enim ad eam discendam Neroni defuit vel ingenium, vel diligentia, vel quælibet facultas, nec studium, cum eius discendæ avidissimus esset: quin etiam ad eam docendam Tyridates Armeniorum rex nobilissimos Magos secum ducens venit ad eum, cænisque magicis eum inuitauit: sed is regnum quidè à Nerone accepit; Magiam autem quæ nulla est, docere eum

DE MAGIA

eum non potuit. Proinde ita persuasum sit, instabilem, irritam, inanem esse, habentem tamen quasdam veritatis umbras, sed in his veneficas artes pellere, non magicas. Hæc Plinius. Cui ut concedo plurima Magorum esse vana & falsa, ita esse talia omnia non assentior. Esse autem pleraque Magorum promissa non solum inania & falsa, sed etiam incredibilia & ridicula demonstrat Plinius lib. 26. cap. 4. his exemplis; Magi aiunt AEhiopide herba amnes ac stagna siccare: cōiectu, tactu, clausa omnia aperiri: Alchimenide cōiecta in acie hostium, trepidare agmina, ac terga vertere: Latacem dari solitam à Persarum rege Legatis, ut quocumque venissent, omnium rerum copia abundarent. Apud Democritum inuenitur compositio medicamenti, quo pulchri, bonique & fortunati gignantur liberi. Et lib. 25. cap. 9. Circa herbam, inquit, quam nostri Verbenacam vocant, Magi miri insaniant: hac perunctos impetrare que velint, febres abigere, amicitias conciliare, nullique non morbo mederi. Lege apud Aul. Gellium lib. 10. cap. 12. & apud Plinium lib. 23. cap. 1. quæ fabulantur Magi de Chamaleonte tradita à Democrito magicæ artis principe, qui, quo tempore Hippocrates medicinam, eodem magicas artes in Græcia celebravit, hoc est, circa bellum Peloponnesiacum, anno post

Romam conditam trecentesimo:

ut auctor est Plinius lib.

30. cap. 1.

Figmentum Magorum Plinio.

Aul. Gellius Plinius.

CAPVT. II.

DE MAGIA
CAPVT II.

*AN OMNES EFFECTVS MAGIÆ
sint simulati & tantum apparentes, hoc est, non ta-
les reuera quales videntur; an verò sint aliqui
eius effectus etiam veri & naturales, nem-
pe tales reuera quales vi-
dentur.*

NONNULLOS effectus Magorum natura-
les & veros esse, tum ex sacris literis, tum ex
alijs probatis historijs compertum est. Nam ope-
ra Magorum Pharaonis vera fuisse, satis indicat
scriptura cap. 7. Exodi; itaque sentiunt Origines
& Augustinus. Id quoque declarat Samuel à Phi-
tonissa susciatus; quem fuisse verum Samuelem,
licet nonnulli in dubium verterint, tamen au-
ctor libri Ecclesiastici cap. 46 nos dubitare non fi-
nit. Ad hæc Dominus noster ait venturos pseudo-
prophetas tempore Antichristi, qui faciant pro-
digia & Portenta magna: quæ S. Paulus vocat mé-
dacia, non quod omnia per se & sua natura falsa;
sed quòd fient ad persuadendum falsum, & ad de-
cipiendos homines, & quòd putabuntur esse vera
miracula, hoc est, supernaturalia opera, cum non
sint talia. Nónne DEVS Deuteronom. 13. denun-
ciat venturos pseudopphetas prædicentes futu-
rum aliquod portentum, quod ita veniet, vt ab il-
lis fuerat prædictum? Dæmones item naturali so-
lertia, quæ summa illis est, & scientia cunctarum
rerum naturalium quam propter peccatum non
amiserūt; denique longissimi temporis experien-
tia qua pollent, occultas & admirandas rerum fa-
cul-

Matth. 24.

2. Thess. 2.

cultates & virtutis, ipsarumque rerum inter se vel sympathiam vel antipathiam, & quemadmodum inuicem applicari & temperari debeant, quò mirabiles & inusitados effectus producant, optime norunt, & per Magos ministros suos præstare possunt. Atque hæc est doctrina B. Augustini in lib. 3. de Trinitate, cap. 7. & 8. in libro Octoginta trium quæstionum, quæst. 79. & in quæstione 22. in Exodum, à Christianis Philosophis iuxta & Scholasticis Theologis recepta. Neque possumus negare (sunt enim multis Romanæ historiæ scriptoribus prodita) duarum Romanarum mulierum duo facta perquam memorabilia. Cum enim mater deorum ex Pessinûte Phrygiæ, nauì adueheretur Romam; ita dicitur hæsisse in Tiberi, vt non hominum, nõ bouum vi moueri loco posset. Q. Claudia vestalis quò suam castitatem probaret, discinxit se, zonamque nauì alligans, eam quo volebat, deduxit. Thucia quoque vestalis quò suam etiã probaret pudicitiam, aquam Tiberi haustam cribro tulit vsq; ad capitolium, anno vrbs conditæ sexcentesimo nonono, vt tradit Plinius lib. 28. cap. 2. Nec possumus inficiari opera Magorum, homines feminas ué inflammari ad libidines, & ad amores antè exosos: cuius rei exemplum affert S. Hieronymus in vita Hilarionis à nobis supra commemoratum. Quanquam duo illa quæ virgines illas vestales egisse diximus, putat S. Thomas in Quæstionibus de potentia, quæst. 6. art. 5. etiam ministerio bonorum Angelorum DEO sic volente, castitatis virtutem & præstantiam commendare & probare hominibus, fieri potuisse.

CAETERVM plurima Magorum opera esse
fimu-

*Notabilis sententia B. The-
ma.*

simulata, fallentia oculos spectantium, nudamque tantum eorum quæ repræsentant imaginem, non autem veram naturam habentia, multi tradiderunt atque compererunt; & ego facile credo. Tales fuerunt (si tamen fuerunt) admirandæ metamorphoses, quas à Varrone proditas commemorat B. Augustinus lib. 15. de Ciuitate Dei, cap. 17. & 18. de socijs Vlyssis à Circe mutatis in varias bestias, de socijs Diomedis in aues conuersis, de Arcadibus traiecto quodam stagno transformatis in Lupos, de stabularijs quibusdam mulieribus, quas narrat B. Augustinus suo tēpore in Italia viatores quibus caseum dabant veneficijs imbutum, mutare solitas in iumenta, eorumq; opera ad portanda onera aliquandiu vsas, rursus in pristinas hominum figuras reformasse.

Tale quoque fuit quod Philostratus lib. 4. capite 5. tradit accidisse Apollonio: erat enim quædam lamia quæ speciem gerens pulchræ mulieris, simulabat se captam amore cuiusdam Menippi iuuenis formosi, ei velle nubere. Die igitur nuptijs dicato mulier illa conuiuium apparauit lautissimum, maxima auri, argenti, ornamentorum, omnis generis vini & dapum copia instructissimum, quo cum ingressus esset Apollonius, ad eos qui ad erant conuersus, inquit: Tantali hortos videtis, qui, sicut Homerus scribit, apparebāt esse aliquid, cum nihil tamen essent: talē enim esse hunc omnē apparatus existimare debetis: neque enim quæ apparet materia, vlla subest, sed materiæ duntaxat simulachrum est & imago. Hæc autem sponsa, vna est è numero lamiarū, quas aliqui laruas aliqui lemures appellant. Sunt autem ad amorem &

venc-

manas carnes vehementer expetunt, venerorum cupidine alliciētes eos quos cupiunt postea deuorare. Atque his dictis totus ille apparatus ex oculis omnium euanuit: & illa mulier sese Lamiam esse confessa est, & voluisse Menippum voluptatibus explere, vt eius postea corpus deuoraret: cōsueuisse enim pluchrorū iuuenū corporibus vesci, vbi ad summā sanguinis abundantiam peruenissent. Non sunt admodum dissimilia quę 26. quęst. cap. 5. Episcopi, de nonnullis strygibus narrantur, quas dæmones delusa earum imaginatione credere faciebāt, longa terrarū spatia per aëra equitando conficere, & cum Diana & Herodiade in amoenissimis locis iucūdisimè epulari & ludere; cum neque verè transferrentur, neque personis, quibus credebant, adessent, sed tantum imaginationum ludificatione.

Hoc etiam euidentissimis rationibus probari potest. Magi enim promittunt se ex lapidibus vel lignis leōnes vel lupos subitò producere posse; & nonnunquam in spectaculis ex terra faciunt subitò existere leones vel lupos: constat autem eiusmodi animalia perfecta citra supernaturalem Dei potentiā nulla ratione gigni posse nisi ex semine; nec ad iustā magnitudinē, nisi statis temporū interuallis peruenire posse. Dicuntur etiam mortui à Magis reuocati ad vitā, sicut traditū est de puella illa quam Appollonius reuiuiscere fecit, & de Alceste quondā ab Hercule ad vitā restituta. Plinius etiā lib. 7. c. 37. narrat Asclepiadē celeberrimū tempore Pompeij Magni medicum, quendam hominē mortuum ē funere retulisse & seruasse. Non posse autem Magos verè mortuos ad vitam reuocare, ita concluditur: Si animus hominis est mortalis, non

*Nulla vi
arte magica
posse mortuos
reuiuiscere.*

potest semel extinctus idem numero reuiuiscere; sin autem est, uti verè est, immortalis, non potest ullis hominum vel dæmonum artificijs, vel ullis naturalium agètiū viribus rursus ad corpus suum animandum viuificandam que reuocari: nam cū sit imaterialis & incorporeus, est supra omnis naturæ corporeæ facultates; nec ullius rei creatæ potestati subiacet. Neesse est igitur, resurrectiones mortuorum quæ à magis factæ narrantur, vel esse fabulosas, vel fuisse simulatas, & tantum, in speciem factas.

CAPVT III.

AN SIT ALIQVA MAGIA NATURALIS.

LICET iam vsus obtinuerit ut nomē Magiæ ferè in malam partem accipiatur, pro ea nimirū arte quæ opera & adminiculo dæmonum res mirabiles vel facit vel facere simulat; & Magi vulgò dicantur qui ex commercio quod habent cum dæmonibus, res stupendas efficiant veluti sunt præstigiatores, incantatores, Necromantici, & alij malefici homines: Attamen nec nomē Magiæ absolutè & præcisè sumptum hoc significat, nec à principio sic fuit vsurpatum, sed vniuersè pro quadam facultate, per quam homines efficiabant res inusitatas & admirandas ratione quadam occulta, & alijs hominibus incognita. Sic generaliter sumpta Magia dupliciter diuidi potest: altera enim est naturalis, altera non naturalis. Naturalē voco, quæ cognitione & applicatione quarundam singularium virtutum, quæ sunt in rebus naturalibus, quæque latent ferè mortales, agentia &

& patientia suo loco & tempore, & sicut opus est inuicem componendo & temperando, effectus quosdam inusitados & admirandos, & quorum ratio videtur incomprehensibilis, moliuntur, Magia autem non naturalis dicitur, quæ etiam mira efficit, verumtamen non vtens viribus agentium naturalium, sed sola dæmonum opera & ope. Naturalis autem Magia rursus triplex tradi potest: alia enī dici potest humana, quia humano studio & diligentia comparatur; altera Diuina, quæ per reuelationem vel à DEO, vel ab Angelis bonis percipitur: Tertia, Dæmoniaca quam dæmones tradunt ijs hominibus, qui se illis impia societate & fœdere deuinxerunt.

Triplex Magia naturalis

ESSE autem Magiam quandam naturalem, quæ est secretior quædam & abstrusior sapientiæ pars, & quæ occulta quadam cognitione & vsu quarūdam rerum naturalium mira perficit, nullo modo viris doctis dubitandum est. Quis enim vel tinctus dūtaxat literis Philosophicis, nescit esse multas virtutes rerum naturalium occultas, mirabilium rerum effetrices, quas si quis benè nosset, & ad vsum accōmodare sciret, haud dubiè mira posset efficere. Multa sunt naturæ miracula incompertæ adhuc rationis, &, (vt Plinij verbis vtar) in naturæ maiestate penitus abdita. Hæc, si quis hominum illis rebus naturalibus occultè vtens, faceret, Magus vulgò diceretur, & non nisi auxilio dæmonum talia facere crederetur; cum tamē opera illa essent naturalia, & naturaliter à causis naturalibus profecta. De miraculis naturæ integrum librum scripsit Aristoteles, qui inscribitur De Admirandis auditionibus, quanquā eum nonnulli adscribunt Theophrasto. Plinius cum alijs libris

*Esse naturalis
quandam Magiam.*

Miracula nature.

multa, tum plurima secundo libro Naturalis historię prodidit, & Proclus in libro De Sacrificio & Magia & beatus Augustinus libro 21. De Ciuitate Dei cap. 4. & 5. Albertus Magnus lib. 2. Mineraliũ, Tractatu 2. cap. 11 & 12. & Fracastorius in lib. De Sympathia, & Ficinus libro 4. Theologiæ Platonis, cap. 1. multa que eius generis sparsa leguntur in libris Cardani de subtilitate & varietate rerum; quorum hic nonnulla ex Plinio recensebo lib. 2. cap. 96. Iuxta Harpasa oppidum Asiæ, cautes stat horrenda vno digito mobilis, eadem, si toto corpore impellatur, resistens. Duo sunt montes iuxta flumen Indum, alteri natura est, vt ferrum omne trahat, alteri, vt respuat; Itaque si sint clauī in calciamento, in altero auelli non posse, in altero fisci. Et cap. 105. Hæc est natura Naphtæ circa Babyloniam profluens bituminis liquidi modo, vt in eam vndecunq; visam protinus transfiliat ignis. Ita ferunt à Medea pellicem crematam, postquam sacrificatura ad aras accesserat, corona igne rapta, & cap. 107. In Nymphæo exit è perta flāma quæ pluuijs accenditur, & cap. 103. In Dodone Iouis fons cum sit gelidus, & immerfas faces extinguat; si extinctæ admoueātur, accēdit. In Illyrijs supra fontem frigidum expansæ vestes accenduntur. Idem Plinius libro vltimo, cap. 4. Adamas (sic Gærcē dictus, quod nec ferro, nec igne dometur) hircino tamen rumpitur sanguine: & cum magnete lapide in tantum disidet, vt iuxta positus ferrum non patiatu abstrahi; aut si admotus magnes apprehenderit, rapiat atque auferat. Verum nihil esset mirabilius magnete, si vis eius nõ adeò nobis esset nota & explorata. Nam rationem cur ferrum ad se trahat, & acum nauticam sua vi

tactam

eaſtam eatenus agitet, quoad illa directo ſepten-
triones ſpectet, quis nobilium philoſophorū non
diligentiſſimè inueſtigauit? quis autem adhuc cō-
perit aut ſatis explicauit? Sed omnia excedit mira-
cula Echneis piſciculis quem Latine vocant Re-
moram, cuius meminit Ariſtoteles lib. 2. De Hiſto-
ria animalium cap. 14. ſed Plinius libro 32. cap. 11.
non ſolū ab antiquis de eo prodita, ſed etiam ſi-
bi ſuique tēporis hominibus planè cognita & ex-
plorata tradens, ait eum ſemipedalem eſſe, limaci
magnæ ſimilem, adhærentemque nauigijs, licet ea
ſint ingentia curſuq; incitatiſſimo ferantur, eorū
tamen ita frenare impetum, vt ſtare cogat, nou la-
bore vllō, nec renitendo, nec aliter quam adhæ-
rendo. Fertur Actiaco bello tenuiſſe prætoriam
nauim Antonij properantis circumire, & exhor-
tari ſuos, donec iret in aliã. Ideoq; cæſariana claſ-
ſis impetu maiore protinus venit. Tenuit etiã eius
memoria Caij principis ab Aſtura Antium remi-
gantis quinq; remem quadringētorum remigum
viribus propulſam, eiufque adhærens gubernacu-
lo: feruntq; Cæſarem peculiariter miratum quo-
modo adhærens tenuiſſet, nec idē polleret in na-
uigium receptus. Haſtenus ex Plinio. Nec modò
que ratione carent, ſed etiam homines mira edere
& non cernētibus incredibilia cū alij teſtificati
ſunt, tum haud dubiū reliquit S. Auguſtinus mul-
tis certisq; eius rei poſitis exemplis. Nouimus, in-
quit, lib. 14. de ciuitate DE I, cap. 23. hominum quo-
rundam naturas multum cæteris diſpares, & ipſa
raritate mirabiles, quædam vt volunt de corpore
ſuo facientiū, quæ alij nullo modo poſſunt; & au-
dita vix credunt. Sunt enim qui aures moueāt, vel
ſingulas val ambas ſimul. Sunt qui totam cæſariē;

Remora piſcis

capite immoto quantum capilli occupant, deponunt ad frontem, reuocantq; cum volunt. Sunt qui eorum quæ deuorauerunt, incredibiliter plurima & varia, paululum præcordijs contrectatis, quod placuerit, integerrimum proferunt. Nonnulli ab imo sine pudore vlllo, ita numerosos pro arbitrio sonitus edunt, vt ex illa etiam parte cantare videantur. Ipse sum expertus sudare hominẽ solere cum vellet, notum est quosdam flere cum volunt, atque vbertim lachrymas fundere. Presbyter fuit quidam nomine Restitutus in parœcia Calamensis Ecclesiæ, qui quibuscunque volebat, ita se auferbat à sensibus & iacebat simillimus mortuo, vt non solùm vellicantes & pungentes minimè sentiret, sed aliquãdo etiam igne vreretur admoto, sine vlllo doloris sensu: nec in eo vllus inueniebatur anhelitus. Hæc ibi Augustinus.

Sphæra Archimedis.

I AM verò Sphæram illam quam tradit Cicero primo libro Tusculanarum disputationum, & secundo libro de Natura Deorum ab Archimede primùm, & deinde à Possidonio factam, omnes cœlestium orbium conuersiones suis motibus clarissimè perfectissimeque representantem, quis humanum ac non potius diuinum aut dæmoniacum inuentum & opus credidisset? Huc etiam referri potest quod Albertus capite tertio libri sui De moribus Animalium commemorat, duos in Germania natos esse pueros, quorum altero iuxta domorum ostia incedente, omnia ostia versus latus sinistrum illius aperiebantur, tametsi clausa essent: idemq; cõtinebat alteri puero illius fratri, versus latus eius dextrum; & hoc dicit vidisse multos, negatq; id referri posse aliò, quàm in proprietatem occultam quæ vtriq; in eorum ortu indita est à
 coelo:

celo : quanquam ego vereor ne illud nõ fuerit verum : aut si fuit, non puto id naturaliter sine interuentu & opera dæmonum fieri potuisse.

Si igitur tam mira sunt naturæ opera ; cur non sapiens reconditori naturalium rerû cognitione vsuq; præditus similia facere posset? Atque hæc est Magia naturalis. Tales erant apud Persas Magi (ait Philo in libro, Quod omnis probus sit liber) nature scrutatores, præ veritatis cognoscendæ studio, qui per otium diuinas virtutes contemplantur clarius, & alios iisdem initiant mysterijs. Et in libro De specialibus legibus. Veram, inquit, Magiam, hoc est, Perspectiuam scientiam, per quam Naturæ opera cernuntur clarius, vt honestam expetendamq; , non plebeij solum testantur, sed etiam Reges regum maximi, præsertim Persici, tam curiosi harum artium, vt regnare non liceat nisi familiariter cum Magis verlato. B. Hiernoymus exponens secundum Danielis caput : Magi, inquit, sunt, qui de singulis philosophantur, nec malefici sunt, sed Philolophi Chaldæorum, & ad artis huius scientiam reges quoque & principes eiusdem gentis omnia faciunt. Vnde & Magi in Saluatoris nostri natiuitate, primi ortum eius intellexerunt. Huius artis excellenti peritia, censet Philostratus Apollonium Tyaneum mira quæ de eo narrantur, effecisse, idẽque sensit de illo Iustinus martyr in Quæstionibus ad Orthodoxos, quæstione vigesima-quarta ita scribens: Apollonius, vt vir naturalium potentiarum & dissensionum atque consensionũ earum peritus, ex hac scientia mira faciebat, non auctoritate diuina. Hanc ob rem in omnibus indiguit assumptione idonearum materiarum, quæ eum adiuuarent ad id perficiendum quod efficieba-

B 4

tur.

*Quales Magi
Persarum.*

*Matth. 2.
Iustinis mar-
tyris testimo-
nium de Ma-
gia Apollonij
Ty. an. 11.*

tur. Et Apollonij quidem opera quoniã facta sunt ex scientia rerum naturalium ad corporalium actionem hominum, non euertit DEVS. Sic ibi Iustinus, Huius Magiæ naturalis fiducia ausus est Archimedes admirandum illud theorema ponere.

*Archimedis
scientiæ po-
tentia.*

QVANTVMLIBET onus quibuslibet viribus mouere: nec posuit modo, sed & apertissime demonstrauit: & quia id regi Hieroni incredibile videbatur, speculationẽ illam ad praxim traduxit, ingentem nauem onerariam quam ingens hominum turba, vix maximo labore mouere poterat, hominibus multis ponderibusq; impositis, procul ascidens, quietam impellens manu, vi quadam multifidæ machinæ, tranquillo quasi mari prolaberetur, ad se adduxit. Cumque Marcellus maximo exercitu terra mariq; Syracusas obsideret; Archimedes ad vrbis propugnationem, mirabiles terribilesq; omnis generis machinas telaq; huius Magiæ naturalis scientia adinuenit, quibus tantas hostium strages passim edebat, vt Romani incredibili admiratione terroreq; perculsi, dicerent se nõ contra homines, sed cõtra deos pugnare. Quid dicam de stupẽdo illo Architæ Pythagorici commento? à quo plerique nobilium Græcorum tradunt, & apud Aul. Gellium lib, 10. cap. 12. Phauorinus Philosophus pro certo confirmat, simulachrum columbæ è ligno ratione quadam mechanica factũ, volasse; ita erat scilicet libramentis suspensum, & aura spiritus inclusa atque occulta concitum. Hac etiam arte ferunt Albertum Magnum, caput æneum, quod maxima spectantium admiratione loqueretur, fabricasse. Seuerinum etiam Boetium, in epistola quadam siue à Cassiodoro, siue à Theodorico ad eum scripta, dicitur, huius artis

*Plutarchus in
Marcello.*

*Colūba lignea
volans.*

*Caput æneum
loquens.*

*Mira opear
Boëtij.*

vi, miracula fecisse, hoc est, vt metalla mugirent, æneus anguis sibilaret, aues simulatæ dulcissimè canerēt, homines ærei in aëre buccinarentur. Verùm de his satis, illudq; ratū & indubitātū sit, esse quandam Magiam naturalem, quā qui tenēt (paucissimi autem benè tenent) possunt mira facere, quæ rude vulgus putat opera & auxilio dæmonū fieri: Tum quia opera illa sunt inusitata; Tū quod secreta quadam ratione & alijs occulta fiant. Quāobrem plerique putant eiusmodi homines habere consortium cum dæmonibus, & non nisi eorū ope illa præstare. Talem de se fuisse hominum opinionem, quodam loco scribit Galenus, Boetius libro primo de consolatione, prosa quarta, queritur se, propter reconditoris Philosophiæ cognitionem, & quarundam rerum mirabilium effectiōnem, tanquam magicis & maleficis artibus imbutum, fuisse accusatum & damnatum.

MAGIAE autem naturalis, non humano studio partæ, sed à DEO vel Angelis bonis acceptæ, manifestum est argumentum perfectissima rerū omnium naturalium scientia diuinitus infusa Salomoni: per quā verisimile est, eum mira effecisse, aut certe si voluisset facere, potuisset. Iosephus certè libro octauo de Iudaicis antiquitatib⁹ ait Salomonē instituisse occulta quædā remedia ad pellendos morbos & fugādos dæmones. Incantationes. inquit, composuit quib⁹ morbi pelluntur, & coniurationum modos reliquit scriptos, quib⁹ ita fugātur dæmones, vt deinceps nunquā reuerti audeant: atq; id sanationis genus etiam suo tempore apud Iudæos in vsu esse; & se vidisse Eleazarum Iudæum, præfente Vespasiano alijsque Principib⁹ multos à dæmonib⁹ vexatos, hac ratione liberasse,

Naturalis Magia Salomonis.

3. Reg. 2.

Modus curationis erat hic: admoto narib⁹ demoni-
 aci annulo, sub cui⁹ sigillo inclusa erat species cu-
 iusdã radicis à Salomone indicatę, ad eius olfactũ,
 per nasum contrahebatur dæmoniũ, & collapsio
 mox homine, adiurabatur dæmoniũ ne amplius
 rediret, Salomonis mētionē facta, & incantationi-
 bus ei⁹ recitatis. Discessus autē dæmonis ab homi-
 ne, illud erat indicium, quod iussu Eleazari egre-
 diens, vas plenum aqua ibi positum, inuisibiliter
 euertebatur. Hęc ex Iosepho. Sed profectò illa ra-
 tio eijciendi dæmonem, nõ ex Magia naturali, sed
 ex superstitione & Diaboli artificio cõposita pro-
 ficiscebatur; nec eam credibile est institutam esse
 à Salomone, nisi forte postquam is D E I gratiam
 perdidit, in cultũ idololatrię prolapsus. Iuuenis
 etiam Tobias, mirabilem vim eius piscis quem in
 Tigri ceperat Angelo Raphaelē docēte, cognouit
 nam sic Tobię dixit Raphael (vt legitur cap. 7. il-
 lius libri) *Cordis eius particulam si super carbones ponas,*
sumus eius extricat omne genus dæmoniorum, siue à viro, si-
ue à muliere, ita vt ultra non accedat ad eos: fel autē eius,
valet ad vngendos oculos, in quibus fuerit albugo & sana-
buntur. Simili remedio piscis, Gregorius Turonē-
 sis Episcopus, cum puer esset, diuinitus admoni-
 tus, patrem suum à grauisimo morbo liberauit.

NON NYNQVAM etiam Magiam naturalem
 discunt homines à dæmonibus. Sic enim Magos
 Pharaonis eam didicisse, certum est. Imò ferè, qui
 hanc Magiam tenent, cum sint homines minimè
 probi, & philosophiæ aliarumque liberalium do-
 ctrinarum rudes & imperiti, non dubium est, quin
 vel ipsi eam artem à dæmonibus didicerunt, vel ab
 his quibus eam dæmones tradiderunt. Vix enim
 ulli mortalium, aut certè paucissimis, nec nisi ijs
 qui

qui acerrimo fuerint ingenio, & longinqui temporis diligenti obseruatione vfi, talis Magia naturalis contingere potest.

CAPVT III.

AN SIT ALIQUA MAGIA NON naturalis, hoc est, quæ non ad naturam, sed ad demones necessariò referri debeat.

MULTA faciunt Magi, quæ nullo modo effici possunt per causas naturales, sed ea necessariò referri debent ad aliquas substantias incorporeas, quæ occultè cum ipsis Magis & per ipsas operantur. Magi enim nonnunquã faciunt statuas è ligno vel alia materia factas, nullo extrinsecus impellente, moueri ex se motu progressiuo & humano, quin etiam loqui & respondere ad quæstiones de varijs rebus propositas: si id fieret naturaliter, cum natura nunquam det operationem aliquam, nisi dando formam, ex qua illa operatio procedit, supradictæ verò actiones, sint tantummodo animalium perfectorum, & quædam propriæ hominis, oporteret in illa statua productam fuisse animam sentientem perfectam, & animam rationalem. At nec huiusmodi animæ possunt esse subiectiuè in tali materia, qualem habent illæ statuæ, quippe quæ carent vita & sensu; nec animalia perfecta possunt generari nisi ex semine à sui similibus; nec potest natura simul & generare animal perfectum, & perfectam illi magnitudinem dare: Necesse igitur est, prædictas operationes statuarum, non à natura, sed ab aliquo demone, qui intra illam statuam latet, proficisci.

Dein-

Deinde, Magi quædam manifestant occultissima, & quæ ratione humana nota eis esse nō potuerāt; veluti furta clā facta, thesauros alicubi recōditos, res quæ in remotissimis regionibus geruntur. quæ quisque olim vel dixit vel fecit, denique prædicūt quædam futura; hæc autem opera sunt mentis, & quidem sublimioris atque præstantioris, quàm sit humana. Prætera Magi cum volunt mira illa facere, certis quibusdam vestibus induuntur, ducunt quasdam lineas, describunt figuras, pingunt characteres, & alia quædam adhibent, quæ per se nec vim habent naturalem producendi illos effectus, nec præparandi materiam ad illos producendos, aut accipiendos: non igitur Magi opera illa faciunt per causas naturales.

AD HÆC, supra omnis naturæ corporeæ potestatem est illud quod nonnunquam faciunt Magi; vt ad eorum præsentiam, & fores & alia loca quæ clausa sunt, repente patefiant; interdum etiam se vel alios repente ex hominum conspectu subducūt, quod de Apollonio Tyaneo memoriæ proditum est: is enim cum sisteretur in prætorio ante Domitianum Imperatorem, repētē ex oculis omnium euauisse dicitur. His accedit quod Magi nō faciunt hæc, nisi pronunciando certas quasdam voces & verba, in quibus totam illi, vel maximam vim artis Magicæ ponunt; voces autem & verba, cum ex se non habeant aliam vim quàm significandi, vel quodamodò afficiendi auditum, non possunt esse causa vt aliquid fiat, nisi dupliciter; vel ratione rerum quæ illis virbis dicuntur, quæ res intellectæ ab audientibus, eos variè afficiunt & mouent præsertim adiuncta decenti conuenientiquè actionis & pronuntiationis ratione; & hoc modo

Quomodo voces possunt esse causa efficiens aliquid rerum.

modo oratorum & concionatorū verba, mouere solent audientes; sed hic modus mouendi, nō nisi ad audientes qui intelligunt, pertinere potest: Vel mouent verba, propter suauitatem modi, quo modulatè & artificiosè cum suauitate & dulcedine auditum afficiunt; qua ratione non solem homines, sed etiam animalia vocibus musicis variè affici & permoueri cernimus; neutrum autem horum reperitur in vocibus Magorum, non igitur per illas voces, tanquā per causas naturales, illos suos effectus producant. Iam verò, cum Magi ad faciendum quod volunt, adhibeant quasdam inuocationes, obtestationes, comminationes, sacrificia, postrationes corporum, & alia eiusdem generis; quis non liquidò cernit hæc nō posse referri ad naturam corpoream, ratione & intelligentia carentem, sed ea naturæ alicui incorporeæ & intelligētī, cuius Magi opem implorant, & sine cuius concursu, quod intendunt, efficere non possunt, exhiberi?

Postremò, ne quis vel ambigendi, vel cauillandi reliquus sit locus, illud meo iudicio omnem tollit dubitationem, quod non solum Magi miranda illa opera per seipos faciunt, sed quasi quædam dictata tradentes alijs, eadem per illos perficiunt: quin etiam vsu venit quosdam planè ignorantes, an illa essent vel à dæmone tradita, vel magicis prauitatibus infecta, fidem tamen habentis illis sibi dictatis, eisquē vtentes, mira etiam fecisse; quod apertè demonstrat, facultatem eiusmodi res perficiendi non esse naturalem. Non me fugit, Petrum Apponensum, Cardanum, maxime verò Pomponatiū in libro De incantationibus, eiusmodi opera Magorū, exclusis dæmonib⁹, ad solas causas

naturales conatos esse referre; sed frustra & infelicititer. Verum eorum opinionem infra explicabimus & refellemus. Sciendum autem est, hanc nostram sententiam quam hinc docuimus & confirmauimus, ab omnibus Platonice fuisse probatam & literis traditam; hoc enim sensit Plotinus, Porphyrius, Iamblicus, Proclus: hæc etiam fuit & Pythagoreorum doctrina, imò ante hos omnes idem in Pimandro sensit & docuit Mercurius Trismegistus.

CAPVT V.

AN SPIRITVS ILLI QVORVM OPERA & auxilio Magi mira faciunt, sint boni an mal'.

SUBSTANTIAS incorporeas quæ fauent Magis, eosque iuuant, ad illa opera facienda, quæ non fiunt per causas naturales, sed excedunt naturæ corporeæ potestatem, non esse bonos Angelos, sed malos, quos trito iam vocabulo Demones appellamus, multis sanè firmis manifestisque argumentis ostendi & concludi potest. Primò, eiusmodi spiritus iubent se à Magis adorari tanquam deos, sibi que sacrificia fieri; hoc autem est proprium dæmonum, qui honorem diuinitatis, quem à principio affectantes assequi non poterunt, decipiendis hominibus, aliquo modo obtinere cupiunt. Boni autem angeli, eiusmodi honores non solum non optant, sed etiam vehementer auersantur. Vnde legimus in Apocalypsi, Angelum quendam prohibuisse ne Ioanes ipsum adoraret, dixisseque: *Vide ne feceris; conseruus enim sumus sum, &c.* DEVM adora. Deinde magi sunt homi-

Apoc. 19.

mines flagitiosissimi, & artibus magicis abutuntur ad inferendum exitium alijs, hoc est, ad patranda adulteria, furta, homicidia, atque adeo infanticidia: boni autem Angeli, nec maleficis hominibus fauent, & ab eiusmodi sceleribus abhorret. Posthæc, Magi multa miscent mendacia multasq; fallacias, quibus homines circumueniunt, & decipiunt: ad quod Angeli boni cooperari non possunt. Præterea Magi inuocando eos quorum abutuntur opera, minantur illis quædam impossibilia nisi venerint: & cum venerint, imperant illis, & cogunt ne inde discedant; hoc autem imperium non possunt habere homines in Angelos bonos: habent autem in Dæmones, vel quia superior dæmon, cum quo Magi habent societatem, & fœdus fecerunt, cogit inferiores dæmones parere iussis Magorum; vel simulant dæmones se cogi à Magis, cum tamen id voluntariè faciant, nec ab illis cogi queant, quò facilius decipiant homines, tantam vim & auctoritatem Magorum admirantes, & illis fidem adhibentes. Quod autem Dominus noster argumentatur, se non eijcere dæmones potestate principis dæmonum, quia non potest Satanæ Satanam eijcere; alioqui regnum eius diuideretur, nec diu stare posset, intelligendū est de perfecta eiectione dæmonis ab homine, hoc est, tam ex corpore eius quàm ex animo; vel de eiectione quæ proficiscitur ex odio dæmonis, & desiderio euertendi imperium quod habet in homines. His adde, quia vt benè, inquit Eusebius lib. 5. De præparatione Euangelica cap. 7. vnde potuerunt Magi discere verba illa & cæremonias quibus dæmones aduocant, eosque vel loco, vel annulo, vel vasi, vel statuq; vel alijs rebus adesse cogunt? Vnde scire qui-

Quomodo Magi Dæmonibus imperent.

Matth. 12.

Luc. 11.

quibus sacrificijs, libamentis aut suffimentis dæmones auertantur & fugentur, vel oblectentur & alliciantur? & alij quidem dæmones, alijs rebus; vnde: inquam homines hæc discere potuissent, nisi ab ipsis dæmonibus?

*Dubitaciones
nouem Por-
phyrij de ijs
quæ faciunt
aut dicunt Ma-
gi inuocando
Dæmones.*

QV I D quod non est credibile, hominem posse imperare Angelis bonis, eosque vel reluctantes cogere & compellere ad aliquid faciendum; quod tamen Magos facere disertissimis verbis declarauit Prophyrius Philosophus in epistola ad Anebonum Aegyptium, quam Eusebius lib. 5. De præparatione Euangelica capite sexto scriptis suis inseruit; ex ea verò nonnulla quæ ad rem præsentem maximè pertinent, hic adscribam. Proponit autem in ea epistola Prophyrius nonnullas dubitationes circa ea quæ Magi faciunt Dæmones inuocando. Prima dubitatio est, Quomodo Magi inuocant & obsecrant dæmones tanquam superiores, & eisdem tamen tanquam inferioribus imperant, & quod volunt, facere eos cogunt. Secunda: Cur Dijs Magorum iubent homines esse iustos, ipsi autem à Magis iussi, multa patrant iniqua & flagitiosa. Tertia Nolunt: illi exaudire Magum, qui non multis diebus ante se abstinerit à Venere ipsi tamen iussu Magorum illiciunt & incitant homines ad turpes & nefandas libidines. Quarta: Volunt Magum inuocaturum ipsos, ante ab esu carniū abstinere; cum ipsi tamen nidore ac sanguine cæforum animalium maximè oblectentur. Quinta: ei, qui mortuū tetigit, ad operationes magicas accedere non licet; cum tamen mortuis & cadaueribus animalium res magicæ ferè peragantur. Sexta: Magi minantur Soli & Lunæ & Dijs coelestibus, dicentes se concisuros cœlum & arcana Isidis edicturos,

Eturos, & Osiridos membra Typhoni tradituros
 nisi Dij adueniant & respondeant ipsis; absurdum
 tamen videtur, Deos quasi infantes, eiusmodi fi-
 ctis minis & terroribus commoueri. Moueri au-
 tem eos istis minis, Cheremon sacer scriba testa-
 tur, & hæc esse illa inquit, quib⁹ Dæmones maxime
 coguntur. Septima: preces autem & orationes,
 quibus vtuntur Magi inuocantes suos Deos, ina-
 nes & ridiculæ videntur? sic enim eos compellât:
 Tu, inquit, qui è limo emerfisti, qui sedes in lo-
 co, qui nauigio nauigas, qui singulis horis formã
 commutas, & in singulis Zodiaci signis commu-
 taris. Atque his precationibus & adiurationibus
 aiunt Deum se hominis visui subijcere. Octaua:
 Quid sibi volunt verba illa barbara, & nihil plã-
 nè significantia, quibus Magi vtuntur ad deos suos
 aduocandos? nam si ad verborum significationem
 Dij respiciunt, quacunque voce eadem res signifi-
 cetur mouebûtur: non enim dij sunt AEGYPTIJ vel
 SCYTHÆ, vel illis linguis vtuntur, aut illas tantum
 norunt. Nona: cùm dæmones sint supra ordinem
 rerum sensibilium, quomodo possunt rebus sensi-
 bilibus vel allici, vel etiam cogi? quare aut Mago-
 rum malignitate hæc omnia sunt excogitata, qui
 nostras passiones DEO attribuere ausi sunt; aut a-
 liter homines de DEO cogitant, quã rei veritas
 habeat. Hæc in illa epistola Prophyrius. Iambli-
 cus autem, quem Simplicius & alij ob magnã pe-
 ritiam rerum diuinarum, cum incredibili studio
 & religione coniunctam, diuum prænominare so-
 lent, in libro, quem De Mysterijs AEGYPTIORUM
 scripsit, ad supradiçtas omnes Porphyrij dubitati-
 ones respõdere conatur: sed eiusmodi sunt omnia
 eius responsa, vt mihi quidem videantur esse ma-

C

gis

gis incredibilia & absurda, maioribusque implicata difficultatibus, quam illæ ipsæ, quæ propostæ sunt dubitationes.

Notabilis dubitatio.

SE D quæret aliquis, cur Dæmones non nisi sub certis quibusdam coeli constellationibus, & non nisi certis quibusdā, vel lapidibus, vel herbis, vel figuris aut alijs signis adhibitis aduocentur à Magis, nec aliter opera magica fiant? Respondeo, id quidem facere dæmones varias ob causas. Primo vt inducant homines in eum errorem, vt credant esse aliquod numen & diuinitatem in stellis, easque pro Deo adorent & colant. Deinde, vt simulando per stellas multa maleficia, multaque incommoda & detrimenta inferri hominibus, infament eas, & exosas reddant hominibus. Præterea, quia dæmones, cum non nisi per causas naturales operentur, animaduertunt, secundum certas aliquas constellationes, materiam circa quam operari volunt, magis affici & præparari ad effectus illos accipiendos. Hinc fit, vt nonnunquam dæmones secundum incrementa Lunæ, maximè quosdam vexent, qui propterea vocantur Lunatici, quos Dominus sanasse dicitur in Euangelio Matthæi cap. 4. & 13. cum enim cerebrum hominis, auctore Aristotele, sit omnium corporis partium humidissimū, ideoque maxime subiiciatur potestati Lunæ, quæ magnam habet potentiam & vim comouendi humores, in cerebro autem perficiantur actiones interiorum sensuum, hinc fit, vt dæmones secundum incrementa Lunæ, maxime perturbent phantasiā hominis, quia vident tunc cerebrum eius ad id esse magis præparatum. Porro dæmones, sicut dixit beatus Augustinus 21. De ciuitate DE I, cap. 6. alliciuntur herbis, lapidibus, animalibus, carminibus alijs-

alijsque ceremoniis, non tanquam animalia cibus, sed vt spiritus signis, ea ratione, vt hæc illis exhibentur in signum diuini honoris, cuius illi sunt cupidissimi. De hoc vide S. Thomam prima parte. quæst. 115. art. 5.

CAPVT VI.

QVÆ OPERA ADMIRANDA POSSUNT FACERE DÆMONES VEL PER SE IPSOS, VEL PER MAGOS.

Dvo sunt hęc ponenda ex sacris literis satis manifesta, vnum est, Dæmones per se ex vno loco in alium moueri, & quidem maxima celeritate. Legimus enim in libro Iob, Satan *Iob. 1. 7.* DEO interroganti vnde venerit, respondisse: *Circuivi terram & perambulauit eam,* & Dominus in Euangelio ait quendam spiritum nequam egressum ab homine quem tenebat, perambulasse per loca arida & inaquosa, & iterum assumptis alijs septē spiritibus nequioribus se, ad eundem illum hominē reuertisse: & Petrus admonet fideles vt sobrij sint *1. Pet. 5.* & vigilent quoniam aduersarius eorum diabolus, tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Alterum quod hoc loco ponimus est dæmonē non solū posse mouere seipsum, sed etiam alia corpora, ex vno loco in aliū transferendo. Id quoque ex sacris literis certum est: Dæmones enim per peccatum non perdiderunt dona naturalia: sicut igitur Angeli naturali vi mouent orbcs cœlestes, sic Dæmones possunt mouere alia corpora: & sicut Angelus ille Prophetam Habacuch capite *Dan. 14.* Io capitis apprehesum, ex Iudæa, Babylonem vsq; transportauit, indeque reportauit in Iudæam, ita posset dæmon idē facere; quin imò id eum fecisse

Math. 4.

*Duplex actio
demonum
transiens.*

certum est: legimus enim diabolum, Dominum nostrum tulisse in pinnaculum templi, & in montem excelsum. Nec hoc loco disputandum est, an talis virtus motiua dæmonis, sit distincta ab intellectu & voluntate eius: nam distinctam esse equidem arbitror, licet plerique negent. Verum eius quaestio tractatio aliena est huic loco. Nec definitio nuna quanta sit virtus motiua dæmonis, vel quot corpora aut quanta mouere queat & nō amplius, id enim incognitum mortalibus puto; existimō tamen in dæmonibus superioribus maiore esse hanc vim motiuam, inferioribus verō minorem: sicut enim eorum naturæ sunt vel perfectiores vel imperfectiores, ita quoque eorum potentia sunt vel fortiores vel imbecilliores. Nam quia Angelus est terminatæ speciei & definitæ naturæ & perfectionis; ideo nec potest esse vbique locorum, neque potest quantacunque velocitate quantumlibet corpus mouere. Præterea sciendum est, duplicem esse dæmonum actionem, quæ à Philosophis vocatur transiens, alteram immediatā quæ immediatè proficiscitur à dæmone, & hæc est motus localis quo mouet corpora; nam sicut intelligentiæ non per aliqua media instrumenta, sed immediatè mouent orbis cœlestes; sic dæmones immediatè possunt mouere corpora secundum locum. Altera eorum operatio transiens, est mediata, nempe quæ motionem localem ab ipsis factam consequitur: dæmones enim afferendo ex varijs locis & inuicem applicando causas naturales & agentia inuicem & patientia componendo, varios producunt effectus; qui effectus immediatè quidem existunt ex causis naturalibus, mediatè verò à dæmonibus qui illas causas præsentis fecerunt,

&

& materijs quę ab illis aptę sunt pati accommoda-
runt. His positis, quęnam opera mira dæmones
possint facere, demonstramus.

PRINCIPIO, per motum localem multa *Opera que
possunt Dæmo-
nes facere*
possunt dæmones facere, quę fidem excedere vi-
deantur, quorum nonnulla hic subijciam exem-
pla. Primo possunt ignem ex superiore aëris par-
te demittere, quo multa consumant & perdant:
possunt etiam immittere vehemētes & turbulen-
tos, vētos qui magna diruant ædificia, sicut fecisse
legitur aduersus Iob. *Cecidit (inquit scriptura) ignis de Iob. 1.
cælo & tactas oues puerosque consumpsit: & repente ventus
irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus,
que corruens opressit liberos tuos & mortui sunt* Potest
dæmon grauissimas tempestates & procellas in
mari excitare, vel aquas maris ab imo commouē-
do, vel per concitatissimos ventos. Potest terram
magnis motibus concutere, vel immittendo ve-
hementem aliquem spiritum in cauernas terrę,
vel in illis inclusum vehementissimè agitando.
Sic fortasse fieri potuit, quod narrat Philostratus
de duobus dolijs, quę vidit Apollonius apud In-
dos, quę aperta, imbres & ventos emittebāt; clau-
sa verò eadem cohibebāt atque compescebant. Se-
cundo potest transferre ex vno loco in alium quā-
tumuis remotum, vel homines, vel animalia, vel *Math. 4.*
quęuis alia corpora. Sic Diabolus CHRISTVM
tulit in pinnaculum templi & in montem excel-
sum; & historia Ecclesiastica narrat, Simonē Ma-
gum à Dæmonibus per aëra euectum esse in cœ-
lum. In historijs etiam Gentiliū traditum est, non-
nunquam visos esse serpentes, dracones & homi-
nes per aëra volantes; quin etiam Albertus tradit
nonnunquam boues seu vitulos pluuisse: quod hac

ratione factum esse existimandum est. Tertio potest dæmon subito res præsentis è conspectu hominum subtrahere, atque ita reddere inuisibiles; sicut Apollonius cum esset in conspectu Domitiani Imperatoris, repente ex oculis omnium excessit, & nisi volumus fabulam fuisse id, quod de Gyge memorat Plato & Cicero, hac etiam ratione dicemus, Gygem cum volebat, potuisse latere oculos præsentium & spectantium, idque fecisse, non vi & potestate eius annulli quem gestabat, ut illi tradunt, sed potius Dæmonum artificio. Quarto potest facere, ut statuæ vel aliæ res inanimatæ ambulent & incedant more hominum, Dæmone illas mouente, & motum moderante: sic factum est quod ex Philostrato supra commemorauimus, de tripodibus lapideis, & pincernis æreis qui apud Iarcham præsentis Apollonio, in conuiuio per se mouebantur, & more famulorum ministrantium mensis, & pocula & fercula conuiuii suo loco & tempore præbebant. Quinto: possunt facere, ut statuæ, arbores, animalia loquantur more humano; qua ratione fieri potuit, quod narrat Valerius Maximus lib. i. cap. vlt. de simulachro Iunonis Monetæ, quod Romani Veijs Romam transferre religionis ergo cupiebant. Cum enim quidam militum per iocum interrogaret illud simulachrum an Romam migrare vellet; velle se respondit: qua voce audita, iustus in admirationem & religionem versus est. Simulachrum etiã Fortunæ muliebris, à matronis Romanis cum æde sua consecratum, bis locutum esse, idem Valerius auctor est, his verbis; Ritè me matronæ vidistis, ritè me consecrastis. Et Caio Volumnio & Seruio Sulpitio Coss. dicitur, bos humano sermone locutus; bello etiam Punico secundo

*Plato in 2. de
rep.
Cic. lib. 3. 1. e;
offic.*

*Statuæ per se
incedentis.*

*Statuæ lo-
quentes more
humano.*

cundo fe
ue tibi
Philost
Sopliu
specion
na voce
el vel le
modo
quiem
inere fo
gelus qu
cruent
est quom
muba,
polinet
voces de
deatur
bili quæ
agant, qu
denunt
nime fe
Valeriu
pente
tem &
gromis
Epidan
est quo
quodan
Ægypto
modo n
Apollio
se diei
aderna,
minis a

eundo fertur Gneo Domitio, bouem dixisse: Caue tibi Roma. Huc quoque pertinet quod narrat Philostratus, cum Apollonius esset cum Gymnosophistis Aethiopum, quorum princeps erat The-specion, eius tacito iussu, arborem vltimum humana voce Apollonium salutauisse. Nec putandum est vel leonis, vel arbores, vel alias res inanimas modo hominum loqui posse, sed Dæmonem esse qui sermones illos articulatos & humanis similes in aëre formet iuxta, vel intra illa corpora: Sic Angelus qui occurrit Balaam ei mortem intentās, fecit vt eius asina loqueretur: nam etiam videmus esse quosdam qui per organa vel alia instrumenta musica, tanto artificio modificare ac temperare possint flatum quo illa pulsantur & resonant, vt voces & cantus hominum æmulari & reddere videantur. Sexto: possunt facere vt animalia mirabili quadam ratione se ipsa moueant, & quædam agant, quæ sine intelligētia & ratione, nec ea quidem vulgari, sed admodum solerti & prudēti minimè fieri posse videantur: tale est quod narrat Valerius lib. 1. cap. 8. quod est de Miraculis, de serpente illo AEsculapij, quem Romani quasi volentem & intelligentem, & quædam rationis ac religionis, nec non diuinitatis cuiusdam signa dantē, Epidauro Romam aduexerunt. huius etiā generis est quod narrat Philostratus lib. 5. cap. 15. de leone quodam mansuetissimo, qui loro, veluti canis, in Aegypto per vrbes ducebatur, cōtrectantib⁹ se, nō modò non nocens, sed etiā blandiēs; qui ad genua Apollonij modo suplicantium hominū humiliter se abiecit: quem aspiciens Apollonius, ad eos qui aderāt, Hic, inquit, leo me rogat vt vos doceā hominis animā illum habere: fuit enim hic quondā

NUM. 22.

Fabula Leonis, Apollonij.

Amasis Aegypti rex, quæ simul atque dixit Apollonius, leo miserabiliter fremens, lachrymabile rugitû edidit, tum dentibus infrédens, cum plorare videretur, vbertim lachrymas fundebat. Hunc, inquit Apollonius Leonem, censeo Leontopolim mittendum, & in templo collocandû: regem enim in regiam belluam conuersum, tanquam, egenum mendicare indignum iudico. Hæc ille, quæ omnia arte magica Apollonij & opera Dæmonum facta sunt, quò facilius error Pythagoricus de transmigratione animarum humanarum in varia bestiarum genera, hominibus persuaderetur. Septimo: quod in historijs Romanorum legitur, & à nobis supra est commemoratum, Claudiam mulierem Vestalem, quò suam pudicitiam probaret, nauim ita hærentem in Tiberi, vt multi eam homines loco mouere non possent, Zona sua quo volebat, nullo labore traxisse: Et Tucciam item Vestalem, aquam Tiberi haustam, ad Capitolium vsque cribro tullisse: hæc inquam, facta sunt opera Dæmonis, qui & nauim occultè promouebat, & aquam ne per cribrum dilaberetur, suspensam tenebat. Octauo: potest facere, vt subitò globus aliquis igneus vel flamma appareat, vel circum aliquem fulgeat; sicut Plinius lib. 2. cap. 107. Seruio Tullio dormienti, ex capite flammam emicuisse; & L. Martio in Hispania interemptis Scipionibus concionanti, & milites ad vltionem exhortanti, arfisse simili modo. Nono: potest aquas fluminum dirimere & eas retro pellere, ita vt flumina retro fluere videtaur: quod Plinius suo tempore accidisse scribit lib. 2. cap. 103. his verbis: Amnes retro fluere, & nostra vidit ætas Neronis principis annis supremis, sicut in rebus eius retulimus. Decimo: potest Dæmon

*Amnes retro
fluens.*

varia

varia corpora variè formata assumere, eaque mo-
 uere, ita vt homo vel Angelus, vel leo, aut aliud
 quoduis animal videatur; idque facit vel ad exter-
 rendos, vel ad decipiendos homines. Legimus e-
 nim. B. Antonio dæmones in varijs animalium for-
 mis, & quidem horribilibus ac terrificis, ad eum
 perterrefaciendum & à sancto proposito remouē-
 dum apparuisse. Sic accipiendum est quod scribit
 Valerius Maximus lib. i. cap. 8. Romanis apud la-
 cum Rheginum pugnantibus cum acie Tuscula-
 norum, Castorem & Pollucem Romanarum par-
 tium propugnatores, visos hostiles copias pemi-
 tus fudisse: & Publ. Vatinio noctu urbem petenti,
 obuios esse factos duos iuuenes, excellenti forma,
 albis equis insidentes, nunciâtes illo ipso die Per-
 sam regem à Paulo fuisse captum: quod ita eue-
 nisse postea compertum est. Vncedimo: potest Dæ-
 mon representare varias figuras cuiuslibet rei, vel
 auri, vel gemmarum, vel dapum, vel hominum.
 Nā sicut fictores sculptoresque ex materijs sibi sub-
 iectis, varias formas & figuras rerum effingunt, &
 interdum tales, vt veræ ac naturales videantur, si-
 cut traditur de illis vuis à Zeuxide pictis, adeo *Plinius libro*
 perfectè naturales vvas reddentibus, vt eas ab aui- *35. cap. 10.*
 bus appetitas esse dicatur. Sic Dæmon ex aëre con-
 densato vel alia quauis materia, cuiuslibet rei
 figuram effingere potest: cuius rei supra ex Philo-
 strato exemplum posuimus, lamia cuiusdam quæ
 Menippo quem decipere volebat, maximas opes,
 pretiosa ornamenta, magnam copiam vini & epu-
 larum ostentabat; quæ Appollonius ostendit esse
 tantum inania simulachra & imagines earum re-
 rum quæ videbantur. Duodecimo: possunt con-
 citare & cōturbare humores, vel spiritus qui sunt

in corpore humano, disjungere etiam atq; distra-
 here partium compages & connexiones, qua re
 grauissimos morbos & acerbissimos cruciatus ef-
 ficiunt; sicut in ijs qui à Dæmonib⁹ torquétur, cer-
 nere licet. Decimotertio: possunt etiam spiritus
 animales, qui interiorum sensuum functionibus
 peragendis inseruiunt, ita mouere & conformare,
 vt res quasdam vel præteritas, vel præsentés, vel
 futuras repræsentét: possunt etiam eosdem spiri-
 tus, in quibus insunt species rerú sensibilibum, ex-
 trinsecus per sensus exteriores impressæ, vsque ad
 ipsos sensus exteriores deuoluere, ita vt etiam qui
 vigilant, videantur sibi aliquid videre, audire &
 facere quod reuera non est: hoc enim videmus ac-
 cidere phreneticis: quod igitur homini vi alicui-
 us morbi contingit, dubitandum non est etiam id
 dæmonum artificio in homine effici posse. Deci-
 moquarto: possunt dormientiú phantasmata mo-
 uere & conformare ad repræsentandum aliqua fu-
 tura quæ dæmones cognoscunt esse futura, vt ita
 decipiant homines fidem habentes somnijs, & ex
 ipsis actiones humanas vel suas, vel aliorum eo-
 gnoscere & dirigere velint: atque hinc quidè or-
 tum duxit diuinationo per somnia, cuius diuination-
 nis exempla sunt quamplurima apud Valeriú Ma-
 ximum lib. i. & apud Ciceronem in libris de Di-
 uinatione. Simili Dæmonum artificio, fidem &
 veritatem inuenit apud Gentiles Augurú & Aru-
 spiciú disciplina, per volatum vel garritú auium
 diuinans, vel per inspectionem extorum animalíú
 cæforum, vel per electionem sortium eiusmodi e-
 nim rebus Dæmon se ingerit & immiscet, quò mē-
 tes hominum superstitionib⁹ imbuat, & varijs er-
 roribus implicet. Nam quod in Romanis historijs
 tra-

traditur. in Victimę opimę quam Iulius Cęsar immolauerat, extis non esse inuentum cor, & in alijs vel iecur, vel principem aliã partem corporis, nõ esse repertam, nõ alia ratione quàm Dæmonis occulta vi, partes illas ablatas esse credendũ est. Decimoquinto: possunt Dæmones sensus exteriores immutare & seducere dupliciter, Primo extrinsecus, obijciendo sensibus varia sensibilia non vera. hoc est, non talia qualia videntur, sed solas eorũ imagines & simulachra; vel intrinsecus commouendo spiritus & humores, quorum commotione etiam sensus exteriores variè afficiuntur & turbantur, vt non rectè iudicent de suis obiectis; id quod cernimus sensibus exterioribus phreneticorum accidere. Decimosexto: possunt varia passiones vel amoris vel odij, vel timoris vehementer excitare in homines; idẽ, facere dupliciter, vel obijciendo species rerum, quę ad tales passiones excitandas plurimum valent; vel interius mouendo phantasmata ad similes res presentandas, vel agitando & accendendo humores qui sunt harũ passionum materia, nimirum vel sanguinem, vel atram aut flauambilem. Atque hæc sunt & alia horum similia quę Dæmones per motũ localem facere possunt, & interdum quidem faciunt; neque enim quęcumquę possunt facere, licet eis facere, sed quantum eis per diuinam prouidentiam permisum est. habent enim potentiam à DEO restrictã & quasi ligatam, quam eis interdum laxare solet. DEVS, vel ad exercendos bonos, vt aduersus Iob, vel ad puniēdos malos vt aduersus Achab & Prophetas eius, Sicut enim Dæmones, permissu DEI, ingressi in porcos, præcipitarunt eos in mare: sic homines in omnia malorũ tam culpę quàm poenę

Iob. 1. v. 2.
3. Reg. 22. sicut
pra 18.

gene-

genera deturbarent; si eis **D E V S**, quantam vel-
lent potentia ac malitia sua exercenda potesta-
tem faceret.

P E R alteram porrò actionem Dæmonum, quæ
non est motus localis eorum, sed enim consequi-
tur, hoc est, per actiones causarum naturalium,
quas Dæmones inuicem applicarunt & tempera-
runt, mira quoque Dæmones possunt efficere. Sunt
enim singulares quædam virtutes occultæ & igno-
tæ hominibus, sunt, in quam, in certis quibusdam
aquis, terris, succis, gemmis, lapidibus, herbis, li-
gnis, animalibus, & in ipso hominis corpore mi-
rabiliū ac penè incredibiliū operum effectri-
ces: quarum rerum exempla, supra tractando ter-
tiam quæstionem, nonnulla posuimus, sed pluri-
ma reperiuntur apud Solinum, Plinium & Alber-
tum in libris de Mineralibus & Animalibus. Hæ
virtutes quibus in rebus naturalib⁹ insint, vbi lo-
corum lateant, quibus cum rebus componi & mi-
sceri ac temperari debeant, quo tempore tempe-
stiuè & opportunè ad operandum adhiberi oport-
teat, notissimum est Dæmonibus; quas etiam vn-
decunque & quocunque voluerint, maxima faci-
litate, celeritateque clam homines transferre pos-
sunt. Huiusmodi autem effectus, quatuor ob cau-
sas sunt hominibus, admodum mirabiles. Primo
quia sunt noui & inusitati. Secundo quia modus
quo dæmon illos molitur, est occultus & inuisi-
bilis. Tertio quia sicut homines variè temperan-
do & accōmodando res naturales possunt aliquos
effectus producere, quos nonnunquam per se cau-
sæ naturales produxissent, sicut patet in arborum
infusionibus, in distillationibus aquarum, in cibo-
rum & condimentorum confectionibus & in me-
di-

dicamentorum cōpositionibus; sic Dæmones, effectus aliquos singulares, per causas naturales possunt producere, quos ipsæ per se nunquam produxissent. Quarto quia vt inquit S. Thomas 3. libro aduersus Gentes, cap. 103. & prima parte, quæst. 110. art. 2. ad 3. cū Angeli vel dæmones adhibent causas naturales ad effectus aliquos procreandos, vtuntur eis tanquam instrumentis, non secus quàm medicus vtitur herbis ad sanandum; ex instrumento autem procedit effectus nō tantū virtuti eius respondens, sed etiam ea superior & præstantior, nempe respondens virtuti principalis agentis à quo mouetur ad operandum illud instrumentum; quemadmodum securis non solū secat, sed etiā facit lectū vel mensam, vel hominis statuam, vt est instrumentū hominis ex arte operantis: & calor naturalis qui est in semine, vel in animali, nō solū calefacit, rarefacit, aut segregat, sed etiam generat sanguinem carnes & ossa, in virtute animæ vel animalis cuius est instrumentum. Sic etiā causæ naturales interdum producunt effectus præstantiores suis ipsarum virtutibus, ex eo quod sunt instrumenta Angelorum vel Dæmonum à quibus mouentur & reguntur, Possent igitur Dæmon plurimos morbos arte medicinæ, quam homines callent incurabiles, magna, celeritate ac facilitate sanare: tum quia nouit optimè omnes morborum etiam abstrusorum causas & affectiones; tum quia scit omnia genera remediorum, & idoneam eorum applicationem; sed non omnes tamen possent sanare, quia sunt morbi aliqui simpliciter incurabiles.

DE MAGIA
CAPVT VII.

QVAS RES DAEMON NEC
per Magos, nec per se ipsum possit
efficere.

PER motum localem, qui est immediata eius operatio transiens, multa non potest facere Dæmon. Primò enim, vr inquit S. Thomas in Questionibus de Potentia, quæst. 16. art. 8. Et 3. libro aduersum Gentes, cap, 108. nõ potest destruere aut subuertere ipsum vniuersum; sunt enim Dæmones partes vniuersi, pars autem non habet vim atque potestatem in totum cuius est pars, & vt inquit Paulus ad Hebr. 2. *Non subiecit DEVS Angelis orbem terra* Nec possunt peruertere ordinem vniuersi, cum auctore Aristotele, bonum vniuersi sit ordo: Non possunt item perturbare, vel suis locis commouere principes partes mundi, ex quibus eius integritas coalescit. Non possunt sistere cœlum vel motũ eius in contrarias partes agere. Non possunt elementum aliquod ex vno loco in alienum transferre. Non possunt facere vt detur vacuum, cum vacuum tollat coniunctionem, connexionem atque subordinationem omnium partium vniuersi, in quo eius conseruatio atque gubernatio cõsistit. Dixi non posse Dæmonem eiusmodi res facere, vel simpliciter, vel secũdum potentiam ordinariam eis à DEO concessam, & quam eis concedi possit æquissima diuinæ prouidentia ratio. Et cum Dæmones habeant vim motiuam definitam, alij quidem maiorem alij verò minorem, non possunt quantũlibet corpus, quantalibet velocitate mouere, ne dum in instanti.

Non

Non possunt facere vt duo corpora sint simul in eodem loco, vel vnum corpus in duobus locis simul, vel vt vnum penetret dimensiones alterius. Nec potest Dæmon distans à corpore, illud mouere secundum locum, quia moues & mobile debent esse simul: alioqui posset mouere per vacuum, & per quantamcunque distantiam. Non potest transferre corpus de extremo ad extremum & non per medium.

MULTA quoque sunt, quæ per alteram actionem Dæmonum quam mediatam diximus, cuiusmodi est naturalis alteratio, corruptio, generatio rerum naturalium, non possunt à Dæmonibus effici. Non enim potest Dæmon immediatè producere vllam formam substantialem vel accidentalem; cum enim sit incorporeus, non potest immediatè alterare materiam corpoream, vnde formæ naturales educuntur. Secundò, non potest aliquid creare ex nihilo, tum quia id requirit infinitam virtutem actiuam, qualem DEVS solus habet; tum quia nec motus localis Dæmonis, nec operatio quam per causas naturales exercet, in nihilo recipi, aut circa nihil versari possunt. Tertio, non potest ex quolibet facere quodlibet. Quarto, nec per quamlibet causam vel instrumentum potest quemlibet effectum producere: sicut medicus non potest per quamlibet medicinam, quemlibet morbum sanare, nec artifex per quæuis instrumenta, quodcumque voluerit opus perficere: atque hoc est quod Augustinus in pluribus locis docet, nec Dæmones nec Angelos esse creatores rerum, nec posse transmutare formas rerum, nec materiam corporalem ad nutum illis obedire. Quinto, non possunt Dæmones producere formas substantiales non præiis
alte-

alterationibus & præmissis dispositionibus. Sexto, nec possunt eas in instanti aut quantumlibet paruo tempore producere. Septimo, non possunt quamlibet rem naturalem immediatè in quamlibet aliam transmutare, etiam adhibendo causas naturales. Octavo, non possunt animalia perfecta sine semine producere; quare si visi sunt vnquã vel ex lapidibus & lignis producere equos vel leones, vel ex nubibus pluere vitulos, non est putandũ sic eos fuisse generatos, sed vel aliunde inuisibiliter per Dæmones illuc translatos, vel non fuisse vera animalia, sed eorum tantum imagines & simulachra cernētium oculos fallentia. Nono, nec potest animal producere subitò secundũ perfectam magnitudinem & virtutem eius: denique quod superat vires agentium naturalium, quodq; naturali eorum dispositioni & ordini repugnat, & ad quod virtus agentium naturalium nullo modo se extendit, id fieri à Dæmone nequaquam potest. Decimo, non potest pervertere atque immutare ordinem qui est inter formas & dispositiones rerum naturalium, vt possit posteriores inducere non inductis prioribus, aut extremas non inductis medijs. Undecimo non potest mortuos ad vitam reuocare propter causam supradictam. Duodecimo, non potest impedire ne agens naturale habēs omnia requisita ad agendum, non agat. Disputari posset hoc loco an vlla res naturalis habere possit vim in Dæmones, expellendo eos, vel etiam actiones impediendo, propter id quod dicitur in libro Tobix, cap. 6. & 8. de iecore cuiusdã piscis cuius fumo fugabantur Dæmones in perpetuum, & de melodia Davidis qua expellebatur spiritus malus à Saule. Vide 1. Reg. cap. 16. & 4. Regum, cap. 3.

Lyr2

tanquã veris diuinæ potentæ sigillis obfignatur, & quasi quibusdam fulcris quodammodo sustinetur, omninò periret. Docere igitur conuenit hoc loco, cur eiusmodi Magorum facta non sint miracula, & quibus rebus differant, quibusue notis atque insignibus à veris miraculis internoscantur.

Quid sit miraculum.

TRIPLICITER igitur potest intelligi aliquid esse miraculũ. Primò simpliciter & absolute, nempe comparatione cuiuslibet naturæ; hac significatione, nullum planè est miraculum: nihil enim est, quod diuinæ potentæ & sapientiæ comparatione, miraculũ dici queat. Nã miraculũ alicui dicitur, quòd eius & facultatè & intelligentiã excedit: DEVS autè nihil est quod admirari possit, quippe cum & causas omniũ quæ fiunt, optimè nouerit, & ipse princeps causa sit efficiendi omnia.

Proverb. 8.

Nã qui per ludum & iocum (vt est in Proverbijis Salomonis) ex nihilo mundũ condidit, quid ei magnum, ne dum miraculum esse queat? cum vt est apud Esaiam cap. 40. & in libro Sapientiæ, cap. 9. Omnes gentes totusq; terrarum orbis apud ipsum sit tanquã gutta roris antelucani, & quasi puluis, & tanquam inane & nihil. Deindè potest appellari miraculum respectu hominum, qui, quæ sunt ipsis inusitata, & quorum causas ignorant, quoniã ea maximè admirantur; dicunt miracula: qua ratione non modò Dæmonum & Magorum, sed etiam sapientum hominum inuenta quedam noua, & artificiosa opera, qualia fuerunt illa Archite & Archimedis, quæ supra commemorauimus, miracula nominantur. Sed verè ac propriè miraculum dicitur opus, quod ideo verè ac meritò mirandũ est, quia omnis naturæ creatæ vim atque potestatem excedit. Hoc autem multis modis potest euenire;

nam-

namque excessus naturæ creatæ, vel est in eo quod fit, quale nullo modo natura potest facere; cuiusmodi est, vt duo corpora simul sint in eodē loco, & se permeent, vel vt corpus humanū euadat immortale, impassibile & gloriosum: atque hæc tenent primum locum & gradum in miraculis. Vel excessus est non in eo quod fit, sed in eo vel ex quo vel in quo res fit, potest enim natura producere aurum vel arborem, sed non ex nihilo; potest dare vitam, sed non mortuo; potest item facultatem videndi largiri, sed non nato cæco & hæc secundum locum in miraculis tenent. Vel excessus nec est in eo quod fit, nec in eo ex quo aut in quo fit, sed vel in modo: vel in ordine, vel in alia quapiam circumstantia, alijsue rebus cum quibus omnib⁹ naturaliter opus illud fit; Exempli causa, potest medicus sanare ægrotū, verū non subitò, nec absq; medicina: potest Magus vel Dæmon, vel etiam natura ex ligno producere serpentē, verū non immediate: atque hic est infimus miraculorum gradus & locus. Sed quia hæc breuiter diximus, vereor ne obicure dicta sint; quare quò melius intelligentur, latius explicabuntur. Dæmonum & Magorum miracula non vera, differunt à veris miraculis, quæ in scripturis & historijs Ecclesiasticis, à seruis DEI facta legimus, his quinque modis; Dignitate virtutis efficientis, Qualitate eorū qui faciunt, Diuersitate factorum, Modo faciendi, & Fine cuius gratia fiunt vera miracula, cum (vt supra diximus) omnis naturæ creatæ vim exuperent, solius DEI potestate possunt effici: nam quamuis per Angelos vel seruos DEI fieri videantur; illi tamē nō agunt virtute sua, sed Dei cuius sunt administri & tanquā instrumēta. Magi autē opera sua faciunt,

*Tres gradus
verorum mi-
raculorum.*

*Quinque dif-
ferentia ve-
rorum mira-
culorum à fal-
sis & simula-
tis.*

vel virtute quarundam rerum naturalium quibus
 vtuntur occultè; vel opera Dæmonum, qui clàm
 Magis auxiliantur. Vera miracula licet interdum
 faciant etiam homines mali; rarò tamen, nec nisi
 ad confirmationē veritatis, & diuinæ virtutis de-
 clarationē: fere autē magi homines sunt flagitiosi
 & malefici, quos proinde diuinis humanisq; legi-
 bus consulere & adire prohibemur. Quæ faciunt
 Magi, vel sunt tantum phantastica & simulata, &
 ideo nec diuturna; vel sunt perniciofa, vel inuti-
 lia: vera autē miracula, sunt opera solida & vera,
 vtilissima hominibus, & nō nisi magna aliqua ne-
 cessitate & vtilitate facta. Magi, opera sua faci-
 unt, vel per causas naturales, vel ope Dæmonum,
 vtuntur multis præstigijs, mendacijs, ludificatio-
 nibus hominum, figuris, characteribus, verbis vel
 nihil, vel absurda significantibus, alijsque super-
 stitiosis cerimonijs; miscentque sacra profanis:
 namque nonnulla verba sacra vsurpant, adiunctis
 superstitionibus fœdant & contaminant. Docent
 enim ea dici debere sub certo quodam constella-
 tionum situ, certoque loco & tempore, toties si-
 gno crucis factò, tot candelis accensis adhibitis,
 vel filis, aut velis, aut chartis, quas vel pueri vel
 virgines tantum tetigerint: adhibent etiam quæ-
 dam, quæ nihil prorsus ad effectum producendum
 pertinent, sed ridiculam habent vanitatem. di-
 cunt enim oportere tali hora & toties, & tali aqua
 lauare faciem, radere capillos; hac, vel illa veste
 indui. Sed, quod impietatis plenissimum est, san-
 guinem ex humano corpore mittunt, eoque liba-
 mina quædam consecrant, nomina quorundā dæ-
 monum vsurpant, quibusdam animalibus famili-
 ariter vtuntur, & cum eis colloquuntur, Dæmoni-
 bus

bus sacrificant, nomen & fidem CHRISTI abiurant, prohibent homines signare se signo crucis, & alia faciunt partim superstitiosa, partim ridicula, partim penitus execranda. Nihil tale sancti faciunt edendis miraculis, sed vel interiore vel etiã exteriori supplicatione & inuocatione diuinæ virtutis, vel facto signo crucis, vel aliquibus verbis sacris recitatis, miracula operantur. Ad extremum, cur vel Dæmones vel magi faciant illa sua miracula, non est obscurum; nimirum vel lucri, vel glorię & honoris cupiditate, sibi diuinum nomen & cultum aucupantes; vel vt veritatem peruertant & falsitatem hominibus persuadeant; vel ad patranda maleficia, veluti furta, adulteria, homicidia. Sancti autem faciunt miracula, non sua causa, cum & diuitias contemnant, & honores fugiant; sed vt DEVM honorent, Ecclesiam ædificent, hominesque non solum corpore, sed multo etiam magis animo iuuent. Qui igitur sanæ mentis est, & studiosus veritatis amatorque virtutis, non erit ei difficile vera miracula à falsis discernere: qui autem flagitiosè viuit, & CHRISTI doctrinam odit, nec studio veritatis, sed vanæ curiositatis cupiditate miracula quærit; is iusto DEI iudicio permittitur, vt quia veritati consentire & acquiescere noluit, circumueniatur mendacijs & falsis miraculis persuasus, peruersam doctrinam falsaque dogmata, pijs verisque repudiatis, amplectatur. Hoc est enim quod docuit beatus Paulus in 2. epist. ad Thessal. cap. 2. præmonens venturum Satanam vel antichristum in omni virtute, in omni seductione iniquitatis; non quidem omnibus, sed ijs qui charitatem veritatis non receperunt, vt salui fierent. his enim, mittet DEVS ope-

rationem erroris ut credant mendacio, & iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed confenserunt iniquitati.

CAPVT IX.

QVOTVPLEX SIT MAGIA.

VARIA S Magiæ species, ne hanc artem in totum vel commendemus, vel damnandam execrandamq; existimemus, & ne hoc institutæ tractationi desit, vel tantum indicare conuenit. Ac primò, quam alij Magiæ varietatam traderint, ostendamus. Plinius lib. 30. cap. 2. complures Magiæ species ab Oithane principe eius artis doctore traditas esse commemorat. Namque, ait, & ex aqua, & ex sphaeris, & ex aëre, & stellis, & lucernis ac peluibus, securibusq; & multis alijs modis, diuina promittit: præterea umbram, inferorumque colloquia. Hæc ibi Plinius. Sed Iamblicus in libro suo de Mysterijs Aegyptiorum, & Proclus in libro de Sacrificio & Magia, & Prophyrius in libro de Sacrificijs duplicem faciunt Magiam, sicut, etiam ex Prophyrij doctrina refert beatus Augustinus lib. 10. de Ciuitate DEI, cap. 9. Alteram vocant Theurgiam, nempe bonam & laudabilem, qua certis quibusdam hostijs & sacrificijs, munditia quadam animæ & corporis, alijsq; sacris cæremonijs, bonos ac beneficos dæmones inuocant, quorum afflatu & auxilio, & occulta manifestant, & futura prænunciant, & mira edunt opera, quæ prædicti scriptores miris laudibus in cælum efferrunt. Alteram appellant Goëtiam, & Necromantiam quæ mortuos excitat & consulit, & per eos responsa de rebus occultis vel futuris reddit. Dicitur Goëtia a planctu, quo circa mortuorum sepulchra

*Varia species
Magia.*

pulchra eorum animæ ex inferis euocatur: Necromatia verò, quia fit diuinationo ex mortuis euocatis petita. Suidas autem distinguit Magiam, quam ait Persarum esse inuentū, in Goëtiam, Magiam proprie dictam, & Pharmatiam. Magia, inquit, est inuocatio Dæmonū, scilicet beneficorum ad aliquod bonum conficiendum; cuiusmodi Apollonij Tyanei prædictiones fuerunt. Goëtia fit per coactionem & inuocationem mortuorum; sic enim dicta est à planctu qui fit circa sepulchrum. Pharmatia verò fit, cum aliquid porrigitur alicui sumendum ore, quod mortem ei fit allaturum; vel vehementes aliquas perturbationes & mutationes, aut corporis aut animi in eo fit effecturum, certis incantamenti præparatum. Hæc Suidas.

NOBIS autem omnes Magiæ species hac ratione & ordine distingui posse videntur. Magia, alia est Naturalis, quæ per res naturales singulari quorundam hominum artificio adhibitas mira facit: Altera est non naturalis, quæ Dæmonum inuocatione & ope vtitur ad operandum. Hæc in Theurgiam & Goëtiam & Necromentiam, de quibus paulò ante diximus, rectè diuiditur. Nam si quæ sunt aliæ, ad has species commodè reuocantur. Illa, quam naturalē diximus, partim est physica cuius nomine medicinam etiã complectimur, quæ circa occultas rerum naturalium virtutes, rerum mirabilium effectrices, versetur; partim est Mathematica; cuius excellēti peritia, quàm mira fecerint Architas & Archimedes, supra cōmemorauim⁹. Rursus Magia tã naturalis, quàm nō naturalis, bipartitò diuiditur: altera enim habet veros & naturales effect⁹; altera simulatos tantū, nec tales reuera quales vidē-

tur: hanc vno vocabulo Præstigiaticè appellam^{us}, suis enim præstigijs adeo præstringit & eludit sensus humanos, vt faciat videre quæ non sunt, & nõ videre quæ sunt; idque vel interuentu & adminiculo Dæmonum, vel operatione naturalium agentium, vel incredibili tractu atque agitatione manuum. Itaque qui edit panem, videtur farinam spuere: qui vinum bibit, per frontem aut iugulũ id reijcere; videntur gladij vorari; ingens vis euumi acuum, minorum, & zonularum, quarum rerũ circulatorum miri sunt artifices. Hęc diuiditur in Opticam, & Pharamicam: illa, manuum, digitorum aliarumque partium corporis incredibili agilitate & motione, defixum in res obtutum spectatium frustratur, hæc collyrijs, suffumigationibus, alligationibus, potionibusque sensus interiores & exteriores ita perturbat, vt secus quàm reuera est, iudicent de sensibilibus exterioribus. Vtitur etiam illa prior laminibus, annulis, imaginibus, speculis vario situ varioque modo positis & transpositis.

*Contra Magiam
Astronomicam.*

MAGIAE porrò Naturali, quidam duas alias species adiungunt, alteram vocant Astronomicam, alteram Cabalisticam, quæ an sint meræ nugæ & quorundam hominum commenta, an reuera aliquid solidi habeant & præstent, nunc paucis dijudicandum est. Astronomicam appellans, quæ certas quasdam imagines & figuras, annulos, sigilla, statuas & alia quædam horum similia fabricatur, in quibus, eius cultores & defensores affirmant, coelestium corporum virtutes & influxus recipi, receptosque miros effectus præstare. Sed hæc vana sunt, nec modò à christiana veritate, et pietate, sed etiam à philosophica ratione & disciplina longè

Jōgè remota. Virtus enim celestis per se vniuersalis est & indeterminata ad hunc vel aliū quēlibet effectum producendū; determinatur autē per causas naturales particulares: Illę autē imagines & figurę astronomicę, non sunt causę naturales, nec habēt vim, aut efficiendi quippiam, aut præparandi materiam ad hunc vel illum effectum recipiendum. Deinde cœlum naturaliter operatur; illę autem imagines sunt ingenio & artificio hominū inuentę, & pro eorum arbitrio adhibitę; non igitur per illas, virtus cœlestis modificari aut determinari potest. Postea, lignum quocunque modo figuretur, nō potest in se recipere immediatē formam equi vel leonis; nec vitrum aut aurum formam plantę: multo igitur minus huiusmodi materię, propterea quod ab ipsis Astronomis variē figurentur, idoneę habilesque reddentur ad certas quasdam virtutes siderum recipiendas. & ad aliquos mirabiles effectus producendos. Adhęc, quę est naturalis cōuenientia illarū Astronomicarum imaginū cum cœlo? neque enim est vel secundum figuram, vel secundū naturam vel motum vel qualitates; quomodo igitur res naturales sine ipsis figuris non sunt idoneę ad diuinos illos siderum influxus accipiendos, signatę autem & adornatę istis imaginibus, statim fiunt idoneę? His accedit, quod insignia visu effectūq; sidera, si Mathematicis demonstrationibus credimus, ampliora sunt quā vniuersa terra; quomodo igitur influxus illorum ad vnā imagunculam astronomicam restringitur. vt non etiam per alias res quam plurimas tali figura carentes diffundatur? Nullus igitur nouus effectus ab huiusmodi Magia astronomica proficiscitur; & si quis fortē cernitur ali-

quando, is non earum imaginum aut siderum potentia, sed occulta dæmonum opera, quò eiusmodi fraudibus mortales circumueniant, proficiscitur.

CAPVT X.

DE MAGIA CABALISTICA.

SED venio ad Cabalisticam, quam philosophi quidam Iudæorum, & de nostris nonnulli vanitatis magis quàm veritatis studiosi, & res curiosas atque inauditas quàm veras & solidas discendi avidiores, affirmant scientiam esse Mosi primùm à DEO in monte Syna traditã; deinde nõ quidem literarũ monumentis, sed ore tenus à prioribus, per quandam veluti manuum traditionẽ, & receptionẽ posteris traditam, adhuc fuisse conseruatam: ideoque dictam esse Cabala, quod verbum Hebraicè idẽ sonat quod Latinè recipio; nimirũ eam posteriores a prioribus ore tenus auditione accipiebant, & animo memoriaque custodiebant: qua etiam ratione ferunt veteres, disciplinam Pythagoricam multis sæculis esse conseruatam. Complectitur autem hæc Magia Cabalistica vniuersam Philosophiam, diuinam & humanã, nec non & naturalem: omniumq; rerum doctrinam mysticè ac symbolicè continet; non eã more aliarum humanarum disciplinarum, rationibus & argumentis disputationibusq; tractans, sed numeris, figuris, ac Symbolis: itaque in ea singulæ literæ, figuræ, nomina, elemẽta, apices, lineæ, puncta, accëtus, spiritus, & si quid aliud est minutius, profundissimam quandam & abditissimam ingentiũ rerum significatricem doctrinam habent. Hanc Magiam qui benè teneat, eum nihil non pollere aiunt.

aiūt, omnia scire epræscire, naturæ imperare, cunctasque res ei obedire; hac Mosen prodigia illa fecisse in AEGYPTO & in deserto; hac Iosue, Eliam, Elifæum, Isaiam, Danielelem, Samuelem tot tantaque fecisse miracula. Dicunt enim, nomina quæ DEVS per Adamum cunctis rebus secundum suas cuiusque rei proprietates imposuit, fuisse Hebraica, quibus rerum omnium substantiæ, qualitates & proprietates exprimantur: quocirca his nominibus naturales res appellanti, confestim res omnes se illi subiiciunt, & eius obsequio se totas addicunt, Huius amentitiæ expers non fuit VViclef, qui vt memorat Thomas VValdensis in opere suo de Sacramentalibus, dixit, in statu innocentitiæ Adam imposuisse nomina animalibus secundum naturales eorum proprietates; quibus nominibus appellata ab homine, statim ei obediissent, eiusque omnia iussa fecissent: & huius rei reliquas remanere in exorcistis & incantatoribus, & ad id magnam vim habere voces hebræas. Cuius sententiæ doctam copiosamque refutationem lege apud ipsum VValdensem.

VERVM adeo est inerudita, infalsa & ridicula hæc Cabalistarum opinio, vt nihil æquè mirum sit quàm vlli hominum sanæ mentis aliquando eam probari & persuaderi potuisse, sed ita est profecto, sunt ingeniorum similiter vt hominum monstra quædam, & portenta è quibus eiusmodi opinionum commenta & deliramenta proficiuntur. Principio, nonné incredibile est, Solem & Lunam & cætera astra, elementa item & stirpes eum ratione careant, diuinam illam vim que latet in vocibus hebræis sentire, eaque sic affici & permoueri, vt homini pro eius arbitrio pareat?

Sed

Exod. 7. &
seq.

Gen. 2-

Refellitur
Cabalistica
ars.

Sed esto, nouerint illam vim, vel omnes res naturales, vel certè animantes aut homines; num ideo eiusmodi nominū appellatione eas continuò moueri necesse est? Si quis mihi proponeret nomen, totam meam substantiam omnesque proprietates perfectissimè declarans, num eo nomine appellatus ab illo, cogerer eius imperio obsequi & quæcunque ille vellet, facere? Si reconditissimam illam vim & efficaciam vocum hebræarum quam iactant Cabalistsæ, paucissimi hominum intelligunt, nec nisi qui illa eadè ante sunt initiati, quomodo eam agnoscent & sentient bruta, cæteraq; non ratione modò sed etiam sensu carentia? Cur tribuunt tantam vim vocibus & characteribus hebrææ linguæ, quam omnium vetustissimã & primam ferunt, cum certè constet alios esse characteres hæbræos qui nunc extant, quàm qui olim fuerant ante captiuitatem Babylo nicã? quod beatus Hieronymus in prologo galeato affirmatescribit. Certum, inquit, est, Esdram post captam Hierosolymam, & restorationem templi sub Zorobabele, alias literas reperisse, quibus nunc utimur, cum ad illud vsque tempus ijdem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerant. Nec verum est, in lingua hebræa reperiri voces quæ omnium rerum naturas, infimasque differentias & proprietates exprimât; nec in declarandis rebus vberior est aut significantior hebræa lingua quàm græca vel latina: nec vllum est nomen in vlla lingua, quod simul alicuius rei & substantiam & differentias atque propriitates tam genericas quàm specificas atque indiuiduales aperiat: nec in vocibus hebræis per se sumptis, plura maiora velatent mysteria, quàm vel in Græcis vel in Latinis. Legimus

in scriptura, quomodo Moses & Aaron per virgam *Iosua. 10.*
eis à DEO traditam plurima maximaque fecerint
prodigia. Legimus Iosue retinuisse cursum Solis
& Lunæ, cum dixisset: *Sol contra Gabaon ne mouearis,*
& luna contra vallem Aialon. Steti que sol in medio cæli
& non festinauit occumbere spatio vnus diei. Nec fuit an-
tea & postea tam longa dies, obidientie Domino voci hami-
nis & pugnante pro Israël. Narrantur etiam Samuelis,
Eliæ, Elifæi & Danielis miracula, nec tamen vs-
quam de istis Cabalisticis mysterijs vlla mentio
aut verbum fit; si tanta est Cabalisticæ Magiæ vis
& potestas, vt cælis imperet, solem sistere aut re-
trocedere cogat, maria diuidat, flumina siccet, to-
tamque naturam commutet, & sibi ad nutum obe-
dire faciat, cur isti sapientes Cabalisticæ, eius artis
pertiissimi, talia nunquam patrarunt, vel etiam
nunc patrare possunt? Certè Philosophi Iudæo: ū
qui sibi hanc sapientiam arrogant, si quid ea pol-
lerent, ad excutiendum iugum durissimæ seruitu-
tis, quo miseri iam mille & quingentis annis op-
pressi tenentur, vti debuissent.

CAPVT XI.

DE NECROMANTIA.

DE Necromantia nō nihil dicamus, vt qua-
lis quantaue sit eius vis, vel potius fraus &
fallacia, ostendamus. Necromantici pro-
fitentur se animas mortuorum euocare posse ex
ijsque cognoscere multa quæ sunt occultissima,
vel etiam futura; animas autem mortuorum, præ-
sertim eorum qui flagitiosè vixerunt, aut violen-
ta morte de vita deturbati sunt, Magis eas inuocā-
tibus adesse, respondere, multaque manifestare,
docet

*Prophyrius
de reuocatio-
ne animarum
ex inferis:*

docet Porphyrius lib. 2. De Abstinentia animalium. nam cum de prauis & fallacibus dæmonibus dixisset, mox subdit hæc de animalibus: Tales, inquit, sunt & animæ mortuorum, quæ vitijs oppletæ è corpore migrarunt; conflictantur enim etiã tunc, iræ & cõcupiscentiæ perturbationib⁹, & in naturam conuersæ dæmonum, similes illorum redduntur, nõxiæ ac turbulentæ; in varias se vertunt formas, ac modò conspicuas se oculis præbent, modò recõdunt, & ita eludunt aciem tum intuentium, tum etiã cogitantium. Et quodam alio loco: Praua, inquit, anima quæ corpus suum violenter reliquit, expoliata ad hoc ipsum deinde se admouet, ibique moras trahit. Vnde nonnunquã visæ sunt animæ lamentari: nam animæ carentium sepultura, circa corpora immorantur, quibus malefici sæpius abuntuntur ad ministerium suum explendum, compellentes animas à positione corporis vel partis cuiusdam assumptione. Quocirca qui vaticinantium animalium insinuari sibi animas optant, præcipua illorum membra deglutientes, veluti ceruorum vel talparum, vel aliorum accipiunt. & ita præsentem sibi faciunt animam, DE I ritu vaticinantem: talis enim anima vnà cum sui corporis integra sumptione, in corpus humanum se penitus ingerit. Hæc Porphyrius.

*An fuerit ve-
rus Samuel
qui per Phy-
thonissam rep-
resentatus est
Sauli.*

MAGNAM sanè huic arti fidem facere videtur, quod legitur primi libri Regum, capite vigesimo octauo Pythonissam rogatu regis Saulis, excitate à mortuis animã Samuelis, fecisseq; vt Sauli de euentu impendentis belli consulenti, quæ mox ei euentura erant prænunciaret. Et quidem beatus Augustinus libro 2. ad quæstiones Simpliciani, respon-

pondens ad tertiam quæstionem, & in libro de octo Dulcitij quæstionibus, quæstione sexta disputat in vtramque partem, an fuerit ille verus Samuel, an potius Dæmon specie & figura Samuelis; propensior tamen est ad credendum, illum non fuisse verum Samuelem, sed eius imaginem & simulachrum, arte diabolica formatum, & aspectui Saulis præsentatum: appellari autem in scriptura Samuelem, quod illum habitu, specie & autoritate repræsentaret. Non enim raro tum in communi hominum loquendi consuetudine, tum in sacris literis rerum imagines & simulachra, nominibus ipsarum rerum appellantur. Hoc idem citra dubitationem vllam traditur in libro secundo de Mirabilibus sacre scripturæ, cap. 2. & in libro Quæstionum veteris & noui Testamenti quæst. 27. qui libri, nomine beati Augustini in eius Operibus numerantur. Tertullianus in libro De Anima, non solum hoc probat, sed contrariam sententiam omnino improbat: nam loquens de Samuele, hæc scribit: Ecce hodie eiusdem Simonis hæreticos tanta præsumptio artis magicæ extollit, vt etiam Prophetarum animas ab inferis mouere se spondeant: & credo, quia mendacio possunt; nec enim Pythonico tunc spiritui minus licuit animam Samuelis effingere, post DEVM mortuos consulente Saule. Absit autem vt animam cuiusquam sancti, nedum Prophetæ, à dæmonio credamus extractam, certi quod ipse Satanæ transfiguretur in angelum *2. Cor. 11.* lucis, nedum in hominem lucis, etiã Deum se asseueraturus, signaque portentosiora editurus, ad euertendos, si fieri possit, electos. Hæc Tertullianus. Quibus verbis alijsque proximè consequentibus apertè docet non fuisse illum verum Samuelem.

S. Tho-

S. Thomas prima parte quæst. 89. art. 8. & secunda secunda quæst. 95. art. 5. ad 2. & quæst. 174. artic. 5. ad 4. dubitanter de hoc loquitur, secutus nimirum Augustinum: idemq; fit in Decretis 25. Quæstione 5. cap. Nec mirum. Sed ut Lyrano & Tostato & ni fallor etiã, B. Augustino, lib. De cura pro mortuis agenda, cap. 15. Sic etiam mihi probabilius est, immò certum est, fuisse veram animã Samuelis quæ Sauli apparuit, exercente quidem Pythonissa artem suam magicam, sed non eius artis vi & potentia, sed DEI imperio ab inferis excitata, quæ dispensatione diuina Pythonissam & Saulum latente, ostendit se aspectibus iniqui regis, diuina eum sententia percussura; ut impius rex, quæ post mortem supplicia suæ impietati debita passurus erat, iam tum acerbissimo doloris sensu prægustaret. Nec ad hoc probandum aut persuadendum opus est testimonijs vel argumentis, cum id in sacra Scriptura perspicuè traditum sit. Nam in libro Ecclesiastici, cap. 46. sic est: *Et post hoc dormiuit Samuel, & notum fecit regi, & ostendit illi finem vitæ suæ, & exaltauit vocem illius de terra in prophetia, deleuit impietatem gentis.* Et sanè B. Augustinus libro illo De cura pro mortuis agenda, & S. Thomas secunda secunda non obscure significant, si liber Ecclesiastici tanquam sacer & canonicus recipiatur, necessariò sentiendum esse, verum Samuelem apparuisse Sauli. Loquuntur autem illi conditionaliter de auctoritate libri Ecclesiastici, nõ quod non eum pro sacro & canonico haberent; sed quia nec Hebræi eum recipiunt & reponunt in libros Canonicos, & quidam Catholicorum olim, de eius auctoritate dubitarunt. Quare nobis ut de eius libri fide & auctoritate, sic nec de vero Samuele

Sauli

Sauli post mortem prophetante, dubitare licet. Nec obstat huic sententiæ, quod ille Samuel dixisse legitur Sauli: *Cras tu & filij tui mecum eritis*; cum certum sit diuersas esse sedes post mortem, bonorum & impiorum, & in Euangelio legatur Abram dixisse illi epuloni, inter se, & ipsum, maximum & intransibile chaos intercedere: hoc inquam, non obstat. Nam illa verba Samuelis, vt benè interpretatur S Augustinus respondens ad tertiam quæstionem Simpliciani; non ad æqualitatē foelicitatis, sed ad similem conditionem mortis referri debent: vt sit sensus; Cras & non amplius eris inter viuos, sed inter mortuos, inter quos ego sum, quin etiam & tunc, & vsque ad CHRISTI Domini resurrectionem, omnes tam boni quàm mali, apud inferos, licet sedibus disclusi, detinebuntur.

Luce 16.

SE D redeo ad Necromantiam, quæ olim multis locis & apud multas gètes celebratissima fuit. Osthanes apud Plinium lib 30. cap. 2. huius artis nobilissimus professor, promittebat quorumlibet mortuorum excitaciones & colloquia cum viuis: & sanè maioris est admirationis, quod extremo illo capite subdit Plinius: Adole scentibus nobis, inquit, visus Apion grammaticæ artis, prodit Cynocephaliam herbam, quæ in AEGYPTO vocaretur Osyrites, diuinam non in viuos modò, sed etiam in mortuos habere potentiam, eaq; se euocasse vmbas ad percunctandum Homerum qua patria quibusque parentibus genitus esset. Cicus Asculanus in commentarijs quos in spheram edidit, nominat librum qui olim extabat, & inscribatur SCRIPTURA CHAM; opus magicæ ac maleficæ impietatis plenû, continens elementa

Antiquum Necromantia
vsum.

E

&

& praxim Necromantiæ. Tertullianus lib. De Anima, vbi de inferis & defunctorum euocatione differit: Publica, inquit, iam literatura est, quæ animas etiam iusta ætate sopitas, etiã proba morte disiunctas, & prompta humatione dispunctas, euocaturam se ab inferorum incolatu pollicetur. Fuerunt quondam multa apud varias gentes loca, Necromantiæ vsu nobilitata, vbi & à defunctis oracula & responsa petebantur. Homerus lib. II. Odyssææ Cymmericum oraculum ad Auernum Campaniæ lacum celebrat, quo Vlysses concessit, vt Thyresiam de reliquo itinere suo consuleret, cuius etiam meminit Strabo libro quinto Geographiæ. Tesprotium in Epiro Orpheus celebre fecit, in eo manes cantu permulcendo, & Euridicæ coniugi ad superos reditum impetrasse creditum fuit. Vnde Virgilius libro sexto Aeneidos:

*Sipotuit manes accersere coniugis Orpheus,
Treijsia fretus cithara fidusque canoris.*

Apud Lucanum Erictone venefica Thessala mortuum euocat, qui Sex. Pompeio exitum Pharsalicæ pugnæ denunciât. Phigaria Arcadiæ ciuitas, habuit huiusmodi Necromantas, à quibus occulta & futura sciscitari vsitatum fuit. B. Augustinus lib. 9. de ciuitate DEI, cap. II. citat Apuleium affirmantem animas hominũ dæmones esse; & ex hominib⁹ fieri lares, si meriti boni sunt; Lemures autẽ aut laruas, si mali; qui nullis bonis sedib⁹ in terra vagatione puniuntur, inane terriculã amentum bonis hominib⁹, cætrũ noxium malis. Cum verò incertum est quæ cuiq; sortitio obuenerit, vtrum lar sit an larua, manes deos nominant, & fanis atque cæremonijs vulgo admittuntur, vt oracula reddat, vt in Bœotia Amphiaras, in Africa Mopsus,
in

in AEGypto Osiris, alius alibi gentium, AEsculapius ubiq; Hæc ex Apuleio: quem ibi August. verè grauiusque refellit. Et apud Tertullianū in libro De Anima sic habes; Nosomanas propria oracula, apud parentum sepulchra mansitudo captare, Eracles scribit. Celtas apud virorum fortium busta, eadem de causa abnoctare, Nicander affirmat-

VERVM has omnes mortuorum, quæ arte Necromantica fiunt, apparitiones, vanas & fallaces esse, non est dubitandum: plerasque enim ab ipsis Necromantis alijfue fictas esse compertum est. Si quæ autem reuera contigerunt, in his existimandum est, non animas defunctorum apparuisse viuis, sed ipsos Dæmones tales se ostendisse Necromantis, vel eos consulentibus, tales, inquã, habitu, specie, ætate, voce & affectu, quales fuerant olim mortui, cum inter viuos versarentur. Hanc ego opinionem vt proculdubio veram putem, rationibus testimonijsque & experimentis adducor. Ratio nec obscura nec sanè infirma sit ea, qua S. Thomas prima parte quæst. 117. 4. art. hoc ipsum confirmat. Non potest, inquit, anima separata, naturali virtute sua, mouere aliquod corpus: cum enim sit naturalis forma humani corporis, non habet vim mouendi secundum locum, nisi corpus quod informat & viuificat: nam etiã cum est vnita corpori, si sit aliquod membrum mortificatum, non obedit animæ ad motū localem. Quare animæ defunctorum, nec assumere corpora, nec cum illis ad viuos venire possunt. Deinde, Necromantæ non habent vim & imperium in animas defunctorum quæ sunt in cœlo, nec quæ sunt in Purgatorio; nõ enim conuenit aut decet animas sanctorū, impijs

*Confutatur
Necromantia.*

*Argumentatio
beati Thomæ
contra
Necromantiã.*

Necromantarum artibus subiacere : neque in animas quæ sunt in inferno; nã cum illuc sint à DEO tanquam in carcerem detrusæ, vt æternas scelerum suorum pœnas luant nulla inde vi possunt efferri, nec nisi DEI mandato egredi : non est autem credibile, DEVM id concessurum Necromantis, per quos Dæmon satagit mortales decipere, & à veri DEI cultu auertere : sic enim DEVS artem Necromantiam & per se infamem, & toties à se in sacris literis reprobata, extremoque mortis supplicio condemnata, non solum honoraret, sed etiam fide cultuque apud mortales dignam redderet. Profectò, si cui mortuorum reditus ad viuos concedendus fuit, videbatur concedendus diuiti illi, cuius mentio fit apud Lucam cap. 16. qui obnixè rogabat Abraam, vt de ijs qui simul erant in inferno, aliquem mitteret ad amicos cognatosque, suos monendos, vt benè viuendo, diras, & perpetuas inferni pœnas euaderent; nec tamen ei concessum est. Non inficior, animas quæ sunt in Purgatorio, nonnunquam apparuisse viuis : id enim B. Gregorius in quarto libro Dialogorum nonnullis & quidem certis probat exemplis. Nec equidem nego, etiam animas beatas vel Martyrum, vel aliorum Sanctorum, descendere in terras hominibus eorum auxilium implorantibus, opem & solatium laturas : id enim confirmat B. Augustinus in lib. De cura pro mortuis agenda, cap. 16. exemplo B. Felicis Nolæ Episcopi, quem ciuibus suis Nolanis, cum à Barbaris oppugnarentur, apparuisse & subuenisse, affirmat Augustinus, se non incertis rumoribus, sed certis testibus audiuisse: Hęc, inquam, non nego; sed aio animas mortuorum, cum apparent viuis, non id facere sua voluntate

&

Arbitratu, nec naturali potestate, multoque minus vi & potentia artis Necromanticæ, sed id fieri singulari quodam DEI consilio, voluntate ac potestate. Nec animas defunctorum interesse rebus viuorum, minus est miraculum secundum B. Augustinum loco supra dicto, & secundum B. Thomam prima parte, quæst. 89. art. 3. ad 2. quam vel illuminatio cæci, vel alia quæ in magnis DEI miraculis numerantur. Adscribam hic in hanc sententiam B. Augustini verba ex eo loco quem proxime indicaui: Verum ista, inquit, diuinitus exhibentur, longè aliter quàm sese habet vsitatus ordo, singulis creaturarum generibus attributus. Non enim ideo putandum est viuorum rebus quoslibet interesse posse defunctos, quoniam quibusdam sanandis vel adiuuandis Martyres adsunt: sed ideo potius intelligendum est per diuinam potentiam Martyres viuorum rebus interesse, quoniam defuncti per naturam propriam, viuorum rebus interesse non possunt. Hæc Augustinus.

Augustini obseruanda sententia.

SE D audiamus Tertullianum qui in libro De Anima, vbi de inferis & animarum euocatione agit, hanc nostram sententiam grauissimis disertissimisque verbis comprobauit: Necromantia, inquit, secunda est idololatria, in qua se Dæmones perinde mortuos fingunt, quemadmodum in illa deos. Quid ni? cum & dii mortui sint? Itaque inuocantur quidem defuncti, sed Dæmones operantur sub eorum obtentu. Hanc autem fallaciam Diaboli sub personis defunctorum delitescens (ni fallor) etiam rebus probamus, cum in exorcismis nostris, interdum Dæmon aliquem se ex hominibus affirmat, interdum gladiatorem vel bestiariū, sicut alibi Deum, nihil magis curans quàm hoc

Notabilis Tertulliani sententia.

ipsum excludere quod prædicamus, ne credamus animas vniuersas malorum ad nihilum redigi; vt & iudicij & resurrectionis fidem turbent. Et tamen ille Dæmon, postquam circumstantes circumuenire tentauit, instantia diuinæ gratiæ victus, id quod in vero est, inuitus confitetur: Sic etiam in Necromantia quæ iam quiescentes animas euellere ab inferis creditur, & conspectui exhibere, non alia fallaciæ vis est, operatio planè, quia & phantasma præstat, & corpus effingitur, nec magnum illi exteriores oculos circumuenire, cui interiorem mentis acie excæcare, per facile est. Nulli autem animæ omninò inferos patere, satis Dominus in argumêto illo pauperis requiescentis & diuitis ingemiscens, ex persona Abrahæ sanxit, non posse relegari renunciatores dispositionis infernæ, quod vel tunc licere potuisset & Mosi, & Prophetis crederetur. Sed et si quasdam reuocauit DEI virtus in documentum iuris sui, non idcirco communicabitur fidei & audaciæ Magorum & fallaciæ somniorum & licentiæ poëtarum; nam in hac mortuorum resurrectione qua DEI virtus in corpora animas repræsentat, solida & cõrectabili & satiata veritate præiudicatum est hanc esse formam veritatis, vt omnem mortuorum exhibitionem incorporalem, præstigias iudices. Hæc Tertullianus. Simulant igitur Dæmones, animas defunctorum secundum Augustinum & Chrysostrum, quorum testimonia loco supra dicto memorat S. Thomas, quo facilius errores Gentilium animis hominum inferat ad eos decipiendos. Primùm enim sic Dæmon facilius homini quicquid vult persuadet: namque homines animabus defunctorum, vel parentum, vel cognato-

Luce. 16.

*Cur Dæmones
simulent ani-
mas de mor-
tuorum.*

torum, vel amicorum, suorum quos diligunt, & à quibus se diligere non dubitant, libentius & promptius credunt, quàm Dæmoni quem naturaliter horrent. Deinde, ita persuadet hominibus, infernum non esse carcerem perpetuum, ex quo non liceat aliquando egredi: nec esse adeo graues & perpetuas inferni pœnas, sicut homines putât. Ad hæc sic facit, vt homines putent, animas etiã post mortem habere corpora, vel posse quælibet se in corpora induere, vel in quælibet hominum aut bestiarum corpora migrare: qua re concipitur error Pythagoricus de transmigratiōe animarum, eoquẽ concepto labascit fides & spes christianæ resurrectionis. Præterea, hac ratione faciunt Dæmones, vt viui mortuos vel tanquam terrificos & noxios sibi metuât, & varijs superstitionibus placare sibiq; conciliare studeant; vel tanquam beneficos sibiq; vel amicitia vel necessitudine deuinctos, nimium supersticiosè diligant & colant; vel tanquã animas hominũ quorundã apud mortales, aut sapiëntia, aut fortitudine, aut potentia clarissimorum, non humanis modo, sed diuinis etiam honoribus prosequantur atque venerentur.

HVG O sancti Victoris lib. 6. Eruditionis Didascalicæ, cap. 5. numerosius & enucleatius eam de qua disputauimus, Magiæ varietatem enarrans, ad hunc modum scribit: Magiæ repertor primus creditur Zoroastres, rex Bactrianorum; quem nonnulli asserunt ipsum esse Cham filium Noe, sed nomine mutato, hunc postea Ninus rex Assyriorum bello victum interfecit, eiusque codices artibus maleficiorum plenos igne cremari fecit. Scribit autem Aristoteles de hoc ipso, quod vsq; ad bis & vices centũ millia versuum eius de arte magica ab

*Varia species
Magiæ secundum
Hugonẽ.*

ipso dictata; libri eius vsque ad posteritatis memoriam traduxerunt. Hanc artem postea Democritus ampliauit tempore quo Hippocrates in arte Medicinæ insignis habebatur. Magia, in Philosophia non recipitur, sed est extrinsecus falsa, professione, omnis iniquitatis & malitiæ magistra, de vero mentiens: & veraciter lædens animos, seducit à religione diuina, culturam Dæmonum suadet, morum corruptionem ingerit, & ad omne scelus ac nefas mentes sequacium impellit. Hæc generaliter accepta, quinque complectitur genera maleficiorum: Manticem, quod sonat diuinationem, & Mathematicam vanam, Sortilegia, Maleficia. Præstigia. Mantice autem quinque continet species sub se; Primam, Necromantiam, quod interpretatur Diuination in mortuis. *νεκρός* enim Græcè, id est, mortuus Latine; & *νεκρὸν* cadauer dicitur; vnde est diuination quæ fit per sacrificium sanguinis humani quem Dæmones sitiunt, & in eo delectantur effuso. Secunda, est Geomantia, id est, Diuination in terra. Tertia, Hydromantia, id est, Diuination in aqua. Quarta, est Aërimantia, id est, Diuination in aëre. Quinta, est Diuination in igne, quæ dicitur Pyromantia. Varro enim quatuor dixit esse, in quibus diuination constaret, terram, aquam, aërem, ignem. Prima ergo, id est, Necromantia, ad infernum videtur pertinere; secunda ad terram; tertia ad aquam; quarta ad aëre; quinta ad igne. Mathematica diuiditur in tres species, in Aruspicinã, in Auguriũ, in Horoscopicã. Haruspices sunt dicti quasi horuspices, id est, horarum inspectores, qui obseruant tēpora in rebus agendis; vel haruspices quasi haras inspicientes; qui in extis & sibris sacrificiorum futura confide-
rant

rant. Augurium vel auspiciū, aliquando ad oculum pertinet: & dicitur auspiciū, quasi auispiciū, quia in motu & volatu auium attēditur: aliquando ad aures pertinet, & tunc dicitur augurium, quasi garritus aurium, quia aure percipitur. Horoscopia, quæ etiam Constellatio dicitur, est, quando in stellis facta hominum quærentur; sicut Genethliaci faciunt, qui natiuitates obseruant, qui olim specialiter Magi nuncupabantur; de quibus in Euangelio legimus Sortilegi sunt, qui sortibus diuinationes quærent. Malefici sunt, qui per incantationes dæmoniacas siue ligaturas, vel alia execrabilia remediorum genera cooperatione Dæmonum atque instructu nefanda perficiunt. Præstigia sunt, quando per phantasti cas illusiones circa rerum immutationem sensibus humanis arte dæmoniacā illuditur, Sunt ergo omnes simul vndecim. Sub Mantice, quinque, id est, Necromantia, Geomantia, Hydromantia, Aërimantia, Pyromantia. Sub Mathematica, tres, Haruspicina, Auspiciū, Horoscopia. Postea tres aliæ, id est, Sortilegium, Maleficiū, Præstigiū, Præstigia dicitur Mercurius primus inuenisse: Auguria Phryges inuenerunt: Ha-

ruspicinam & Sortilegia Tages pri-

mus Etruscus tradidit: Hydro-

mantia primū à Persis

uenit. Hastenus

Hugo.

(***)

CAPVI

DE MAGIA
CAPVT XII.

AN PER ARTEM MAGICAM VERUM aurum fieri possit ab Alchimis.

SI verum & perfectum aurum ab Alchimis potest effici, haud dubie chymica facultas vna de præcipuis Magiæ partibus censenda est, nimirum tale opus Magiæ, tum propter vim & potentiam artis maxime admirandum esset: tum propter magnitudinem vtilitatis, optatissimum atque gratissimum mortalibus accideret. Audiatur lector, quid eruditus vir Iulius Scaliger ea de rescriptum reliquerit. Triplex est, inquit, Magia; vna hic infima & nostras, sanè & foeda & sordida cum cætiunculis, cadaueribus, & funibus suspensioforum: quæ si quis atrectare audeat, etiam mereatur. Altera ex astris deducit vires in specula, sigilla, annulos, tabellas: Tertia diuina est. Nomen apud vulgus odiosum fecit colluies impostorum. At Magus apud Persas, nihil aliud quam sapientem sonat: sed propter Smerdis præditionem & perfidiam, nomen Magorum infensum diu fuit. Hac Magia Dominum IESVM fuisse promissum regem, cognouerunt Magi, qui ad eum adorandum longinquis e regionibus profecti sunt. E Syrorum libris hæc descripsimus. Aijunt Magiæ & transmutatoriae artis vires, vias, & fines, esse perquam similes. Opus & finem Chymistarum, esse corpus in corpus: Opus & finem Magiæ, esse spiritum in corpore. Magi suas affectiones, violentias appellant, propterea quod vires suas supra eas quæ naturæ ordine fieri videntur, exercent. Chymistæ suum opus nominant Fortitu-

Scaliger contra Cardanum exercitat. 927.

Smerdis Magus inuasit regnum Persarum.

Herodotus lib. 3. & Iustinus lib. 1. Matib. 2.

titudinem : hoc enim significat decantatū illud, Elixir, in cuius fide omnē oppignorant naturā. Sic eo loco Scaliger. Ergo digna cum primis inquisitione ac disputatione res est, vtrū nō modo ex solis causis naturalibus, & in solis naturalib⁹ locis, atq; ordine tantū modoq; naturali aurū generari queat, verū etā per artificialē viam ac rationem, quam iactant Chimistæ, perfectum vsquequaq; aurum, & tale omninō quale est naturale, possit effici.

DVPLEX circa hanc quæstionem, Philosophorum est sententia: multi negant, quidam verò aiunt. Nos primo loco aliorum sententias enarrabimus ac perpendemus : extremo autem loco etiam quid sentiamus ipsi, & similis vero iudicemus, breuissimè indicabimus.

EXPONITVR SENTENTIA EORUM
*qua negant verum aurum posse fieri ab
Alchimis.*

AVICENNA in quibusdam suis commentarijs in libros Meteororum, vt refert *Auicenna.* AEGIDIUS in 3. Quodlibeto, quæst. 8. de Alchimistico auro ita scripsit: sciāt artifices Alchimiæ, species metallorū mutari non posse, quamuis similia illis fieri possint; & quamuis Alchimiæ queant tingere ipsum æs colore quo volunt, donec sit multum simile auro, & abstergere immundicias plumbi, ita vt videatur argentum, semper tamen secundum substantiam manebunt æs & plumbum,

AVERROES in Paraphrasi super primum librum de Generatione animalium, explanando primum caput, in eandem sententiam hæc scribit: *Averroës.* Similiter etiam si datur aliquid artificiale valde
fimi-

simile naturali, tanta poterit esse similitudo, quod existimabitur esse idem specie, & si ars Alchimix habet esse, hoc est, quod potest fieri in ea. Eiusdem Auer. declarat sicut se habent mures ex putri materia, ad mures ex semine, inter eos enim est tanta similitudo, ut quamuis reuera inuicem differant specie, tamen vulgo putentur esse eiusdem speciei, ita etiam aurum alchimisticum se habere ad verum & naturale aurum. Idem sensit Auicenna, cuius verba paulò infra memorabuntur initio capituli proxime sequentis.

B. Thomas.

S. Thomas in secunda secundæ conditionaliter loquens de auro alchimico quæst. 77. art. 2. ad primum ait: Si aurum quod fit ab Alchimis, non sit verum & tale, quale fit à natura, eius venditionem pro vero fraudulentam & iniustam esse; si autem fiat verum aurum ab Alchimis, id licite pro vero auro vendi posse, nihil enim prohibere, artem utendo causis naturalibus naturales & veros effectus producere. Sed quid ipse simpliciter & absolute sentiret de auro alchimico, satis perspicue declarauit in 2. sent. dist. 7. quæst. 3. art. 1. ad quintum, ita scribens: Potest quidem ars virtute naturaliū agentium aliquas formas substantiales inducere in materiam; sunt tamen quedam formæ quas nullo modo ars potest efficere, quod propria actiua & passiua earum non potest inuenire atque adhibere, sed bene aliquid simile illis efficere, sicut Alchimix faciunt aliquid simile auro quantum ad accidentia exteriora, sed tamen non faciunt verum aurum, quod forma substantialis auri non est per calorem ignis quo utuntur Alchimix, sed per calorem solis in loco determinato, vbi viget virtus mineralis, & ideo tale aurum non habet operati-

rationem consequentem speciem; & similiter in alijs, quæ eorum operatione fiunt.

ÆGIDIUS in tertio Quodlibeto quæst. 8. *Aegidius.*
 affirmat Alchimiſtas poſſe quidem facere metallum aliquod quod tantum conſtet ex permixtione aliorum ſimplicium metallorum, cuiuſmodi eſt electrum, quod dicitur conſtare ex tribus partibus auri & vna argenti; & quia ſæpè in venis metallicis vnum metallum confunditur & permiscetur cum alio, Alchimiſta per actionem ignis ſegregando & ſeparando aurum, quod erat permixtū cum alio metallo, videbitur de nouo facere aurum; tantum autem abeſt, vt poſſit verum aurum facere, vt ne ſimile quidem vero auro ita effici queat, vt nõ poſſit aliquo modo dignoſci & diſcerni. Porro exiſtimat Ægidius aurum alchimiſticū non poſſe ſine peccato vendi pro auro naturali; non ſolum quia incertum pro certo & falſum pro vero venditur, ſed etiam quia in medicinis adhibetur aurum ad confortandum cor, & morbos quofdam profligandos; maximum autem periculum eſſet, ne aurum alchimiſticum propter diuerſam rationem conſtitutionis, nimium læderet complexionem humani corporis, ei que inſigne aliquod detrimentum afferret. Quod autem verum aurum conſcisci nequeat, Ægidius ita probat, vel potius *Aegidius negat aurum alchimiſticum licite vendi poſſe pro vero.*
 declarat. Cernimus in vno quoque genere entiu, quædam illius generis eſſe perfectæ, alia verò imperfectæ; perfectorum autem generationem eſſe determinatam tam ſecundum principiū actiuum & ſecundum materiam, quàm ſecundum locum in quo fit: Imperfectorum autem minimè: Exempli cauſa, in genere animalium, quæ ſunt perfectiora, ita ſe habent natura, vt equus non generetur
 niſi

nisi ab equo, & ex sanguine menstruo equæ, & intra matricem; at mures possunt generari ex semine & sine semine, intra matricem & extra. Idem perspicitur in plantis; idemq; similiter contingit in elementis, nam purus ignis elemētāris, nec generari, nec conseruari pōtest, nisi in suo loco naturali, id est, in concauo Lunæ; ergo similiter etiā eueniet in metallis; quare cum aurū sit perfectissimum omnium metallorum, habebit determinatum agens & materiam, & locum naturalem, & propriam venam quæ latet intra sinum & ventrē terræ, extra quem locum, aurum nullo modo confici possit. Neque valet illud, quod posset afferri eōtra hoc quod diximus: nimirum si mures qui sunt perfectiores auro, pōssunt generari extra matricem multo magis aurū effici poterit extra suum locum naturalem; & si serpentes fuerunt arte magica producti à Magis Pharaonis, vt legimus in Exodo, cur non etiā poterit effici verum aurum industria & beneficio artis? Hoc inquam nō valet, nā eādē ratione probari posset, cum mus sit perfectior qualibet planta, & mus generari queat sine semine, quālibet etiā plātā posse absq; semine procreari, quod falsū est: nihil ergo prohibet, quod est imperfectius alio simpliciter, esse perfectius illo secundū quid. Quamobrem quod aurum requirat determinatum locum suæ generationis, nō arguit ipsum simpliciter esse perfectius aliquo animali sed tantū secundū quid. Hęc ex AEGIDIO.

Exod. 7.

Conciliator.

CONCILIATOR in differentia 209. sic ait: Metallum non potest fieri per artem, & in aliud transmutari; cū ars solū faciat permutationem in accidentibus, non autem in substantia; vel fortasse si possibile est, tamen id est homini ignotum, vnde

vnde C
de mul
sed fur
est cal
ciderit
humat
cor) an
am, cum
fira na
tur met
eti, qui
cut det
non pub
rum a b
eipert
verum,
batione
Quit
quibus
dixerunt
quo ut
esse: q
ars dic
inane
tanc m
& arg
vāra l
rum cet
ficere: i
si sulph
argenti
& argen
& argen
ris & arg

vnde Commentator tertio, De anima ait; Dicitur de multis artificijs, quod videntur esse possibilia, sed sunt causarum ignotarum. vt v. g. Alchimia, etsi talis ars constituatur, fortasse hoc erit per accidens, & inspiratione diuina potius quam artis humanæ sapientia. Non enim (inquit Conciliator) ars eo peruenire potest, vt agentia & materiam, cum tempore, modo, & alijs circumstantijs, sciat ita proportionare, vt inde nouum constitua- tur metallum. Quod si apparentur videatur, id erit, quia ars fallaciam eius humano ingenio nequit detegere. Vnde aurum arte constructum, vim non puto habere confortandi cor, sicut habet aurum à natura productum. Fideles mihi tamen experti, dicunt argentum decoctione per artem fieri verum, non tamen videtur apparere lucrari, probationibus omnibus quibus vtuntur, exploratum.

QVIDAM rerum metallicarum peritissimi, de quibus etiam subtiliter & accurate scripserunt, dixerunt, primum atque summum fundamentum, quo nititur ac sustentatur ars Alchimie nullum esse: quo licet intelligere, ipsam artem (si tamen ars dicenda est quæ in se nihil veri & certi habet) inanem & fallacem esse. Etenim Alchimistæ putant materiam omnium metallorum esse sulphur & argentum viuum, quamobrem profitentur se ex varia sulphuris & argenti viui inuicem permixtorum temperatione, posse quodlibet metallum efficere: in quo sanè vehementer falluntur. Nam si sulphur & argentum viuum est materia auri & argenti, ergo in venis in quibus generatur aurum & argentum, apparerent aliqua vestigia sulphuris & argenti viui; similiter etiam in venis sulphuris & argenti viui, reperirentur aliqua indica auri vel

*Non esse ma-
teriam omni-
um metallorū
sulphur & ar-
gentum viuum.*

vel argenti; sed ipsi qui totam pene vitam curiosissimè lustrandis, & considerandis venis, locisq; metallorum consumpserunt, nunquã tale aliquid reperire potuerunt. quare falsa est opinio Alchymistarũ, & aurum quod ab ipsis fit ex sulphure & argento viuo, non est verum aurum: non enim, vt dictum fuit, talis est materia veri & naturalis auri. Aurũ autem quod fit ab Alchymistis, licet simillimum videatur vero auro, falsum tamen esse multis modis cognosci & iudicari potest, nempe vel expondere; vel ex eo, quia non sustinet vim ignis; vel ex eo quia iniectum in vrinam, amittit colorem suum; vel quia non est ductile in tenuissimas laminas; vel denique quia non habet naturalis auri proprietates, quarum in primis illa commendatur, confortandi cor humanum. Hæc illi.

Cardanus.

*Inuenta &
opera artis
chimicæ.*

CARDANVS lib. 17. de subtilitate hæc scribit: sunt verò chimica inuenta, vitrum ducere in longissimas lineas, tenax aut prædurum efñcere posse. Vidi ego dudum spheram exiguam ex vitro, quæ omni conatu illisa solo lapideo, non cõminuebatur, sed resiliebat ad trabes. Eiusdem facultatis chimicæ est, vitrum albis lineis interstinguere, celare in eo imagines, falsas fabricare gemmas, purgare caphuram, metalla miscere, immutare, aut nobiliora imitari. Exempla verò fallacis Alchimicæ vide apud eundem in 10. lib. De varietate rerum, cap. 51. Quo in loco etiã hæc subiungit: Aurum & argentum facere, seu ex alijs metallis ea cõficere, aut gemmas factitare, aut viles in nobiliores trãsmutare, nemo nõ optare debet vt sciat; at quid horum fieri possit, difficile scitu admodũ est; & si hoc etiam sciuerimus, longè difficilius est scire, Quomodo fiat. Quæ autem ab Alchymistis

his fiunt, ea vel ad voluptatem pertinent, vel ad
 vsum; ad voluptatem sunt gemmæ & metalla no-
 biliora; ad vsum tincturæ, colores, materiæ vaso-
 rum & alia similia. Circa quodlibet autem ho-
 rum, tria excogitari possunt, vel vt fiant, quod ma-
 ximum est; vel vt purgentur; vel vt perficiantur.
 Horum primum, de metallis, adhuc sub iudice lis
 est an fieri possit; secundum & tertium, fermè in-
 uentum est ad summam perfectionem. ac licet ars
 chimica non faciat verum aurum, quattuor tamen
 præstat magnas vtilitates. Prima est, quia potest
 vnum metallum facere simillimū alij, vt ferrum
 æri, & æs auro & argento, idque clarius apparet
 in gemmis. Secunda, cum id quod in aliquo po-
 tentia continetur, per vim ignis excitat, extrahit,
 & ad perfectionem perducit. Tertia, cum ea quæ
 superflua sunt, vi sua absumendo detegit, vt cum
 ex calce alumen excipitur, quod non genitum est
 vi ignis, sed exceptum; ita quo vocant multiplicati-
 onē, cum ex terra ipsa quæ aliquid cōtinet quod
 continetur, excipiunt. Quarta, Ars chimica vi
 ignis multas facere potest cōpositiones atq; sepa-
 rationes, nō minus vtilēs & lucrosas ijs quæ ab Al-
 chimistis tam anxie quæruntur & ambitiosè pro-
 mittuntur transmutationibus. Hæc Cardanus.
 Ex quibus verbis perspicitur eum arbitrari chimi-
 cam illam auri generationem, vel esse impossibi-
 lem, vel propemodum impossibilem.

*Vtilitates ar-
 tis chemicæ.*

DECLARATVR OPINIO EORVM
qui defendunt Alchimiam.

ALBERTVS in libro suo 3. de Mineralibus, *Opinio Aui-
 cap. 9. hanc de facultate Alchimie quæsti- cenne.*
 nem pertractans, primū exponit sententiā Aui-

F cen-

cennæ quæ fuit hæc: sciant (inquit Auicenna) artifices alchimix species metallorū permutari non posse, quāuis aliquid illis simile fieri possit; quod enim differentia specifica aliquo tollatur ingenio, non credo possibile; sed expoliatio accidentium non est impossibilis, vel saltē diminutio nō enim permutatur species metallorū, nisi prius in primam materiam metallicam reducantur, & sic iuuamine artis deducantur in speciē metalli quod voluerit. Atque idem quoque sensisse ait Haltem Philosophum præcipuū in Phisicis & in mathematicis, deinde Albertus subiungit ea quæ sequuntur: Oportet nos dicere, Alchimicos peritos nō aliter operari quā peritos medicos, qui per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas & nocentes sanitati, & postea per remedia confortantia naturā, iuant virtutem naturalium, vt digerendo, sanitatem inducant: quæ sanitas est effectus & naturæ & artis; sed illius effectiuè & principaliter, huius autem organicè & instrumentaliter: sic Alchimistæ primo benè purgantes materiam argenti viui & sulphuris insitam omnibus metallis, confortant; deinde deducunt virtutes elementares & cœlestes tali materiæ inhæretes ad proportionem mixtionis metalli quod intendunt inducere; & tunc ipsa natura operatur, & non ars nisi organicè iuuando & expoliendo vt diximus; & sic verum aurum & argentum educare, & facere videntur: quod enim virtutes elementares & cœlestes faciunt in vasis naturalibus, hoc etiam faciunt in vasis artificialibus, si artificialia formantur ad modum vasorum naturalium: & quod facit natura calore solis & stellarum, hoc faciet ars calore ignis; dummodo sic contempèretur, vt non
 exce-

Sententia Alberti Magni.

excedat virtutē se mouentem & informantem quæ est in metallis : huic enim cœlestis inest virtus, quæ primo commiscuit eam, & hæc inclinatur ad hoc vel ad illud per artis iuuamen. Alahimia igitur per hunc modum procedit, id est corrupens vnum, à sua specie remouendo, & cum inuamine eorum, quæ in materia insunt, alterius speciem inducēdo. quare omnium operationum alchimarum melior est illa, quæ procedit ex eisdem, ex quibus procedit natura; sicut ex purgatione sulphuris, per decoctionem & sublimationem & expurgationem argenti viui, horumque bona permutatione cum materia metalli, in his enim & ex virtutibus horum, omnis metalli species inducitur. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie prioris metalli in materia, procul dubio deceptores sunt, & verum aurum atque argentum non faciunt; & hoc modo fr̄re omnes vel in toto, vel in parte procedūt. propter quod ego experiri feci aurum alchimicum quod ad me delatum est, & postquam sex aut septem ignes sustinuit, tandem amplius ignitum consumitur & perditur & quasi ad fecem reuertitur. Hæc Albertus. Ecce supradiētis verbis Albertus, non solum docet verum aurum posse fieri per Alchimiā, sed etiam quis modus eius sic efficiendi sit possibilis, & quis impossibilis, manifestè declarat.

QV I D A M Ianus Lacinius, qui de facultate chimica in transmutādis metallis multa disputauit, eiusque disputationis summam memorat Cardanus loco supradiēto, probat arte chimica posse confici verum aurum, his rationibus. Primò metalla sunt quædam pura & concocta, vt aurū &

Quinque rationes pro Alchimiā.

argentum : quædam cocta sed impura, vt æs, ac fer-
rum: quædam cruda & impura vt vtrumque plum-
bū; sed impura repurgari, cruda cōcoqui possunt,
igitur ex ære, ferro & plumbo, aurum & argentū
fieri potest. Quod autem talia concoqui possint,
demonstrat ex sententia Aristotelis 4. Meteororū
vbi de cōcoctione agit. De purgatione dubiū non
est, quippe cū proprium sit ignis separando purga-
re. Deinde propinquitas, paruumquē causarum
discrimē, hoc idem suadet, cum ab iisdem omnia
fiant. Supponit autem omnia metalla constare sul-
phure & argento viuo; quæcumque verò similia
sunt, facilè inuicem transmutantur, eoquē ma-
gis, quòd natura videtur semper perfectissimum
intendere in omni genere, velut aurum; quæ igitur
imperfecta sunt, artis beneficio perfici posse vi-
dentur; tum vt ad finē, tum vt ad motus ipsius per-
fectionem perducantur. Postea, si ars auctore A-
rist. in 2. Phys. & 4. Meteororum est imitatrix na-
turæ, cum natura concoquendo purgandoque ex
sulphure & argento viuo, aurum argentumque
perficiat, cur non etiam idem simili ratione ope-
rans ars possit efficere? Adhæc, ea dici debent se-
cundum naturæ ordinē copulata & inuicē trans-
mutabilia, quæ non habent omninò diuersas ope-
rationes sed easdē, in eo tantūm differentes, quod
quædam habent eas imminutas & imperfectas, ve-
lut foetus, infantis cōparatione, ouum pulli, au-
relia papilionis. At plumbum, æs, ferrum, argen-
tū, nullas habent operationes ab auro distinctas,
sed quas illud habet, vtpote liquefcere, duci, gra-
ue esse, nitere, ignibus resistere; easdē habent hæc,
sed vitiatas & imminutas; non enim ita splen-
dent, non sunt ad eò grauias, minus resistunt igni-
bus,

bus, non tota liquefcunt, nō tam tenuiter ducuntur; igitur hæc dici debent aurum imperfectum, & beneficio artis perducī queunt ad perfectionem auri. Atque hoc putat Cardanus eſſe maximum argumentum quod pro Alchimiſtis afferri poſſit. Poſtremò, idem aſtruit exemplo ranarū, quæ ſtatim, ob præparationem materiæ, ex puluere generantur. Sunt autem ranæ perfectiores auro, & vt animalia perfecta, non ſolū partium ſimilarium compoſitione, ſed etiam instrumentorum compoſitione indiguerunt. Auicennam quoque citat dicentem, vitulum in nubibus generatum ſemiuiuum excidiſſe inter imbres. Generantur etiam ex iuuenulo ſtrangulato apes, ex Baſiſco ſcorpiones, ex elixatura Anatis ſub dio expoſitæ bufones, ex Aſinis veſpæ, ex equis Scarabæi, ex mulis locuſtæ, aqua quibuſdā in locis cōuertuntur in lapides: aër concuſſus inter duriora corpora, repente tranſit in ignem, fumus metallorum, præcipuè plumbi, cogit argentum viuum, cortex mali punici ferrum mutat in chalybem. Si igitur hæc tam admiranda & penè incredibilia fieri poſſunt, atque adedò quotidie fieri videntur, cur incredibile videatur, poſſe ab Alchimiſtis verum aurum confici? Hæc ille diſputat pro Alchimiſtis.

ANTONIUS Mirādulanus, Philoſophus noſtræ memoriæ præſtans, & in Ariſtotelis doctrina excellenter verſatus, in illo ſuo opere quod ſcripſit de Euerſione ſingularis certaminis lib. 19. ſect. 7. hanc de Alchimiſtis ſententiã pronuntiat. Dicimus veram eſſe Alchimiſtarū opinioẽ quod aurū poſſit fieri, & ab arte & à natura, quia tranſmutare poſſunt argentū viuum, & alia quæ ad id requiruntur, ita vt fiat eadẽ materia: ſicut non ſolū à natura

Antonius Mirādulanus.

tu a sed etiam ab arte animalia, vt scorpiones, generari possunt. Verum quia illud aurum fit rarissimè & cum maxima difficultate, multa enim quæ ad id concurrunt, facillimè impediri possunt, idcirco non videtur fieri posse; sed rei difficultas nõ arguit impossibilitatem. Non est autem danda opera illi arti, non quia non sit vera, sed quia tantæ est difficultatis, vt sit vtilius eam omittere quàm exercere: & multi quidem ditissimi ad magnam inopiam redacti sunt, propterea quod maximis sumptibus impensis, vel nunquam assecuti sunt quod hæc ars pollicetur, vel certè rarò & parum, ita vt sumptus longè sit maior lucro, quare satius est alijs artibus certioribus operam dare, quæ maiori ex parte operam suam præstant, quàm huic quæ rarissimè propter res naturæ absconditas, finem suum assequitur. Hæc Mirandulanus.

EXPLICATVR BREVITER OPINIO
auctoris.

*Sententia au-
toris de auro
alchimistico.*

NO B I S autem propositam quæstionem philosophicè considerantibus atque perpendentibus, tria videntur hac de re valdè probabilia dici & firmari posse; vnum est, nullam esse rationem philosophicam, vel necessariam, vel etiam admodum probabilem, qua demonstratur rationem chemicam efficiendi verum aurum, esse impossibilem. Cur enim putetur impossibilis? An quia nihil eorum quæ fiunt à natura potest fieri ab arte? at hoc in generatione multorum animalium, aliarumque rerum quæ opera & ministerio artis non secus generantur quàm à sola natura, falsum esse cognoscitur. An quia (vt volebat Aegidius) nihil eorū quæ sunt in genere suo perfectissima, potest
pro-

produci nisi vno modo, id est, solùm ab agēte suo naturali? Verùm si AEGIDIUS verisimili aliqua ratione hoc probaret, aliquantulum fortasse valeret ad persuadendum: cùm autem nullam huius rei probationē afferat, qua facilitate ab eo id dicitur, eadē planē à nobis contemni ac reijci potest. An deniq; quia aurum naturale generatur virtute caloris cœlestis, aurum verò chemicū efficitur à calore igneo, qui duo calores cùm multum inter se differant, non poterunt eundē effectum præstare? sed hæc ratio dupliciter peccat. Primùm enim falsum est calorem cœlestē & igneum specie inuicē distingui: cùm enim ab eodem contrario, hoc est, à frigore similiter corrumpantur, cùm ab eadem causa interdum producantur nimirum à lumine, cùm se inuicem intendant atque augeant, cùm ad productionem ignis & mixtorum simili ratione conducant, fieri non potest, vt ea ratione qua calores sunt, specie distinguantur inter se: differunt igitur ea re solū, quòd calor cœlestis propter ordinatum cœli motum, est valde tēperatus & acōmodatus ad generationem & conseruationē rerum sublunariū, quam ob causam appellatur salutaris & viuificus: calor autem igneus ex se nō est temperatus, sed agit quantum potest agere, & res sibi subiectas tandē destruit atque interimit, quocirca vocatur à Philosophis destructiuus & corruptiuus rerum. Verùm si hic calor aliūde corrigatur atque temperetur, nimirum vel a facultate animæ, vt in animalibus contingit, vel ab arte, vt fit in multis mixtis & medicamentis quæ à calore igneo, moderatione artis procreantur; efficietur profectò vt calor igneus talis propemodū euadat, qualis est cœlestis. Deinde, experientia manifestè

*Calor cœlestis
& elementaris
non differunt
specie.*

Animalia generari posse solo calore ignis, argumentum Iulij Scaligeri.

Ex auripigmento teste Plinio, fieri verum aurum.

ostendit quædam animalia similiter generari posse calore igneo atque calore cœlesti. Nam apud Aegyptios pulli calore igneo ex ouis excluduntur atque procreantur. Quam rem Iulius Scaliger, vir propter excellentem omnium disciplinarum eruditionem admirandus, in ijs quæ scripsit contra Cardanum excercitatione 23. pulchrè describit his verbis; In Aegypto ed Cayrum furnos construunt alij alio multiplici fornice imposito: quorum tholi supremi medio, foramen est, per quod calor vis, quæ immodica possit officere, subit atque exhalat: in imo ignem accendunt temperatum: Oorum multas centurias in fornicum superiore planitie disponunt: statutis diebus erumpit pullorum turba, quos illi non numero sed mēsurā venales habent: modiolū statuunt sine fundo: quem vt implerūt, tollunt, neque hæc fabula est, sed fabulæ ipsi qui negant. Hæc Scaliger. Cæterum posse ex alijs metallis verè aurum effici, probari argumento & experimento posset auripigmenti, ex quo perfectū aurum posse fieri, testis est Plinius, qui rem non priscis temporibus sed sua ætate factam testatamque commemorans, ita scribit lib. 33. cap. 4. Aurum faciendi est etiam vna ratio ex auripigmento quod in Syria foditur pictoribus, in summa tellure, auri colore, sed fragili lapidum specularium modo, Inuitaueratque spes Caium principem auidissimum auri; quamobrem iussit excoqui magnum pondus: & planè fecit aurum excellens, sed ita parui ponderis, vt detrimentum sentiret, illud propter auaritiam expertus, quanquã auripigmenti libræ 14. permutarentur: nec postea tentatum ab vlllo est. Sic Plinius.

ALTERVM verò, quod eadem de re probabilif-

bilissimè potest asseri, illud est, chemicam rationem efficiendi verum aurum nõ quidem physicè, sed moraliter vt aiunt, loquendo vel impossibilem, vel propemodum impossibilem videri; non propter vllam rationem philosophicam quæ adhuc ab vllò sit allata, sicut ostensum est, sed propter ipsam experienciã quæ in rebus naturalibus, moralibus atque artificialibus summi argumenti firmissimèquæ rationis vim debet obtinere. Etenim cum plurimi in chemicæ facultatis tractatione & exercitatione diu multumquæ laborauerint, & in veri auri effectiõnem acerrimis studijs atq; incredibili cupiditate incubuerint, nemo tamè adhuc fuit præter vnum aut alterum probatis proditum historijs, quem liquidò constet verum aurum & omni ex parte probatum ac perfectum effecisse, Quod si effectio auri per artem chemicam est possibilis, cur ea, cum tam diu & tam multum optata, quæ sita, & procurata fuerit, nondum tamè reperita & vsitata fuit? nam quia possibilis est generatio animalium, medicamentorum, aliarumque multarum rerum non solum per naturam, sed etiam per solertiam & industriam humanam, iam pridem iuuentæ sunt artes, quæ huiusmodi res & verè & facilè possunt perficere; cur igitur idem non contingit in auro chmico? nisi quia vel talis modus efficiendi tale aurum simpliciter est impossibilis, vel si est possibilis, nondum tamen is est humano ingenio, & fortasse non potest esse, exploratè perfectèquæ cognitus. Atque hoc argumentum ab experientia ductum, non solum apud Philosophum naturalem, qui nunquam à rebus sensatis experientiaq; comprobatis, vel transuersum (vt aiunt) digitum discedit, sed etiam apud quem-

Cur non videatur esse vera ars Alchimie

cumque hominem sanæ mentis rectique iudicij plurimum valere debet. Quod si habent isti, ut iactant, veram certamque artem faciendi aurum, cur sibi primum non faciunt tantum auri, ut nullius egeant, sed bonis omnibus quæ parari auro possunt, abundant? At enim videre licet istos, semper egentes & mendicos, qui que per vana promissa, alienis opibus exhauriendis, suam quoquomodo egestatem subleuare, suamque famem exple-re cupiant.

AD extremum, illud non tantum probabiliter dici, sed etiam pro vero certoque confirmari potest, artem chemicam, licet ea fortassis sit utilis in distillationibus & alijs rebus quas superius ex sententia Cardani memorauimus, tamen in eo quod spectat ad effectum veri auri quam illa proficitur atque in primis pollicetur vanam esse, noxiam ac perniciosam Reipublicæ. Primum, Quia aut nunquam, aut rarissime præstat quod promittit, ex quo non semel factum est, ut multi ad extremam inopiam atque paupertatem redacti fuerint, vnde rectè quidam ait, Alchimistas non efficere aurum sed absumere; non implere curmenas, sed magis deplere & exhaurire. Deinde, quia faciunt falsum aurum falsamque monetam, atque gemmas pro veris passim distrahunt, atque diuendunt, ex quo Respublica hominumque societas magnum caperet detrimentum, Postremò, quia verum aurum non raro adhibetur in medicinis ad exhilarandum & roborandum cor, aurum autem chemicum cum vel non sit verum aurum, vel certè imperfectius sit auro naturali, vel non utique habeat eiusmodi proprietates, aut certè non ita vitales & salutares humano corpori, quare non sine discrimine salutis & periculo

*Non esse per-
mittendum
in Republica
vsus Alchi-
mia.*

culo vitæ, in medicinis adhiberetur. Hæc igitur nobis visa sunt de chimica facultate efficiendi verum aurum probabiliter posse disputari.

CAPVT XIII.

DE ORIGINE MAGIAE ET IIS

qui in ea clari fuerunt.

ORIGINE M. Magiæ, præsertim eius quã diximus non esse naturalem, variè tradunt scriptores. Philo libro. De specialibus legibus censet ex vera & naturali Magia adulterata & corrupta natam esse fallacè & quæ vulgo propriè dicitur Magia, ita scribens: Ex hac adulterata & de prauata, descendunt, quas proprio maxime vocabulo malas artes dicimus circulatorum ariorumq; studia, mulierũ, mancipiorumq; nequissimorum expiationes & lustrationes profitentiũ, mutationesq; amoris in odium, aut ex aduerso in amorem odij, per quasdã passiones amatorias & incantamenta idonea: atque his dolis circũueniunt homines & ingentium malorum atque ruinarum sunt causæ, nõ priuatis modò hominibus aut familijs, sed ciuitatib⁹, regnis & prouincijs. Quamobrè huiusmodi artes, meritò lege Mosaica, grauisimis propositis pœnis prohibètur. Hæc Philo. Vetus tamè opinio est plurimorum scriptorũ probata consensu, principem huius Magiæ, doctorè & quasi parentè fuisse Zoroastrè, vel Persem, vt Plinius & Diognes Laëtrius vocant; vel Bactrianũ, vt Diodorus Siculus & alij nominant. Et Plinius lib. 30. cap. 1. ita de eo scribit: Sine dubio in Oriente orta est Magia, in Perside à Zoroastre, vt inter auctores conuenit. Eudoxus Zoroastrem hunc,

Philo de origine Magiæ.

*Zoroastres
Magia parsa.*

sex

Plin. lib. 7.

sex millibus annorum ante Platonis mortem fuisse prodidit; sic & Aristoteles; Hermippus, qui de tota ea arte diligentissimè scripsit, & vicies, centum millia versuum à Zoroastre condita, indicibus quoque voluminum eius positis explanauit, præceptorem à quo institutus est Zoroaster, tradidit Azonacem quinque millibus annorū priorem bello Troiano. De quo Zoroastre mira alijs locis scribit Plinius : Vnum enim eum (inquit) mortalium eodem, quo natus est die, risisse, cerebrumque ita ei palpitasse, vt impositam repelleret manum, futuræ præfagio scientiæ, viginti annis in deserto Magiæ vacantem, caeco vixisse ita temperato, vt vetustatem non sentiret. Iustinus quoque historicus libri I initio, inuētore artis Magicæ facit Zoroastrem : idemque sentit B. Augustinus lib. 21. De ciuitate DEI, cap. 14. Solum, inquit, Zoroastrem quando natus est, ferunt risisse, nec ei boni aliquid monstrosus ille risus portendit : nā magicarum artium fuisse perhibetur inuentor, quæ quidem illi nec ad præsentis vitæ vanam felicitatem contra suos inimicos prodesse potuerunt; à Nino quippe Assyriorum rege, cūm esset ipse rex Bactrianorum, bello superatus est. Suidas etiam ait, Magiam inuentum esse Persarum, aquod quos Magi magnam fidem & auctoritatem habuerunt. Auctor Historiæ Scholasticæ enarrans historiā libri Geneseos, cap. 39. Ninus, (inquit) vicit Cham qui adhuc viuebat & regnabat in Bactria, seu in Thracia, vt alij volūt, & vocabatur Zoroaster inuentor artis Magicæ, qui & hanc, & septem liberales artes in quatuordecim colūnis scripsit; septē æneis, & septem lateritijs, contra duplex orbis excidium quod timebatur, vnum per aquas, alterum per

*Cham idem
qui Zoroa-
stres.*

per ignem. Ninus verò libros eius combussit. hinc etiam orta sunt idola. Hæc ille. Verùm de antiquitate Zoroastris non cõuenit inter scriptores: nam Eudoxus & Aristoteles, vt ex Plinio retulimus, volunt eum antiquiorem fuisse Platone, sex millibus annorum Hermippus autẽ vel (vt citat Laërtius) Hermodorus Platonicus in libro De disciplinis facit eum quinque millibus annorum bello Troiano vetustiorẽ; & contrario autẽ Xantus Lydius, vt refert Laërtius, multo recentiorẽ eum facit, hoc est, sexcentis duntaxat annis ante Xerxis transitum in Græciam. Sed illi nimium multos computant annos, hic nimium paucos. Constat enim Zoroastrem fuisse tempore Nini primi Assyriorum regis, quo regnante natus est Abraam: ab ortu autem Abræ, vsque ad primam Olympiadẽ fluxerunt anni mille centum septingenti & paulò amplius sexaginta: nam qui plures quam cæteri annos manarchiæ Assyriorum & Medeorum vsq; ad Cyrum attribuerunt, illi mille trecentos sexaginta. huic trecentos quinquaginta assignarunt. Cœpit autem Cyrus regnare initio quinquagesimæ quintæ Olympiadis: Secundùm hanc igitur laxissimam computationem, à Nino & Zoroastre vsque ad primam Olympiadem, numerantur anni mille quadringenti nonaginta quattuor. Bellũ porò Troianum septem & quadringentis annis præcessit Olympiades: Xerxis transitus in Græciã, in 75. excessus Platonis in 108. Olympiadem incurrit. Ex quo apparet multitudinẽ illam annorum, quam Eudoxus, Aristoteles & Hermippus tribuunt antiquitati Zoroastris, vel esse fabulosam, vel annos illos non quales nostri sunt, sed quales Aegyptij & Arcades habuerunt, hoc est, trimestres, esse cen-

*Laërtius in
tio Operis.*

consendos. Nec dissimile fuit eodem in loco Plinij, quippe qui ait Moſem multis annorum millibus poſterioſem fuiſſe Zoroaſtre; cum ſubtiliſſima Chronologiæ ratione compertum ſit, paulò amplius ſexcentis annis Moſe priorem fuiſſe Zoroaſtrem.

Casiani de origine Magiæ opinio.

APUD Casianum Serenus abbas collat. 8. cap. 21. originem Magiæ & omnium maleficarum artium altius repetit, nimirum etiam ante diluuium, ex eo tempore quo filij DEI, vt ſcriptura narrat, permiſti ſunt filiabus hominum, ait enim, ſcientiam omnium rerum cœleſtium & ſublunarium quam Adam à DEO acceperat, tradidiſſe ipſum filio ſuo Seth, cuius ſemen eam ſeruauit incontaminatam, & donec diuiſum à ſacrilega propagine Cayn perdurauit, eam doctrinam ad DEI cultum, & ad vtilitatem vitæ communis exercuit: cum verò fuiſſet impiæ generationi permixtum, ad res profanas atque noxias, quæ piè didicerat, inſtinctu Dæmonis deriuauit; curioſasq; ex ea maleficiorum artes atque præſtigias ac magicas ſuperſtitiones audacter inſtituit. Sed quomodo hæc curioſa & malefica doctrina diluuium non perierit, in cauſa fuit Cham, vt antiquæ ferunt traditiones, qui ſuperſtitionibus & ſacrilegis artibus fuit infectus, eaſque artes, cum in arcam, in quam cum Noë patre ſuo iuſtiſſimo, & ſanctis fratribus ingreſſurus erat, inferre non auderet; diuerſorum metallorum laminis, quæ ſcilicet aquarum non corrumperentur iniuria, & duriffimis lapidibus, qui vim ignis non ſentirent, inſculpiſit: quæ diluuium peracto, eadem qua ille celauerat curioſitate perquirens, ſacrilegiorum ac perpetuæ nequitie ſeminariū tranſmiſit in poſteros. Hac itaq; ratione illa opinio vulgi
quæ

qua creditur Angelos vel maleficia, vel diuersas artes hominibus tradidisse, in veritate completa est. Haec Abbas Serenus.

SE D mihi verius sentire videntur, qui Diabolum primum Magicarum artium auctorem & patrem faciunt, à quo mortales earum cognitionem acceperint, & usum didicerint. Et sanè primum Magiae usum & effectum memoria repetentibus, haud improbabiler videri potest, Magiae usum vna cum mundo coepisse, & quidem in Paradiso, salua etiam tunc & integra illibataque hominis innocentia. Ibi enim Diabolus formam sibi induens serpentis, vel occultè per verum & naturalem serpentem Euam alloquens, blàdissimis deceptam promissis, ad vetitum pomum maximo sui suaeque totius humanae sobolis exitio, edendum induxit. Nec mirum videri debet si Diabolum Magiae auctorem faciamus; cum ipse, vti apud Ioannem capite octauo Dominus noster dixit: *Homicida fit ab initio, & in veritate non steterit quia non est veritas in eo. Cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, mendax est & pater mendacij.* Rectè igitur Lactantius libro secundo Diuinarum institutionum, omnium maleficarum artium inuentores & magistros fuisse Demones, confirmat his verbis: Eorum inuenta sunt Astrologia & Aruspicina & Auguratio, & quae dicuntur Oracula, & Necromantia & ars Magica, & quicquid praeterea malorum exercent homines vel palam, vel occultè: quae omnia per se falsa sunt, vt Sibylla Erythraea testatur. Haec & alia multa in eandem sententiam eo loco Lactantius commemorat. Sed nemo grauius & elegantius omnes Magiae species omnesque fallacias ex Dæmone profectas esse ostendit quam Cyprianus in lib. de

*Prima origo
Magicarum
artium à Dæ-
mone.*

Lactantius.

*Praeclara Cy-
priani senten-
tia.*

Ido.

Idolorum vanitate: Nequissimi, inquit, spiritus, sub statuis ac imaginibus consecratis delitescunt. hi afflatu suo vatium pectora inspirant, extorum fibras animant, auium volatus gubernant, sortes regunt, oracula efficiunt, falsa veris semper inuoluunt; nam & falluntur & fallunt, vitam turbant, somnos inquietant, irrepunt in corpora, mentes terrent, membra distorquent, valetudinem frangunt, morbos laceffunt, vt ad cultum sui cogant, vt nidore altarium & rogis pecorum saginati, remissis quæ constrinxerant, curasse videantur. Hęc est de illis medela, cum illorum cessat iniuria; nec aliud illis studium est à DEO homines auocare, & ad superstitionem sui, ab intellectu veræ religionis auertere: cum sint ipsi pœnales, quærunt sibi ad pœnam comites, quos ad crimen suum fecerint errore participes. Hi tamen adiurati per DEVM vnum à nobis, statim cedunt & fatentur, & de obsessis corporibus exire coguntur. Videas illos nostra voce & operatione, quasi flagris cædi, igne torreri, eiulare, gemere, deprecari, vnde veniant, aut quando discedant, ipsis etiam qui se colant audientibus confiteri, & vel exiliunt statim, vel euanescent gradatim, prout fides patientis adiuuat, aut gratia curantis adspirat, Hinc vulgus in odium nostri nominis cogunt, vt nos odisse incipiant homines antequam nosse, ne cognitos aut imitari possint, aut damnare non possint. Hęc Cyprianus.

SE D ne Christianorum hominum duntaxat hæc videatur opinatio, excitabo etiam testes Philosophus Græcorum, & quidē nobilissimos. Aristoteles in primo de Philosophia libro, vt Laërtius initio sui Operis memorat, Magos AEGYPTIJS anti-

antiquiores esse prodidit, duoque iuxta illos esse principia, bonum Dæmonem, & malum: alterum ex his Iouem & Onomasdem, alterum Plutonium & Arimanium dici: quod Hermippus quoque in primo de Magis ait, atque Eudoxus & Theopompus, qui & reuicturos homines, iuxta Magorum sententias dicit, immortalesque futuros: & vniuersa illorum mysteria & effectus precationibus quibusdam constare. Ista Eudemus quoque Rhodius tradit. Hæc Laërtius. Verum nihil luculentius testimonio Porphyrij: quod libro 5. De præparatione Euangelica, cap. 7. his verbis refert Eusebius: Magicæ artis dii Gentilium & inuectores & doctores fuerunt. Vnde namque homines quibus rebus Dæmones colantur & cogantur, quam ab ipsis Dæmonibus discere potuissent; Neque putet id à nobis tantum dici: Porphyrius testis citetur, qui in libro De responsis sic ait: Non solum felicem conuersationem suam verum etiam quibus rebus gaudeant & quibus alligentur, Di hominibus significarunt. Adhæc quibus rebus cogantur, & quæ sibi afferenda sint, & quos dies vitare oporteat, figuras quoque ipsas simulachrorum quales esse debeant, & in quibus locis ipsi versentur, & omnino nihil est, quod ab ipsis dijs homines non didicerint. Atque hæc Porphyrius ex varijs Proserpinæ responsis demonstrat & confirmat. Quid ergo mirum, Magicæ artis & inuentionem & studium & usum fuisse antiquissimum? Certe nos supra à Mundi usque primordijs, Magicæ originem repetiuimus, & liber Exodi satis clarè ostendit, iam tempore Mosis, hoc est, plusquam trecetis annis ante bellum Troianum, Magiã clarã & celebrem fuisse, Magosque magna apud eam gentem,

Porphyrius.

& sapientiæ & diuinæ cuiusdam virtutis auctori-
tate & existimatione floruisse, vtpote qui se Moli
opponere ausi fuerint similiter illi mira quædam
operâtes. Nec Deus per Mosem tā graues pēnas ad-
uersus Magos constituisset, nec tam seuerè eorum
consuetudinem & congressum Iudæis interdixis-
set, nisi iam tunc eorum ars, sicut hominibus exi-
tiosa erat, sic nota & celebris fuisset. Porrò circa
belli Troiani tempora claram fuisse Magiæ famā,
non obscurè indicat Homerus, præsertim in Vlyssis
erroribus, aded vt totum opus non aliunde cō-
stet. Siquidem Protea & Syrenum cantus apud
eum, non aliter intelligi volunt; Circe vtique &
inferorum, euocatione hoc solūm agi. Deinde a-
pud Theffalas vrbes diu Magia, magna celebritate
vigit. Orpheus quoque magnam ei fidem & au-
toritatē addidit. Sed primus extat, vt inquit Pli-
nius, de eo commentatus Osthanes Xerxem regē
Perfarum bello quod Græcis intulit, comitatus,
qui velut semina artis portetosa sparsit, obiter in-
fecto quocūque commeauerat mundo; & hic ma-
ximè ad rabiem, non auiditatem modo scientiæ
eius Græcorum populos egit. Sed ante hunc, cla-
rissimum in ea arte Pythagore nomen fuit. Is au-
tem quem dixit Pythagoras, & post eum Empedo-
cles, Democritus & Plato ad hanc discendam na-
uigauere, exilijs verius, vt inquit Plinius, quàm
peregrinationibus susceptis, hanc reuersi prædi-
cauere, hanc in arcanis habuere. Sed maxime om-
nium Democritus, & aliorum suisque editis de ea
voluminibus, eodem tempore in Græcia, quò me-
dicinam Hippocrates, hoc est, circa Peloponnesi-
acum Græciæ bellum, & annum Romæ conditæ
trecentessimum, eam illustravit. Multis post hos
sacu-

ſeculis, Apoftolorum temporibus apud Brachma-
 nas Indorum Iarchas, & apud Gymnoſophiſtas
 AEthiopum, Teſpeſion Magiæ exiſtimatione illu-
 ſtres fuerunt: quo tempore Simonem cognomen-
 to Magum, propter hanc artem multum claruiſſe,
 omnis loquitur Eccleſiaſtica hiſtoria. Is Apoſto-
 lorum æmulus, non apud Samaritas modò, ſed a-
 pud Romanorù quoque principes, ad magicas eius
 præſtigias attonitos, honores etiam diuinos obti-
 nuit: ex quo velut parente, multiplex hæreticorù
 ſoboles prognata, & ſub Chriſtiano nomine ma-
 gicàs artes profeſſa, religionem & diſciplinã chri-
 ſtianam apud ignaros, inſaniam & odioſam fecit.
 Verùm omnes ante ſe poſtque eius artis famæ ce-
 lebres, longè ſuperauit Apollonius Tyaneus, eius
 perdiſcèdæ ſtudio totum penè orbem peruagatus,
 & cum ijs congreſſus quicumque tunc in ea clari
 habebãtur. Is Magiæ ſcientia tantam nominis cla-
 riatem gloriãque ſibi comparauit, tantaque
 ſui admiratione hõminum animos impleuit, vt à
 multis eius ſapientiam operaque æſtimantibus,
 & viuus & mortuus quaſi Deus haberetur. Taceo
 hinc Plotinum, Porphyriũ, Iamblichũ, Proclũ, A-
 puleium alioſque Pythagoricæ ac Platonicæ ſectæ
 plurimos, qui Magiã & coluerunt ſtudioſiſſimè,
 & pugnaſciſſimè defenderũt & tanquã inter om-
 nes ſapientię partes clariffimã, vtiliſſimãque,
 ſummis laudibus prædicauerunt. Sed quæret ali-
 quis, quomodo Magia artium omniũ vaniſſima &
 fraudulentiffima, tantum in toto, terrarum orbe
 totque ſeculis valuit? Huic quæſtioni reſpondès Pli-
 nius primò capitricè ſimilib. Auctoritatè, inquit,
 e maximã fuiſſe nemo miretur: quandoquidẽ ſo-
 la, artiũ, tres alias imperioſiſſimas humanę mētis

*Simon Magus.
 Actor. 8.*

*Vnde tanta
 Magiæ aucto-
 ritas.*

complexa, in vnâ se redegit. Natam primùm è Medicina, nemo dubitat, ac specie salutari irreplisse, velut altiore sanctioreque quàm medicinam: ita blandissimis desideratissimisque promissis, addidisse vires religionis, ad quas maximè etiam nunc caligat humanum genus. Atque vt hoc quoque suggererit, miscuisse artes mathematicas, nullo non auido futura de sese sciendi, atque ea è cœlo verissimè peti credente. Ita possessis hominum sensibus triplici vinculo, in tantum fastigiũ adoleuit, vt hodieque etiam in magna parte gentium praualeat, & in Oriente regum regibus imperet. Hæc Plinius.

Religio & disciplina Christi tenebras Magiæ & veterum maleficarum artium è Mundo discussit.

*Esa. 29.
1. Cor. 1.
Ibidem.*

CAETERVM illud hoc loco magno nostro gaudio ingentiq̃ue gloria Christianæ religionis considerandum est, cum primùm Euangelicæ doctrinæ lux mundo affulsis, omniũ magicarũ fraudum calliginem fuisse discusam atque dissipatam. Simul enim fides CHRISTI prædicata & recepta mundo fuit, omnis magicarum artium, oraculorum, vaticinationem cæterarumque diabolicarum fraudum vis concidit, defecit, euauit. Post Euangelium (inquit Tertullianus in libro de Idolatria) nusquam inuenies aut Sophistas, aut Chaldaeos, aut Incantatores, aut Coniectores, aut Magos, nisi planè punitos. Vbi sapiens? vbi literator? vbi conquisitor huius æui; Nonnè infatuauit Deus sapientiam huius sæculi? Sic Tertullianus. Atque hæc ita fore, vti cernimus euenisse, multò antè CHRISTVS Dominus discipulos suos docerat: nam apud Ioannem cap. 12. dixit: *Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eijcietur foras: & ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum: Et apud Lucam capite II. cum foris à malis custodire*

arrium

*trium suam, in pace sunt ea quæ possidet. Si autem fortior eo
 superueniens vicerit eum, vniuersa eius arma aufert in quibus
 confidebat & spolia distribuit.* Quantum (inquit Euse-
 bius libri primi De præparatione Euangelica, cap.
 2.) recepta **CHRISTI** fide mundus profecerit, ip-
 sis oculis cernimus. Nō enim Persæ qui eū secuti
 sunt, matres suas nefandis nuptijs cognoscunt: nō
 humanis vescuntur carnibus Scytæ, nec carissimos,
 falsa religione impulsī liberos iugulāt: non Mas-
 sageræ ac Derbices propinquos atque affines suos
 senectute confectos immolant, aut eorum carnes
 epulantur: non Tybareni senes suos præcipitare,
 Hyrcani rapaci auium generi, non Caspij canibus
 proijcere solent; quæ quidem antea religiosissi-
 mē faciebant: nunc verò euangelica virtute vindi-
 quē hæc tetra, foeda & immania flagitia explosa
 sunt. Quis iam doctrinam christianam amplexus,
 Deos putat aut inania & surda simulachra, aut
 maleficos Dæmones in eis habitantes, aut partes
 mundi quæ conspiciuntur, aut mortuorum vm-
 bras, aut etiā animalium vel abiectissima & nocen-
 tissima? quibus tamen rebus vniuersæ penè gen-
 tes ante prædicationem Euangelij diuinos hono-
 res cultusque tribuebant. Non satis existimari po-
 test, inquit Plinius lib. 30. cap. 1. quantū Roma-
 nis debeat, qui sustulere monstra, in quibus ho-
 minem occidere religiosissimum erat, mandī etiā
 saluberrimum. Quis ergo satis æstimet, quantum
 debeant **CHRISTO**, cum aliæ gentes, tam in-
 primis & gens & vrbs Romana, cuius fidei ac do-
 ctrinæ beneficio, maximis est malis liberata, sum-
 misq; beneficijs affecta; Roma enim (vt ait B. Leo
 sermone primo De natiuitate Apostolorum Petri
 & Pauli) **DEVM** suum igrās, cum penè omnibus
 G 3 domina-

dominaretur gentibus, omnium gentium seruibat erroribus: & magnam sibi videbatur assumpsisse religiosem, quia nullam respuebat falsitatem in qua diligentissima superstitione habebatur collectum, quicquid usquam fuerat vanis erroribus institutum, unde quantum est per Diabolum tenacius illigata, tanto fuit per CHRISTVM mirabilius absoluta.

CAPVT XIV.

AN MAGIAE STUDIUM ET VSVS
sit licitus.

DUPLICEM supra Magiam fecimus; vnam naturalem, alteram non naturalem. Naturalis cum sit doctrinae Physicae, Medicae, ac Mathematicae pars nobilissima, per se bona & honesta est, hominumque studio & cognitione dignissima. Fortasse autem eius studium & tractatio publica merito prohiberi posset in Republica, videlicet, si timeretur ne ea in vulgus prodita multi (quae est humani ingenij ad mala procliuitas) ad perniciem exitiumque aliorum abuterentur. Nam licet medicina quoque abuti possint medici, & ob eandem causam etiam prohibenda videretur; attamen alia est ratio Medicinae alia Magiae: nam Medicina, & eius usus est per se necessarius mortalibus, & abusus manifestior est, quam ut omnino celari queat; ideoque punitu ac emendatu facilius. Magiae vero, nec usus societati hominum est per se necessarius, & est abusus occultis: latet enim per quas res & qualiter Magia operetur. Quamobrem valde timeri potest, ne, quod est occultius in operando, eodem magis fiducia impunitatis, lubrica sit ad nocendum.

De studio Magiae.

Magia vero non naturalis, praesertim quae commercio

mercio & fœdere intio cum Dæmone nititur, du-
 pliciter addisci potest, vel speculatiuè tantū, vel e-
 tiam practicè, hoc est, vel noscendi tantū causa,
 vel etiam vtendi & exercēdi. Nuda cognitio Ma-
 giæ per se mala non est: omnis enim cognitio veri
 bonū quoddā & perfectio est intellectus; si enim
 cognitio malorū bona non esset, Deus eam nō ha-
 beret; atqui Deus omniū bonorū pariter atq; ma-
 lorum scientiā perfectissimā habet, si per se mala
 esset cognitio huius Magiæ, ergo nulli prorsus eā
 discere aut nosse liceret. Quomodo igitur Ecclesię
 Doctores & rectores, huius Magiæ vanitates, fal-
 lacias, maleficia, impiasq; superstitiones detegere
 & confutare possent? quomodo probare, mira illa
 quæ faciunt Magi, vel esse meras imposturas vel
 opera Dæmonum, vel occultarum virtutū natura-
 lium effecta? quomodo demonstrare, nullū opus
 Magorū verè posse dici miraculū? quomodo doce-
 re, Christi miracula multū differre ac præstare Ma-
 gorū miraculis, & Magos virtute diuina operari,
 nec Christum eiusq; seruos miracula magicis ar-
 tibus edidisse? Atque hoc animo & consilio non-
 nullis Magie studere concessum est. Nos Christia-
 ni (inquit Tertullianus libro De Anima) fallacem
 Magiam non socia conscientia, sed inimica sciē-
 tia nouimus, nec inuitatoria operatione sed expu-
 gnatoria dominatione tractamus multiformem
 hanc lucē mentis humanæ, totius erroris artificē,
 salutis pariter, animæq; vastatricem. Itaque mihi
 quidem videtur rectè dixisse Ioan. Picus Mirandu-
 lanus: Quò quis est Magiæ peritior, eò clarius eū
 cernere quantum inter Magorum & Christi atq;
 sanctorū miracula interfit. Sed studium eius potest
 tripliciter non esse bonū; vel si quis illud præferat

studijs vtilioribus, & tantum propter inanē quamdam curiositatem illud capeffat; vel si ad malè agendum id referre velit; vel si propter imbecillitatem mentis periculum fit, ne huius Magiæ fraudibus & superstitionibus circumueniatur. Meritò igitur id studij publicè christianis vetitum est, nec vlli nisi permissu rectorum Ecclesiæ conceditur.

De vsu Magia.

Vs vs autem huius Magiæ in totum damnatus est & vetitus, non solùm lege diuina & Ecclesiastica, sed etiam ciuili, nec Christianorum tantum, sed etiam Gentilium. Non est autem vsus Magiæ licitus: aut enim ibi est peccatum infidelitatis, si quis Dæmoni credens, tribuat ei diuinum numen; aut est peccatum idololatriæ, si oblationibus & sacrificijs cultum Dæmonibus adhibeat: aut saltem est peccatum inobedienciæ, quia tam Magus quàm qui opera Magi vtitur, facit contra prohibitionē diuinam & ecclesiasticam. Causa autem huius prohibitionis triplex est; Primò, quia is peccat in se ipsum, committens se in magnū discrimen, scilicet deceptum magicis fraudibus in graues errores labendi. Deinde iniuriam facit Ecclesiæ, cum Dæmone habens commercium & familiaritatem, qui est omninò præcisus ab Ecclesia siquē aduersarius. Postremò grauissimè DEVS offendit, dū cōfugit ad Diaboli opem & auxilium; quasi non sit omnipotens & homini abundè prouidens & consulens DEVS christianorum. Quam grauibus autem, & minacibus verbis DEVS & vsus & studium huius Magiæ prohibeat, ex varijs scripturæ locis liquido cernitur. In ca. 19. Leuitici sic habes: *Non augurabimini, nec obseruabitis somnia. Non declinetis ad Magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini. per eos & capite sequenti 20. Anima quæ declinaverit*

Magia vetita diuinis legibus.

ad Magos & ariolos, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populisui. Et cap. 18. Deutero: Non inueniatur in te qui sciscitetur ariolos, & obseruet somnia & auguria: nec sit maleficus nec incantator, neq; qui Pythones consulat, aut quærat à mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus; & propter istiusmodi scelera delibit has gētes in irroitu tuo Et 4. lib. Reg. cap. 1. Ochoziq; regi Israël qui miserat nuncium ad consulendum Beelzebub Deū Accaron de ægritudine sua: Elias hæc renunciari iussit: Nunquid nō est DEVS in Israël, ut eatis ad consulendum Beelzebub Deum Accaron? Quamobrem hæc dicit Dominus; De lectulo super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris. Et lib. 2. Paralipomenon, cap. 33. inter alia scelera regis Manassis, hæc connumerantur: Observabat somnia, sciscitabatur auguria, maleficis artibus inferviebat, habebat secū magos & incantatores; multaq; mala operatus est corā. Domino, ut irritaret eum Cuius seuerissimi præcepti hanc rationem reddit Philo in libro De specialibus legibus: Nō finit noster legislator procrastinari veneficorum supplicia, sed absque mora vult exigi: quod dilatio, noxijs opportunitatem peccandi præbeat, cæteris metū afferat, existimantibus, quicquid illorum vitæ accedit, suæ securitati decedere. Idcirco sicut vyperas, scorpios, aliasque venenosas bestiolas, priusquā mordeant aut faucient, aut etiam se commoueant, sine mora ad primum aspectum occidimus, præcauendo naturalem eorum malitiam priusquam noceant: eodē modo eiusmodi homines plectendi sunt, qui magicis suis artificijs & maleficis artibus incautos homines non solum errore implicant, sed in graues calamitates intrudunt. Sic Philo. Quàm essent autem hæc artes magicæ, & Apostolis & nascentis Ecclesiæ christianis

Egregia Philonis sententia.

abominabiles & exosæ, vel vnus locus qui est in 19. capite libri De Actis Apostolorum, apertissimè declarat, vbi sic legimus: *Multi ex his qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus.* Vt autem & multitudinem & pretium librorum intelligerimus; subditur, eos quinquaginta denariorum millibus fuisse æstimatos. illos autem libros de rebus curiosis, Chrysostomus, Augustinus, Beda, Oecumenius alijque de rebus magicis scriptos fuisse interpretantur. Restat vt de Magis Pharaonis, qui se opposuerunt Mofi, nonnulla disputemus.

DE MAGIS PHARAONIS,

Exod 7.

Exod. 7.

SACRA Scriptura narrat Pharaonem aduersus Mosen iussisse accersiri sapientes & maleficos, qui per incantationes Aegyptiacas & arcana quedam similia fecerunt tribus prioribus prodigijs à Mose factis: sapientes vocat vel Astrologos, vel Philosophos, præsertim Magiæ naturalis peritos: maleficos autem, qui Magiam illam quam supra nominauimus, non naturalem, tenebant & exercebant. Itaque horum nomine significantur præstigiatores, Necromantici, & qui magicis artificijs abutuntur ad patranda scelera, velut adulteria, furti, homicidia, atque ob id dicuntur malefici: nam & faciunt mala, & malo modo, nimirum Dæmonum auxilio cum multis item fraudibus, mendacijs & hominum deceptionibus. Dicuntur autem, vt refert Iosephus libro secundo Antiquitatum, illi Magi fuisse sacerdotes, apud Aegyptios enim tales erant existimatione omnis sapientiæ sacerdotes.

dores, quales apud Indos Brachmanes, apud Aethiopes Gymnosophistæ, apud Græcos Philolophi, & apud Iudæos Prophetæ. Dicit autem Scriptura, eos operari solitos per incantationes Aegyptiacas, & per quædam arcana: nam operabantur cantando quædam verba modo carminû: sed quia vel verba illa erant secreta, Onkelus vertit, susurrations: vel modus quo operabantur, erat secretus & occultus, idè vocantur arcana. Dicuntur autem Aegyptiaca, non quod primum in Aegypto inuenta fuerint, sed quia verbis & ritibus Aegyptiacis constabant; vel quia nõ idem est genus & modus incantationum apud omnes gentes, sed alius alibi gentium. Septuaginta interpretes vocant Sophistas & Pharmacos, id est veneficos & incontatores, Onkelus magos, Aquila vertit *ἄρτυρας*, id est occultorum cognitores, & paratores.

CAPVT XV.

QVI FVERINT ILLI MAGI QVI
restiterunt Moysi coram Pharaone.

SCRIPTURA neminem eorum nominatim appellat: Sed B. Paulus posterioris Epistolæ ad Timotheum cap. 3. ait Ianne & Mambre restitisse Moyfi. Chrysostomus illum locum exponens ait, Paulum illorum duorum nomina comperta habuisse ex antiqua certaquæ Hebræorû traditione, vel ex SPIRITVS sancti reuelatione. Sic etiam Theodoretus & Theophylactus. Alij dicunt fuisse librum quendam apocryphum, qui inscribatur liber Iannis & Mambres, ex quo lib. volunt Paulum trãscripsisse illorum magorû nomina. Quod probare videtur Origenes Tractatu 35.

in

in Matthæum, vbi exponens verba illa Pauli, ait nomina illa Magorum non inueniri in scripturis publicis, sed in secreto, quodam libro qui inscribitur. Liber Iannis & Mambres. Quapropter nonnulli epistolam illam Pauli reijcere ausi sunt, tanquam apocryphis vtentem testimonijs: cum tamen, inquit Origenes, nemo adhuc ausus sit reijcere priorem epistolâ ad Corinthios, in cuius capite 15. citatur sententia quædâ ex Menandro Poëta. Hactenus ex Origene. à quo non discrepat vulgò putatus Ambrosius eundem illius epistolæ locum explanans, exemplum, inquit, hoc de apocryphis est: Iannes enim & Mambres fratres erant magi vel venefici Aegyptiorum, qui arte Magiæ suæ, virtuti DE I quæ per Mosem operabatur, æmulatione commentitia resistere se posse putabant. Sed cum Moyse virtus in operibus cresceret, humiles facti, cum dolore vulnerum fateri coacti sunt DE V M in Mose operari. Gelasius Papa Distinct. 15. sancta Romana Ecclesia, hunc librû Iannes & Mambres inter apocryphos numerans, reprobatur. Horum etiam Magorum meminit Plinius lib. 30. cap. 1. & vocat Ianne & Iotape, falsò dicens eos fuisse Iudæos: sed in eo præterea fallitur, quòd istos multis annorum millibus fuisse dicit post Zoroastrem; cum ex Iustini libro primo constet Zoroastrem fuisse tempore Nini primi Assyriorum regis, quo regnante natus est Abraam, à cuius ortu vsque ad tempus istorum prodigiorû, non nisi quingētiquinque anni fluxerunt; quin ab ipso diluuiò non amplius septingentis nonaginta septem præterierunt. De his quoque Numenius Pythagoricus in 3. lib. De bono ita scribit: Iannes & Mambres, Aegyptij erant, magicis artibus
ad eò

Exod. 8.

adedo præpotentes, vt Musæo Iudæorum duci, viro DEO cõiunctissimo, soli resistere posse à cunctis AEGYPTIJS iudicati sint: multas enim calamitates quas Musæus AEGYPTO intulit, soluere visi sunt. Hæc refert Eusebius libro 9. De præparatione E-uangelica, cap. 3. Hos autem Magos fratres fuisse, & Ambrosius loco supradicto affirmat, & ex nar-ratione B. Macharij Palladius commemorat. Sed quia in Macharij & Palladij mentionem incidi-mus; non alienum fuerit hoc loco quæ narrat Pal-ladius vitam Macharij scribens de mirabili horû Magorû sepulchro ab ipso Machario visa & com-perta, & deinde narrata Palladio, hic adscribere. Dicebat Macharius Iannem & Mambre fuisse fra-tres, propter, magicæ artis excellentiam, maximã apud Pharaonem & AEGYPTIOS tunc temporis ha-bentes auctoritatem atque potestatem: qui dum viui essent, intra quandam AEGYPTI solitudinem, in hortis quibusdam sepulchrum sibi construxe-runt ex lapidibus quatuor pedum magnitudine, multumque auri illic condiderunt, & omnis ge-neris arbores plantauerunt, & maximû aquæ pu-teum foderunt, sperantes fore vt post suum obtiû in illo paradiso delicijs fruerentur. Hic autem locus, vt communi illius regionis fama ferebatur, à Dæmonibus tenebatur atque custodiebatur. In-cessit Macharium cupido visendi locum, profe-ctusque; cum iam propè accessisset, obuiam illi occurrerût ad septuaginta Dæmones varijs formis, alij clamantes, alij exilientes, alij magno cum fre-mitu in eum stridentes dentibus, alij figura coruo-rum in eum inuolantium, quibus euanescentibus ingrediendi iam in paradysum, occurrit Diabolus cum districta romphæa ei minitans: quem factio

*Memorabilis
historia.*

CTU-

crucis signo repellens, ingressus est locum; omniaque contemplatus, reperit cadum æneum, catena ferrea pendentem ex puteo, iam tempore consumptum, & fructum malorum punicorum, quæ nihil intus habebant, fuerant enim arefacta soles; & plurima aurea donaria. Hæc Palladius de sepulchro horum Magorum ex Macharij relatione.

CAPVT XVI.

AN PRODIGIA QUÆ MAGI ILLI
fecerunt, fuerint vera, an tantum
simulata.

MAGNA quæstio est, varijs scriptorū sententijs in utramq; partem agitata, an serpentes illi seu dracones, in quos scriptura narrat virgas à Magis proiectas, fuisse Aegyptiacis incantationibus atque arcanis conuersas, fuerint veri & naturales serpentes, non minus quàm is in quem virgà Aaron mutata fuit, an potius fuerint simulachra quædam tantum & imagines serpentum qui à Dæmonibus, serpentum modo mouebantur. Quod autem de serpentibus Magorum diximus; de aqua mutata in sanguinem, & ranis productis itidem intelligi volumus.

Exod. 7. & 8,

Prima opinio,
fuisse veros
serpentes.

M V L T I & graues scriptores existimarunt serpentes illos fuisse naturales: hoc enim docet Theodoretus in Quæstionib⁹ suis in Exodū quæst. 18. idemque apertius & copiosius B. Augustinus lib. 3. de Trinitate, cap. 7. & 8. in lib. octoginta triū quæstionū quæst. 79. quem in hoc ferè secuti sunt Theologi Scholastici. S. Thomas affirmatissimè hoc tradit in Commentarijs super 24. caput Euan.
geij

gelij secundum M athæum, & prima parte quæst. 14. art. 4. in eandem inelinat sententiam B Bonaventura 2. Sententiarum, Distinct. 7. quæst. 2. Caietanus aded clarum id esse inquit in scriptura, vt in dubium minimè verti possit. hoc etiam sentiunt Lyranus, Tostatus & Paulus Burgenfis, & confirmari potest argumentis B. Thomæ desumptis ex prima parte, loco supra citato.

VERVM ex aduerso multo pluris & antiquiores, nec minus doctrinâ & antiquitate præstantes, prodigia illa Magorum non fuisse veros & naturales effectus, sed tatum simulatos, & apparentes, & artificio quodam magico ac diabolico spectantium oculis imponentes, & senserunt, & scriptis suis prodiderunt. Nam Iosephus lib. 2. Antiquitatum ait illos serpentes Magorum specie verorum serpentum reptasse, sed fuisse præstigias, veritatis specie hominibus non admodum cautis imponentes. Simile quippiam innuit Philo lib. primo De vita Mosis hoc factum Magorum enarrans. Iustinus martyr in libro Responsonum ad quæstiones Orthodoxorum, in responsonne ad quæstionem 26. Quæ, inquit, à Mose facta sunt miracula, quia diuina virtute sunt edita, facta sunt mutatione rei propositæ in naturam eius quod efficiebatur: at, quæ à Magis, opera Dæmonis sunt facta, spectantium oculis prestigias offundebant, vt qui serpens nõ esset, eum viderent quasi serpentem, & non sanguinem quasi sanguinem & non ranas quasi ranas. Tertullianus in libro De anima: Possunt, inquit, & solent Dæmones phantasmata præstare, & corpora fingere, quibus exteriores oculos circūueniant. Corpora enim videbatur Pharaoni & Aegyptijs magicarum virgarum dracones: sed Mosis veritas, men-

*Altera opinio
non fuisse veros
serpentes.*

mendacium eorum deuorauit. Gregorius Nissenus: Qui ex virga Moſis, inquit, factus eſt ſerpēs, verè animatus, Magorum virgas reuera ligna, viſus autem deceptione ſerpentes, facilè deuorauit. Græcus interpres, quem citat Catena in Exodum ait, illos ſerpentes Magorum fuiſſe meras præſtigias, nihil verorum ſerpentum præter ſpeciem & imaginem habentes. hoc etiam ſuper cap. 7. Exodi affirmant Rupertus, Rabanus & Hūgo de S. Viſtore. Idem quoque ſatis indicat Ambroſius interpretans cap. 3. poſterioris epiſtolæ ad Timotheum: Iannes, inquit, & Mambres virtute DEI quæ per Moſem operabatur, commentitia æmulatione reſiſtere conati ſunt. Eundè Pauli locum explanās B. Hieronymus: Sicut, inquit, illi Magi artis magicæ præſtigijs Moſi, ſic nonnulli argumentorum fallacijs, chriſtianæ veritati ac ſimplicitati reſiſtere, ac illudere conantur.

Auctoris ſententia fuiſſe veros illos Magorum ſerpentes.

NE V T R A hæc opinio euidenter ex ſacris literis, aut humanis rationibus, vel probari vel reprobari poteſt: videtur tamen aliquanto probabilior B. Auguſtini ſententia. Scriprura enim Exodi 7. iſdem verbis eodemque modo narrat virgam Aaron verſam eſſe in ſerpentes & item virgas Magorum: ergo ſi ille Aaron fuit verus ſerpēs, pariter etiam ſerpentes Magorū veri fuiſſe videntur. Ibidem quoque dicitur virgam Aaron deuoraffe virgas Magorum, hoc eſt, ſerpentem ex virga Aaron factum, deuoraffe ſerpentes ex Magorū virgis factos, non diceretur autè deuoraffe illos, niſi fuiſſent veri ſerpentes. Deinde ſequenti cap. octauo traditur Magos defeciſſe in tertio ſigno, nec potuiſſe producere ciniphes: ex quo ſatis intelligitur, verè & non in ſpeciem tantum eos duo
priora

propria signa fecisse. Moses item detexisset fallaciam, si non fuissent veri serpentes. Quid quod scriptura vocat simpliciter serpentes, & ex nulla circumstantia narrationis colligi potest eos non fuisse veros serpentes: nec repugnat fuisse veros, ergo probabile valdè est veros & naturales serpentes fuisse.

CAPVT XVII.

QUOMODO MAGI FECERINT ILLOS serpentes.

QUATVOR vel quinque modis cogitare possumus Magos fecisse serpentes, sanguinem, & ranas; duobus vel tribus in speciem tantùm & simulatè, duobus alijs, verè. Primò enim species & phantasmata virgarum & serpentum, aquæ & sanguinis & ranarum quæ erant in phantasia, & imaginatricè facultate, Dæmones commouèdo & turbando spiritus in quibus erant illæ species, potuerunt facere, vt illæ species refluerent ad sensum communem vel etiam ad sensum visus; verbi gratia, primò species virgæ mox ea sublata, species serpentis: ita vt videretur virga conuersa in serpentè. Vide hæc tractata apud S. Thomam prima parte, quæst. 114. & III. artic. 3. & 4. idemque in alijs fieri cernitur. Namque in somno motu vaporum ascendentium in cerebrum, atque descendentium, refluentibus speciebus rerum sensibiliũ ad primum sensitium, dormientes videntur sibi & videre & audire: & vi morbi idè contingit phreneticis. Deinde potuit fieri, vt Dæmò virtute aliqua naturali occulta, spectantium visum ita inficeret vel turbaret, vt viderentur esse quæ

H non

non erant, & non esse quæ aderant: quemadmodum ægrotus corrupto palato & gustatu, dulcēs cibos iudicat amaros. Tertio modo potuerūt Dæmones virgas illas Magorum subitò conuertere in serpentes, applicando illis inuisibiliter aliqua agentia naturalia nobis ignota, ad producēdos serpentes potentissima & efficacissima. Quarto modo fieri potuit vt Dæmones non aduertētibus qui spectabant, virgas à Magis proiectas, subitò è conspectu illorum clam auferrent, & pro illis serpentes mole æquales ipsis, vel ante præparatos, vel aliunde tunc celerrimè asportatos, intuentium oculis subijcerent, ita vt virgæ in serpentes viderentur esse conuersæ. Potuit etiam quinto modo illud fieri, vt Dæmones virgas illas in modum & formam serpentum figurarent, vel figuram serpentum illis affingerent, & in illis motum qualis est verorum serpentum, ipsi efficerent.

Qui negant illos serpentes Magorum, fuisse veros & naturales, eos necesse est sequi vel duos priores modos, vel certè quintum modum. Sed contra priores duos modos illud pugnat, quod scriptura ait factos esse serpentes, non igitur solum erant in imaginatione vel aspectu intuentium, sed extra quoque erant serpentes: non enim dixisset scriptura, Magorum virgas versas esse in serpentes. Contra quintum modum facit quod scriptura dicit, serpentem factum ab Aaron, deuorasse serpentes Magorum: quomodo autè deuorasset illos, nisi fuissent veri serpentes. B. Augustinus, S. Thomas, Bonauentura, Caietanus & Burgenis sequuntur tertium modum; qui tamen sicut nec Lyrano, nec Toftato, ita nec mihi fit probabilis. Certum enim est, nec Dæmones potuisse immediatè producere

ser-

serpentes, sed tantum adhibendo causas naturales eorum productrices. Certum etiam est, nullum agens naturale naturaliter operando posse subito producere formam ex materia non ante disposita & preparata. Certum etiam est, diuersas formas exigere diuersas materiae preparationes, & quo formae sunt nobiliores, eo plures & operosiores preparationes deposcunt: maior enim preparatio fit materiae ad formam mixti quam ad formam elementi, & maior ad formam animalis perfecti, quam vel mixti inanimati vel plantae. His positis, quae secundum veram Philosophiam negari non possunt, quaeramus an Demones produxerint illos serpentes immediatè ex virgis: at materia virgae est admodum remota & aliena recipiendae formae serpentis. Si dicant non immediatè ex virga productos esse serpentes, sed varijs transmutationibus praemissis; at tot & tam variae transmutationes subito fieri non potuerunt, statim enim atque Magi proiecerunt virgas, apparuerunt serpentes. Quid quod cum naturaliter producitur serpens, non statim producitur magnus, sed primò paruus, deinde paulatim acquirit iustam magnitudinem: at illi serpentes statim producti sunt magni, nimirum aequales virgis Magorum, non enim visum fuisset virgas mutatas esse in serpentes, nisi serpentes fuissent aequales virgis.

CAIETANVS vt vim harum rationum ab ipso, vt arbitror, prauiam effugeret, duo reperit effugia; alterum, est eo tempore quod effluxit, dū

*Caietan. re-
refellit.*

Pharao vocauit Magos, & ipsi ad eum adierunt, Demones vltimam dispositionem pro forma serpentis induxisse in illas virgas, atque ita cum proiectae fuerunt, statim potuisse produci serpentes: alterum

est, licet agens naturale per se non possit ex virga & subito producere serpentē, tamen vt est instrumentum Dæmonis, illud posse; sicut motus & lumē cœli multa producant quæ sunt ipso nobiliora, quatenus sunt instrumenta intelligentiæ mouentis. Sed contra primum effugium facit illud, quod sic non fuissent illæ virgæ, non enim potest manere forma virgæ cum vltima & proxima dispositione materiæ & formæ serpentis, præterea dubium est an illi serpētes seu vt alij vertunt dracones potuerint aliter generari quam ex semine. Secundum effugium nihil valet: nam licet agens naturale vt est instrumentum vel hominis vel Angeli, possit vel citius vel melius aliquid facere, tamen non ob id potest ex qualibet & in qualibet materia effectum suum producere, nec potest posteriorem formam inducere non inductis prioribus. Posterior enim & nobilior forma, præsupponit necessariò priores; & sicut inter formas, ita inter earū dispositiones, est ordo naturaliter immutabilis, vt non possit esse posterior in materia nisi antea fuerit prior. Præterea verus sanguinis naturaliter nõ potest produci nisi in animalia, & per calorē animalis, & per certa instrumenta quæ in solo sunt animali.

Auctoris sententia quomodo facta sit à Magis illa virgarum in serpentes mutatio.

RESTA T igitur quartus modus supra expositus, qui & Lyrano & Toftato mihi que fit verisimilior: nam secundum eum modū defendimus fuisse veros serpentes, atque ita euadimus difficultates obiectas contra primum, secundum & quintum modum: nec tamen dicimus eos productos fuisse ex virgis, ne vrgeamur illis rationibus quibus tertius modus premitur. Vnus tantum scrupulus hæret, quomodo si non fuerunt serpentes producti

ducti ex virgis, dicantur virgæ conuersæ in serpētes? sed respondendum est, scripturam id dixisse non quod ita fuerit secundum veritatem, sed quia ita videbatur & æstimabatur spectantium iudicio. Nam & hoc quoque dicere oportet eos qui negant illos fuisse veros serpētes; & Caietanum qui vult illas virgas habuisse vltimam dispositionem pro forma serpentis: sic enim non poterant esse veræ virgæ, vt ostendimus, sed secundum speciem tantum; quare secundum eum, nec Magi proiecerunt veras, virgas, nec veræ virgæ sunt conuersæ in serpentes.

SED dicet aliquis, cur permisit DEVS vt Magi qui contradicebant Mosi, prodigia facerēt, cum ea res & diuinam virtutē quæ per Moſen operabatur, obscurare videretur, & Pharaonis animū magis in perfidia & inobedientia obfirmatum & obstinatum redderet? Ad hoc Chrysoſt. homil. 46. in Acta Apostolorū, ita responderet. Permisit DEVS Magis aliquod aduersus Moſem, ne Magus putaretur esse Moſes: Permisit illos docere omnes quantum Magia imponat sensibus: vltra autē non deceperunt, sed ipsi se victos confessi sunt: & non potest, inquit, sine certamine clara esse victoria, & quod potentior est hostis, eò illustriorem reddit eius gloriam à quo se victum esse ipse confitetur: sicut Magi victos se à Moſe confessi clariorem eius gloriam effecerunt. Theod. in quæst. suis in Exod. quæst. 18. Ne quis, inquit, suspicaretur Moſem arte magica mira illa fecisse; permisit DEVS Magos similia aliqua facere, vt quantum inter diuinam virtutem & magicas operationes iutereffet, tum euidencia rerum, tum etiam Magorum confessione, clarissimè innotesceret. Mutat Aaron virgam in serpentem, mutant etiam Magi virgas suas in

*Cur Deus sic
passus illa
prodigia fieri
à Magis.*

113 DE MAGIA LIBER PRIMVS.

Exod. 7.

serpentes: sed serpens Aaron præualens, Magorum serpentes deuorauit. Mutant Magi aquam in sanguinem: sed non rursus possunt sanguinõ mutare in aquam, sicut fecit Moses: producunt ranas, sed eas auferre sicut Moses nõ possunt: & qui maiora animalia fecerunt, minora, id est, ciniphes, facere non potuerunt. Denique nec vlcera ipsi cauere, nec vlcera dolorem quo vehementer afflictabantur mitigare, nedum auferre potuerunt. Quamobrem Mosem longè superiorem quàm ipsi essent, & diuinam virtutem quæ operabatur, artibus suis magicis præstantiorem confessi: dixerunt: *Digitus D E I est hic.*

Exod. 8.

VERVM nos, quia hunc de Magia librum, vt perspicuitate orationis, & varietate atque ordine disputationum, delectuque probabiliorem sententiarum, firmiorumque rationum; sic breuitate (quæ magna est legendi discendi que illecebra) comendatum lectori & probatum esse cupimus, expositus iam quæ ad propositi à nobis argumenti tractationem & explicationem pertinebant, hinc ei finem imponamus.

(*)

BENE-

**BENEDICTI
PERERII LIBER
SECUNDVS.**

qui est

**DE OBSERVATIONE SOM-
NIORVM.**

NON vnum est genus nec vna somniorum ratio ; quocirca nec par est omnium causa, vt æquè omnia vel approbari vel improbari debeant. Multa quidem somnia derident sacrae literæ. alia, etiam damnant : quædã vero cõmendant ac venerantur. Sunt enim pleraque inania : nec pauca sunt naturalia, ex certis naturæ causis profecta. Sunt item alia Dæmonis calliditate ac malitia mortalibus iniecta : denique nonnulla diuinitus hominibus data sunt. Diligens porrò somniorum tractatio, pulcherrimã per se ac iucundissimam parit cognitionem, & ad obscuros diuinæ scripturæ complures locos illustrãdos valet plurimum : regendæ verò ac moderandæ hominum vitæ vtilissima esse potest. Sed in primis ad redarguendam quorundam hominum inscitiam (sed veriùs dixerim, stoliditatem & vecordiam) qui nimis curiosè & anxie ac superstitiosè obseruant somnia, per ma-

H 4

gno

gno est adiumento. His ergo rebus adductus, de somniorum natura, varietate ac veritate nonnullas quaestiones scitu maximè dignas atque vtilis hoc libro explicandas suscepi.

INDEX QVAESTIONVM LIBRI
SECVNDI QVI DE
Somnijs.

Q

PRIMA

- Q*uestio: An somnijs habenda sit fides.
 II. De causis verorum somniorum.
 III. Quibus signis dignosci queant somnia diuina à non diuinis.
 IIII. Cur DEVS in somno arcana homines doceat.
 V. Cur à DEO somnia dentur indoctis hominibus saepius quam sapientibus.
 VI. Cur diuina somnia nonnunquam sint obscura & perplexa.
 VII. An licitum sit homini christiano obseruare somnia.
 VIII. Cuius hominis sit ritè interpretari somnia.
 IX. An in somno vsus & voluntatis liber esse queat.
 X. De somnio Salomonis, in quo donum sapientiae à Deo promissum ei & tributum est.

QVAE

QVAESTIO PRIMA,
AN VLLA SOMNIIS HABENDA
sit fides.

N diuersa, vulgi ac sapientum super hac re distrahuntur sententiæ: quamquam vno verbo ea quæstio posset expedire facta somniorum distinctione: nonnullis enim somnijs sine dubitatione fides habēda est: plerisque tamen penitus deroganda. Nimirum, aut omnibus, aut nullis credere somnijs, par est vecordia, & videtur extremæ vtrumque vel stoliditatis, vel contumaciæ. Sed profectò, & scitum, & verum est illud Ciceronis dictum: nihil tam absurdè dici posse, vt non ab aliquo Philosophorū dicatur. Quid enim esse potest magis ἀλογον & ἀδύνατον, quam omnia somnia vera & credenda esse arbitrari? Ecce tibi Prothagoras, vnus sanè ex illo prischorum philosophorum senatu, omnibus somnijs fidem arrogat, magna auctoritate decernens, veritatem & falsitatem non ipsa natura rerum, sed sola estimatione hominū constare: hominem esse mensuram omniū & tale vnumquodq; esse, quale videtur homini, siue sobrio, siue vinolēto, siue sano, siue infano, siue vigilāti, siue dormiēti. Affines huic errori fuere quidam Stoici, nimio plus superstitionosi, ac penè fanatici philosophi: qui nulla reiiciunt somnia, in omnibus esse rati vim significandi, ac denotandi aliquid. Existimari tamen aiunt, quædam somnia inania & falsa, quòd sint admodum tenuiter expressa, ob idque obscura, & ad intelligendū difficilia: & quia proper ambiguitatē,

*Cic. in 2. de
Diuinatione.
Omnia somnia
esse vera,
Prothagora et
Stoicorum opinio.*

H 5 varias

*Xenophanis
& Epicureo-
rum opinio
omnia somnia
esse vana.*

Varias ad res videntur posse applicari, propterea nihil certum ex eorum obseruatione nobis constare: præsertim verò quòd ad eorum somniorum vim dispiciendam, par hominum solertia & sagacitas non facillè inueniatur. Ex aduerso, his contraria sentientes Xenophanes Colophonius, vel ipsa vetustate memorabilis philosophus (nascens enim in Græcia philosophiæ propemodum æqualis fuit) mollis item ac delicatæ Epicuræ discipline sectatores, omnium somniorum fidem & auctoritatē sustulerunt. Non esse autem vllis credendum somnijs, sic illi argumentabantur. Vna vis est eademq; natura omnium somniorum: par igitur credendi aut omnibus, aut nullis ratio esse debet. sed plerisq; somnijs non esse credendum, cōfessio est omniū: nihil ergo causæ est cur plerisque reiectis, aliquibus præcipuè credere debeamus. Adijce, quòd si quædam somnia vera & certa sunt, aliquas esse certas ipsorum effectrices causas necesse est. At quas? naturam, inquiunt, & Deum. Sed natura quidem amica est ordinis & constantiæ; in somnijs nullus ordo inest, sed plena temeritatis inconstantia. Dei autē maiestate alienū & indignum videtur, obire Deum lectos dormientium, concursare grabatos, & stertentibus iniicere somnia, quæ illi expergiscentes, vel non recordentur, vel non intelligant, vel etiam contemnant, vel si curanda sibi putent, stulta impleti superstitione, dies noctesq; animi pendeant, aut inanī impendentium malorum metu perterriti, aut fallaci futurorum expectatione bonorum elati. At, quantò & ratione conuenientiùs, & Dei præstatiā dignius, atque vtilitati hominū consultiùs fuisset, visa dare non sordidis & indoctis hominibus, sed
opti-

optimis & sapientibus viris, non dormientibus, sed vigilantibus, nempe magis ad intelligendum idoneis: nec per circuitionem, & anfractus, atque ænigmata, sed propriè, apertè, explicatè significare Deum, quod ab homine vellet intelligi.

H A E C isti de somnijs balbutiunt, in totum, ea vel approbantes, vel damnantes; videlicet per extrema, veritati deuia, inerrantes. Sed vera sententia, quasi media insistsens via varia facit somniorum genera: quorum plurima tanquam inania, ab omni ratione vacua, nec vlla fide digna, planè abiudicat & reijcit. Hoc, cùm luce Solis clarius fit, superuacaneum est argumentari. Id enim quotidiana docet experientia, totas quotidie noctes somniamus, quotum igitur quodq; de tot somnijs, verum euadit? Euadit quidem aliquod nonnunquam verum, sed quia id rarissimè, ac sine ratione vlla contingit, nihil afferri potest, cur non casu & temerè accidisse credatur. Idem quoque ratio ipsa fateri cogit. Nam quæ alia est istiusmodi somniorum causa nisi quia spiritus, sentienti animæ, præfertim autem phantasiæ, cuius est fingere somnia, desertientes, in quibus insident atq; inhærent, rerum in vigilia perceptarum reliquiæ, ac vestigia, quas in scholis appellamus species, eiusmodi inquam spiritus, in somno vaporibus cibi potusque caput subeuntibus agitati, & huc illuc iactati, varia reddunt visa & somnia, sed propter inordinatam eorum spiritum iactationem, valdè incomposita, sæpè etiam turbulenta & distorta, deniquè talia, vt nullam vim significandi aliquid habere queât. Sic profectò sunt somnia, vt quæ in nubibus variè figurantur, vel animantium, vel aliarum rerum similitudines & imagines, quas cernimus breuissimo

Vera sententia de somnijs.

Pleraque somnia esse vana.

Causa somniorum.

tem-

tempore in alias, atque alias commutari, & mox dissolui omnes, ac penitus euanescere. Has imagines, qui certam vllius rei significationem facere putaret, obtusus & excors haberetur, at non minoris videtur inscitix, certas significandarum rerum notas, & signa eiusmodi somnijs attribuere. Si ebriorum, phreneticorum, & insanorum visa negligimus, & pro nihilo ducimus, equè profecto ridenda, & conténenda sunt somnia, quin eò magis, quod plerumque magis ipsa sunt inordinata, confusa, & monstrosa. Facetè quidam, sed verè tamen, dixit, si natura sic esset comparatum, vt ea dormientes agerent, quæ somniant, fore omnino necessarium, vt alligarentur, omnes, qui cubitum irent, quippe magis ridicula & absurda, magisque incredibilia, quàm illi faciant insani, facturos esse somniantes. Hanc quoque sententiam confirmat diuina scriptura, deridens leuitatem & vanitatem eorum, qui somnijs, hoc est, rebus futilissimis ac mendacissimis credendo, dignos se præbêt, qui omnium irrisione ludantur. Itaque in libro Ecclesiastæ capite quinto sic est : *Vbi multa sunt somnia, plurima sunt vanitates. & innumeri sermones.* In lib. item Ecclesiastici cap. 34. ita legimus. *Somnia extollunt imprudentes, quasi qui apprehendit vmbra, & persequitur ventum, sic qui attendit ad insomnia, multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis.* Denique cùm scriptura vult significare aliquid vanum, instabile, fugax, & fallax, somniorum comparatione, ac similitudine persæpè declarat.

*Testimonia
diuine scri-
pturæ de va-
nitate somni-
orum.*

*Multa somnia
esse vera.*

CAETERVM, vt plurimus somnijs abesse veritatem, fidemque. non est negandum, ita quædam

dam esse vera, & certa somnia, fatendum est. Nam si nullis infomnis, quidquam veri & certi esset, inscienter profectò, ac supersticiosè clarissimi medicorum, somnia, quæ frequenter ægris contingunt ad eorum morbos dijudicandos curandosq; tam subtiliter & curiosè obseruarent. Stulto item labore physiologi se fatigarent, somniorum causas, vires, ac significationes tanto studio, & diligentia venando ac speculando. Mendaces præterea essent tot superiorum temporum historia, clarissimis testatæ consignatæq; monumentis, referatæque exemplis verorum somniorum, quæ ad verbum cum rerû euentis mirificè conuenerunt. Quid in sacris literis quot memorantur somnia, nõ vera & certa modò, sed etiam diuinorum mysteriorû plenissima, Repetat memoria lector somnia Abraæ, Abimelech, Iacob, Laban, Ioseph, Pharaonis, Salomonis, regis Nabuchodonosor, Danielis, Mardochæi, Iudæ Machabæi: in nouo autem Testamento, somnia beati Ioseph, Magorum, vxoris Pilati, denique somnium D. Pauli, quod à Luca in lib. de Actis Apostolorum narratur. Hanc somniorum distinctionem, etiam Homerus Poëtico more, fabularum integumentis velatam, significauit, dum duas finxit portas, vnã corneam per quam emitterentur ad homines vera somnia: alteram eburneam, per quam ederentur falsa. Homerum imitatus, vt ferè solet, Virgilius libro 6. Æneidos, eandem sententiam expressit his versibus:

*Sunt gemina somni porta, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus vmbri,
Altera candenti perfecta nitens elephanto,
Sed falsa ad cœlum mittunt insomnia manes.*

Math. 1. & 27

Act. 16.

Homeri commentum ad significandam verorum atq; falsorum somniorum distinctionem.

Odyf. 7.

Cur

Mac. libro 1.
cap. 3.

Cur autem poëta, veris somnijs corneam portam, falsis eburneam assignauerit, causam exponit Macrobius in eo commentario, quo somnium Scipionis explanauit.

QVÆSTIO II.
DE CAVSIS VERORVM SOM-
niorum.

Varie de som-
niorum cau-
sis, auctorum
sententia
Hippocrates.

Somnium Cy-
vi.

DICTVM est, alia esse somnia falsa, & alia vera: reiectis igitur falsis, vera contemplerur. Verum, quia quæ sint vera somnia, & quò insigni atq; nota internoscantur à falsis, planè intelligi non potest, nisi verorū somniorum causas omnes rimemur, & aperiamus, propterea quid ab alijs de huiusmodi causis creditum & pròditum sit, hoc loco docere conuenit. Hippocrates in lib. de Insomnijs, duo statuit somniorū verorum genera; alterum nominat diuinum, alterum naturale. Diuina somnia, inquit à Deo mitti, & semper memorabiles aliquos casus, insignesque vel ad lætitiã & tristitiã, vel ad fœlicitatē & miseriam, siue priuatã, siue publicã, euentus portendere, horum autem somniorū interpretationem, ex vatibus, rerumq; diuinarum interpretibus petendam esse. Tale fuisse dicitur somnium Cyri maioris, qui monarchiam Persarum condidit, ad cuius pedes dormientis, sol visus est, terq; ab illo appetitus manibus, ter se conuoluens, elapsus est. Quo somnio magi Persarum sapientes, significari responderunt, eum triginta annos, & ita sanè contigit, imperio potiturum. Naturalia somnia, ex causis ferè intra corpus dormientis latentibus, existere putat Hippocrates, atque hisce somnijs affectiones ipsius corporis aut bonas, aut

malas

malas, indicari, hoc est vel plenitudinem ac redundantiam vel contra inopiam atq; inanitatem, vel aliquem eorum, qui sunt in corpore humorū, aut corruptum, aut suo loco motū, aut inordinate & immoderate agitatum. Horum verò somniorū observationem & coniectationē spectare ad medicum, eamq; ad dirigendas ordinandasq; curationes permagni referre arbitratur. Plato in Conuiuio, somnia vera & prænuntia futurorū, à dæmonib⁹ proficisci existimat: dæmones enim esse medios inter Deum, qui est immortalis & incorporeus, atque homines corporatos & mortales: quippe cum sint ipsi & corporei, quales nos sumus, & immortales, qualis est Deus. Deū namq; censet Plato non immiscere se rebus humanis, nec proximè cum hominibus societatem aliquam & consuetudinem habere, sed commercia & colloquia inter Deum, hominesq; siue vigilantibus ipsis, siue dormientibus, per dæmones agitari & confici. Nimirū, dæmonū munus & officium esse inquit, preces & vota hominū referre ad Deum, & Dei munera & auxilia deferre ad homines: per hos, vaticinia, incantationes, magia, omnisq; diuinandi ratio, & prodigiorū effectio, ad homines peruenit. Itaq; dæmones esse Dei nuncios, interpretes, & ministros: hominū verò esse quasi patronos, aduocatos, magistros, & vt ficto Apulei verbo dicā salutigerulos. Atq; hæc non solius Platonis, sed ante Platonē etiā Empedoclis & Phythagorę fuit sententia: de qua & cōtra quā, in lib. 8. de ciuitate Dei. ca. 20. & 21. & in lib. 9. acutè docteq; disputat Aug. Aristoteles in libello quē inscripsit de Diuinatione ex somnijs ducta, negat vllā dari hominib⁹ à Deo somnia. Vera autē somnia, inquit, vel esse naturalia

quæ-

Plato.

*Dæmonum
natura & mi-
nū secundum
Platonem.*

Aristoteles.

Stoici.

*Porphyrus
quid de veri-
tate somnio-
rum senserit.*

quædam signa, & ex naturalibus causis profecta, quæ scilicet periti Philosophi & medici vtiliter obseruant: vel esse quodammodo principia quædam eorum, quæ postea vigilantes acturi sumus: nonnunquam enim in quiete quædam occurrunt, quæ videntur ad aliquid agendum posse conducere, quibus post, somno excitati ad bene agendum accommodatè vtimur, & iuuamur. Stoici tres causas verorum somniorum constituunt. Primam DEVM, qui cum sit rerum omnium scientissimus & prouidentissimus, hominiquè beneuolus ac beneficus, quo fit homo cautior, dat ei somnia quæ sint ipsi futurorum indicia, & eorū, quæ agenda ipsi cauendaque sunt, documenta. Alteram causam ponunt fatum, quo cuncta sunt velut æterna quadam serie, nexuque colligata: siquidem rerum omnium futurarum, putant Stoici, & antecedentes causas, & præcurentia signa, tum alijs in rebus, tum etiam in ipsis somnijs præmitti. Tertiã causam faciunt naturam animi nostri, quæ diuina est: animus, enim hominis, exteriorib⁹ sensib⁹ per quietè cõlopit, & ab omni actione vacatibus, ipseque negotijs curisq; omnib⁹ solutus ac liber, vegetior fit & habilior ad intelligendū, tunc enim clarius præterita meminit, præsentia sentit, futura prouidet. Porphyrus, veritatem somniorum refert, partim ad innatas animis hominū notiones, & velut insignitas rerum omnium notas, quas ex altera vita detulit animus, ad hoc corpus veniens: sed eo vehementer obrutus, atque oppressus, non potest eas vigilantibus sensibus cernere: in quiete verò, clariùs ei apparent, atque innotescunt. Partim refert somnia ad demones: ad bonos quidem bona, & veracia: ad malos autem, praua, fæda, & fal-

& fallacia. Synesius multa disputat de Spiritu phantastico, quod est vehiculum animæ, eo namq; medio, ceu quodam vinculo, cum terrestri hoc corpore colligatur & copulatur: in quo item solutus corpore animus, ex vno loco in alium mouetur, atque in eo maleficiorum pœnas persoluit apud inferos, nec sine eo dum est in corpore, quicquam potest intelligere. In hunc porrò spiritum, omnium quæ sunt, fuerunt eruntq; simulachra imprimuntur, & in eo lucent tanquã in speculo, presentium quidem rerum, clariora, præteritarum autẽ, quo sunt vetustiores minus perspicua, minima vero futurarum, quæ scilicet nec sunt, nec fuerunt vnquam. Sed quia futuri effectus, in potestate causarum cohibentur, quasdam habent prægressiones, & præcursiones signorum, quæ hoc minus manifesta sunt, quo illa longiùs absunt, atque in hoc genere, ponenda censet somnia. Quapropter ferè obscuris imaginibus & similitudinibus, res per somnia, significantur, non æqualiter tamen, sed prout varia est illius phantastici spiritus temperies & ratio, similiter vt in speculis, pro varietate eorum materiæ aut figuræ, variæ ac dissimiles redduntur imagines. Monet præterea Synesius nõ parum conferre ad quietam & veraciam in somno visã percipiendam, benè præparare hunc spiritum phantasticum, moderato nempe victu, honestis studijs, & actionibus, sedandisque animi perturbationibus. Pythagoras certè iturus cubitum, cantu & sono lyræ somnum captabat, atque hac ratione ad bona lætaque somnia accipiendam, se ipse comparabat: ob eandemque causam, esu fabæ suis interdicebat: quod haberet is cibus inflationem magnam, tranquillitati mentis vera quærentis con-

*Synesius mirus
sed falsa tradit de spiritu
phantastico.*

Mos Pythagoræ.

I trariam

erariam. Verùm hæc de spiritu phantastico à Synesio prodita, nugæ sunt, & Pythagoræorum ac Platoniorum figmenta, vel ipsis poetarum fabulis inania veritatis, atque incredibilia.

SE D, vt aliquid etiã ex auctoribus Ecclesiasticis delibemus, beatus Gregorius in quarto libro Dialogorum cap. 48. sex causas colligit somniorum:

D. Gregor. sex causas somniorum tradit.

Aut enim, inquit, ex plenitudine, vel inanitate corporis somnia existant, aut ex antecedentibus diurnis cogitationibus & curis: aut ex illusionem demonis, aut ex cogitatione hominis simul & illusionem demonis, aut ex reuelatione Dei, aut denique ex cogitatione hominis simul & reuelatione Dei. Eisdem sex causas somniorum, cum idem Gregorius commemorasset in lib. 8. Moralium, cap. 13. mox eas aptis diuinæ scripturæ sententijs & exemplis illustrat atque confirmat. Duo, inquit, prima, qua diximus somniorum genera, omnes experimento cognoscimus: quatuor autem reliqua in sacris literis inuenimus. Nisi enim somnia plerumque ab occulto hoste per illusionem fierent, nequaquam scriptura dixisset, Ecclesiast. 34. Multos errare fecerunt somnia, & illusiones vana, vel certè in Leuit. cap. 19. non esset scriptum, Nō augurabimini, nec obseruabitis somnia. Quibus verbum, cuius sint detestationis, ostēditur, qua augurijs coniunguntur. Rursus nisi aliquando ex cogitatione simul & illusionem procederent, Salomon minime dixisset Ecclesiast. quinto capite, multas curas sequuntur somnia. Et nisi aliquando somnia ex mysterio reuelationis orirentur, Ioseph Genesios 31. præferendum se fratribus, per somnium non videret, nec Maria sponsam, vt ablato puero in Aegyptum fugeret,

per

per somnium angelus admoneret. Rursum, nisi aliquādo somnia ex cogitatione simul & reuelatione procederent, nequaquam Daniel visionem Nabuchodonosor edisserens, à radice cogitationis inchoasset, dicēs: Tu rex cogitare cœpisti in stratu tuo quid esset futurum post hæc. Hæc ibi Gregorius. De causis igitur somniorum, sic ab alijs proditum est.

Matth. 2.
Daniel. 2.

EGO causas somniorum, quæ ad significandum aliquid valent, & dignæ sunt obseruatione, diligenter scrutatus, eas ad quatuor præcipuas reuocari posse animaduerti.

Quatuor causas verorum somniorum.

PRIMA causa continet aliquam corporis affectionem, quæ in ipso corpore præpollet, ac præualet, vt si flaua, vel atra bilis, pituito fusus humor, aut sanguis redundet, aliudue aliquid vitiatum & corruptum immoderatè iactetur in corpore. Galenus in libro de Præfagijs, quæ ducuntur ex somnijs, narrat quendam somniasse alterum crus factum esse sibi lapideum, mox autem cepisse illum ea parte corporis fieri paralyticum. Præterea qui instante crisi sudaturi sunt, sæpè somniant se sudare, aut in balneo calidis aspergi aquis, aut in flumine lacuè natare. Illud quoque nonnunquam vsu venit, vt quod dormientes agimus; aut patimur, etiã somniemus, vt qui in somno sudant, aut feбри corripuntur, itidem se affici somnient. Proditum est à Plinio in libro septimo, capite quinquagesimo, P. Cornelium Ruffinum dormientem amisisse visum, idque cum sibi accideret, etiam ipsum somniasse.

Prima causa aliqua corporis affectio.

ALTERA causa somniorum spectat ad aliquem vehementem concitatumque animi affectum & perturbationem, amorem dico, iram, perturbationem.

Secunda animi vehemens

metumque & odium. Nam qui ardentè amant, frequenter amores suos somniant: qui timent, minacibus & terrificis in somno visis sæpè turbantur. Huc etiam pertinet vetus consuetudo, & vitæ, quã agimus, exercitatio. Piscator enim ferè somniat maria, lacus, flumina, retia, pisces: venator, nemora, saltus, montes, ferasque: miles tubarum sonitus, fragores armorum, vulnera, sanguinem, cædes. Lepidè quidam apud Theocritum piscator, *omnis. inquit, canis panes somniat, & ego pisces.* Continet eadem hæc causa antecessores vigilantium curas & sollicitudines, & quæcunque nos vehementer premunt, & angunt: quarum rerum, sæpissimè in somno, similia visa contingunt. Quamobrem in libro Ecclesiastæ, cappit. 5. scriptum est. *Multas curas sequuntur somnia.* In hoc genere somniorum, equidem reponerè somnium illud Annibalis, & proditum, & creditum à multis. Ardebat Annibal insatiabili odio Romani nominis, omniq; cupiditate perdendi funditus imperium Romanum flagrabat: quò autem facilius id perficeret, bellum ex Hispania transferre in Italiam cupiebat, arcem imperij Romam, petiturus. Cùm igitur varijs super ea re cogitationibus ac deliberationibus æstualet, visum habuit in somno, mirè proposito suo, votoque respondens. Visus ipsi est iuuenis, specie supra humanam, qui se diceret à Ioue missum ducem ei ad inuadendam Italiam, iussitq; ne respiceret, quid retrò & à tergo fieret. Pavidus primò Annibal, non est ausus oculos ab illo quoquam deflectere. Sed, prout est humanum ingenium ad vetita pronum, diu temperare oculis non quivit, respiciens que vidit, horrendum non visu modo, sed etiam dictu ostentum, bellu-

Somnium Annibalis Italiae vastitatem portendens.

belluam vastam & immanem, multis circumpli-
 catam serpentibus, quacunque incedebat, omnia
 proterentem, atque peruertentem: coelum item
 nigerrimis vndeque occæcatum nubibus, den-
 sosque ac fulguribus mixtos præcipitare nimbos.
 Attonito Annibali, percontantiq; ex illo suo du-
 ce, quid illud monstri & portenti esset, respondit
 ille, vastitatem esse Italiae, pergeret ipse porrò ire,
 quò parabat, nec præterea quicquam inquireret,
 fineretque in occulto esse fata. Atque hoc quidem
 somnium ex antegressis in vigilia Annibalis co-
 gitationibus & curis extitit: sed eius tamen som-
 nij veritatem, rei euentus satis superque compro-
 bavit: plus enim mali Annibal Italiae attulit, quam
 illo fuerat viso præmonstratum.

TERTIAM causam somniorum, ego potestati
 & calliditati dæmonis adiudico. Is enim multa
 dormientibus inspirat, & suggerit somnia, sem-
 per insidiosè ac malitiosè, quo videlicet quacun-
 que possit ratione incommodet, ac noceat homi-
 ni. Esse autem quorundam somniorum dæmonem
 architectum, atque effectorem, eò liquet quod ex
 sacris literis planè intelligitur, obseruationem
 somniorum adeo exosam esse Deo, vt ea magorù,
 augurù, & incantatorum maleficijs aggregata, ex-
 tremis damnetur supplicijs Nimirò non aliam ob
 causam, vt interpretatur beatus Gregorius in lib.
 4. Dialogorum, cap. 48. nisi quia dæmon plerun-
 que se somnijs immiscet, implens noxia supersti-
 tione hominum animos, eosq; non tantum vanè
 deludens, sed etiam perniciosè decipiens. Hoc ge-
 nere somniorum solitum esse olim dæmonè gen-
 tibus impietate cæcis multifariam illudere, con-
 stat argumento AESculapij, Serapidis, & Amphi-

Tertia demonum calliditas.

Quaedam somnia mitti à demone.

*Somnium A-
lexandri Ma-
gici.*

*Duo genera
somnia
demonis.*

arai: nam vt apud Philostratum, Pausaniã, & Strabonem scriptum est, templa eorum adeuntibus, qui varijs morborum generibus afflictabantur, fama erat tres illos vulgò existimatos, quasi Deos singulorum morborũ curationes per somnia præscribere consueuisse. Ex hoc genere fuisse reor nobile illud somnium Alexandri Magni, scriptorum, qui res eius prodiderunt, auctoritate, apud multos fidem promeritum. Cùm enim in quodam prælio Ptolemæus, qui primus post Alexandrum Aegypti rex fuit, venenato telo ictus, summo cum dolore ex eo vulnere moreretur: assidens ei Alexander, somnoque sopitus, vidit in quiete draconem radiculam ore ferentem, simulque commonstrantẽ, quò illa loci nasceretur, quæ scilicet præsentissimam vim haberet Ptolemæum multosque milites eodem teli genere vulneratos, protinus sanandi. Quæsitã est herba, inuenta, adhibita, mox consecuto, qui promissus fuerat effectu. Sunt autem duo somniorum dæmonis præcipua genera, alterum pertinens ad occultarum rerum demonstrationem & significationem. Potest enim dæmon naturales effectus ex certis causis aliquando necessariò prouenturos, potest quæcunque ipsemet postea facturus est, potest tam præsentia, quàm præterita, quæ hominibus occulta sunt, cognoscere, & hominibus per somnium indicare. Alterum somnij genus vim habet concitandi perturbationes animi, agitatis turbatisque, qui sunt in corpore humoribus & spiritibus, quò nimirum inflammentur homines, vel ad libidinem, vel ad odium & vindictam, vel alios prauos animi affectus.

DVPLICITER porrò, & quidem satis probabi-

babiliter, cōiectari potest, quæ somnia missa sint à
 dæmone: primò quidem, si frequenter accidant
 somnia significantia res futuras, aut occultas, qua-
 rum cognitio non ad utilitatem, vel ipsius, vel
 aliorum, sed ad inanem curiosæ scientiæ ostenta-
 tionem, vel etiam ad aliquid mali faciendum cō-
 ferat: eorum somniorum auctorem esse dæmonē,
 non temerè credetur: quippe qui ea ratione ten-
 tet animos hominum vana imbuere superstitione
 quin etiam crimine impietatis obstringere. Dein-
 de, si sobrijs, castis, & religiosis viris, tetra, obscæ-
 na, plenaq; crudelitatis, & impietatis somnia sæ-
 penumerò contingant, ea proficisci à dæmone, nō
 immeritò existimabitur. Dæmō enim conatur im-
 puris somnijs polluere ac fēdare dormientiū cor-
 pora, vt eius foeditatis, etiam animos expergiscē-
 tium, quodammodo participes faciat. Quod si ne
 hoc quidem assequi potest, illud saltem curat, vt
 pios homines talibus visis contristando, pertur-
 bando, & affligendo, ad orationem, ad charitatis
 officia, ad diuinorum sacramentorum perceptio-
 nē, segniores, frigidioresq; reddat. Cuius diabo-
 licæ calliditatis & malitiæ, luculentissimū in vi-
 gesima secunda Collatione cap. 6. Cassianus nar-
 rat exemplum Verum hac de re Iustinus Martyr
 in responsione ad quæstionem vigesimam primā
 Orthodoxorum, disertè docteq; sententiam suam
 exposuit. Nam cū hęc sibi ab illis posita esset,
 quæstio, ad eam ipse quæstionem ita respondet, vt
 nos hīc diximus. Restat quarta & vltima somni-
 orum causa, quam diuinam ritè nominare possu-
 mus: cuius potissimū gratia omnis hęc nostra in-
 stituta est disputatio, huic enim, vel declarādē, vel
 illustrādē, adhuc prædicta deseruiunt. Somniorū

*Quomodo in-
 ternosci pos-
 sint somnia
 dæmonum ab
 alijs somnijs.*

*Quarta causa
 somniorum
 diuina.*

autem, quæ à Deo missa sunt, exempla, passim in diuinis libris sunt obuia: nos suprâ ex sacris libris multa protulimus, pluraq; possent afferri, si quis omnia vellet colligere. Cæterum vt vis & natura diuinorum somniorum plenius planiusq; cognoscatur, quæstiones aliquot more scholastico, distinctè quidem, sed carptim, breuiterque perstringam, multa etiam, breuitati seruiens, lectoris cogitationibus integra illibataque reseruo.

QVAESTIO III.

*QVIBVS SIGNIS COGNOSCI
queat, sit aliquod somnium à Deo mis-
sum, necne.*

*Duplex ratio
cognoscendi
diuina som-
nia.*

DVPLICITER, prout nunc mihi, succurrit, deprehendi potest quod nam à Deo sit missum somnium. Primò quidem, ex præstantia rerum, quæ per somnium significatur: nimirum, si ea per somnium innotescant homini, quorum certa cognitio, solius Dei concessu ac munere potest homini contingere, huiusmodi sunt, quæ vocantur in scolis Theologorum, futura contingentia, arcana item cordium, quæque intimis animorum inclusa recessibus, ab omni penitus mortalium intelligentia oblitescunt, denique præcipua fidei nostræ mysteria, nulli, nisi Deo docente manifesta. Somnium igitur quod eiusmodi rerum cognitionem & demonstrationem continebit, diuinum esse existimari poterit. Deinde, hoc ipsum maximè declaratur interiori quadam animorum illuminatione atque commotione, qua **DEVS** sic mentem illustrat,
sic

sic voluntatem afficit, sic hominem de fide & auctoritate eius somnij certiore facit, ut Deum esse ipsius auctorem, ita perspicuè agoscat, & liquidò iudicet, ut id sine dubitatione vlla credere, & velit, & debeat. Huc spectat memorabilis illa in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. B. Gregor. sententia: *Sancti viri*, ait Gregorius, *inter illusiones, atque revelationes, ipsas visionum voces & imagines, quondam intimo sapore discernunt, ut sciant quid à bono spiritu percipiant, & quid ab illusore patiantur. Nam si erga hac mens hominis cauta non esset, per deceptorum spiritum, multis se vanitatibus immergeret, qui nonnunquam solet multa vera predicere, ut ad extremum valeat animam ex vna aliqua falsitate laqueare.* Hactenus Gregorius: apud quem hanc ipsam sententiam, sed plenius ac luculentius tractatam, in libro 8. Moraliū, cap. 13. lector inueniet. Quemadmodum igitur naturale mentis nostræ lumen facit nos euidenter cernere veritatem primorum principiorum, eamque statim citra vllam argumentationem, assensu nostro complecti: sic enim somnis à Deo datis, lumen diuinum animis nostris affulgens, perficit, ut ea somnia, & vera & diuina esse intelligamus, certoque credamus. Rectè igitur illud traditur in libro Ecclesiast. c. 34. *Nisi à Domino missa fuerit visitatio, ne des in somniis cor tuum*, ex quo significatur, nonnulla somnia dari hominibus à Deo, animos eorum mirabiliter visitante.

H A E C autem Dei per somnia visitatio, sicut ex diuinis literis colligitur, multis & diuersis modis fieri solebat. Nonnunquam enim DEVS per somnia turbabat, & terrebat hominem, sicut de

Memorabilis
sententia D.
Gregorij.

Varijs modis
Deus afficit
homines per
somnia.

Abimelech, & Laban narratur in libro Geneſeos: *Terreſis me, inquit Iob 47. per ſomnia, & per viſiones, horrore concuties me.* Aliquando in ſomno hortatur & incitat hominem DEVS ad magnum quidpiam & arduum ſubeundum, certam ſpē proſperi exitus præſignificando: velut in Gedeonis & Iudæ Machabæi ſomnijs euenit. Sæpè monet & docet, quid hominem agere, aut fugere oporteat: *ralia fuere beati Ioseph & Magorum ſomnia: huc ſpectant illa verba, quæ ſunt in cap. 33. libri Iob. Quando homines dormiunt in lecto, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos, inſtruit diſciplina* Quin etiã ſolebat olim Deus ſpiritu propheticu nonnullis in ſomno largiri: inam in lib Numerorum, cap. 12. ait Deus: *ſiquis fuerit inter vos Propheta Domini, apparebo illi in viſione, aut per ſomnium loquar ad illum.* Et apud Ioëlem in cap. 2. inter alia Spiritus ſancti dona, numerantur ſomnia. Legimus etiam in 3. Reg. Salomoni fuiſſe à DEO promiſſu in ſomno prudentiæ, & ſapientiæ donum. Interdum quoque futura alicuius viri excellentia, dignitatis & gloriæ, præmonſtrata eſt per ſomniu, id quod adoleſcenti Ioseph, & Mardocheo accidiſſe legimus in ſacris literis. Quibuſdam præterea in ſomno patefacta ſunt diuina myſteria, cuiuſmodi fuit ſomnium Iacob de illa myſtica ſcala, & Danielis de regno Chriſti. Denique præſignificauit aliquando Deus, & prædocuit futuros rerum humanu euentus: cuius generis fuere ſomnia Abraz, Genef. 15. Pharaonis, Genef. 41. & Nabuchodonofor, Danielis 2. & 4.

Varijs modis diuina cõingunt ſomnia.

VARIIS item modis diuina ſomnia hominibus contigerunt, interdum cum magna corporis &

ris & animi commotione & horrore, sicut accidit
 Abræ, & Nabuchodonosor. Nonnunquã datum
 est alicui somniũ, sed non eius somnij intellectus,
 sicut in somnijs Pharaonis & Nabuchodonosor a- *Genes. 15.*
 nimaduertere licet. Danieli tamen, cæterisq; pro-
 phetis, simul cum somnijs, intelligentia eorum
 diuinitus suggerebatur. Quamquam duorum so- *Daniel. 2.*
 mniorum, quibus Ioseph supra fratres ipsius futu- *Genes. 41.*
 ra dignitas & potestas præsignabatur, nulli tunc *Genes. 37.*
 datus est intellectus: sed postea ipso euentu, suc-
 cessuq; rerum, veritas eorum somniorum cognita
 est, atque comprobata. Illa quoque in somnijs di-
 uinis varietas cernitur: alia enim clara sunt, & a-
 perta, euidenter res ipsas significantia, vt fuere so-
 mnia beati Ioseph, trium Magorum, & D. Pauli: *Matthæi. 1. 2.*
 alia vero sunt inuoluta & obscura, per varias si-
 militudines rectè aliquid insinuantia, huiusmodi *Actor. 16.*
 fuere somnia Pharaonis de septē spicis, & bobus, *Genes. 41.*
 & Nabuchodonosor de statua & arbore, nec nõ & *Daniel. 2.*
 pincernæ, atque pistoris ipsius Pharaonis. Adhæc, *Genes. 40.*
 interdū videtur in somno loqui cum homine, vel *Genes. 21.*
 Deus ipse, vt in somnio Iacob, & Salomonis, vel *3. Reg. 3.*
 angelus, vt in somnijs beati Ioseph, vel homo ali- *Matth. 1. 2.*
 quis, vt in somnio D. Pauli. Præterea sæpè DEVS *Actor. 16.*
 vltro mittit somnia, nonnũquam etiam rogatus,
 quemadmodum interpretationem somnij, quod
 acciderat Nabuchodonosor, Deus in quiete tradi- *Daniel. 2.*
 dit Danieli, qui eam ab ipso vigilans intentissima
 precatione postulauerat. Quin fuisse quondam a-
 pud Hebræos admirabilem quandam rationem &
 consuetudinẽ in rebus maximè dubijs atq; grauif-
 simis, consulendi Deum, vt quod verum esset, aut
 quod factõ esset opus, per somnia indicaret, ex
 cap. 28. primi libri Regum, intelligitur. Postremò
 quæ

quædam somnia diuinitus data respondent antecedentibus in vigilia hominum cogitationibus & curis, ad hoc genus referri debet primum somnium Nabuchodonosor, à Daniele 2. capite narratum, itemque primum beati Ioseph, quod, in capite primo narrat D. Matthæus, atque illud Annibalis supra memoratum, illud quoque Scipionis AEmiliani, à Cicerone, vel acutè confictum, vel disertissimè narratum.

QVÆSTIO IV.

**CVR DEVS IN SOMNO ARCANA
sua hominibus reseret.**

CV. M. animus hominis in somno, minimè docilis, minimeq; habilis ad percipiendas res diuinas esse videatur, dignum sanè videtur inquisitione, cur Deus per somnia & arcana suæ prouidentix, & mysteria rerum cœlestiû, non rarò docere homines voluerit. At enim verò, multas eius rei, variasque causas afferre possumus. Primam causam tangit Hippocrates in principio libri de insomnijs, animum hominibus in vigilia varijs distingui occupationibus, grauibus disteneri negotijs, curisque distrahi: per sensus item exteriores euocari ad ea, quæ extra ipsum sunt, & per varia eorum sensuum spectacula diuagari, multiplicique rerum humanarum strepitu interpellari, & à sui, rerumque cœlestium consideratione auocari, incertis præterea fluctari deliberationibus, varijsque studijs & affectibus æstuarè, qui non sinunt eum, quod verum & rectû est, id aut liquidò, cernere, aut incorruptè iudicare. **Contra verò in quiete & somno, ab eiusmodi omnibus**

Quinque cause cur dormientibus multa diuinitus reuelentur.

nibus interpellationibus & impedimentis vacuus & liber animus, sibi totus præsens & præsto est, sibiq̄ attendit, in se suas omnes vires, atque facultates collectas & coniunctas habet, expeditus & acer ad intelligendum, atque omnium, quæ illi extrinsecus obiecta sint, amplissimè ac facillimè capax. Alteram eiusdem rei causam hanc ponere licet, quæ vigilantes, accipimus ea solemus subtiliter ratiocinando discutere & examinare, reuocare ad calculos, atque humanæ rationis trutina diligentur expendere: ad rationis enim normam exigimus omnia: cui si congruant, quæ nobis oblata sunt, à nobis approbantur, si discrepent, abiudicantur atque reiiciuntur. In somno autem res sibi obiectas animus hominis citra examē accipit, paratior promptiorq̄ ad visis diuinitus datis credendum, atq; obsequendum. Constat autem inter omnes qui de rebus diuinis scripserunt, ad eas res non tantum intellectu, sed etiam affectu, & quodam animi quasi sensu, gustuq̄ percipiendas, satius esse agi & regi hominem extrinsecus, quàm ipsum agere se, & auditorem esse potius, quàm arbitrum, & æstimatorem, denique simpliciter credere potius, quàm causas credendi disquirere & expendere. Tertia causa ex Aristotelis libello, qui inscribitur de Diuinatione, quæ fit ex somnijs, desumpta est: *Aristoteles* ait ille, *Quemcunque motum, quo animus dormientis extrinsecus pulsatur & cietur, quamuis leuem & exiguum, magnam tamen habere vim commouendi animum, vehementerq̄, in ipsum imprimi, atque altè in eo inharere: id autem fieri propter noctis silentium, & sensuum exteriorum vacationem & quietem, atq; omnium, quæ animi intentionem remittere solent,*

VACUIS

Habilior animus noster in somno ad percipiendas diuinas reuelationes.

Aristoteles

vacuitatem, tunc enim sensibus somno confopitis languenteque corpore, qua extra sunt, nequaquam sentiuntur. Quapropter opportunissimè Deus eo tempore docet hominem sine vlla eius perturbatione, sine aliorum hominum obseruatione, denique sine vllius rei interpellatione: præsertim autem, quia quò magis animus noster à sensuum cõfociatione, & corporis contagione abstrahitur, tãtò videtur effici vegetior, & acrior ad res diuinas intelligèdas. In somno autem, qui est imago quædam & repræsentatio mortis, videtur animus quodam modo seiugari à consortio corporis, eiusque vinculis, si non omninò, certè aliquatenus relaxari. Quartam causam esse arbitror, vt ea re ostendatur, quanto sit Deus potentior, & efficacior ad hominem docendum & erudiendum, quàm sit alius quiuus homo: quippè homo hominem docere, nisi vigilantem, audientem & attendètem non potest: Deus autem, etiam altissimè dormientem, atque somniantem. Quo satis declarat se in omnes humani animi vires ac facultates summum imperiũ, & efficacitatẽ habere. Quintam causam equidem posuerim, ne videlicet quispiam existimaret, mortem auferre homini omnem scientiam: aut non esse aliam viam rationemque comparandi scientiam, quam per sensum, discursumque rationis, & ex antecedenti aliarum rerum cognitione. Auerors quidem super libello Aristotelis de Diuinatione per somnia, in commentario suo, non audet inficiari prophetiam posse homini accidere, vel in somno, vel per reuelationem, negat tamen ea ratione vel artes, vel scientias speculatiuas posse vlli contingere. *Vna inquit, est natura hominis:*

Vnus

Contra Auer-
vorem.

vnus igitur duntaxat erit intell. gēdi, & discendi mo-
 dus, scilicet internūtijs sensibus, varijs item praeceptis
 experimentis, diligentique ratiocinatione. Nam si
 prater communē, & vsitatum discendi modum, esset
 hic alter per somnia; vel reuelationem, cū is multo
 sit facilior, atque praestantior, ille alter quō
 difficilior & laboriosior est, eō magis fuisset super-
 uacaneus, non igitur datus esset homini. Deus nam-
 que & natura nec frustra quicquam faciunt, & de ijs,
 quae possunt fieri, quod melius & praestabilius est, nun-
 quam non faciunt. Sic ille. Quae sanē argumenta-
 tio, non esset planē infirma, si quisquam diceret,
 nemo tamen nostrum id dicit, modum illum dis-
 cendi per somnia, vel per reuelationem, aut esse
 homini naturalem, aut esse frequentem, & vsita-
 tum. Verū hae Auerrois commenta, vt alia eius-
 dem, de scientia, potentia, & prouidentia Dei, &
 humani animi natura, ex inscitiae diuinarum re-
 rum, & impietatis fonte redundantia, quā sint
 inerudita, obtusa, falsaq; fatis liquet vel solis ex-
 emplis, quae memorantur in sacris literis, Adami,
 Salomonis, Danielis, multorumq; Prophetarum,
 quib' multarū rerum sciētia subito data est à Deo:
 quoniam etiam Beseleel, & Oliab, quos in libro Exo-
 di proditum est, subito diuinitus edoctos, Mosai-
 cum tabernaculum, simul cum omnibus eius
 instrumentis atque ornamentis,
 summa arte perfecisse.

Gen. 2.

3. Reg. 3.

Exod. 3.

(* *)

QVAESTIO

LIBER SECVNDVS
QV AESTIO V.

CVR A DEO SOMNIA DENTVR
*obscuris & indoctis hominibus, non autem
sapientibus.*

*Error Aristo-
telis & Cice-
ronis.*

*Cur demones
somnia olim
dare soliti fu-
erint non do-
ctis & prudē-
tibus, sed im-
peritis, & cō-
temptissimis
hominibus.*

VEL hac vna ratione Aristoteles & Cicero omnium somniorum, quæ diuina creduntur, fidem & auctoritatem eleuari, & eludi posse putauerūt. Nam, si quæ somnia, inquit, darentur hominibus à DEO, ea non obscuris & indoctis hominibus, sed viris sapientia prudentiaque præstantibus dari, par erat. In quo fefellit eos, quod distinctionem diuinorum somniorum, eorū dico quæ verè diuina sunt, ab ijs, quæ nō sunt, esse tamen falsò putantur, planè ignorauerunt. Enim verò Dij Gentilium, quos fuisse demones nobis Christianis nequaquam dubium est, quemadmodum futuros rerum humanarum casus & euentus certò prouidere, ac scire non poterant, id enim solius Dei est, ita nec eos certis aut verbis, aut signis prædicere, ac præmonstrare poterant. Quapropter somnia, quibus præsignificabantur futura, nō dabant viris doctis & prudentibus, videlicet ne ille eorum somniorum, vanitatem, ac falsitatem deprehendentes, auctoritatem ipsorum Deorum apud alios contererent, eorumque oracula tanquam diuinitatis vacua, & inania veritatis, in publicum etiam vulgi ludibrio, & cōtemptui exponerent: dabant igitur ea somnia indoctis, & veri falsique discernendi imperitis, maximè vero superstitiosis, ob idque ad credendum quiduis, satis per se paratis atque propensis. At vero somnia, quæ a vero Deo missa sunt, ea legimus plerumque
data

data viris sanctitate, ac sapiētia eximijs, vt Abraæ, Iacob. Salomoni, & Danieli. Data sunt tamen etiã nonnulla viris non admodum doctis, sed pietatis tamen, ac innocentix præstantia clarissimis: excellens autem virtus & pietas, dociliorem reddit hominis animum, aptioremque ad rerum diuinarum perceptionem, quàm humana vel prudentia, vel sapientia. Qui enim mundana excellunt potentia, vel sapientia, hi ferè sunt aut impij, aut superbi, aut turpissimis inquinati flagitijs: quæ res cælestibus doctrinis, diuinisque illustrationibus, aditum ad animos hominum, penitus occludunt. Nec me fugit, etiam quibusdam sceleratis atque impijs hominibus, vt Pharaoni, & Nabuchodonosor, quædam diuinitus somnia contigisse, sed hæc illis, nec ipsorum præcipuè causa, neque cum intelligentia eorum somniorum data sunt: quo scilicet illi, eorum interpretationem, cum apud suos sapientes inuenire non possent, à veri DEI cultoribus eam petere cogerentur, atque ea ratione verum DEVM agnoscerent, ac venerarentur, eiusque seruos in admiratione & honore haberent: id quod somnia Pharaonis & Nabuchodonosor à Iosepho & Daniele interpretata, manifestè declarant.

Cur quedam somnia etiam impijs hominibus à Deo sint data.

QVÆSTIO VI.

CVR DIVINA SOMNIA NON NVNQVAM sint obscura & perplexa.

SED cur diuina somnia non semper sint clara, & aperta, sed obscura, & perplexa, & aliarum rerum imaginibus, ac similitudinibus innumbrata, & offuscata, nec alijs tantum occulta, sed

K

etiam

*Astutia de-
monum in
dandis som-
nijs futura si-
gnificantibus.*

*quatuor cau-
se cur inter-
dum diuina
somnia sint
valde obscura*

etiam ijs, quibus dantur, minimè conspicua, cau-
sas rimemur & aperiamus. Dij Gentilium, hoc est
dæmones, quia certam futurorum euentuum sciē-
tiam habere non poterant, ad significanda futura,
dabant illi quidem non rarò somnia, sed obscura
tamen, & ambigua, quæque ad diuersos, etiam cō-
trarios euentus facile detorqueri & applicari pos-
sent: vt ad quodcunq; cecidisset, somniū quadrare
videretur. Quod si somnia euentis minimè respō-
derent, id non falsitati somniorū, sed interpretū in-
scitię, qui somnia propter obscuritatē & ambigui-
tatē non ritè essent interpretati, adscriberetur. At
verò somnia, quorū auctore fuisse Deum ex sacris
litteris cognouimus, sæpenumerò distinctè & ex-
plicatè tradita sunt, qualia legimus fuisse Abime-
lech, Laban, Iudæ Machabæi, Salomōnis, beati Io-
seph, & trium Magorum. Non est tamen negandū
quædam somnia esse data tectè & obscure, sed ho-
minibus gentilibus: ad eum nempe finem, vt intel-
ligentiam eorum somniorum, cū non ab alijs,
quā à viris sanctis accipere possent, & ipsos Dei
seruos honorarent, & summa Deum reuerentia, ac
veneratione prosequerentur. Si quæ verò somnia
etiā seruis Dei obscura data sunt, propterea id fa-
ctum est, vt eorū sensum atque intellectum, sumō
illi studio, assiduis precibus, multisq; lachrymis à
Deo flagitantes, tandē impetrarent, & propter dif-
ficultatem impetrandi, pluris facerent, & cariorē
haberent. Denotatur præterea obscuritate somni-
orum, earum rerum, quæ significantur somnijs, ob-
scuritas. Adde quòd per imagines, & similitudi-
nes, breuissimè plura & sublimiora mysteria si-
gnificantur, quā si apertis & proprijs fuissent ex-
pressa vocabulis. Nam quā multa, quā varia
quam

quàm profunda mysteria, vna illa statua Nabuchodonosor in quiete visa, adumbravit, quæ si fuissent proprijs verbis efferenda, vix longissima oratione declarari potuissent. Denique Deus nunquam, somnia esse ad aliquod tempus occulta & incognita, quò ad nimirum, ipso euentu, rerumque successu, eorum veritas agnoscat & comprobetur: quod in duobus illis Iosephi somnijs, promotionem eius ad summam potentiam & dignitatem præsignantibus, liquidò cernitur.

QVÆSTIO VII.

AN LICITVM SIT CHRISTIANO
homini, obseruare somnia?

DVAE tanguntur his vèrbis difficultates, & prior quidem est, an sit fas Christianis, curiosè somnia obseruare: ad quam facilis est, & in promptu responsio. Etenim quædam somnia licitum est obseruare, quædã verò minimè. Principiò, somnia quæ bonam, vel malam corporis affectionem aliquam, morbosque tam animi, quàm corporis significant, vtiliter à medicis tam animi, quàm corporis obseruantur & expèduntur. Tum, somnia, quæ nos crebrò infestant, territant, conturbant, & vexant, animaduertere quibus ex causis accidant, vt vel noti effectus ignotas nobis causas scrutemur, ac teneamus: vel vt rationem aliquam ineamus eam à nobis molestiam depellendi, licitum est, & à sanctis viris sæpè vsurpatum. Legimus enim apud Cassianum in collatione 22. veteres illos monachorù magistros & rectores, in perquirendis, & excutièdis quorundã somniorù causis, diligèter esse versatos. Postea obseruare

Quatuor genera somniorum, sine vitio possunt obseruari & curari.

somnia, quatenus in illis pernotescit homini veritas aliqua pertinens ad scientias speculatiuas, vel ad res gerendas conferens, nec vt superstiosum, nec vt vanum damnari debet. Denique somnia quæ nos sæpè commouent, & incitant ad flagitia, considerare num à dæmone nobis subijciantur, sicut contrà, quibus ad bona prouocamur & instigamur, veluti ad cælibatum, largitionē elemosynarum, & ingressum in religionem, ea ponderari num à Deo nobis missa fiat, non est superstiosum animi, sed religiosi, prudentis, ac salutis suæ satagentis, atque solliciti.

AT verò, cuiuscunque somnij, quoquo modo nobis contingat, etiam si rarò, si temerè, si fortuito eueniat, putare habendam esse rationem, curamque suscipiendam, stolidi hominis est, ne dicam stulti. Supra enim ostensum est, maximã partem somniorum nihil veri, & certi habere, sed vanitatis, ac temeritatis esse plenissimam. Præterea obseruare somnia, quasi esset in ipsis aliquid diuinum, scilicet quale Gentiles existimabant esse in garritu, volatu, cibatuque auium, & in extis animantium, atque ex illis prænosse, ac diuinare velle futura, non modò non est licitum, sed est in scriptura grauissimè reprehensum, damnatum, & interdictum, non minus sanè quàm magorum, & incantatorum maleficia, quod ex cap. 19. Leuit. ex 18. Deuter. ex 33. posterioris libri Paralipomenon, alijsque sacrorum voluminum locis perspicuè intelligitur. Et verò, scire velle futura, quæ DEVS in sua solius potestate posuit, arrogans & impia est curiositas. Putare autem certa futurorū signa contineri in somnijs, quæ nullam cum rebus futuris connexionem & conuenientiam habent,

fatuum

fatuum est: parum dixi, planè impium, & stultum est: hoc enim arguit eiusmodi somniorum obseruatores, stultis, impijs, & absurdis opinionibus esse infectos, atque deprauatos. Nam, vel isti putant res omnes futuras, ex naturalibus causis pendere, & hoc falsum est: vel eas res quibuscumque signis significari posse, quod planè stultum est: vel futura omnia certò prouideri, & sciri à dæmone, quod est perquam impium: vel deniq; à Deo promiscuè, atque indiscretè per quælibet somnia, & quibuscumque hominibus, præmōstrari futura, quod esse absurdum, nemo non videt. Ad extremum, tanti facere somnia, & vsque ad eò pendere ex illis, vt ad eorum quasi normam dirigat quis omnem vitæ suæ rationem, & respectu habito ad somnia, actiones, & negotia, vel suscipiat, vel omittat, non modo præstantia hominis indignum est, sed olet etiam fatalè illam Stoicorū, toties in Ecclesia damnatam, & à melioribus philosophis explosam reiectamque necessitatem. Quod si merito vituperantur, & à sapientibus redarguuntur astrologi, qui res humanas ex astris, quasi suspensas & religatas omninò pendere arbitrantur: eò magis profecto, reprehendendi sunt superstitiosi somniorum obseruatores, quo magis astra dignitate naturæ, æquabilitate motus, constantia ordinis, amplitudine potestatis, & præstantia efficacitatis, somnijs antecellunt.

(***)

Maior vanitas est obseruantium somnia, quam astra.

QVÆSTIO VIII.
CVIVS HOMINIS SIT RITE IN-
terpretari somnia.

AD posteriorem quæstionem, qua quæritur, cuius hominis sit benè interpretari somnia, hunc in modum respondemus. Somniorum quæ vim habent ad aliquid significandû, & obseruatione, atq; interpretatione digna sunt, ea non cuiusuis hominis est interpretari. Tria enim huiusmodi somniorum genera distingui possunt, nam multa sunt naturalia, quædam humana, nonnulla etiam diuina. Naturalium somniorum interpretatio, non est dubium, quin solertium & doctorum physicorum, ac medicorum sit propria: eorum maximè, qui norunt similitudines in somnijs ostensas comparare inter se, & quarum rerum similitudines esse, & ex quibus causis proficisci soleât, discernere: similiter, vt qui figuras aliquas & imagines dilaceratas sumens in manus, earumque partes dissipatas, benè componens inuicem, apteque conformans, cuius rei fuerint similitudines, hominesue, an equi, an aliarû rerum, acutè dispicit, vereque iudicat. Humanorû autem somniorû, ita erit quisque sagacissimus coniector, & idoneus, ac veridicus interpres, vt fuerit rerum humanarum peritissimus, & callidissimus, ingeniorû item, studiorum, morum, propensionum quæ in varijs hominibus magnam quoque varietatem habent, exquisitam, multisque confirmatam experimentis notitiâ sit adeptus, quasi venas omnes rerû ciuiliû & humanarû tenens. Cuius autè sit exponere diuina somnia, in promptu est intelligere: patet

patet enim, neminem interpretari ea posse, nisi diuinitus afflatum & eruditum. *Nemo enim nouit, inquit Paulus primæ ad Corinth. secundo, quæ Dei sunt nisi spiritus Dei.* Præsertim vero cum diuinorū somniorum significationes, ex solius Dei consilio & voluntate sint institutæ, ob idque solius Dei reuelatione, notæ hominibus esse possint. Quocirca regem Nabuchodonosor somnij sui, quo maxime territus fuerat, sollicitum & anxium, quod eius somnij rationem ex nullo suorum sapientum cognoscere potuisset, sic affatus, est Daniel, *Mysterium, quod rex interrogat, magi, aruoli, aruspices, & sapientes ne queunt indicare regi: sed est Deus in cælis reuelans mysteria.*

IAMBLICVS existimat diuina somnia ferè non cõtingere hominibus, nisi aut primo, aut extremo somni tempore: videlicet, quia tunc animus hominis, aut nondum est cibi potusq; vaporibus occupatus, & oppressus: aut iam euanescente somno, vaporumque discussa caligine, ex illis sordib⁹ emerfus animus, purior & acrior est ad diuinas illustrationes accipiendas. Quapropter vates, ac somniorum interpretes, in more habebant, ex deferentibus ad ipsos somnia sciscitari, quo ea tempore ipsis contigissent: nam si profundo somno accidissent, ea planè abijciebant, rati non esse cõtentaneum, animo tunc obruto & demerso, dari cælitus somnia: sin autem somnia illis accidissent, exeunte somno, & animo ad suas functiones propè iam expergiscente, tunc ea somnia diuinitus missa Deoque auctore digna iudicantes, ponderanda sibi & interpretanda suscipiebant. Legendus etiam est Philostratus in cap. 14. libro secund. de vita Apollonij. Veruntamen Iamblici documenta ex superstitiosis AEGYTIORUM sacerdotum

Daniel. 2.

Iamblici opinio, de tempore quo diuina somnia contingant hominibus refutatur.

obseruationibus, vel vt dicam veriùs, figmentis, quorum fuit ille studiosissimus, exprompta sunt. Deus nempe, istiusmodi temporum legibus non est alligatus nec opportunitate temporum eget ad operandum, vbicunque enim vult, quodocunque, & quibuscunque vult, sua inspirat somnia: potest enim quouis tempore, imo etiam sine tempore, sedare subito agitationem humorum, tranquillare spirituum animalium iactationem, purgare phantasiã, mentem illustrare, animumque ad percipienda diuina somnia idoneè comparare.

QVÆSTIO IX.

AN IN SOMNO, LIBER VSVS RATIONIS, & voluntatis esse queat.

Sepè in somnio liber est rationis vsus.

Nunquam in somno est perfectus liberi arbitrij vsus.

SÆPENVMERO in somnijs, præsertim quæ doctis, prudentibus, & sanctis viris contingunt, animus hominis, quod pertinet ad vsum rationis, & agitationem mentis, solutus, expeditus, ac liber est. Etenim nonnunquam ratio dormientis planè cognoscit res simplices, easque vel componit inuicem, vel disiungit, ratiocinatur, iudicat, miratur, noua quædã inuenit: quin etiã ad se ipse animus conuertitur, & ad suas actiones considerandas, & diiudicandas aciem suam, vimque reflectit, cunctatur, hæret, dubitat, secum ipse disceptat, an tunc homo dormiat, nec ne. Hæc autem liberum esse tunc rationis vsum, manifestè demonstrant. Non propterea tamen existimandum est, quia in somno interdum soluta est vis rationis, esse itidem perfectum liberi arbitrij vsum. Nam ad plenum & perfectum liberi arbitri vsum

opus

opus est perfecta hominis libertate, hoc est, solutione omnium sensuum, & potentiarum, ita ut sit ipse homo, qui tunc agat, nec aliunde agatur, sitque dominus, sui atque suarum omnium actionum, & in potestate eius sit tunc hoc, vel illo modo agere, aut etiam nihil agere: id quod in somno nequaquam euenit.

QUESTIO X.

DE SOMNIO SALOMONIS, IN QVO
donum sapientie à Deo promissum ei, &
tributum est.

CAETERVM nonnihil habet difficultatis, quod legitur in 3. libro Regum, cap. 3. Deum in somno visum esse Salomoni, iussisseque, ut peteretur ab ipso quodcunque omnium maximè optaret: ipsum autem petiisse sapientiam, & prudentiam benè regendi populum, cui præerat, posthabitis omnibus alijs bonis, quæ tamen, principibus huius mundi, super omnia, concupiscenda, & expetenda videntur: eam porrò petitionem vsque adeo placuisse Deo, ut summam ei se daturum sapientiam, & præterea quæ nõ postulasset bona, cumulatissimè largiturum polliceretur. Ex qua narratione ipsius scripturæ, satis intelligi videtur, Salomonem in illo somnio solutè ac liberè, non tantum ratione, sed etiam voluntate esse vltum: neque enim illa eius petitio facta in somno, tantopere Deo placere, tantumque sapientiæ munus promereri potuisset, nisi esset ex libera voluntate profecta. Hæc difficultas tribus *Solutio erit flex.* modis posset discuti, ac dissolui. Nam primò quidem responderi posset, illam Salomonis in somno

K s

peti-

petitionem, placuisse Deo, non per se, sed propter antegressam eiusdem in vigilia similem quandam petitionem, ex qua scilicet illa in somno extitit. Salomon enim ardentissimè expetierat, & à Deo postulauerat donum sapientiæ, ac prudentiæ: hanc eius petitionem, Deus illo somnio declarauit fuisse sibi gratissimam, & optatum habituram effectum. Sed hæc fortasse cuiquam videbitur nonnihil dura, & contorta responsio. Quocirca subijciã alterum responsum: posset enim dici, à principio fuisse illud quidem somnium, sed postea Deo mirabiliter operante, conuersum esse in ecstasim seu raptum qualis nempè diuo Paulo, & Prophetis sæpè contigit: in quo animus Salomonis, licet à corporis, & rerum externarum sensu abstractus, & similis dormientium esset, per Dei tamen potentiã factum est, vt solutus, & liber tunc fuerit ad exercendas actiones tum rationis, tum liberi arbitrij, ita vt liberè peteret à Deo Salomon quod vellet, & petendo, quæ grata erant Deo, ea quoque mereretur ab ipso consequi. Sed non placet hoc responsum. Mitto nunc examinare, an in raptu & ecstasi, perfectus liberi arbitrij vsus esse queat: tantũ dico, huic responso minimè suffragari diuinam scripturam, quippe, suprã dicto loco narratura visionem illam Salomonis, præfatur, Deum apparuisse Salomoni per somniũ, & narrata iam visione, subiungit. *Igitur euigilauit Salomõ. & intellexit, quod esset somnium.* quo perspicuè significatur, illam visionem nullatenus fuisse raptum, vel ecstasim, sed totam fuisse somnium, diuinum tamen somnium, scilicet à Deo ad erudiendum docendumque Salomonem datum. Atque duas hæc solutiones propositæ quæstiones tradit Diuuis Thomas in 1. 2. quæ-

quæstione 113. art. 3. ad 2.

Erit igitur nisi fallor, similius & propius vero tertium responsum, quod etiam Tostado super 3. cap. lib. 3. Regum, in quæst. 12. maximè probatum est. Dicimus, cum Salomō tunc verissimè dormierit, & illa eius visio fuerit somnium, quemadmodū scriptura testatur, hinc necessariò effici, quicquid ibi factum esse dicitur, non reuera, sed per imaginariam tantum dormientis visionem esse factum. Videbatur igitur tunc sibi Salomon petere sapientiam à Deo, videbatur etiam ei Deus petitionem ipsius approbare, cum reuera tamen nulla fuerit tunc petitio, nullum meritum Salomonis, nullum item responsum, nullumque Dei promissum. Cur igitur, inquires, somnium illud à Deo datum est Salomoni? Videlicet, nisi mea errat cōiectura, tres ob causas. Primò, vt intelligeretur omnium bonorum auctorem, & largitorem esse Deum, & ab eo esse omnia bona expetenda & postulanda. Deinde, vt manifestum fieret, quæ bonorum electio, & petitio, grata esset, & accepta Deo: ea nimirum, qua spiritalia bona corporalibus, cœlestia terrenis, denique ad communem aliorū utilitatem & salutem pertinentia, inanibus & infructuosis præoptantur, atque præferuntur. Ad extremum, vt exemplo Salomonis appareret & extaret, quanta sit Dei benignitas & munificencia erga seruos suos, quorum optata & postulata non solum impleat, sed etiam longè superet, & abundanter excedat. Ecce Salomon solam à Deo sapientiam postulauerat, præ hac cæteris bonis, quæ hominibus pretiosissima, & carissima sunt, contemptis: cui tamen Deus, & sapientiā supra ipsius votū, & reliqua bona, præter votū ipsi⁹, largissimè dona-

*Cur somnium
illud datum
fuerit Salo-
moni.*

151 LIBER II. DE OBSERVAT. SOMNIOR.

donavit. Verùm hæc nostra de somnijs disputa-
tio, hunc habeat terminũ: vereor enim ne si lon-
gius producta sit, molesta & odiosa lectori esse
incipiat. Quemadmodum enim somnus, quoad
quietus & placidus est, membra dulcissimè refo-
uet ac recreat, viresque reficit, ac redintegrat, si
tamen in eo nimis longa nimisque seriaz, & grauia
contingant somnia, corpus pariter atque animum
languefacit, & debilitat: sic omninò cauendum
nobis fuit, ne nostra hæc de somnijs disputatio,
præter modum longa, gratiam perderet le-
gentium, & quam ex ipsa forrasse
voluptatem ceperant, in fasti-
dium odiumque con-
uerteret.

(***)

BENE-

BENEDICTI PERERII LIBER

TERTIVS,

qui est

DE DIVINATIONE ASTRO-
LOGICA.

ANTA est Astrologorum (qui vulgo Iudiciarij appellantur) vel impudentia, vel amentia, vt etiam sibi diuinam scripturam suffragari, suæque Astromantiæ fidem & auctoritatem firmare iactent. Ete-

nim verba illa quæ dixit **DEVS** creans luminaria coeli; *Et sint in signa & tempora, &c.* ad suam referunt diuinationem astrologicam, per quam ipsi profitentur ex obseruatione siderum futura rerû euenta posse prædici. Quocirca B. Basilij & Ambrosij alijque permulti Patres in explanatione eorum verborum, benè longam & accuratam inrefellendis istiusmodi Astrologorum prædictionibus orationem posuerunt. Quorum nos Patrû exemplis prouocati, & grauissimis **DEI** sententijs contra Astrologos multifariam in diuina scriptura proditis permoti, quin etiam iustissimo aduersus Astrologos odio, propter si audulenta & perniciofa eorum figmenta, incensi, librum hunc ad

Genes. 2.

ad confutandas eorum prædictiones à nobis scriptum, gratum multis atque utilem fore existimavimus. Scripsit aduersus Astrologos copiosè quidè & eruditè Ioan. Picus Mirandulanus; sed multos ab eius lectione deterret prolixitas operis. Nos, licet in prædiuiti atque vberi versemur argumento; eò tamen breues erimus, quod non omnia quæ disputari possent, sed aptiora duntaxat causæ firmioraque tractabimus. Quinque autem erunt huius libri & disputationis aduersus Astrologos capita: Primò enim docebimus, sacræ & Ecclesiasticæ doctrinæ diuinationem Astrologicam esse contrariam: Tum ostendemus, Astrologos esse rerum cœlestium imperitos: Deinde, diuinatricem istam artem rectæ rationi ac philosophiæ aduersari demonstrabimus: Adhæc, probabimus, astra non solum non esse causas efficientes rerum futurarum, verùm nec esse certa signa quæ res futuras prænotent ac præmonstrent: Ad extremum, cur nonnulla Astrologorum prædicta sint vera, causas exponemus.

INDEX DISPUTATIONVM QUAE
SINGVLIS IN PRAEDICTIS
capitibus explicantur.

CAPVT PRIMVM.

1. **S**ementijs diuinae scripturae; antiquis item Ecclesiae institutis & exemplis; rationibus etiam theologicis refelluntur Astrologi
2. De vanitate oraculorum Apollinis.
3. Cur Demones prædicendo futura sepe fallant.
4. Non posse veritatem Christianæ religionis coherere cum veritate Astrologiæ indiciariæ,

5. Quam

5. *Quam seuerè olim Ecclesia in istiusmodi Astrologos animaduertit.*
6. *De Multis perspicuè falsis & impijs Astrologorum sententijs.*

CAPVT. II.

7. *Astrologos iudiciarios esse rerum cælestium imperitos.*
8. *Aduersus fictitiã antiquitatem obseruationum quam iactant Astrologi.*
9. *De noua stella quæ superioribus annis visa est.*
10. *Quam sit difficile aspectum siderum in ortu cuiusque hominis exactè annotare.*

CAPVT III.

11. *Probatur octo rationibus, non posse Astrologos ex arte & scientia sua prænosse ac prædicere futura contingentia.*
12. *Præter causas cælestes, neccessariam esse notitiam causarum particularium ad prænosscendos earum effectus.*
13. *De simili ortu & dissimilibus euentis Geminorum.*
14. *Pulcherrima disputatio Bardesanis aduersus Astrologos.*
15. *Vtrum sit facilius, diuinare quid facturus sit vir bonus, an vir improbus.*
16. *Quam sit vana ac futilis prædictio Astrologorum de aliquo, quod sit futurus summus Pontifex.*
17. *Nullam posse esse scientiam vel artem istius Astrologiæ.*
18. *Vanitas & falsitas multarum prædictionum astrologicarum.*
19. *Errores Astrologorum in Chronologia.*
20. *Astrologiam iudiciariam omni tempore à prudentibus & sapientibus viris esse contemptam & damnatam.*
21. *Cui generi hominum arideãt prædictiones Astrologiæ, quas S. Ambrosius comparat telis aranearum.*
22. *Disputatur contra tria fundamenta Astrologiæ iudiciariæ.*
23. *Vtrum astra natalitia cuiusque, possint esse certæ causæ omnium quæ ei euentura sunt.*

24. Vtrum

24. *Vtrum sit plus momenti in conceptu, quam in ortu hominis ad diuinandum.*
25. *De vanitate Astrologorum diuinationem suam extendentium etiam ad ciuitates, non solum ad homines.*
26. *Cur Astrologi non, vt de hominibus, sic etiam de stirpibus & alijs animantibus ex obseruatione astrorum vaticinentur.*
27. *De antiquitate istius Astrologie apud Aegyptios & Chaldaeos.*

CAPVT IV.

28. *Vtrum astra, si non sunt cause, saltem sint certa signa omnium futurorum.*
29. *Vtrum secundum Augustinum astra sint signa omnium rerum humanarum.*
30. *De natura & varietate signorum.*
31. *An comete signa sint humanarum rerum.*
32. *An qui astra faciunt signa rerum futurarum, simul etiam necessario inducant & astruant. Fatum.*

CAPVT V.

33. *De quatuor causis propter quas exenit vt nonnunquam Astrologi vera predicant.*
34. *Instinctu Demonum agi nonnunquam homines ad diuinandum.*
35. *Quot modis Dæmon futura prenoscat, & hominibus premonstrare soleat.*
36. *Quot modis & quam grauiter peccent, qui Demonum vel istorum Astrologorum opera vtuntur ad diuinandum.*
37. *Istiusmodi Astrologos serè improbos & flagitiosos esse.*
38. *De vsu sortium apud Antiquos ad diuinandum futura.*
39. *Permissu DEI, nimis cupidos sciendi futura, laqueis Demonum irretiri, & varijs ac perniciosis erroribus implicari.*

40. *Multos*

40. Multos diuinare futura; magis ex prudentia & vsurum humanarum, quàm ex arte astrologica
 41. Nimiam credulitatem ac leuitatem consulentium Astrologos, interdum conducere ut eorum predicta vera cadant.

DIVINATIONEM ASTROLOGICAM
 diuina Scriptura, disciplina Ecclesiastica, ac
 doctrina Theologica esse contra-
 riam.

CAPVT PRIMVM.

§. I. Sententijs diuina Scriptura; antiquis item Ecclesia institutis & exemplis; rationibus etiã Theologicis refelluntur Astrologi.

LAMAT multis in locis diuina Scriptura certam futurarum rerum præscientiam & prædictionem, non esse hominum sed ne dæmonum quidem, verum vnus DEI propriam. Quapropter apud Isaiam cap. 41. ita scriptum est. *Annunciate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quia dñi estis vos: & cap. 44. Ego sum Dominus irrita faciens signa diuinorum, & hariolos in furorem vertens, conuertens sapientes retrorsum, & scientiam eorum stultam faciens: cap. autem 47. deridens Deus Babylonios & Chaldaeos syderalibus suis obseruationibus præfidentes. Ita, inquit, cum incantatoribus tuis, & cum multi-*

L tudine

tudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si fortè quid profit tibi, aut si possis fieri fortior. Defecisti multitudine consiliorum tuorum: stent & saluent te Augures cœli, qui contemplantur sydera, & supputabant menses, ut ex eis annuntiarent ventura tibi. Et paulò ante dixerat: Sapiencia tua & scientia tua, hæc decepit te. Hieremias quoque. 10. monet Iudæos ut Astrologicas obseruationes pro nihilo ducant, nihil enim sibi à stellis vel sperandum vel timendum esse. sic autem ait: *Iuxta vias gentiũ nolite discere; & à signis cœli nolite metuere quæ timent gentes: quia leges populorum vana sunt.* Salomon autem Ecclesiast. cap. 10. scientiam futurarum rerum denegat homini, *Ignorat homo, ait ipse, quid ante se fuerit: & quid post se futurum sit quis poterit iudicare?* idem cap. 8 eiusdem lib. *Homo, inquit, ignorat præterita, & futura nullo scire potest runcio.* Liquet igitur diuinationem astrologicam in sacris literis contemni, derideri, ac reprobari.

Decreta Ecclesie contra Astrologos Iudiciarios.

Alexander Papa.

Cum doctrina sacrarum literarum, etiam iudicium Ecclesie, ut par erat, mirè congruit. Semper enim Ecclesia inde usq; à primordijs suis, Iudiciarios Astrologos odit, fugit, damnauit. Extant aduersus ipsos plurima & seuerissima decreta Ecclesie, quæ legere licet in secunda parte Decretorum cap. 26. per primas quinque quæstiones, & in Concilio Bracarense I. cap. 9. & 10. & in Toletano I. in assertione Fidei contra Priscillianistas. Fertur Alexander Papa huius nominis III. quendam presbyterum qui semel duntaxat consuluerat Astròlogũ de quodam furto in Ecclesia sua facto, in vnum annum priuasse altaris ministerio. Crebras itè reperimus

rimus in scriptis sanctorum Patrum aduersus Astrologos, quos illi nunc Chaldaeos vel Genethliacos, alias Mathematicos aut Planetarios appellat, disputationes, ex quibus apparet quam fuerit maioribus nostris genus hoc hominum exosum & abominatum. Multa contra illos disputat Basilius hom. 6. in Genesim, Chrysostomus & Gregorius Magnus in cap. 2. Matth. sed praeter caeteros August. lib. 2. super Genesim ad literam cap. 17. lib. etiam 2. de doctrina Christiana cap. 21. & aliquot proximè sequentibus capitibus, subtiliter tamè & copiosè primis aliquot capitibus lib. 5. de ciuitate Dei. Eodè pertinet quae contra Mathematicos in lib. 14. cap. 4. & in lib. 6. ca. 9. de Praeparatione Euan. argumentatur Eusebius.

*Basilius
Chrysof. Gregor. homil. 10.
super Euang.
Augustin.
Euseb. Ces.*

Ridiculus fuit, vel potius amens Iulianus Apostata, qui in libris quos aduersus Christianos effutiuit, probare voluit, ex his quae scripta sunt in cap. 15 Genes. Abraamum & Astrologiam & aruspiciam coluisse. Astrologiam quidem eius, significari putat illis verbis: *Eduxit Deus Abraam foras, & ait illi, Suspice caelum & numera stellas si potes: Sic erit seminum.* Aruspiciam verò scientiam eius, illis etiam verbis denotari ait, *Sume mihi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturam quoque & columbam. Qui tollens vniuersa haec, diuisit ea per medium, & utrasque partes contra se altrinsecus posuit: aues autem non diuisit. Descenderunt quoque volucres super cadauera, & abigebat eas Abraam.* Deinde, subiicitur praedictio peregrinationis & seruitutis posterorum eius per quadringentos annos. Sed hunc Iuliani errorem vel potius furor, egregiè confutat Cyrillus extremo lib. 10. eius operis quod aduersus Iulianum edidit. Alij fidè huic

Iuliani Apostatae calumniam.

Iuliani Apostatae calumniam à Cicerone repulsa.

Matth. 2.
Chryf. hom. 6.
in Matth.
Greg. hom.
10. in Euang.

vanissimæ, astrologiæ asserere & astruere conantur ex illa stella quæ nato Christo aparuit, cuius aspectu excitati tres illi Magi, ductuque ad adorandum Christum venerant. Sed istos manifestis argumentis Chryfostomus & Gregorius in homilijs super illud Euangelium scriptis, redarguunt & conuincunt.

*Argumentis
ex sacra Theologia ductis,
astrologica
diuinatione re-
felliuntur.*

Cæterum, errorem Astrologorum etiam rationibus ex doctrina Theologica contextis refutare possumus. Principiò, *Nemo* ut ait Paulus 1. Corinth. 2. *nouit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis;* sed homo nescit quid ipsemet post multos annos aut etiam dies acturus sit: nam ut inquit Scriptura, Prouerb. cap. 27. *Ne glories in crastinum, ignorans quid superuentura pariat dies: & Non est via hominis in manu eius: homo enim proponit, Deus autem disponit* Est namque non modò quorumlibet hominum, sed etiam Regum cor in manu Dei, & flectit illud quocumque vult. Si igitur ipsemet homo nescit quid futurò tempore facturus sit, quanto minus id scire potest Astrologus? Deinde, ne ipse quidem diabolus certò potest nosse res futuras: si enim futura omnia dæmon sciret, nunquã profectò impulisset Iudæos ad crucifigendũ & occidendum Christum Dominum quippe præuidisset per crucem & mortem Christi, imperiũ quod tandiu habuerat in homines, fore labefactandum & funditus euertendum. nec sanè dæmon tentaret & infestaret seruos Dei à quibus in tétatione vincitur, ne videlicet propter victoriam tétationũ crescente Sanctorum gloria, magis ipse, quæ eius est superbia & inuidia, torqueretur.

§. 2. De

§. 2. De vanitate oraculorum Apollinis.

HO C etiam patet argumento oraculorum, quæ olim reddebant dæmones, cuiusmodi erant responsa & oracula Apollinis delphici quondã apud Græcos nobilissima & clarissima; quæ ad diuinationem astrologicam pertinuisse, locuples auctor & testis est Porphyrius in libro de Oraculis (refert autem hoc Eusebius libro 6. de Præparatione Evangelica, cap. 1.) vbi tradit, quæcunque dii ceu fatis definita prædicunt, ea ipsos stellarum motu ita esse futura significare; id quod maximè Apollo multis responsis aperuit. In hisce autem oraculis & diuinationibus sæpè mentitum esse Apollinem, idem auctor est Porphyrius; exquisitam enim futurorum cognitionem ait non hominibus modò, sed multis etiam deorum in cõprehensibilem esse. vnde interrogati mentiuntur nonnunquam, sed non sponte: solent enim præmonere, se tunc vera respondere non posse, homines tamen ex amentia perseverant vrgere & cogere eos vt respondeant. Apollo igitur delphicus, cum eiusmodi esset cœli & continentis affectio vt verum præuidere non posset, retine, dicebat per Vatē, vim istam, & potentia verba hæc ne proferas; falsa enim dicam, si coges. Et in alio responso, Nihil hodie, inquit Apollo, stellarum mihi via dicendum præstat. Deinde, concludens Porphyrius ait, Manifestum iam fecimus vnde falsitas ad deorũ oracula subrepat. Hæc ex libro Porphyrij de Oraculis, in lib. sexto de Præparatione Evangelica, cap. 4. Eusebius cõmemorat. Fuit etiam olim quidã Oenomaus, vir apud Græcos tam philosophia quã eloquentia nobilis, qui responsis delphici Apollinis sæpè delusus atque deceptus, diligèter & curiosè collegit

Porphyrius.

Oenomaus ve
hemens & di-
sertus oracu-
culorum Apol-
linis consu-
tator.

L 3

quam-

quamplurima eius oracula, eaque vt vana, futilia
& falsa confutauit, vt refert Eusebius libro 5. de
Præparatione Euangelica, cap. 10.

§. 3. *Cur dæmones prædicendo futura sæpè fal-
lant.*

QVATVOR porrò ob causas vsu venit in
prænuntiando futura falli dæmonem. Primò, quia
nimis asseueranter affirmat quæ pendent ex libe-
ro arbitrio hominis, quod cum sit admodum mu-
tabile & ad omnia flexibile & planè liberum, nō
nunquam extraordinaria quadam ratione opera-
tur. Deinde, quod nos sæpè diuinitus incitati &
adiuti Dei gratia, contra facimus quàm antea fa-
cere cogitabamus, & quàm nostro ingenio
nostroque arbitrato facturi eramus. Fit e-
tiam interdum, vt quod dæmon agere consti-
tuerat & prædixerat, prohibente impediēteque
Deo, non possit exequi. Denique, multa DEVS
solet aliquando præter communem ordinem na-
turæ, præterque generalem suam & ordinariam
prouidentiam agere. Atque his rebus crebrò dæ-
mon in errorem inducitur. Quis ergo credet, A-
strologos prædicendis futuris rebus veraces esse,
cum in eo vel dæmones falli sæpè contingat? Sed
quid ego de dæmonibus loquor? Theologi docēt,
ne ipsos quidem spiritus cælestes ac beatas men-
tes quæ liquidò cernunt & clarissimè vident Deū,
tenentque perfectissimam cognitionem cælorum
cunctarumque rerum naturalium, certò scire futura
quæ nimirū pendent ex libero arbitrio; nisi earum
rerum DEVS singularem ipsis notitiā imper-
tiat. Cuius autem amentix est, Astrologis tribuere
quod nec Angelis nec beatis mētibus concessū est?

§. 4. *Non*

§. 4. *Non posse veritatem Christianæ religionis coherere cum veritate astrologiæ Iudiciaria.*

SE D illa in primis fortis est argumentatio. Si Christiana religio & disciplina vera est, ut est profectò verissima, non potest esse vera, nec Christianis probari potest illa opinio Astrologorum, ut quam illa vanitatis, falsitatis & impietatis perpè damnauit: si autem falsa est doctrina Christiana, cum ipsa totum ferè orbem complexa sit, omnesque propemodum gentes suo imperio subiecerit, & plus mille quingentos annos vigeat & regnet in mundo, si omnia quæ apud homines fiunt ex cœlo proueniunt ac pendent, necesse est tantam hominum ad fidem Christi accipiendam tuendamque; propensionem tantumque; studium, ex insigni aliqua & præpotenti cōstellatione prouenire: quare cœlum inclinaret & induceret homines ad malum. Si enim fides Christi esset falsa, magis profectò esset falsa & detestabilis quàm alia quælibet secta: ea namque docet de Deo & rebus diuinis, quæ si falsa sunt, nefariam sanè superstitionem & execrandam impietatem contineant necesse est. At verò, cum vita quæ ad normam fidei Christianæ agitur, sit optima & inculpata, nec laude tantum sed summa etiã admiratione dignissima, hinc necessariò efficeretur, ab eadem constellatione proficisci bonum & malum: malum quidem, propter falsitatem doctrinæ Christianæ; bonum autē propter vitæ quæ ad eius doctrinæ regulam informatur & dirigitur, probitatem atque præstantiam.

Ad hæc, maxima probatio & confirmatio fidei nostræ & clarissimum diuinæ prouidentia argumentatio.

L 4 men-

*Egregia ratio
aduersus A-
stromantiam.*

*Præclara ar-
gumentatio.*

mentum illud est, quæcumque circa Christū Dominum & eius Ecclesiam euenerunt, ea multis antè sæculis fuisse per Prophetas, ad vnū omnia propriè, distinctè, explicateque prædicta: si autem eiusmodi prædictio per Astrologiam fieri posset, rueret funditus & ad nihilum recideret firmissimū nostræ religionis fundamentum. Ne multa, istiusmodi Astrologorum doctrina veram Philosophiam moralem, nedum sacram Scripturā & Theologiam, quantum in ipsa est, planè peruertit. qui enim certum habet omnia pendere è coelo, ob idque cuncta hominum opera facta, casus & euenta ex coeli obseruatione præsentiri & prædici posse, huic quoque necessario persuasum esse debet, materialè & mortalè esse animū nostrū, nullumq; esse liberum arbitrium, nec talè esse prouidentia Dei, qualem Fides nostra prædicat; mysteria itè Christianæ religionis pendere è coelo, cunctaque miracula tam in veteri quàm in nouo Testamento edita, licet dicantur, vt re vera sunt, supernaturalia, ad coelestes nihilominus causas & virtutes reuocari. Huic quoque opinationi consequens est, neglectio & prætermissio bonorum operum, licentia omnium cupiditatum, quorumlibet flagitiorum excusatio, denique inutilitas atque crudelitas humanarum pariter atque diuinarum legum.

*Caietani bre-
uis sed vera
et memora-
bilis aduersus
prædictiones
astrologorum
sententia*

Caietanus in Summula vbi agit de astrorū obseruatione, simillima docens eorū quæ diximus verè magis & doctè quàm eleganter & ornatè ita scribit, Astrorum obseruatio circa natiuitates hominum & occurrentia humana, tripliciter peccato subijci potest. Primo, si ea quæ fidei Christianæ mysteria sunt, tanquam subsint coelestibus causis, habeantur: secundo, si futura contingentia quæ-
rantur

rantur vel habeantur vt certa ex caelestibus causis: tertio, si electiones suas quis subijciat coelestibus causis tanquam legi illarum, ita vt vitam & actiones suas regulet secundum coelos. Et quodlibet horum trium est ex suo genere peccatum mortale: quia primum est contra spiritualitatem Christianae religionis, quae super coelos est, immutare potens etiam ipsos coelorum cursus iuxta id quod scriptum est in Psal. 148. Confessio eius super coelum & terram: & hoc experientia testata est. Secundum verò, est contra veritatem doctrinae Christianae & liberi arbitrij, quo domini sumus nostrorum operum. Tertium est contra dignitatem gratiae, legis diuinæ, ac humanae mentis qua super omnia corporalia sumus constituti. Et sicut errarem subijciendo nos passionibus iræ, odij, spei, timoris; ita quod haberemus impetus passionum pro lege: ita viiificamus nos, si inclinationes coelorum pro lege habeamus: corpora enim sunt, & per modum passionum inclinant nos. Hæc Caietanus.

In Actis autem Apostolorum cap. 19. refert Lucas, multos de his qui Ephesi concionibus & sermonibus B. Pauli. conuersi erant ad Christum, & curiosa prius fuerant sectati, attulisse libros suos, & coram omnibus combussisse: fuisse autem eos libros de rebus ad iudicariam Astrologiam pertinentibus, grauis auctor in Commentarijs super Psalmos dixit Augustinus; qui etiam Mathematicum quendam, hoc est, istam Astrologiam professum, postea poenitentem professionis suae, cupientemque reconciliari Ecclesiae, nisi publica & solenni poenitentia præmissa, non recepit. verum sententia Augustini, quod ea maximè attingit id

Notabilis oratio quam habuit Augustinus in reconciliatione cuiusdam Mathematici cum Ecclesia.

Psal. 4.

quod nunc agitur, totidem verbis hic asseribam. Post enarrationem igitur 61. Psalmi, cum Mathematicus ille veniam publicè petens coram sisteretur, hæc dixit Augustinus: Iste ex Christiano & fidei pœnitens redit, & territus potestate Domini conuertitur ad misericordiam Domini: seductus enim ab inimico cum esset fidelis diu Mathematicus fuit, seductus seducens, deceptus decipiens, illexit, fefellit, multa mendacia locutus est contra Deum qui dedit hominibus potestatem faciendi quod bonum est, & non faciendi quod malum est. Iste dicebat quod adulterium non faciebat voluntas propria, sed Venus; & homicidium non faciebat voluntas propria, sed Mars: & iustum non faciebat Deus, sed Iupiter: & alia multa sacrilega non parua. Quàm multis eum putatis Christianis nummos abstulisse? Quàm multi ab illo emerunt mendacium? quibus dicebamus, Filij hominũ usquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium? Modo sicut de illo credendum est, horruit mendacium & multorum hominum interitum: se aliquãdo à diabolo sensit illectum, conuertitur ad Deum pœnitens. Nostis in Actibus Apostolorum esse scriptum, cap. 19. quia multi perdit, id est, talium artiũ homines & doctrinarum nefariarum sectatores, omnes codices suos ad Apostolos attulerunt, & incensi sunt libri tam multi, vt pertineret ad scriptorem æstimationem eorum facere, & summam pretij conscribere. Hoc vtique propter gloriã Dei, ne tales etiam perdit desperarentur ab illo qui noui: quærere quod perierat. Perierat ergo iste, nunc quæsitus, inuentus, adductus est: portat secum codices incendendos, per quos fuerat incendendus, vt illis in ignem

ignem missis, ipse in refrigerium transfret. Antè Pascha enim cœpit petere de Ecclesia Christi medicinam, sed quia talis est ars in qua exercitatus erat, quæ suspecta esset de mendacio atque fallacia, dilatus est ne tentaret, & aliquando tamen admissus est ne periculosius tentaretur. Hactenus Augustinus.

§. 5. *Quàm seuerè olim Ecclesia in istiusmodi Astrologos animaduertit.*

CERTE in primitiua Ecclesia istiusmodi astrologica non secus quàm ars magica, reprobata, vetita & damnata erat. Narrat Epiphanius in libro de mensuris & ponderibus, Aquilam Ponticum Scripturæ interpretē ob eam maximè causam fuisse à Patribus ex Ecclesia pulsum, quod natiuitatē observationibus ceterisq; diuinationibus astrologicis studiose vacaret. Non est pro derelicto habendum, cum sit admodum memorabile, quod Origenem in Commentarijs super Genesim de ista astrologia prodidisse, libro 6. de Præparatione Evangelica, cap. 9. tradit Eusebius. sic enim scripsisse illum ait: Non solum Gentiles stellarum cōiunctione atque aspectu quæ in terris sunt, necessariò accidere credunt, quàm vim Fatum appellant, verumetiam multi ex fidelibus conturbantur, impossibile aliter fieri credentes quàm stellarum cursus effecerit. vnde sequitur nullā in nobis esse libertatem, nullam operationem nostram laudari aut vituperari iure posse; ita prædictum à Scripturis Dei iudicium quo alij ad æterna supplicia, alij ad æternam beatitudinem prædestinantur, falso fore prædicaretur. Quid plura? ipsa quoque fides & Saluatoris nostri aduētus, & omnis Prophetarū labor.

B. Epiphanius.

Origenes egregia contra Astrologos disputatio.

labor, ac Apostolorum in constituendis Ecclesijs prædicatio, inania erunt: nisi forte Christum quoque quis audeat dicere, cœlestium corporum vi coactum fecisse quæ fecit, passumq; fuisse quæ passus est, nec eius deitatis potentia sed stellarum virtute cuncta euenisse: his impijs verbis etiam illud conficitur, vt fideles Fato ducti in Christum credant: denique, vt vel nullum sit boni & mali discrimen, vel etiam malorum auctot sit Deus: nullusque hominũ propter bene vel malè facta præmio aut pœna dignus censerì debeat, nec orationibus, votis, & Dei obsecrationibus locus aliquis relinquatur. Sic Origenes.

Animaduersio in Petrum de Aliaco.

Eat igitur nunc Petrus de Aliaco, & istam Astrologiam amplexetur, exosculetur, præfractæque defendat, atque obnixè conetur eam cum philosophia, quin etiam (si Deo placet) cum Theologia confociare atque coniugare; scilicet falsitatẽ cum veritate, tenebras cum luce, dæmonem cum Deo. qui nec veritus est scripto prodere, diluuiũ Noëticum, & ortum Christi Domini, aliaq; summa prodigia & miracula, etiam syderalis scientiæ peritia ex astrorum obseruatione prænosci ac prædici potuisse.

§. 6. De multis perspicuè falsis & impijs Astrologorum sententijs.

SE D quo manifestius appareat quàm sit impia & execranda istorum doctrina, ponam hic paucas quasdam eorum sententias & decreta, è quibus iudicium fiet de illius artis impietate. Quidam istorum, ex Marte in nona cœli regione feliciter cõstituto, tantum præstari nobis contendunt, vt ab obsessis corporibus sola præsentia dæmones expella-

pellamus. Alij iactant se hac arte, de eius qui nascitur conscientia arcanis & secretis sine errore iudicatos. Vulgatum quoque apud illos est, duos esse planetas auctores felicitatis humanae, Venerem quidem praesentis, Iouem autem post hanc vitam futuram. Maternus porro eiusmodi figmentorum & mendaciorum studiosissimus & curiosissimus, cum multa memoret quae a Saturno constituto in Leone accidunt hominibus, subdit, eiusmodi homines longeuos fore, & post mortem animas eorum in caelum dijs applicatas euolaturas. Saturnus enim, inquit, in Leone positus, animas eorum qui sic se habuerint in terra innumeris angustijs liberatas, ad caelum & originis suae primordia reducet.

Maternus.

Denique Albumazar scribit, qui Luna Ioui coniuncta in capite Draconis, Deo supplicauerit, cum quicquid petierit a Deo, certissime impetraturum id quod Petrus Apponensis expertum se esse confirmat. nam cum vigente illa coniunctione, scientiam rerum a Deo postulasset, ait se post eam diem, magnam sibi factam esse scientiae accessionem, sensisse. Haec autem & alia eorum similia, quam sunt nefaria, detestanda, & Christianae religioni exitialia quantumque valeant ad eleuandam, vel potius delendam fidem eorum quae diuina Scriptura docet immediate, supernaturaliter, ac miraculose fieri a Deo, nemo est tam hebes ingenio & tardus intelligentia, ut non clarissime intelligat. Si quis autem haec plenius atque subtilius scire auet, legat quae in hanc sententiam cum alibi, tum lib. 2 cap. 5

Albumazar.

Petrus Apponensis.

& lib. 5. cap. 11. & inde usque ad finem eius libri, Picus Mirandulanus diligenter & copiose tractat.

ASTRO-

ASTROLOGIAM IUDICIARIAM A

*Philosophia redargui & conuinci, primò quidem
ea ratione, quod istiusmodi Astrologi cœ-
lestium rerum sint imperi-
tissimi.*

CAPVT. II.

*Multiplex &
præualida cõ-
tra Astrolo-
gos ex Philo-
sophia argu-
mentatio.*

DIVINATIONEM Astrologicam futi-
lem esse nulloq; nixam fundamento, Phi-
losophus quidem ad hunc modum argu-
mentabitur, Astrologi nec cerrò sciunt omnes a-
strorum vires, defluxus, & effectus; nec si eas res
scirent, satis id foret ad certam rerum futurarum
præfensionem; ergo prædictiones astrologicas i-
nanes & fallaces esse necesse est. Duo in hac argu-
mentatione sunt posita, explicatius à nobis tra-
ctanda & confirmanda; alterum est, imperitos esse
Astrologos rerum cœlestium; alterum verò est,
vt essent illi peritissimi earum rerum, non pro-
pterea tamen posse eos futura omnia prænosse, de
priori autem dicamus prius.

*§. 7. Astrologos Iudicarios esse rerum cœlestium
imperitos.*

ESSE igitur Iudicarios Astrologos syderalis
doctrinæ ignaros, patet ex his quæ subijciã. Prin-
cipiò, valde arduum & operosum est, etiam quæ
de cœlo videntur minus difficilia magisq; nobis
obuia, perfectè cognoscere: veluti quæ sit cœli na-
tura, magnitudo; numerus orbium, & inter eos or-
do & differentia dignitatis, varietas motuum, de-
nique astrorum numerus, eorumque inter se in
magnitudine, luce, potestate & effectu compara-
tio.

tio. atque huius difficultatis facit clarissimum
 indicium tanta opinionum varietas, quantam esse
 his de rebus inter maximos Philosophos cerni-
 mus. Aristoteles certè Philosophorum omnium
 facilè princeps, ingenuè fatetur se multarum rerum
 coeestium non exquisitam scientiam, sed opina-
 bilem & coniecturalem tantum notitiam tenere :
 Et quia manifestis certisque rationibus destitua-
 tur, cogi se non raro probabilibus duntaxat argu-
 mentis & coniecturis uti. Videre hæc licet apud
 ipsum Aristotelem in secundo lib. de Coelo textu
 17. 34. 60. & 61. hoc si est. quis credet, Astrologis,
 quos solis luce clarius est nulla re comparandos
 esse maximis illis philosophis, quod est in coelo
 abstrusissimum, & iudicio summorum Philosofo-
 rum mortalibus incomprehensibile, veritatem di-
 co rerum omnium futurarum, esse liquidò cogni-
 tam exploretque perceptam ? Deinde, rogemus
 istos Astrologos ut faciliores quasdam quæstio-
 nes de coelo nobis enodent : percunctemur ex ip-
 sis, an coelum sit natura quædam simplex, an com-
 posita ex materia & forma ; utrum talis sit mate-
 ria coeli qualis est rerum omnium sublunarium,
 an omninò diuersa ; sitnè coelum animatum an ina-
 nimum ; num sua vi & à se moueatur an extrinse-
 cus ab Angelo ; vnde potissimum in coelis æsti-
 mari & iudicari debeat dignitatis eorum præstan-
 tia ; quid causæ sit cur non omnes orbes vno motu
 circumagantur, sed alij vno tantum, alij pluribus,
 alij verò paucioribus : aperiant nobis quam habe-
 ant propriam vim & potentiam singulæ stellæ in
 clementa, metalla, stirpes, atque animantes ; hæc,
 inquam, & alia horum similia sciscitemur ex istis
 Astrologis, profectò reperiemus ipsos doctrinæ
 harum

Aristoteles.

harum rerum planè rudes & prorsus expertes. Quì fit igitur credibile, planiora hæc & apertiora ignorantibus, mortalium intelligentiæ remotissima & occultissima, esse comperta & explorata? Postea, doceant nos isti defluxus & effectus qui nunc ex varijs astris dimanant ad diuersas & distitas mundi regiones, sic enim fortasse credemus illis futuros syderũ effectus prænũtiantibus. quis enim nescit procliuius & propensius esse præsentia nosse quàm futura, præsertim mutabilia & quæ variè possunt contingere, ob idque incerta? Exponant item nobis occultas proprietates & vires quas habent res sublunares, quas miramur magis quàm intelligimus in multis lapidibus, herbis & animalibus; hæc enim cum proxima sit atque nobis coniuncta & cunctis penè sensibus nostris subiecta, & quæ quotidianis experimentis peruestigari & explorari possunt; planiorem intelligentiam & faciliorem habent explicatum: cognitio verò rerum caelestium maximi laboris & difficultatis est, cum tam longè distet à nobis cœlum, nec alio quàm vnico oculorum sensu mortalibus pateat: quem tamen sæpè falli contingit propter tantam interualli longinquitatem, vel summam vertiginis cœli velocitatem, vel prauam affectionem medijs aut visus, vel propter vitium astrolabij, tabularum & instrumentorum astronomicorum. Atque hoc etiam apud sacras literas in cap. 9. lib. Sapientiæ testatum legimus: *Corpus inquit, quod corrumpitur aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimat sensum multa cogitantem. Et difficile aestimamus quæ in terra sunt, & quæ in prospectu sunt invenimus cum labore. quæ autè in cœlis sunt quis in-*

uesti-

uestibabit? Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum tuum de altissimis? Extremum autem huius sententiæ, omninò redarguit Astrologos, qui humana omnia euenta quorum multa ex secretissimo DEI consilio & voluntate pendent, diuinare se posse profiterentur.

§. 8. *Aduersus fictitiam antiquitatem obseruationum quam iactant Astrologi.*

PRAETEREA, iactant Astrologi, habere se innumerabilium annorum obseruationes rerum euentis comprobatas, è quibus ars ipsorum collecta & confecta sit: nam cum in omni præteriti temporis spatio, penè innumerabiles res eodem modo euenirent, iisdem signis antegressis; ars est effecta eadem sæpè animaduertendo atque notando; quare Chaldæos ferunt quadringenta septuaginta millia annorum, monumentis huiusmodi obseruationum astrologicarum comprehensa habuisse. Verùm, hoc quàm sit commentitium & improbable, vel ex eo liquet quòd Astrologi non potuerunt eiusmodi obseruationes & experientias, non dico millies vt ipsi iactitant, sed ne ter quidem bisuè colligere & comparare potuerunt. nam coeli facies, & omnium signorum coelestium positura quæ semel fuit, eadem omninò vel nunquã, vel non nisi post immensa annorum spatia redire potest: quippe octauus orbis in quo sunt inerrantes stellæ, non ante sex & triginta annorum millia circuitum suum absoluit. quin doctissimi quidam Mathematici, optimis rationibus probarunt, motus coeli esse inter se incommensurabiles, ob idq; eandem coeli faciem, eundemque stellarum posi-

M

tum

tum sæpius enenire non posse.

*Phauorinus
contra Astro-
logos.*

Hanc rationem Phauorinus philosophus apud Gellium lib. 14. cap. 1. paulò enucleatius, certè luculètius & elegãtius tractat his verbis, Si Chaldæorum isto modo cœpta fieri obseruatio est, vt animaduertetur quo habitu, qua forma, quæque positura stellarum aliquis nasceretur: tum dein- ceptus ab ineunte vita, fortuna eius & mores & ingenium & circumstantia rerum negotiorumque, & ad postremum finis etiam vitæ spectaretur; eaque omnia, vt vsu venerant, literis mandarentur: ac postea longis temporibus, cum ipsæ illæ eodem in loco eodemque habitu forent, eadem cæteris quoque euentura existimarentur qui eodem illo tempore nati fuissent: Si isto, inquit, modo obseruari cœptum est, ex eaque obseruatione composita quædam disciplina est, nullo id pacto potest procedere. dicant enim quot tandem annis, vel potius quot sæculis orbis hic obseruationis perfici quinerit. Constare quippe inter Astrologos dicebat, stellas istas quas erraticas dicerent, quæ esse omnium rerum fatales dicerentur, infinito propè & innumerabili numero annorum ad eundem locum, cum eodem habitu simul omnes vnde profectæ sunt, regredi; vt neque vllus obseruationis tenor, neque memoria vlla, neque effigies literarum tanto æuo potuerint edurare. sic Phauorinus. Adhæc, licet Astrologi cognoscere possent singulares vires & defluxus cuiuslibet astri, separatim tamen, quam vim habeant sydera, cum defluxus diuersorum astrorum vnâ cœunt & permiscetur, vel in cælo vel in aëre vel in terra vel etiam cum causis sublunaribus earumque actionibus; ab ipsis nequaquam sciri potest. Audiat lector

ctor Origenem, cuius ex Commentarijs super Ge- *Origenes.*
 nesim, hanc Eusebius extremo lib. 6. de Præpara-
 ratione Euangelica citat sententiam: Quæ autem,
 inquit, commistione, compositione, ac temperie
 diuersorum aspectuū fieri asserunt, profecto con-
 cedent nullo modo sciri posse. Quomodo enim
 quantum diminuat de læsione maligni aspectus
 propter aspectum benigni syderis percipies? & v-
 trum auferat malignus quod à benigno concedi-
 tur, quoniam locum eius aspexerit; aut mutet, aut
 imminuat, aut mistura quædam inde fiat, quis per-
 cipiet? quæ omnia si quis altius inspiciat, facile
 credat nõ posse ista humano ingenio penitus per-
 cipi. Vnde si quis harum rerum periculum fece-
 rit, videbit in pluribus errare, quàm veritatē con-
 sequi Genethliacos. Quamobrem Esaias etiam
 quasi hæc omnibus impossibilia sint ad filiam
 Chaldæorū, qui maxime istud profitentur ait, *Ad Esaiæ 47.*
sint & saluam te faciant Astrologi, cæli Augures annuncient
tibi quid eueniurum sũ. His enim verbis docemur,
 vel diligentissimos in hac re Chaldæos, non posse
 prædicere quæ velit vnicique genti DEVS at-
 tribuere. Hactenus Origenes.

HIS accedit, multas esse stellas quæ vel non
 clarè cernuntur, vel etiam nullatenus cernuntur:
 earum verò quæ cernuntur, paucas sibi esse cogni-
 tas, permultas verò necdum exploratas fatentur
 Astrologi. qua ratione igitur ex paucis astris quo-
 rum vires norunt tam confidenter prænunciant
 futura, cum per aliorum syderum quæ nesciunt
 influxus, notorum sibi syderum effectus, aut im-
 pediri aut variari possint? nisi fortè astrorum quæ
 latent ipsos nullas esse vires nullosq; defluxus, im-
 pudenter & absurdè mentiantur. Certè cõstat inter

Astrologos numerari in octavo coelo mille praeterque viginti duas stellas. quarum cum quaelibet maior sit terra, necesse est ingentem esse earum vim & potentiam. huiusmodi stellarum, vel nullam vel perexiguam notitiam habent Astrologi, quippe cum ars eorum iudiciaria ferè constet ex planetarum obseruationibus, in quibus tota prope modum versatur & consumitur. Vidit hoc, quae erat perspicacia ingenij Seneca, & in libro 2. Natural. questionum, cap. 32. eleganter exposuit, Quid est aliud, inquit, quod errorem incutiat peritis natalium, quam quod paucis nos syderibus assignant; cum omnia quae supra nos sunt, partem sibi nostri vendicent? Submissiora forsitan in nos propius vim suam dirigunt, & ea quae frequentius mota, aliter nos, aliter caetera animalia prospiciunt. caeterum, & illa quae aut immota sunt, aut propter velocitatem vniuerso mundo parem, immotis similia, non extra ius dominiumque nostri sunt. Hæc Seneca.

9. *De noua stella, quae superioribus annis visa est.*

SUPERIORIBVS annis vidimus stellam nouam ante illud tempus nunquam in coelo visam, & iudicio Astrologorum in eodem loco, vbi stellæ fixæ lucet, positam: hæc cum ad aliquod tempus conspicua fuisset, repente tota ex aspectu nostro discessit & prorsus euauit. hanc stellam necesse est vel in coelo esse generatam & postea corruptam, idemque in alijs sapius euenire longis tamen temporum interuallis verisimile est: vel esse supra septem planetas alia sydera errantia quæ proprios quidem meatus, sed nobis tamen igno-

tos

tos habeant: vel denique quas nos in octavo orbe
 stellas inerrantes & infixas putamus, eas quoque
 proprios circuitus & motus agere. de quo addu-
 bitasse olim Hipparchum nobilissimum in astro- *Hipparchus.*
 logia virum, locuples auctor & testis est Plinius
 in cap. 26. libro 2. Hipparchus, inquit, nunquam
 satis laudatus nouam stellam & aliam in æuo suo
 genitam deprehendit: eiusque motu qua die ful-
 sit, ad dubitationem est adductus, anne hoc sæpius
 fieret, mouerenturque & ex quas putamus affixas.
 Quid quod permagni ad artem suam referre cen-
 sent Astrologi, conuenientiam & discrepantiam
 quæ est inter duos Zodiacos, alterum octauum alte- *Duplex Zodi-*
 rum noni cæli, exploratam habere? quæ tamen *acus apud A-*
 ipsis nota esse non potest: quippe cum nonum cæ- *strologos.*
 lum omni stella luceque careat, nec aliud de ipso
 quam motus, isque ex motu octauum cæli deprehē-
 di possit. Latet etiam Astrologos quemadmodum
 isti duo Zodiaci se habuerint in exordio mundi,
 quod tempus ab origine mundi ad hanc diem ex-
 actum, certo teneri nequeat: nam vt annorum e-
 ius temporis ratio aliqua iniri & numerus colli-
 gi possit, dierum tamen & horarum non potest:
 quorum tamen subtilis & certa computatio, isti
 doctrinæ Astrologicæ opus est.

10. *Quam difficile sit, aspectum syderum qui in
 cuiusque hominum ortu viget annotare.*

IA M verò vix potest sine errore vlllo notari &
 cognosci positus astrorum qui est in eo momento
 quo quisque nascitur. Etenim difficillimum est
 vel punctum tēporis in quo quispiam oritur, vel
 in eo ipso puncto aspectum syderum omnium qui
 tunc viget, obseruare: sæpè namque cæli & stel-
 larum

larum aspectum, nubila & crassorum vaporum interpositus, vel adimunt nobis, vel interturbant & infuscant; & quod caput est, rapidissima coeli vertigo facit vt constellation prius tranfuolet, quam a nobis propriè annotetur: quippe per singula ferè momenta, alia & alia celi facies, & identidem diuersa astrorum positura existit. Profitentur isti Astrologi se cuiusuis hominis euenta omnia praenunciare posse, dummodò sibi ortus eius certum tempus pernotescat: at eiusmodi tempus subtiliter & propriè, ita nimirum vt opus esset Astrologo, ferè nescitur. Nam vt dicatur, exempli causa, Petrum esse natum vigesimo ab hinc anno, die Septembris vltimo, hora noctis decima, vel ineunte vel media vel iam exeunte; at momentum illud, vel potius minimum illud tempus quo Petrus aluo matris fufus & in lucem editus est, nec obstetrix, nec parentes seu cognati, subtilissimè annotatum & perspectum habent: qua tamen temporis illius subtilissima obseruatione & cognitione, ad diuinandum eget Astrologus.

*B. Basilij argumentatio
contra Astrologos.*

Non possum facere, vt adscribere hoc loco praetermittam verba Basilij quibus ipsa hæc ratio quã nos strictim attigimus, latius ab eo explicatur & acrius vrgetur. Sic enim ille homil. 6. super Genesim scriptũ reliquit, Genethliacę artis inuētores cum in tēporis amplo spatio cōplures figuras suã ipsorum scientiã fugere percepissent, in angustum admodum temporis contraxere mensuras, vt minutissimo quoque & subitaneo articulo, quale est quod Apostolus dicit: *In momento temporis, in ictu oculi,* plurimum differentię sit inter natiuitatem & natiuitatem. Vt is quidem qui hoc in momento genitus est, futurus sit Rex ciuitatum, populo-

pulorumque princeps, locupletissimus, præpotens: Is autem qui natus est tēporis sequentis momento, pauper quidam sit futurus, aut mendicus circulator, vel præstigiator, ex ostijs ostia verumutans quotidiani consequendi causa victus. quāobrem eo orbe qui signifer appellatur duodecim in partes diuiso, cum in triginta dierū spatio partem Sol eius globi transeat duodecimam quem innerrantem appellant, triginta in portiones singulas illas duodecim partes secuerunt, tum singulis portionibus illis in sexaginta minuta diuisis, minuta hæc singula rursus in alia sexaginta modo simili diuisere. Posito igitur enixu eorum qui in lucē eduntur, videamus, obsecro, si hanc exactissimam temporis diuisionem Auctores hi sibi valeant conseruare. Nam simul atque editus pufio est, mas an femella sit, obstetrix explorat: tum vagitum expectat infantis, nimirum indicatiū vitæ eius qui natus recens est. Quot hoc tempore vis sexagesima præterisse minuta? Dicit obstetrix deinde Chaldæo partum qui editus est: quot minutissima momenta vis interea dum obstetrix loquitur prætercurrisse? præsertim si fortè fortuna fuerit non in conclau mulierum Chaldæus ille præsens, sed in ædium atrio, aut vestibulo, tempus horamque reponens. Et cum eum qui definiturus est diligenter tempus ac horam, exploratoria nimirum horarum percipere oporteat instrumenta, siue diurna sint siue nocturna: quot minutorum hoc quoque tempore, quæso, præteruolat præteritque examen? Compertam enim eam esse stellam qua tempus horaque sit exploranda, non solum quæta in parte sit duodecima, sed etiā quā iuxta duodecimæ portionem partis, in quotoque minuto 60.

eorum, in quæ subdivisa sunt singula sexagesima illa prima, necesse est. Atque hanc tamen adeo tenuem subtilemque temporis inuentionem, quam attingere nequeunt, singulis in stellis errantibus faciendam esse necessario dicunt, ut qualem ad cœlo adfixas stellas ipsæ dispositionem habitudinemue haberent, qualisque ipsarum esset inter sese figura, cum in lucem ederetur foetus, compertum sit tandem ac exploratum. Quæ cum ita sint, si fieri non potest ut tempus illud exactissimè quisquam attingat, variationeque vel breuissimi temporis fit ut tota via penitus aberretur; deridendi profectò non mediocriter esse videtur, tam ij, qui studio huius indulserunt artis, quam in ratione reru nusquam esse constat, quam illi qui hiantes ab illorum ore pendent intenti: perinde quasi omnia illi scire possint quæ ipsis sunt euentura. Hactenus sunt quæ Basilius eo loco aduersus Astrologos disputat.

ETIAM SI ASTROLOGI SVMMAM rerum cœlestium cognitionem tenerent, non posse tamen eos futura diuinare, probatur octo rationibus.

CAPVT III.

SE D. concedamus Astrologis quod ipsi falsò & impudenter sibi arrogant, perfectam videlicet astrorum & cœli scientiam: hanc ipsam nunc contendo non posse certam futurarum rerum prænotationem & diuinationem efficere; idque multis & validis rationibus confirmo.

11: 080

II. *Octo rationes, quibus probatur ex cognitione a-
strorum etiam perfecta, non posse diuinari omnia
qua futura sunt.*

PRIMA RATIO. Vera est & trita est in *Prima ratio.*
scholis illa Philosophorum sententia, Sicut res se
habet ad esse, ita quoque se habet ad cognitionem;
hoc est, propter quas causas quæque res fit & est,
per eas cognosci debet, si quidem perfectam eius
rei scientiam adipisci volumus. ad generationem
autem futurorum effectuum particularium, non
modo concurrat cælum sed etiam causa particu-
laris: est enim cælum causa vniuersalis, quo fit vt
eius vis & efficientia sit etiam vniuersalis & in-
determinata ad producendum quoslibet effectus
particulares: determinatur autem vis cœli per cau-
sas particulares, quamobrem verissimum est illud
quod dixit Aristoteles, Sol & homo generant ho-
minem. quin effectus particularis, licet quod at-
tinet ad eorum effectum & conseruationem,
maximè pendeant ex causis vniuersalibus; tamen
quod pertinet ad propriam cuiusque eorum natu-
râ & ad naturales proprietates, tam específicas quàm
indiuiduales, magis particularem causam æmu-
lantur atque imitantur.

12. *Præter causas cœlestes, necessariam esse notiti-
am causarum particularium ad prænosce-
ndos earum effectus.*

Cum igitur præter causas cœlestes, ad produ-
cendos effectus futuros opus sit etiam causa particu-
lari efficiente, & materia idoneè preparata,
quorum si desit alterutrum, prorsus nullus futu-
rus est effectus, ex his necessariò concluditur, ad
M 5 præ-

*Sicut ad gene-
rationem
rerum futu-
rarum non
tantum con-
currunt cœli*

prænotionem futurorum effectuum, coelestium
 causarum notitiam non esse satis. Atque hoc eti-
 am quotidianis & manifestis experimentis con-
 stat. cernimus enim agricolas eodem tempore &
 sub eodem syderum aspectu varia seminum gene-
 ra in terram iacere, ex quibus tamen diuersa nas-
 cuntur: quæ sanè diuersitas nõ ad causas coelestes,
 sed ad diuersas tantum species & vires seminum
 referri potest, Ad hanc eandem sententiam, in li-
 bro secundo de Genesi ad literam, cap. 17. ita scri-
 bit Augustinus: Cum multa corpora diuersorum
 generum, vel animantium, vel herbarum & arbu-
 storum, vno simul puncto temporis seminentur,
 vnoque puncto temporis innumerabiliter multa
 nascantur, non tantum diuersis sed etiam iisdem
 terrarum locis, tantæ sunt varietates in progres-
 sibus, in actibus, & passionibus eorum, vt verè
 isti (sicut dicitur) perdant sidera, si ista consideret.
 Quid autem insulsius & hebetius, quàm cum istis
 rebus conuincuntur, dicere ad solos homines sibi
 subiiciendos fatalem stellarum pertinere ratio-
 nem? sic Augustinus: cuius extremum dictum pau-
 lò vberius tractat apud Gellium libro 14 capite 1.
 Phauornius: Si vitæ, inquit, mortisque hominum
 rerumque humanarum omnium tempus & ratio, & causa
 in cælo & apud stellas foret; quid de muscis aut
 vermiculis aut echinis, multisque alijs minutissi-
 mis terræ marisque animantibus dicerent? an ista
 quoque iisdem quibus homines legibus nasceren-
 tur, iisdemque itidem extinguerentur? vt aut ra-
 nunculis quoque & culicibus nascendi Fata sint de
 coelestium syderum motibus attributa; aut si id
 non putarent, nulla ratio videretur cur ea syde-
 rum vis in hominibus valeret, si deficeret in cæteris,

13. De simili ortu & dissimilibus euentu Geminorum.

SECUNDA RATIO. Si vera esset istiusmodi Astrologorum doctrina, necesse esset Geminos qui vno tempore cōcepti & nati sunt, simillimos omninò fore: quod falsum esse, satis perspicuum est. nam vt cæteram eorum dissimilitudinem taceam, euenit nonnunquam vt alter sit mas, alter verò femina. Cicero quidem in altero libro de Diuinatione; Proclum & Euristhenem reges Lacedæmoniorum fratresque geminos commemorat, quorum tamen & exitus vitæ dissimilis, & gloria rerum gestarum dispar fuit. Verùm, in sacris literis luculentissimum eius rei habemus exemplum: Iacob enim & Esau eodem concubitu, vt inquit Paulus Rom. 9. sati eodemque tempore nati, dissimillimis tamen ingenijs, studijs, moribus, & euentis fuerunt. Nec verò firmum est illud præsidium in quod refugiunt Astrologi, cum hoc argumento vigentur; videlicet breuissimam illâ moram quæ inter Geminorum ortus intercedit, licet eâ nobis perexigua videatur, in cœlo tamen, ob eius vastitatem & rapidissimam conuersionem, esse admodum insignè magnamq; facere variationem. Hoc Nigidius Figulus declarabat exēplo rotæ, quæ incitatissimè contortâ, cum bis eodē loco signare atramēto vel percutere summa celeritate conatus esset, cessante ipsius rotæ circumactione, reperta sūt duo illa loca ab ipso percussa vel signata, haud paruo inter se interuallo disiūcta. Hoc, in quâ, præsidium & refugium infirmū est, parūq; tutū Astrologis. Etenim, licet in ortu Geminorū aliqua fuerit mora, in eorū tamē conceptu prorsus nulla fuit. Deinde, si tam breui variatur ratio cōstellationis sub qua quisq; nascitur, erit profecto propriū tempus

Secundarar

Similitudo
Nigidij Figuli.

ortus

*B. Gregorius
homil. 10 su-
per Euangel.*

ortus cuiuslibet, Astrologis in comprehensibile. Deniq; valebit hoc loco aduersus Astrologos argumentatio illa beati Gregorij : Si propterea Iacob & Esau non censentur nati sub eadem cōstellatione, quod non simul nati sunt, sed vnus post alterum; ob eandem profecto causam iudicandū erit, nullum hominum sub eadem cōstellatione totum nasci. non enim totus simul ex vtero procedit, sed particulatim & mēbratim : primò enim effert caput, tum collum, deinde pectus, postremò pedes. Iacob enim proximè natus est post Esau manu plantam pedis eius tenens, perinde quasi, sicut inquit Augustinus libro secundo de Genesi ad literam, capite. 17. vnus infans instar duorum vel duplo longior nasceretur.

Augustinus.

*Phauorinus
apud Aulum
Gell. lib. 14.
cap. 1.*

Verum, hanc rationem admodum disertè Phauorinus aduersus Chaldæos disputans, exequutus est. Atque id velim etiam, inquit, vt respondeat, si tam paruum atque rapidum est momentū temporis in quo homo nascens Fatum accipit, vt in eodem illo puncto sub illo circulo coeli, plures simul ad eandem competentiam nasci non queant: & si idcirco Gemini quoque non eadem vitæ sorte sunt, quoniam non eodem temporis puncto editi sunt: peto, inquit, respōdeant, cursum illum temporis transuolantis qui vix cogitatione animi comprehendi potest, quonam pacto aut consulto assequi queant, aut ipsi perspicere & deprehendere; cum in tam præcipiti dierum noctiumque vertigine, minima momenta ingentes facere dicant mutationes? Sic Phauorinus. Ipsum hoc argumentum de Geminis diligenter & subtiliter pertractat Augustinus libro 5. de Ciuit. Dei primis aliquot capitibus; atque in 2. libro de Doctrina christiana, cap.

Augustinus.

cap. 22. & verò, maximum facessit negotium Astrologis: si enim tam breui temporis momento mutantur omnia, vt non diuersa modo, sed etiam aduersa plerunque eueniant, quis de nato puero possit quicquam certi prædicere, cum illud temporis punctum quo vel cõceptus vel natus est, ita uti est, nemini possit esse cognitũ? Itaque, vt magna in homines vi & potestate pollerent astra, quid ea tamen in singulorum hominum generatione & ortu efficerent, incompertum esset nobis: quippe cum aspectus coeli & positus astrorum qui est tempore quo quisq; nascitur certo deprehendi nequeat: incitatissimus enim coeli & astrorũ motus, tarditatem nostræ considerationis & obseruationis præteruolat & anteuertit.

TERTIA RATIO. Missos nunc facio Germanos, quorum interruptus partus aliquam præbuit latebram Astrologis. consideremus in præsentia quamplurimos prorsus eodem tempore, & in eadem regione, eodemque syderum aspectu & positura, ex diuersis tamen parentibus progeneratos: de istis non potest Astrologus ex obseruatione syderum, non eadem euenta prænunciare; cum simul concepti & nati fuerint, & sub eadem constellatione. At longè secus esse, quotidiana demonstrat experientia. quam multi enim toto orbe simul & generantur in vtero, & in lucem eduntur, quorum deinde maxima est ingeniorum, studiorum, morum, religionis, casuum, denique vitæ ac mortis euentorum dissimilitudo? Omnium Romauorum qui Cannensi pugna quâplurimi cæsi sunt ab Annibale, idem fuit vitæ exitus & interitus: quis autem existimet, eodẽ illos omnes stellarum aspectu, posituque fuisse natos? Idem dico
de

Tertia ratio.

de tot millibus Turcarū qui nauali pugna ab hinc octo & decem annos, memorabili ad immortalitatem victoria, à Christiana classe profligati, & internecone deleti sunt: quorum omnium eandem fuisse rationem ortus, eandemque in generatione eorum viguisse coeli constellationem, stultum est dicere. An quo tempore natus est Homerus, Hippocrates, Aristoteles, & Alexander Magnus, non eodem quoque alios complures natos esse putabimus? at quis, illorum similis adhuc exstitit? Phauorinus sic argumentationem hanc contexebat, Quam multi homines vtriusque sexus, omnium ætatum diuersis stellarum motibus in vitæ ramediti, regionibus sub quibus geniti sunt longè distantibus, omnes tamen isti, aut hiantibus terris, aut labentibus tectis, aut oppidorum expugnationibus, aut eadem in naui fluctu obruti, eodemque genere mortis, eodemque ictu temporis intereunt? Quod scilicet nunquā eueniret, si momenta nascendi singulis attributa, suas vnūquodque leges haberent. Quod si quædam in hominū morte atque vita etiam diuersis temporibus editorum, per stellarum pares quosdam postea conuētus, paria nonnulla & confimilia posse dicuntur obtingere; cur non aliquando possint omnia quoque paria vsu venire, vt existant per huiuscemodi stellarum concursiones & similitudines, Socrates simul & Antisthenes, & Platones multi, genere, forma, ingenio, moribus, vita omni & morte pari? quod nequaquam, inquit, prorsus fieri potest. Non igitur hac causa Chaldæi probè vtique queunt aduersus hominum impares ortus, interitus pares. Hæc Phauorinus.

Phauorinus apud Aulum Gellium lib. 14. cap. 1.

14. Pulcherrima disputatio Bardesanis aduersus Astrologos.

QUARTA RATIO. Bardesanes Syrus in doctrina rerum celestium excellenter versatus, in eo dialogo, quem rogatu amicorum de Fato & aduersus Chaldaeos conscripsit, futilissimas esse Astrologorum obseruationes, & raro non eumentes eorum praedictiones, ad hunc ferè modum (vt memorat Eusebius lib. 6. de Preparatione Euangelica, cap. 8.) demonstrabat: Apud Seras lex est prohibens occidere, fornicari, & adorare simulachra: vnde in illa regione nullum templum cõspicitur, nulla mulier meretrix, nulla adultera, nemo fur, nemo homicida: nec voluntatem alicuius illorum ardentissima stella Martis in medio coeli cõstituta ad caedem hominis coegit; nec Venus Marti coniuncta vt alienam quispiam sollicitaret vxorem potuit efficere. Atqui, singulis etiam apud eos diebus in medium coeli Martem peruenire necesse est, & in tanta regione singulis horis nasci homines non est negandum. Apud Indos autem & Bactros, multa millia hominum sunt qui Brachmanes appellantur: hi tam traditione Patrũ quàm legibus nec simulachra colunt, nec animatum aliquid comedunt, vinum aut ceruisiam nunquam bibunt, ab omni demum malignitate absunt, soli DEO attendentes. At verò, cæteri omnes Indi in eadem ipsa regione adulterijs, caede, temulentia, simulachrorum cultu inuoluuntur; inueniunturque ibi nonnulli, immo verò gens quædam Indorum est in eodẽ climate habitans, qui homines venantes atq; sacrificantes deuorant: nec vlli planetarum quos felices ac bonos apellant, à caede ac scele-

QUARTA RATIO.

sceleribus istis eos prohibet: nec maligni, Brachmanas pellere ad malefaciendum potuerunt. Apud Persas lex erat, filias, sorores, matres quoque ipsas in matrimonium ducere; nec in Perfide solum, verumetiam quicumque Persarum ad alia climata orbis est patria exiuerunt, nefanda hæc diligenter matrimonia celebrarunt: quos, alia gentes hoc scelus abominatae, Magusseos appellant. Suntque usque ad hodiernum diem in media Aegypto, Phrygia, Galatiaque plurimi Magusseii successione patrum, eisdem sceleribus contaminati. Nec dicere possumus in terminis & domo Saturni, cum Saturno ipso in natiuitatibus omnium, Marte aspiciente Venerem fuisse. Amazones viros non habent. sed tempore veris fines suos egredientes cum vicinis conueniunt. Vnde omnes naturali lege eodem tempore pariunt, masculisque interfectis solas feminas alunt, bellicosaeque omnes similiter sunt, magnam exercitationis bellicae curam gerentes. Stultum autem est opinari, omnes istiusmodi foeminas prorsus iisdem natalitijs astris esse genitas. Fit hoc confirmatius argumento exemploque Iudaeorum, qui ubicumque terrarum & gentium sint nati aut versentur, inuiolabili obseruatione & infantes suos octauo die circumcidunt, & omnem diem sabbathi feriatum festumque religiosissime agunt. Non sunt autem Iudaei omnes sub eadem constellatione procreati, nec eos a patrijs legibus & institutis vlla vis & potentia caelestium corporum abstrahere potest. Sed quid dicemus de Christianis? qui innumerabiles toto orbe sparsi, idem vitae genus atque doctrinae custodiunt, nec a disciplina quam ipsis Christus Dominus tradidit, vel promissis vllis, vel minis aut supplicij

placitijs vel larum vnguem amoueri possunt. an dicituri sunt, Christianos omnes eodem astro esse natos? Sed illud maximum est argumentum, qui ante susceptam Christi disciplinam patrias leges & instituta studiosissime acerrimeque tenebant, eos postea factos Christianos, illis desertis abiectisque, longè diuersam vitam agere, diuersos re, & diuersissimam religionem & doctrinam colere. Itaque nec multas Parthi Christiani ducunt vxores, nec Medi canibus mortuos obijciunt, nec Indi mortuos suos cremant, nec Persæ cum sororibus aut cum filiabus nefario matrimonio miscentur, nec Aegyptij Apin, aut canem aut hircum, aut felem colunt; sed vbi cumque sunt, eisdem legibus, moribus & institutis viuunt. Quid plura? singulis horis apud omnes gentes homines nascuntur: vbi que autem leges atque mores propter liberam hominis potestatem præualere videmus. Nac natalitia sydera nolentes Seras ad homicidium compellunt, aut Brachmanas ad esum carniū; nec Persas à sceleratis nuptijs remouent; nec Medos prohibent vita defunctos canibus exponere; nec Parthos multas ducere vxores. Singulæ namque gentes, vt volunt & quando volunt, libertate sua vtuntur, legibus, moribusque obediētes. Hactenus sunt quæ ex disputatione Bardesanis aduersus Astrologos cōmemoranda hoc loco censuimus.

QUINTA RATIO Stante libero arbitrio *Quinta ratio.*
 hominis & immortalitate animi nostri, ars ista nullo modo stare potest: Si autem ea stet, illa funditus corruere necesse est. quo intelligere licet qualis istiusmodi ars existimanda sit, quæ nisi perfundata & obtrita, sublataque nostrorum animo-

N rum

rum libertate atque immortalitate, nihil progredi, nec vlllo modo consistere queat. Quod autem, si animus noster immortalis & in agendo liber sit diuinitio astrologica nulla esse possit, his argumentis concluditur. Primò, Astrologi profitentur se futuras hominum actiones euentaq; ex suæ artis obseruationibus præsentire & prænuntiare posse. hoc autem falsum est; futura enim quæ ex libera hominis voluntate proficisci debent, nullo modo possunt esse nota Astrologis. nã vel cognosceret futura in se ipsis, quod fieri nõ potest, quippe, quæ futura sunt, nõdum per se actu sunt; quod autem non est, prout non est, non intelligitur, sed prout aliquo modo est, nimirum potestate in suis causis. Nec prænosci queunt futura in ipsorum causis quæ tres sunt, **D E V S**, cœlum, voluntas humana, quæ autem ex **D E I** proposito, consilio & absoluta voluntate euertura sunt, ea nulli mortalium vel ex cœlo, vel alia quacunque ratione, nisi cui Deus ea voluerit aperire, cognita esse possunt. *Quis enim, inquit Scriptura, cognouit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit? & vt scriptũ est in 9. capite libri Sapientix: Quæ in prospectu sunt, inuenimus cum labore: quæ autem in cœlis sunt, quis inuestigabit? sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum tuum de altissimis?* Ex cœlo autem, futura quæ pendent ex voluntate hominis non possunt cognosci; tum quia cœlum est causa vniuersalis, quare futuri effectus particulares non nisi vniuersaliter & indeterminatè in cœlo contineri & cognosci possunt: tum etiã quia cœlum est causa corporalis & materialis, quare animus noster qui per

Rom. 11. &
Isaie 40.

per se incorporeus & expers materiæ est liberque in agendo, cœli efficientiæ ac operationi directè & necessariò minimè subiacebit. Voluntas porro humana quæ ex proxima causa humanarum actionũ, respectu futurorum quæ ex ipsa proficisci debent, per se indifferens & indeterminata est: multa enim acturi sumus, de quibus nihil dum cogitauimus, nedum deliberauimus: quomodo igitur causa indeterminata & indifferens potest definitam certamq; futuri effectus cognitionẽ parere? Confirmatur hoc: exteriores actiones hominis pendẽt ex interioribus, ex deliberatione dico & electione: non potest igitur futura hominis actio exterior prænosci, nisi cognita sit futuræ voluntatis electio vnde illa proficisci debet: at futura hominis electio non potest alteri homini esse cognita; si enim propositum animi & deliberationem quam quis in præsens habet mente conceptam, nemo alius scire potest, quanto minus scire poterit consilium, propositum, & voluntatem alterius hominis, quæ multos post annos futura est?

15. *Vtrum sit facilius, diuinare quid facturus sit vir bonus, an vir improbus.*

DEINDE aut consideratur homo vt viuit & operatur secundum rationem, aut secundum sensum & appetitum: si secundum rationem, sic homo non pendet à cœlo, est enim mens & ratio expers materiæ & incorporea nullum autem corpus per se agere potest in id quod est incorporeum. ratio item libera est, suarumque actionum domina, & suo arbitrato ac voluntate potest ad hoc vel illud agendum se ipsa applicare. nam quamuis vel à cœlo, vel ex naturali cõstitutione & tempe-

Hominem, vt operatur secundum rationem non à cœlo, nec alia ex causa vlla præter Deum, per se ac necessariò pendere.

ratione sui corporis, vel à diabolo, vel aliunde in-
 stigaretur ad malè agendū; potest ea tamen reniti, &
 vi sua omnes instinctus, impulsus, & irritamenta
 extrinsecus ei obiecta, comprimere & irrita face-
 re; quinetiam contra quàm incitatur agere. Hoc
 manifestum fit vel vnus Socratis exemplo, qui ex
 naturali corporis affectione & comparatione, &
 bardus & mulierosus erat; sed eiusmodi vitiosas
 naturæ propensiones, adeo animi robore & dili-
 gentiæ magnitudine emédauit, vt omnium sui té-
 poris prudentissimus & continentissimus fit ha-
 bitus. Homo autem viuens secundum sensum &
 appetitum carnalem, tam variabilem & incertam
 vitam agit, vt qualis futurus sit, nullo modo præ-
 dici queat. Quamobrem Salomon (quod est in 30.
 capite libri Prouerbiorum) dixit: Alia quædam si-
 bi esse cognitu difficilia; illud autem esse prorsus
 ignotum qualis sit via adolescentis in adolescen-
 tia sua. Est enim ea ætas adèd lubrica ad quodli-
 bet vitium, adèd mollis & flexibilis in omnes par-
 tes, adèd vagans & errans per omnia & nulla in re
 diu perseuerans; vt nulla certa ratione modoque
 regi & duci, sed quocumque impellit cupiditas,
 illuc inconsultè & temerè rapi videatur.
 quo fit, vt facilius sit diuinare quid acturus sit
 qui viuit secundum rationem & virtutem,
 quàm quid sit acturus qui rationis & virtutum
 regula & lege posthabita, suas duntaxat cupidita-
 tes sectatur. Sic etiam facilius est diuinare quid
 factururus sit Rex qui secundum rectam rationè iu-
 stasque leges imperat, quàm quid factururus sit Ty-
 rannus, qui omnia pro suo commodo & libidine
 administrat. Qua ratione igitur Astrologi certa
 scientia consequi possunt ea quæ nihil ratum, fir-
 mum,

*Quàm sit in-
 stabilis vita
 & actiones
 hominis viuē-
 tis non secun-
 dum rationē,
 sed secundum
 sensum.*

num, fixumque & certum habent?

Adhæc, aut istud Fatum cœleste & potentia sy- *Pulchrum di-*
 derum potest ab homine impediri ita vt effectus e- *lemma aduer-*
 ius non eueniat, aut nullo modo impediri potest: *sus Astrologos*
 Si potest impediri & non euenire, ergo sicut effe-
 ctus est incertus, ita prædictio eius certa esse non
 potest. Si non potest impediri, ergo nullum est
 liberum arbitrium; & ex eo conficitur animum
 nostrum esse materialem atque mortalem, vtpote
 syderum potestati necessariò subiectum. Nec ve- *Si Astrologo-*
 rò si ita res se haberet, quicquam prodesse ho- *rum prædicti-*
 minibus prædictiones Astrologorum: quid enim *ones vere &*
 iuaret nosse tanto ante futura, si ea nullo modo *certæ essent*
 declinari & caueri possent? quin, vt ego censeo, *perfecto inu-*
 plus mali quàm boni afferrent nobis, quos necesse *tiles & odia-*
 esset non solùm præsentibus malis torqueri, sed e- *sæ essent ho-*
 tiam tam longinqua & ineuitabili eorum expe- *minibus.*
 ctatione acerbissimè cruciari. Probè hoc intelle-
 xit Seneca, licet non minorem quàm Astrologi sy-
 deribus in homines vim & potentiam tribueret:
 in libro enim decimotertio epistolarum, octoge-
 sima nona epistola ita scripsit: Venio nunc ad il-
 lum qui cælestium notitia gloriatur.

*Frigida Saturni quo sese stella receperet,
 Quos ignis cæli Cyllenius erret in orbes.*

Hoc scire, quid proderit? vt sollicitus sim, cum
 Saturnus & Mars ex contrario stabunt, aut cum
 Mercurius vespertinum faciet occasum videte Sa-
 turno. Potius hoc dicam, vbicumquè sunt ista,
 propitia esse nec posse mutari. Agit illa continuus
 ordo Fatorum, & ineuitabilis cursus. Per statas
 vices remeant. effectus rerum omnium aut mouët
 sydera, aut notant: sed siue quicquid euenit faciunt,

M 3 quid

Phauorinus
apud Aulum
Gellium, lib.
14. cap. 1.

quid immutabilis rei notitia proficiet? siue significant, quid refert prouidere, quod effugere non possis? scias ista, nescias, fient. Hæc Seneca. Sed vide quã argutè ac philosophicè hanc ipsam sententiam breuissimis concludit Phauorinus: Aut aduersa, inquit, euentura dicunt, aut prospera. Si dicunt prospera & fallunt, miser fies frustra expectando. Si aduersa dicunt & mentiuntur, miser fies frustra timendo. Si vera respondent, eaque sunt non prospera, iam inde ex animo miser fies antequam è Fato fias. Si felicia promittunt, eaque euentura sunt, tum planè duo erunt incommoda; & expectatio te spe suspensum fatigabit, & futurum gaudij fructum spes tibi iam deflorauerit. Nullo igitur pacto vtendum est istiusmodi hominibus res futuras præfagientibus. Sic Phauorinus.

16. *Quàm sit vana ac futilis prædictio Astrologorum de aliquo, quod sit futurus summus Pontifex.*

VERVM, illud maximè arguit prædictio-
num astrologiarum vanitatem: etenim audent
etiam Astrologi prædicere & promittere, aliquem
futurum verbi gratia summum Pontificem; atqui
prouectio alicuius ad summum Pontificatum, non
ex ipsius vel alterius vnus hominis voluntate aut
potestate pendet, sed ex voluntate atque suffra-
gijs plurimorum Cardinalium, quorum munus est
creare summum Pontificem. Quapropter vt cer-
tò prænunciari possit, Petrum, verbi causa, fo-
re Papam, non satis est nosse compositionem a-
strorum quæ in cœlo fuit nascète Petro, sed simul
etiam opus esset, Astrologo perspectos & cogni-

tos esse omnes syderum positus & cōstellationes, sub quibus nati sunt quorumque voluntatum & suffragiorum concursus ad creandum illum Papā futurus est necessarius. Quare, si verum est quod narrat in Augusto Suetonius, Nigidium Figulum in eiusmodi astrologia nobilissimum apud Romanos, accepta hora partus Augusti, obseruatisq; natalitijs eius astris, exclamasse, Dominum orbis esse natum; profectò existimandum est id eum nec scienter, nec certa aliqua ratione, sed temerè ac fortuitò dixisse, & casu factum esse vt ita contigerit sicut ille prædixerat. Promotio namque Augusti per multos honorum gradus ad summum usque principatum & Monarchiam, ex multorum hominum studio, gratia, & opera pendeat vt ad tantum Augusti dominatum & imperium certò prænosendum atque prænunciandum, solius Augusti generationis & ortus consideratio satis esse nequaquam potuerit. neque enim natalitia Augusti sydera vim vllam habere potuerunt in eos qui fuere Augusti suffragatores adiutoresque ad consequendum principatum; scilicet multi eorū compluribus annis, vel ante vel post Augustum nati fuerant.

Inanis prædictio Nigidij Figuli de futuro Augusti dominatu.

17. Nullam posse esse scientiam vel artem istius Astrologia.

SEXTA RATIO. Omnis scientia, & ars versatur in ijs rebus quæ aut semper, aut certè frequenter ita contingunt vt ab ea docentur: quæ autem extra hæc sunt & rarissimè accidunt, ea quia nihil habent fixum & certum, propterea nullam possunt scientiam vel artem efficere. Cum igitur prædictiones Astrologorū ferè sint falsæ, nec nisi

Sexta ratio. Ars & scientia in his versantur; quæ semper aut plurimum eueniunt, qualis non est Astrologia.

*Phauorinus
apud Aulum
Gellium lib.
14. cap. 1.*

M. Tullius.

Seneca.

perquam raro veridicæ sint, satis liquet eas non ex arte aliqua & certis obseruationibus proficisci, sed inscienter & inconsultè ac temerè ab illis effutiri. Quamobrem Phauorinus identidem commonebat, vt cauerent homines ne quâ ipsis Chaldæi ad faciendam fidem irreperēt, quòd viderentur quædam interdum vera effutire aut spargere. Non enim comprehensa, aiebat, neque definita, neque percepta dicunt, sed lubrica atque ambagiosa cōiectatione nitentes, inter falsa atque vera pedetētim quasi per tenebras ingredienti eunt : & aut multa tentando incidunt repentè imprudentes in veritatem, aut ipsorum qui eos consulunt, multa credulitate ducente perueniunt callidè ad ea quæ vera sunt : & idcirco videntur in præteritis rebus quàm futuris, veritatem facilius imitari. Ista tamen omnia quæ aut temerè aut astutè vera dicūt, præ cæteris, inquit, quæ mentiuntur, pars ea non fit millesima . Hæc Phauorinus apud Gellium. Sed audi quid in eandem sententiam libro secundo de Diuinatione scriptum sit apud Ciceronem. Quid plura, inquit ? quotidie refelluntur Chaldæi. quàm multa ego Pompeio, quàm multa Crasso, quàm multa huic ipsi Cæsari à Chaldæis dicta memini, neminem eorum nisi senectute, nisi domi, nisi cum claritate esse moriturū : vt mihi permirum videatur, quenquam extare qui etiam nunc credat ijs quorum prædicta quotidie videat re & euentis refelli. Seneca in eo libello cuius inscriptio est : Ludus in mortem Claudij Cæsaris, initio introducit Mercurium apud Parcas mortē ; Claudij procurantem ; & vt obiter Chaldæorum illudat vanitati, inter alias rationes quibus conatur Mercurius Parcas inducere ad necem Claudij, hæc affert,

affert, ne toties videlicet miseri Chaldæi mentiā-
tur: Patere, inquit, Mathematicos aliquando ve-
rum dicere, qui illum postquam princeps factus
est, omnibus annis, omnibus mensibus efferunt.
Prædicebant enim illi Mathematici Claudium sin-
gulis annis & mensibus moriturum: quod etiam
nostri tēporis Astrologis contingit, à quibus mor-
tes summorum Pontificum in singulos annos at-
que aded mēses prænuntiari audimus, & ridemus,
Beatus Ambrosius libro 4. in Hexameron, cap. 7.

B. Ambrosio

Cum, inquit, ante dies paucos esset sermo de plu-
uia, quæ fore utilis diceretur, ait quidā, Ecce Neo-
menia dabit eam. & quamvis cupidi effemus im-
brium, tamen eiusmodi assertiones veras esse no-
lebam. Denique, delectatus sum quod nullus im-
ber effusus est, donec precibus Ecclesiæ datus ma-
nifestaret non de initijs Lunæ sperandum esse, sed
de providentia & misericordia Creatoris; quo ex-
emplo & vanitas istius astrologiæ confutata est,
& efficacia Christianæ pietatis visque religiosa-
rum precum re ipsa comprobata.

*15. Vanitas & falsitas multarum predictionum A-
strologicarum.*

ALBUMAZAR princeps huiusce superstitio-
nis astrologiæ, ex observatione & præceptis hu-
ius artis, prædixit Christianam legem duraturam
non plus annos mille quadringentos sexaginta.
sed bene habet, quod post id temporis, exacti iam
anni centum vigintiocto falsam esse illius prædi-
ctionem apertè demonstrant. Abraam Iudæus præ-
nunciavit ex observationibus astrologicis, expe-
ctatum à Iudæis Messiam venturum anno post Do-
mini nostri ortum millesimo quadringentesimo

Albumazer.

Abraam Iudæus

Petrus de Aliaco.

sexagesimo quarto; quod nimirum tum futura esset eadem astrorum compositio, quæ fuerat olim cum Moses ex AEGYPTO populum Hebræum eduxit: cuius prædictiones vanitatem dies ipsa redarguit. Petrus de Aliaco scriptum reliquit, quo anno generale Concilium celebratum est Constantiæ ad tollendum schisma quod multos annos afflixerat Ecclesiam, prædixisse Astrologos eius temporis nullam fore in Ecclesia pacem & concordiam sed habitu cœli & cõformatione astrorũ præsignificari maximas fore dissensiones ingenti cùm religionis Christianæ detrimento & exitio. Atqui, per illud Concilium Constantiense, diuturnum illud & perniciosum schisma eo anno extinctum est, pace ac tranquillitate Ecclesiæ reddita, qui euntus planè contrarius prædictionibus Astrologorum, sanè multum mouere debuerat Petrum Aliacensem, vt is nullam deinceps isti Astrologiæ fidem haberet: præsertim verò, cum ipsemet vel suis deceptus obseruationibus, vel alienis occupatus & circumuentus opinionibus, veritus fuerit ne illud tam graue & odiosum schisma breui Antichristum mundo pareret.

19. Errores Astrologorum in Chronologia.

Albamazar.

ALBVMAR istorum Astrologorum coryphæus, nescio quas Saturni reuolutiones dilaudat: affirmat enim, quoties Saturnus denas sui orbis conuersiones perfecit, hoc est, expletis annis trecentis, semper magnas quasdam res & admodum insignes euenire. Post Alexandrum enim, inquit, annis trecētis apparuit Arelasor filius Bel qui Persas contriuit: & proximè post trāfactis alijs trecētis

tis annis apparuit Iesus magister & dux Christianorum. O turpem ἀπιστία, O incredibilem temporum inscitiam. nam nec tunc fuit iste filius Bel qui Persas fregerit & afflixerit; & Christus Dominus noster non sexcentis annis post Alexandrum ut iste mentitur, sed trecentis duntaxat & viginti annis post Alexandri mortem natus est. Quamquam quis miretur in hoc lapsum Albumazarem, cum tam insigniter errauerit in Ptolemæo Mathematico, quem facit vnum de Ptolemæis Aegypti regibus qui post Alexandrum Magnum Aegyptijs imperarunt? cum in confesso sit, nec Ptolemæum Mathematicum fuisse regem, & cum Hadriano Imperatore floruisse, nouissimo Ptolemæorum Aegypti regum plus centum & sexaginta annis posteriorem. Iactant item Astrologi, nullam fuisse apud homines vlllo tempore mutationem legum, nullius Prophetæ nobilis aduentum, nullam nouæ religionis introductionem, nullam magnorum regnorum conuersionem, denique nullum insignem & memorabilem casum aut euentum, quin magna aliqua coniunctio syderum, precipue verò Saturni & Iouis præcesserit. Hæc, inquit, constellatio nascentem orbem initiauit: illa præparauit diluuium: alia Abraam vel Mosem genuit: illa Iesu aduentum prænuntiauit: alia Mahumeti legem antecessit. quæ quàm sint futilia, commentitia & erroris plena, vel vno hoc argumento constare potest.

Petrus Aliacensis istiusmodi figmentis stultissimè credens ac vanissimè gaudens, in lib. suo de Concordia historię & astrologię, ad id quod ex sensu Astrologorum proximè docuimus probandum, hoc quasi fundamentum supponit: Ab initio mundi

Aliquot errata circa Chronologiam Albumazaris.

Quæ multa peccauerit contra veram Chronographiam Petrus Aliacensis.

*centis in suis
rationibus A-
strologicis.*

mundi usque ad diluuium fluxisse annos bis mille ducentos quadraginta duos : à diluuiio autem ad CHRISTI DOMINI aduentum & ortum, ter mille centum & duos annos hoc posito, probare nititur quicquid in orbe terrarum valde memorandum & insigne quocunque tempore acciderit, eodem tempore magnam aliquam constellationem in cœlo apparuisse . At enimvero, cum perspicuè falsa sit computatio annorum qua velut fundamento illorum ratio & doctrina fulcitur, nonne consequens est quæ ducuntur & pendent ex illa computatione esse falsa ? Etenim ab Adamo ad diluuium, non plus mille sexcentos quinquaginta sex annos præterisse constat ex sacris literis; pauciores nempe quàm illi numerant, annis propè sexcentis ; quo fit vt constellationē, quam aiunt isti fuisse in exordio mundi, sexcentis annis mundum præcessisse necesse sit. Deinde tempus quod inter diluuium interfuit & Christi Domini aduentum, ne numerū quidem bis mille quadringentorum annorum impleuit. Ex quo efficitur vt coniunctio astrorum quam aiunt ducentis annis antegressam diluuium, non nisi sexcentis octoginta quatuor annis post diluuiū potuerit existere. Præterea, dicunt quartam coniunctionem maximam fuisse annis nongentis quadraginta duobus post diluuium, sexdecim nimirū annis antenatum Abraam : quem tamē liquet ex sacra Chronologia, ducentis nonagintaduobus annis natum esse post diluuium, quare necesse est, quartam illam coniunctionem sexcentis triginta annis post Abrax ortum contigisse. Adhæc, notarunt illi sextam coniunctionem magnā ducentos viginti quinque annos fuisse ante Christum ; nimirum falso :
nitun-

nituntur enim supradicta computatione annorū à diluuiō ad Christi aduentū, quam nos mēdosam esse ostendimus. quin, si veram sequamur Chronologiam, necesse esset sextam illam coniunctiōnem sexcentis fermè annis post Christi Domini ortum contigisse. Postremò, quàm fuerit Petrus Aliacensis veræ Christianæ Chronographiæ rudis & prorsus expers, vel hoc vno indicio manifestū esse potest: affirmat anno ab ortu Christi septingentesimo, ad quod tempus septimam coniunctiōnem magnam refert, natam esse in Ecclesia pestē Hæreticorum, maxime verò eam quæ fuit Arrianorum, quorum tamen hæresis circa annum Domini trecentesimum exorta, ante sexcentesimum extincta est. Quis igitur tam multas istorum prædictiones nixas mēdacissimis Chronologijs, inanes & mendaces esse dubitet?

Sed quid ego falsarum prædictionum exempla colligo, quorū plena est & historia omnium temporum, & referta vita communis? Equidem reor, quàm difficile est prædictiones aliquas Astrologorum de futuris rerum humanarū euentis, etiā casu ac fortuito, veras inuenire; tam facilè reperiri posse innumera eorū prædicta perspicuè falsa, & rebus ipsis euentisque confutata. Scitè dixit Cato mirari se quod non rideret Aruspex, Aruspicem cum vidisset: quora enim quæque res euenit prædicta ab his? aut si euenit quippiā, quid afferri potest cur non casu id euenit? Quod de Aruspibus Cato dixit, id profectò per quā belle quædrat in Astrologos: vt nimirum videri debeat, cum mendaci homini ne verum quidem dicenti credere soleamus, quo modo illis, si vel vnum eorum prædictum verum euasit, simpliciter credamus; &

*Lepidum Catonis dictum
vt refert Cic.
lib 2. de Diuinatione in
Astrologos
belle competens.*

non ex multis potius falsis vni fidem derogemus, quàm ex vno quod casu verum euenit velimus innumerabilia falsa confirmare. Verùm dicet aliquis, Astrologos nonnunquam esse veridicos, & ea prædicere quæ rei confirmet euentus, prædicunt sanè; sed inconsultè, inscienter, temerè. quis enim est qui totam diem iaculans, non aliquando collimet? Verissimè dici potest de Astrologis, quod olim dixit quidam de oraculis Apollinis; quæ vera fuissent memoria teneri & prædicari; quæ autem falsa, neminem recordari, aut taceri ab omnibus. nam qui veritatem illorum oraculorum defendebant, pauca quædam vera crebro sermone vsurpabant, pleraque falsa silentio premebant. qui autem omnia contemnebant, nec vera nec falsa curabant. Sed causas cur prædicta Chaldæorum sæpè vera esse videantur, extrema hac disputatione aperiemus.

Notet hoc Lector.

20. *Astromantiam omni tempore à viris sapientibus, & prudentibus esse contemptam & damnatam.*

Septimatio - SEPTIMA RATIO Si hæc diuinatrix astrologia vera esset & certa, sine dubitatione vlla pars esset philosophiæ omniũ nobilissima & hominibus optatissima atque honoratissima: tum propter materiæ quam tractat, coelum dico & sydera, dignitatem atque præstantiam: tum propter futurarum rerum, potissimè autem vitæ hominum & mortis casuum & euentorum prænotionem, quas res noscendi avidissimi sunt & curiosissimi mortales. at cum ea doctrina omni tempore à præstantissimis quibusque Philosophis, quinetiam Astrologis, contempta, derisa & damnata fuerit;

maxi-

maximum profectò argumentum est, eam futilem & inanem, & ab omni ratione, fide ac probabilitate vacuam ab illis esse iudicatam. Xenophon in libro de dictis Socratis, quod etiam refert Eusebius libro 14. de Præparatione Euangelica, capite 4. tradit Socratem dicere solitum, cognitionem futurarum rerū quæ in potestate Dei sunt non esse hominibus eas res cognoscere, nec Deo gratū esse si quæ ille occultavit, ea mortales velint nimis studiosè curioseque rimari. Pythagoras, Democritus & Plato longissimis peregrinationibus susceptis, Persarum magos, sapientes Chaldæorum, Aegyptiorumq; sacerdotes adierunt, à quibus occultiora quædam vel ad disciplinas mathematicas, vel ad religionem cultumque deorum pertinentia cognouerunt; diuinatricem autem astrologiam, vel discere ab illis neglexerunt, vel si eam quoque didicerunt, certè nunquam ea vsos esse ipsos, ex eorum scriptis manifestè perspicitur.

Aristoteles, qui vir & quantus? quàm solers, quam subtilis & copiosus in doctrina rerum cælestium? quam cum aliquot libris diligenter explicauerit, nusquam tamen de istiusmodi Astrologia verbum vllum fecit. Cum autem in libris Meteororum, & de Partibus atque Generatione animalium, præsertim autem in libro Problematum, multarum rerum obscurarum & admirabilium causas perquirat; ad nullius quæstionis enodationem vel admirandi cuiusquam effectus explicationem, istius astrologiæ opera & præsidio est usus. Quin, multa sunt eius scriptis quæ istam Astrologorum doctrinã omnio conuellant; veluti est illud, Futurorū contingentium non esse certã

*Xenophon.
Socrates.*

Pythagoras.

*Democritus.
Plato.*

Aristoteles.

*Sententiæ Aristotelis, quæ
Astromanti-
am è medio
tollunt.*

&

& definitam veritatem: Quæ per accidens quæque rarò vel ad vtrùlibet contingunt, non posse scientia comprehendi: Versari in rebus humanis casum & fortunam quæ fugiant certam hominis intelligentiam: Particularium & corruptibilem effectuum causas proximas & proprias esse particulares atque corruptibiles, ob idque ad perfectam eorum cognitionem non satis esse cœlestes & vniuersales causas contemplari: Cœlum non aliter agere in ea quæ sunt infra lunam, nisi per motum & lumen. Nec vsquam ferè indicauit Aristoteles præter solem & lunam, vim & efficientiam aliorum syderum, illud quoque docuit decretis Astrologorum valde contrarium, cœlestia signa etiam corporeorum & sensibilibus effectuum, per alias causas auerti & impediiri posse.

Eudoxum, Panætium, Auicenna.

Cicero libro 2, de Diuinatione, laudat Eudoxum ætate Platonis & Aristotelis principem Astrologorum: item Panætium Stoicum, Archelaum etiã & Cassandrum, ac Scylacem Halicarnasseum, Astrologorum sui temporis nobilissimos, qui totã hanc rationem Astrologiæ repudiarunt. Auicenna qui post Hippocratem & Galenum principatũ medicinæ obtinet, libro vltimo primæ Philosophiæ negat Astrologis esse credendum in diuinatione futurorum, quia ipsi nec puncta cœlestia teneant, neque naturas rerum inferiorum planè necessarias ad faciendum iudicium de rebus futuris, perspectas habeant; neque nitantur demonstrationibus sed probationibus oratorijs & poëticis Ptolemaeus, quem isti huius artis principem & ducem sequi se dicunt, in libro primo de Iudicijs, cap. 2. Non est, inquit putandum, omnia à supernis causis directò deriuari necessitate quadã inuiolabili,

Ptolemaeus.

ut nulla alia vis quin ita operentur, obfistere valeat. Idem tractatu suo quem vulgò appellat Centiloquium, hoc est, Centum sententiarum, prima eius sententia sic habet. Soli numine diuino afflatti prædicunt futura particularia. Quinta verò sententia huiusmodi est, Potest is qui sciens est, multos stellarum effectus auertere quando naturam earum nouerit, ac se ipsum ante illorum euentum ritè præparauerit. vnde manauit illa multorum sermonibus trita sententia, Sapiens dominabitur astris. Porphyrius in libro de Oraculis confessus est, exquisitam rerum futurarum scientiam ex inspectione syderum, non mortalibus modò, sed multis etiam deorum esse incomprehensibilem. Idem in vita Plotini scribit, eum cum in ista astrologia fatis multū temporis, studij & operæ posuisset, deprehendisse tandem, Astrologorum iudicij & diuinationi futurarum rerum non esse credendum; eamque diuinationem tum sermonibus tum scriptis confutauisse. quod manifestum est cuius legenti eius libros de Fato & de Prouidentia, maximè verò eum, qui inscriptus est, An stellæ aliquid agant.

Porphyr.

Plotinus.

21. Cui generi hominum prædictiones Astrologorum arrideant & probentur, quas S. Ambrosius comparat telis aranearum.

SI hæc porrò Astrologia vera esset & certa, plurimum sanè adiuuenti afferret, prouisione futurorum, ad bene regendam & administrandam republicam, ob eamque causam magno in honore & gloria fuissent Astrologi apud Reges & rerum publicarum Principes: at contra prorsus euenit; nam seuerissimis multorum Principum decretis

Professores diuinationi futuræ ex astris, publicis multorum Principum decretis esse ciuitatibus eiectos.

○ & edi-

& edictis explosam & damnatam & grauissimis supplicijs adictam eam artem inuenimus. Quoties Astrologi seu Chaldæi Roma eiecti sunt principe Tiberio, Vitellio, Deocletiano, Constantino, Theodosio, Valentiniano, præsertim autem Iustiano; quibus huius artis studium & exercitatio, non solum vt inanis & veritatis expers iudicata est, sed etiam vt ciuitatibus & societati hominum noxia & pestilens, semper visa est detestabilis? Sed quid attinet in re manifesta, quæ turbam testimonium non desiderat, longiorem orationem ponere? Audeo dicere, post hominum memoriam vix fuisse quenquam vlllo tempore vel magnitudine ingenij, vel præstantia doctrinæ, vel prudentiæ ciuilis excellentia, vel eximia morum integritate, vel denique insigni aliquo nobilem ac memorabilem virum, qui natalitia Chaldæorum prædicta non quasi meras nugas & quisquilias flocci fecerit, penitusque contempserit. Vulgus modo stolidum, ad intelligendum hebes, infirmum ad iudicandum, facilè credulum, & noua mira que audiendi & noscendi curiosum, istis nugatoribus & aures & fidem libenter adhibet. Gaudent etiam hisce commentis leuissima quædam ingenia lucri magis quam veritatis cupida, in republica literarum turbulenta ac seditiosa, & sapientiæ optimatibus semper infensa, rerumque vtilium & alijs notarum fastidiosa, nouarum autem & ignotarum, atque adeo etiam in comprehensibilium auidissima: denique quibus non tam cordi & curæ est vera nosse quam videri vulgo ea ipsa scire quæ summi philosophiæ antistites nescire se confitentur. Hanc rationem egregio S. Ambrosij dicto concludam. Ita scribit Ambrosius libro 4. in Hexameron,

Cui generi hominum prædictiones Astrologorum arvideant & probentur.

meron, cap. 4. Sapientia Chaldæorum telæ aranæ comparatur, in quam si culex aut musca inciderit, exuere se non potest: si verò validiorum animantium vllum genus incurrisse visum est, pertransiuit, & casses rupit, infirmos atque inanes laqueos dissipauit. Talia sunt retia Chaldæorum, vt in his infirmi hæreant, validiores sensu, offensionē habere non possint. Itaque vos qui validiores estis, cūm videritis Mathematicos, dicite: Telam aranæ texunt quæ nec vsum aliquem potest habere, nec vincula, si tu non quasi culex aut musca lapsu tuæ infirmitatis incurras, sed quasi passer aut columba casses inualidos præpetis volatus celeritate dissoluas.

*B. Ambrosius
prædictiones
Astrologorū
comparat te-
la aranæ.*

22. *Disputatur contra tria fundamenta Astrologiæ
Iudicariæ.*

OCTAVA RATIO. Fundamenta & firmamēta huius artis, aut nulla sunt aut certè infirmissima & fragilissima: hæc igitur ars nulla ratione firma & stabili vtitur ad diuinandum; quamobrè nullam quoque apud homines auctoritatem, fidē, ac probabilitatem habere debet. Primum fundamentum istius doctrinæ est, astra habere qualitates omnes elementorum; partim enim esse frigida, partim humida & sicca, si non formaliter saltem virtualiter, hoc est, si non actu saltem effectu, si non in se habendo eas qualitates, certè habendo facultates earum qualitatum effectrices: Saturnum aiunt esse frigidum, Martem siccum, Lunam humidam. Verūm hoc, & ratio confutat & experientia. Ratio quidem, quoniam sicut astra omnia sunt lucida & ex se lucem fundunt, ita quoq; calida esse omnia & calefacere necesse est: lux enim,

Octaua ratio.

○ 2 non

non sicut omnis per se calefacit, ita frigefacere aut
 per se humectare vel exficcare potest. Stemus de-
 cretis Astrologorum aientium, vt Lunam, itidem
 cetera sydera luce à sole mutuata fulgere. Si igitur
 omnium astrorum vna est eademque lucis
 origo & ratio; qui potest esse tam multiplex, dis-
 similis atque discrepans ratio & potestas agendi?
 Experientia item hoc ipsum redarguit: in pleni-
 lunio enim, cum est huiusmodi Lunæ plenissimū, nō-
 ctes quoque, Aristotele & experientia teste, cali-
 diores existunt. Sed Astrologi præter lucem, alias
 in coelo & syderibus vires atque facultates, & à
 luce & inter se multum diuersas, mirandorumque
 operum causas, quas influentias appellant, com-
 menti sunt. Nouitium sanè inuentum; nulli vete-
 rum vel Philosophorum vel Astrologorum vn-
 quam probatum: ac si licet ex eorum scriptis con-
 iecturam facere, ne notum quidem illis. Postquam
 verò à recentioribus Astrologis in fluentiæ inuen-
 ta & palam probata, ab alijs quoque doceri & de-
 fendi cœpta sunt, quis ex Lyæo paulò grauior &
 probatior Philosophus non eas repudiavit atque
 damnauit? Festiuè quidam Asylum ignorantia eas
 appellauit: ad influentias enim quasi ad vnicū per-
 fugiū sese recipiūt, & hanc se in latebrā coniiciūt,
 quicumque mirabiliū effectiū proprias & naturales
 causas, vulgaribus ingenijs nec in Philosophia ex-
 citatis occultas, solenter inuestigare ac reperire
 non possunt. Et verò si admittuntur influentia,
 vix dici potest quantoperè debilitetur robur Phi-
 losophia, deteratur eius dignitas, auctoritas ele-
 uetur, miruatur existimatio, denique studium e-
 ius apud homines celusque languescat. Quid e-
 nim attinet in oculis rerum causis perquirendis
 & er-

*Aristoteles.
 non esse po-
 tuitas in cœ-
 lo et fluentias.*

& eruendis præclara ingenia Philosophorum tanto studio & conatu laborare, cum in procliu sit, cuiuslibet effectus ex coe'lestibus influentijs rationem petere & afferre? quis enim effectus est, cuius naturalis & vera causa paulò obscurior & abstrusior est, quem non per istiusmodi influentias nullo negotio liceat explicare? Cur magnes ferrum ad se rapit? confestim respondebitur, quia propria eius influenza coelestis eam illi virtutem indidit. Vnde Remora tantulus piscis vim habet sistendi incitatisimum nauigium? in promptu est responsio, nimirum à coelesti quadam influenza, quæ tanta pisciculū illum vi ac potestate roborauit. Quid moror? nullum erit problema, nihil in natura rerum, adeò reconditum & ab intelligētia nostra remotum, denique nihil de his quorum peruestigatio summorum Philosophorum ingenia fatigauit & torfit, quod non quiuis è circulo Astrologorum & indoctorum hominum vno verbo, scilicet per istas influentias expedire queat.

Verum labore quidem longius: reuertar igitur ad propositum. Si Saturnus quia lucidus est, per lucem calefacit. quomodo idem per influentiam frigefacit? nonne absurdum est in eodem astro duas esse facultates, vnā calefaciendi, alteram frigefaciendi, non diuersas modò sed etiam aduersas & contrarias? cernimus ita esse natura comparatum, vt omnibus in rebus in quibus duæ insunt differentia vel proprietates (vt more philosophico loquar) vna generalis & quæ vni rei communis est cum alijs multis, altera specialis & propria eius rei (cuiusmodi sunt in homine sentientem esse & rationalem) vt semper differentia & proprietates specialis, nobilior & perfectior sit generali.

Argumentatio contra influentias.

rali, vt quæ illam contrahit & determinat, noui
 perfectionis gradum & rationem ipsi adiungens
 sicut patet in prædicto exemplo hominis, in quo
 rationale nobilius est quàm sentiens. At contra
 omninò se habet res in hac mirabili Astrologori
 doctrina. Etenim docent ipsi, in Saturno, exem
 pli causa, duas esse proprietates seu facultates agē
 di, vnā generalem & communem ei cum omni
 bus astris quæ est vis illuminandi & per illumina
 tionem calefaciendi: alteram specialem & pro
 priā Saturni, qua ratione differt ab alijs astris, quæ
 est facultas frigefaciendi, vel aliqua alia vis alicu
 ius influentiæ. Certum autem est, lucem cœlestem
 multo nobiliorem esse quacumque alia qualitate
 cœlesti, & facultatem calefaciendi præstantiorem
 esse facultate refrigerandi. Præterea, duas esse in
 re quapiam facultates & proprietates ei rei natu
 rales, quarum altera, vt diximus, sit generalis, al
 tera particularis, inter se contrarias, quales sunt
 in Saturno secundum istos potestas calefaciendi
 per lucem & refrigerandi per influentiam; nec fert
 natura rerum, & id fieri nō posse ratio ipsa decer
 nit. Nam vt in corpore multiformi & quod Græ
 ci vocant Heterogeneum, secundum diuersas par
 tes inesse queant cōtrariæ qualitates & facultates,
 quemadmodum contingit corpori humano in ce
 rebro & in corde; id tamen conuenire non potest
 in astrum Saturni quod est secundum omnes par
 tes vnus formæ ac naturæ: neque enim vna pars
 eius habet lucem, altera verò influentiam, sed vt
 totum est præditum luce, ita conuenit in eo toto
 esse influentiam. Ne multa (non enim consenta
 neum est alieno loco de Influentijs, aduersus As
 trologos subtiliter disputare) satis argumenti est

ad tollendas influentias omnium quæ in natura rerum efficiuntur, tametsi noua, singularia, & mirabilia videantur; veras, naturales & proprias causas, atque rationes ex duobus principiis cælestibus quæ omnibus sunt conspicua & experimētis quotidianis explorata, motū dico & lucem, plenè cumulatèque ac probabilissimè peti & duci posse, Figuras porro & effigies stellarum quas designant Astrologi in Zodiaco, similitudinem, reddentes quorundam animalium vel hominum, magnam vim habere in ortu cuiusq; censent Astrologi cum tamen per se ac natura sua non sint tales, sed solæ eorum imaginatione constant, ab ipsis eo modo confictæ & figuratæ: possent enim fingi etiam ad similitudinem aliorum animalium, domuum, turrium, mensarum, aliarumue rerum. quare valde friuolum & ridiculum est, in eiusmodi figuris quicquam momenti ad diuinandum esse positum existimare.

23. *Verum astra natalitia cuiusquam possunt esse certa causa omnium qua ei euentura sunt.*

SECUNDVM fundamentum Astrologorum est; natalitia cuiusque astra esse obseruanda: ex his enim omnes vitæ casus & euentus prouideri & prænotari posse. Sed quis non videt fundamentum hoc esse infirmisimum? cur enim Astrologi non potius obseruent tempus, & cœli atque siderum statum quo quisque in vtero cõceptus, formatus & animatus est? cū in eo plus momenti esse videatur ad diuinandum: quippe tunc primum existit homo, & tunc primum vis cœlestis in homine recipitur & imprimitur: Etenim, ante ortum per nouem menses quisque fuit in vtero,

Alterum Astrologie fundamentum. Quam inane sit, natalitia cuiusque hominis astra obseruare ad diuinandum.

O 4 pote-

potestati & actioni cœlorum subiectus. Cur item non considerant Astrologi alias constellationes & defluxus cœlestes qui contingunt homini sapius post ortum? Cum plerumque vsu veniat, vt illæ virtutes cœlestes insigniores sint effectu, & valentiores ad immutandum hominem, quàm quæ tempore ortus eius fuerunt: effectum enim illum & defluxum astrorum nascenti homini impressum, necesse est variari commutata sepius humani corporis temperatione, vel ob alias potentes constellationes, vel ob educationem, vel ob variam viuendi consuetudinem & rationem, vel ob leges patrias ad quarum normam cogitur quisque vitæ, mores, studia, & actiones conformare. Quid quod fortasse nihil illius materiæ primigeniæ quæ quisque in ortu habuit, reliquum sit in extrema ætate? hoc enim visum est & multis & magnis Philosophis: nec S. Thomas in I. par. quæst. vlt. art. i. abnuere videtur. Quo concessio, vis illius primi defluxus & effectus cœlestis in ortu hominis ei indita & impressa, necessariò tandem euanesceat tota. nisi fingat quispiam eiusmodi virtutem cœlestem migrare ex subiecto in subiectum, tanquam ex domo in domum mutando domicilia: aut cum præsentit interitum suum, aliam pro se sui similem & quasi vicariam virtutem substituere.

An aliquid primigeniæ materiæ hominis maneat per totam vitam.
S. Thomas.

24. *Vtrum sit plus momenti in conceptu hominis, quàm in eius ortu, ad diuinandum.*

PLVS autem esse ponderis, aut certè non minus, in conceptu hominis quàm in ortu, magister istorum Ptolemæus locuples testis est. Is enim in tertio Apotelesmatum ita scribit: Cum principium temporale hominis aliquod statuatur; quidè natura & per

Ptolemæus.

& per se illud erit principium, cū semen vtero genitali admittitur; potentia verò & secundum accidens cum hora partus infans egreditur. Qui igitur horam admissi seminis vel casu vel obseruatione deprehendit, illam sequi potius debet in proprietatibus corporis & animi dignoscendis, considerando, quæ sint eo tempore stellarum configurationes. cum enim semel à principio semen ex ambientis aëris affectione, certa qualitate disponitur, licet per consequentis conformationis tempora varietur, quoniam tamen propriam cognatamque materiam naturaliter sibi asciscit, magis etiam primæ suæ qualitatis dispositioni assimilabitur. Hæc inibi Ptolemæus. Quibus verbis non obscurè docet, primum & naturale atque efficacissimum hominis principium, esse seminis admissionem hominisque conceptum; atque huic principio potissimè insistendum & inhærendum esse ad prænosendas hominum affectiones & euentus, tam qui ad corpus quam qui ad animam pertinet. Sed quia benè nouerat Ptolemæus, punctum illud temporis vel admissi seminis, vel conceptus, vix cognosci posse ab Astrologis; ne illorum iudicia & diuinationes quas ipsi ducunt ex ortu hominis infirmare videretur, mox subiecit, Qui autem horam ignorant principij feminalis, eos necesse est sequi principium natiuitatis. Haly nobilis Astrologus in eo libro quem scripsit de Electionibus, ingenuè fatetur, efficaciam decernendi Fatum hominis esse in hora conceptionis: sed quia hæc nescitur ab Astrologis propterea eos ad horam natiuitatis confugisse. Quin cum Astrologi premuntur argumento Geminorum, quorum cum idem sit ortus, dispar tamen euentus & exitus est; re-

spondere solent diuersitatem euentuum qui sunt in Geminis, ex diuersitate conceptus eorum esse profectam.

25. *De vanitate Astrologorum diuinationem suam extendentium etiam ad ciuitates, non solum ad homines.*

S E D vide quousque progressa sit istorum audacia & impudentia: etiam urbium, non hominum modò, facta profitentur hac arte posse prænosci & prænunciari: obseruata enim astrorum compositione quæ fuit cum vrbes conderentur, posse earum casus euentusque omnes prospici ac prænolari. Fecit hoc in vrbe Roma rogatu Varronis, quidam Tarutius Mathematicus vt in Romulo tradit Plutarchus: quam historiam libro 2. de Diuinatione his verbis Cicero enarrat, Quidam L. Tarutius Firmanus familiaris noster, in primis Chaldæis rationibus eruditus, vrbs etiam nostræ natalem diem repetebat ab ijs Parilibus, quibus eam à Romulo conditam accepimus; Romanque, cum esset in iugo Luna natam esse dicebat, nec eius fata canere dubitabat. O vim maximam erroris. etiamné Urbis natalis dies ad vim stellarum & lunæ pertinebat? fac in puero referre, ex qua affectione cœli primum spiritum duxerit: num hoc in latere aut in cemento ex quibus Vrbs effecta est, potuit valere? Ita Cicero.

26. *Cur obseruatio astrologica non valeat æquè in stirpibus & animalibus, quàm in hominibus.*

V E R V M, quærerem equidem ex istis Astromanticis, num velint eorum diuinationem etiam
in

*Tarutius Mathematicus.
omniū que vr
bi Romæ con
tulerunt ad
vim astrorum
sub que ea
vrbs à Romu
lo condita est
referbat.*

in animantibus & stirpibus valere vt in homine? Si negent, prodent scilicet suam incertiam; & suæ artis infirmitatē inanity atq; fallaciã. Cur enim nõ æqualiter valeat in stirpibus atque in homine? immò cur non plus valeat? stirpes namq; multo magis quàm homo, à cęlestium corporũ potestate & efficientia naturali necessitate pendent. Et cum minus multa & varia atque incerta stirpibus quàm homini soleant accidere, facilior profectò esse deberet eorum diuination, quæ stirpibus quàm quæ homini sunt euentura. Sin verò annuunt, similiter in stirpibus vt in hominibus valere astrologiam diuinationem; amicè rogarem ipsos vt diligentissimè obseruarent statum cœli & astrorum, eo videlicet tẽpore, quò vel prunus, vel cerasus, vel pyrus fereretur; aut cum sementis tritici fieret, & ex illa cœli obseruatione promerent certam prognostica de illis arboribus, scilicet vt diuinarent quantam illæ arbores prunorum, cerasorum, & pyrorum copiam essent laturæ: quantus item ex illa tritici semente spicarum, & in singulis spicis quantus granorum numerus esset prouenturus. hæc si negent à se posse prænosci, fateantur etiam necesse est, non posse ab ipsis futuros hominum casus euentusque profideri.

27. *De antiquitate istius Astrologie apud Aegyptios & Chaldaeos.*

TERTIVM fundamentum eorundum Astrologorum est, artem hanc suam certissimis innumerabilium sæculorum experimentis, & constantissimis obseruationibus esse comprobata. aiunt enim, hanc disciplinam profectam esse ab Aegyptijs & Babylonijs seu Chaldæis, mortalium omnium antiquissimis. tradit enim Aristoteles in

*Tertium fundamentam
Astrologiam.*

*Aristoteles.
libro*

Libro. 2. de Coelo, textu 60. & extremo lib. 1. Meteororum, Aegyptios omnium hominū vetustissimos haberi: & in principio operis Metaphysicorum affirmat, Aegyptios omnium hominum vetustissimos mathematica studia tractare & colere coepisse. Iactabant etiam olim Astrologi, Chaldaeos quadringenta & septuaginta annorum millia in periclitandis experiendisque pueris quicumque nascerentur, posuisse. Verū adeo in aperto & in promptu sunt omnibus istorum mendacia, ut à nobis ea vel confutari vel etiam indicari non sit opus. Etenim ab exordio mundi ad hanc diem, nec dum sex millia annorum effluerunt. Ab origine verò gentis Chaldaeae, hoc est, post euersionē turris Babel, facta nempe linguarum diuisione, nō sunt adhuc quatuor millia annorum completa.

Picus Mirandulanus in cap. 2. libro 12. aduersus Astrologos, testes ad redarguendam Astrologorū mentitam vetustatem, adhibet Hipparchū & Ptolemæum, principes sanè astronomiæ; qui vbi prodigmate aliquo constituendo veterum obseruationes afferunt, nullas profectò afferunt vetustiores ijs quæ sub Nabuchodonosoro Chaldaeorum rege apud Aegyptios & Babylonios fuere: ab initio autem impeij regis Nabuchodonosori ad præsentem annum qui ab ortu Domini nostri agitur millesimus quingentesimus octogesimus octauus, non plus bis mille ducetos & triginta duos annos præterijisse constat. Porrò commentitiam Aegyptiacarum obseruationum antiquitatem, perbellè ridet & redarguit August. in cap. 40. libro. 18. de Ciuitate Dei: ita enim scribit: Frustrà vanissima presumptione garriunt quidam dicentes, ex quo rationem syderum comprehendit Aegyptius, amplius quàm

Picus Mirandulanus.

Augustinus.

quàm centum annorum millia numerari. In quibus enim libris istum numerum collegerunt, qui nō multum ante annorum duo millia literas magistra Ifide didicerunt? non enim parvus auctor est in historia Varro qui hoc prodidit. sic Augustinus. Sed huic disputationi in qua octo rationibus probare voluimus diuinationem astrologicam esse contrariam veræ philosophiæ, finem hoc loco statuemus.

M. Varro.

**NON MODO ASTRA NON ESSE
causas, sed nec esse signa rerum futu-
rarum.**

CAPVT IV.

BEATVS Augustinus lib. 5. de Ciuitate Dei, cap. 1. tradit fuisse opinionem quorundam non mediocriter doctorum hominum, quibus visum est non esse quidem astra causas humanorum euentuum, sed esse tamen eorum vera & certa signa.

28. Vtrum astra, si non sunt causa, saltem sint certa signa omnium futurorum.

ORIGENES quidem certè in tomis suis super Genesim, (sic enim memorat Eusebius libro 6. de Præparatione Euangelica, cap. 9.) cum explanaret verba illa quæ sunt in primo capite lib. Geneseos. *Et erunt in signa*, è quibus videlicet verbis huius nostræ disputationis argumentum per texuimus, prodidit astra esse à DEO posita in coelo, vt per varios aspectus & coniunctiones præsignificarent quæ consequentibus temporibus tum

vni-

*Liber. qui in-
scribatur
Narratio Io-
seph, ab Ori-
gene citatus.
Plotinus.*

Porphyrus.

*Iulius Sire-
nus.*

vniuersè, tum sigillatim euentura essent, non ta-
men ea efficerent. Itaque cœlum esse dixit velut
quendam librum in quo Deus depinxit atque de-
scripsit quęcumque in toto mundani æui decursu,
suo quęque tempore futura sunt. Ad hoc proban-
dum, citat Origènes librum quendam cui titulus
erat, Narratio Ioseph, olim apud multos in aucto-
ritatem & fidem receptum: in quo Iacob Patriar-
cha inducitur filios suos alloquens hunc in mo-
dum, Legi, inquit, in tabulis cœli quęcunque cõ-
tingent vobis & filiis vestris. Plotinus autem cõ-
discipulus Origenes idem sensit, idque docet in
libro qui inscriptus est, Vtrum stellę aliquid a-
gant in libro autem de Fato capit. 6. hunc præ-
terea stellarum vsus esse tradit, vt qui illas suspi-
ciant & quasi literas considerent, qui nimirũ hu-
iusmodi literaturam nouerunt, futura legant; ex
ipsis figuris comparatione quadam analogica, eo-
rum significationem & intellectum solerter inda-
gantes. Quin, Porphyrius affirmat, cum ipse de se
interficiendo vehementer cogitaret, Plotinũ hoc
cœlitus prouidisse, & tanto facinore eum prohi-
buisse.

Hanc sententiam Iulius Sirenus libro 9. de Fa-
to, cap. 35. minimè damnandam censet: & quo
probabilem esse ostendat, aliquot ex diuina Scri-
ptura productis sententijs, eam ornat atque cõfir-
mat. Hoc enim, inquit, non obscure indicat Esa-
ias cum ait in capite 34. *Complicabuntur sicut liber cœli:*
qua oratione significatur, cœlos post diem iudicij
conuoluendos esse atq; complicandos; quasi nunc
cœli instar cuiusdã lib. sint explicati & aperti no-
bis, haud dubie ad legendum. Eodem pertinet il-
lud quod est in Psalmo. 21: *Annunciabunt cœli iusti-*

riam eius, & in Psalmo. 18. *Cæli enarrant gloriam DEI,*
 & quod est in primo cap. lib. Geneseos de stellis,
Vt sit in signa, & in Psal. 88. *Confitebuntur cæli mirabilia*
tua Domine. Nec verò, inquit Origenes, hæc opina-
 tio tollit liberū hominis arbitriū, non magis pro-
 fecto quā prædicta futurarū rerū à sanctis Prophe-
 tis edita, vel præsciētia omnium rerum quæ est in
 Deo. Plotinus scientiam astrorum ea ratione vt a-
 stra signa sunt humanorum euentuum, continge-
 re homini aiebat vel singulari quodam Dei mu-
 nere, vel propter eximiam astrologiæ peritiā; ad
 eam enim comparandam, opus esse acerrima in-
 dagatione, summaque solertia.

Origenes.

Plotinus.

Iulius autem Sirenius ne Augustinum quidem
 ab hac opinione abhorruisse putat: quippe in 2. li-
 bro contra Manichæos, cap. 21. cum is ageret de
 hominibus, quorum dum sunt in corpore morta-
 li occulta sunt corda, ita scribit: Neque enim in
 illis corporibus cœlestibus sic latere posse cogi-
 tationes credendum est, quemadmodū in his cor-
 poribus latent, sed sicut nonnulli motus animo-
 rum apparent in vultu, & maximè in oculis; sic in
 illa perspicuitate ac simplicitate cœlestium cor-
 porum omnes omninò motus animi latere non
 arbitròr. Hæc ibi Augustinus.

Iulius Sire-
nius.

29 *Vtrum secundum Augustinum astra sint signa o-*
mnium rerum humanarum.

VERVM, si quis locum hunc non prorsus in-
 consideratè legat, planè comperiet Augustinum
 per cœlestia corpora non intelligere orbes cœle-
 stes, sed corpora beatorum hominum, post resur-
 rectionē cœlesti gloria & immortalitate donate; &
 pone-

Excitatur lo-
cus Augustini.

ponere eum discrimen inter homines in hisce caducis corporibus viuentes, & eosdem post resurrectionem in glorificatis corporibus immortalē & beatam vitam agentes: quod illi arcana cordium multiplici simulatione callidē tegāt & occultent, ideoque sæpè alios fallant: in his verò manifesta erunt omnium corda omnibus, omnisque prorsus aberit simulatio, fictio atque deceptio. Atque hunc esse verborum Augustini germanum intellectum, ex proximè consequentibus eius verbis palàm est: hæc enim subtexit. Itaq; illi merentur habitationē illā, & cōmutationē in angelicā formā, qui etiā in hac vita cum possint sub tunicis pelliceis occultare mēdacia, oderūt tamē ea, & tacent flagrantissimo amore veritatis; & hoc solū tegunt quod ij qui audiunt ferre non possunt, sed nulla mentiuntur. Veniet enim tempus, vt nihil etiam contegatur, nihil est enim occultum quod non manifestabitur. sic Augustinus. Quare cum Augustinus satis explicatē & apertē loquatur de corporibus hominum glorificatis, non autem de coelis vel astris; demiror sanē Iulium Sirenū tam incogitanter & oscitanter legisse hunc locum, vt propter eum maximè, Augustino affinixerit huiusmodi sententiam, cuius nec vllum eo loci vestigium apparet, & extat apud eundem in lib. de Ciuitate DE I copiosa & grauis confutatio.

30. De natura & varietate signorum.

Astra non esse certa signa verum futurum.

CAETERVM, astra esse signa rerum futurarū, censeo equidem non solum esse alienum à vera philosophia, sed etiam sacris literis contrarium. Ac licet complures earum rationum quas superiori capite tractauimus, etiam valeant ad hoc proban-

bandū; nouis tamen aliquot argumentis quæ propriè eiusmodi sententiam refellant, hoc loco utendum est. Principio, quod est naturale signum alicuius rei, id vel eius rei causam vel effectum esse, vel vtrumque ab eadem superiori & communi causa proficisci necesse est. nam quod, præter hæc quartum membrum fingi posset, videlicet, ut illud signum necessariò sit coniunctum cum causa rei ab illo significatæ, id nõ est diuersum à tertio mēbro: talis enim cōnexio & cōiunctio non aliter esse potest, quã ut causa illa prius ex se pariat id quod est signū: deinde id quod est signatū; aut ut idem quod causam excitat vel admouet ad agendū, simul etiam adhibeat & applicet id quod est signū ad præsignificandum: vtrumque autem horum ad communem causam refertur. Hinc igitur argumentari licet ad hunc modum: Si cœli & sydera sunt signa omnium rerum sublunarium, vel sunt earum rerum causa, sed hoc negat ista opinio: vel sunt effectus, quod nec illi dicent, nec vllus hominum sanæ mentis audebit dicere: aut, quod tantummodo reliquum est, tam cœlestia quam sublunaria ab eadem superiori & cōmuni causa proveniunt: quemadmodum Iris signum est serenitatis, non quia sit eius causa vel effectus, sed quia eadem est communis vtriusq; causa. At causam cōmunem cœlestiū corporum & sublunariū, necesse est esse vel corporeā vel incorporeā: corpoream quidem nullam, opinor, ponent isti, nullū enim corpus superius cœlis: relinquitur igitur ut omnia referant ad causam incorpoream, hoc est, vel Deum vel Angelos qui mouent cœlos: ita ut, dum Angeli cœlos mouent, in ipsorum cœlorum statu habituq; & in syderū positu & conformatione.

P

quasi

quasi quibusdam suis nutibus, & tanquam notis atque signis inibi descriptis euenta rerum humanarum prænotent atque præmonstrent. At enim uero id multis de causis non est credibile. Etenim qui sic opinantur, fateri eos oportet induci homines ab Angelis ad maxima scelera & execranda flagitia.

A D HOC, Philosophia docet, nec non Theologia idem tradit; Angelorum nullam esse actionem quam vocant transeuntem, & quæ proximè ab ipsis prouenit, aliam quam motum localem; nec Angelos posse quicquam proximè agere, præterquàm mouere motu locali. Angelos verò qui circumuolant orbem cœlestes, non aliter circa res sublunares operari censent Philosophi & Theologi, quàm per motum & lumen cœli; nam influentias à lumine omninò diuersas paulò superius sustulimus. Per motum autem & lumen cœli, omnes futuros effectus rerum sublunarium, clare distinctè certoque præmonstrari, nemo dicet qui uerisimilia & credibilia loqui uelit. Deinde, cum eiusdem causæ duo effectus se inuicem necessariò indicant, ut ab eadem causa sic eodem quoque modo ab illa prouenire debet: alioquin fieri non potest ut se inuicem certò indicent: à Deo autem & Angelis quæ in corporibus cœlestibus fiunt, ea necessariò & inuariabiliter se habent: quæ autem in his quæ sunt infra lunam, valde mutabiliter, & ut ita loquar, defectibiliter contingunt.

Hinc alia quoque subtexuntur argumenta. Etenim, quòmodo astra quæ sunt certo numero comprehensia, & semper uniusmodi & necessariò ac immutabiliter ita se habent, signa esse possunt omnium rerum futurarum, quæ propemodum infinitæ sunt

ta sunt multitudine ac varietate, & inter se plurimum differentes atque discrepantes? quomodo eadem syderum positura & conformatio, sub qua vel Gemini, vel alij quamplurimi eodem puncto temporis nascuntur, potest esse certum signum proprie & distinctè præsignificans tot tamque varios ac dissimiles casus & euentus qui in illis cernuntur? quare, si astra sunt signa rerum futurarum, earundem quoque causas esse fatendum est: quod si causas esse negamus, etiam signa esse negandum est.

31. *An Cometa signa sint humanarum rerum.*

DICES, cometas qui in sublimi aëre generantur, signa, esse quæ insignes admodum casus futuros portendant, quorum tamen cometæ nec causæ sint nec effectus: quare idem quoque astris accidere respectu rerum sublunarium, non esse incredibile. At ego, cometas certa signa humanorum casuum & euentuum nunquam concedam, licet hoc tam vulgo persuasum sit, quàm est à Sapientibus improbarum. Quod si hoc, cum vulgo consentiens opinaret, dicerem cometas à stellis rerum futurarum effectricibus excitari, ut eas res antegressi præmonstrent. De stellis autem secus est, his enim nulla est corporea causa superior.

32. *An qui astra faciunt signa rerum futurarum, simul etiam necessariò inducant & astruant Fatum.*

SED quid multis moror? coguntur istius opinionis Auctores, quanquam id minimè velint, Fati necessitatem inducere: & sanè, magis etiam quàm qui stellas faciunt causas rerum sublunarium.

Etenim, vt stelle causæ sint eorum quæ fiunt infra lunã, non ideo tamen Fati necessitas existet; quod enim illarum afflatu defluxuque in terris esset efficiendum, id posset vel contrarijs materiæ affectionibus, vel obstantibus causis particularibus impediri. At si astra naturaliter futurarum rerum signa sunt, omninò euenire necessarium est quod ab illis significatur: alioquin essent signa inania & fallacia. Et cum Deus ea instituisset ad significandum, & in cœlo tanquam in quodam volumine ea descripsisset veluti notas futurarum rerum indices; si euentus rerum cum illarum significationibus non congruerent, vel Deus earum auctor & institutor ignorans esset futurorum euentuum, vel fallax. Denique, si astra præsignificant quæ futura sunt; aut præmonstrant quæ faciendã sunt à causis particularibus, non quidem omnibus sed à aliquibus tantũ: sed hoc improbable est ac fingenti simile; cur enim stellæ prænotent futuros effectus aliquarũ particulariũ causarũ potius quàm aliarum, vel cur non similiter præmonstrent omnes, cum omnium similis ratio sit? aut stellæ præsignificant omnes futuros effectus causarum omnium particularium: hoc si est, nullæ profecto reliquæ sũt causæ per quas quo minus eueniat quod à stellis præsignificatur, impediri & prohiberi queat. Ex quo fit necessariò, vt omnia quæ infra Lunã fiunt, immutabili necessitate Fati nexa vinculaque teneantur: quod nec istius sententiæ defensores sentiunt, & id sentire impium est.

*Explicatur
locus Isaie ex
cap. 34.*

Testimonium autem illud Esaie productum ex 34. capite, *Cœli sicut libri complicabuntur*: quod inter cætera Scripturæ testimonia paulò superius commemorata, solum habere aliquid difficultatis,

ris, & non nihil negotij faceffere videtur; variè interpretatum reperio: ita tamen, vt nulla interpretatio quæ modo vel probati fit Auctoris, vel fit ipsa probabilis, quicquam illi sententiæ suffragetur.

Justinus martyr respondens ad quæstionem nonagesimam quartam Orthodoxorum, qua quærebatur quemadmodum intelligendum esset quod dicitur ab Esaiâ, fore vt cœlum aliquando velut liber complicaretur, sic ait; Quemadmodum cœli creationem diuinæ literæ per similitudinem conferunt aliquando cum pellis extensione, dicentes: *Qui extendit cœlum sicut pellem*, aliquando cum firmato fumo, *Cœlum*, inquit, *cen fumus firmatū est*

aliquando cum rotunditate camerae, *Qui extendit*, inquit, *cœlum velut cameram*: Sic è diuerso, cœli dissolutionem per comparisonem conferunt cum alijs rebus, vt apud Esaiam cum volumine inuoluendo & implicando, sicut apud Dauidem Psal. 109.

101. cum vestimento veterascente & commutante. Sic Iustinus. Hieronymus verò super illis verbis hæc scribit, Considerandum, quod non dicat interire cœlos, sed replicari siue complicari quasi librum; vt postquam omnia peccata aperta fuerint & relecta, complicantur qui prius aperti fuerant, vt nequaquam vltra scribantur in eis delicta multorum. In Scriptura enim dicuntur cœli annunciare iustitiam DEI, reuelare iram eius, & probare ac testificari hominum scelera.

Esaiâ 51. iuxta 70. Interpretes.

Esaiâ 40. iuxta 70. Interpretes. Beatus Hieronymus.

Sanctus Thomas & Nicolaus de Lyra aliter exponunt: Complicabuntur, inquit, cœli tanquã liber, hoc est, non exercebunt vltra Ethnici astromantiam suam; nec posthac ex astris diuinare audebunt euenta hominum, quasi legerent in sideribus

ribus descriptos casus & euentus futuros. Alij sic interpretantur: Non patebit amplius introitus in regnum cœlorum, sed ianua cœlestis clausa erit. Sunt etiam qui explanant hoc modo, Ministerium & vsus cœlorum atque syderum exhibitus homini ante diem iudicij, postea esse desinet: nam licet non prorsus interibunt cœli, alio tamen statu erunt, & quibus nunc funguntur ministerijs & obsequijs hominum causa, ab illis post diem iudicij quoquo modo vacabunt: quæ vacatio pulchrè declaratur ab Isaiâ similitudine libri, quem posteaquam eo vsi sumus, nec amplius nobis vsui futurus est, complicare & claudere solemus.

Nec displicet mihi interpretatio eorum qui adiunt, illa similitudine declarari; tantam fore diuinæ iræ & vindictæ demonstrationem aduersus gentes de quibus illic Esaias loquitur; tantam rerum omnium perturbationem & confusionem; tantam denique hominum tristitiam dolorem & conflictationem; vt præ magnitudine mœroris atque doloris, & præ animi perturbatione & oppressione, videantur hominibus cœlestia lumina restingui, stellæ de cœlo cadere, motusque earum conturbari, denique cœlum complicari & recedere. nam quod hic dicitur complicari, in Apocalypsi dicitur, recedere vel abire. sic enim habes in cap. sexto, *Et cœlum recessit: sicut liber inuolutus.*

*Antiquus
mos Hebræo
vni scribendi*

Sed quo planior sit & facilior ad intelligendum etiam non valde doctis similitudo libri qua vsus est Esaias, sciendum est, apud Hebræos antiquitus libros sacros diuersa forma scribi & compingi solitos esse, quàm nunc scribuntur libri apud nos. Habebant enim vnum duntaxat folium siue membranam oblongâ, quæ circa cylindrum siue axem
lignæ

lignem circumplicabatur, instar lineæ telæ radio textorio circumuolutæ. Videbantur autem huiusmodi libri aliquam referre cœlorum similitudinem & imaginem, quia sicut axem illum ligneum qui in medio voluminis est, complures ipsius membranæ ceu spiræ, altera super altera ambiunt & circumdant: ita hanc terram quæ medium totius uniuersi axem tenet, cœlestes orbes alter super alterum, collocati in orbem circumplectuntur. Verum de testimonio Esaiaë satis dictum sit; cuius cū tam multæ ac variæ sint expositiones, nulla earum tamen mirificos istos astrorum Lectores, Interpretes, ac Vates adiuuat.

QUARATIONE NON NULLI ASTROLOGI multa vera prædixerint.

CAPVT V.

RESTAT, quò tandè ad exitum hæc disputatio finemq; perducatur, vt causas aperiamus, cur permultæ quorundam Astrologorum prædictiones veræ fuerunt, & cum rebus ipsius euentisque mirabiliter cõgruentes. hanc enim quæstionem, cum eius mentio supra incidisset quo melius, commodiori scilicet loco tractari posset, in extremam hanc disputationem reiecimus.

Licet igitur prædictiones Astrologorum plerumque falsas esse verissimum sit, & à nobis supra satis explicatum; quoniam tamen & olim proditum est à multis, hodieq; admodum vulgare est, quin etiam à grauib; viris, quibus non credere difficile est, pro certo traditur, fuisse quosdam Astrologos quorum pleræque omnes prædictiones veræ fuerunt, vsu ipso euentuq; comprobata, & vix

vnum aut alterum de plurimis eorum prædictis
 fecus euenit quàm illi prænunderant: age, nos
 etiam hoc credere in animum inducamus, ne per-
 uulgatæ hominum opinioni quasi publica fide &
 auctoritate confirmatæ, aduersari videamur. Con-
 cessa autem veritate huiusmodi prædictionũ, cau-
 sas eius disquiramus, videlicet qua ratione certò
 potuerint ab Astrologis futura prænunderari, quæ
 quod incerta sunt, vim & notionem humanæ in-
 telligentix fugiunt. Non longum faciam: equi-
 dem asseueranter affirmo, si quæ prædictiones A-
 strologorum veræ fuerunt, earum veritatem non
 ex veritate firmitateque artis astromanticæ quam
 nullam esse satis superque ostensum est, sed alijs
 ex causis proficisci: quæ autem sint huiusmodi cau-
 sæ, breuibus explicabo.

33. *Quatuor cause, propter quas nonnunquam præ-
 dicta Astrologorum vera canunt.*

34. *Instinctu demonum agi nonnunquam homines
 ad diuinandum.*

PRIMA CAUSA. Veritas istarum prædi-
 ctionum nonnunquam prouenit ex pacto & soci-
 etate quam iniuit Astrologus cum dæmone; vel
 ex occulto eius afflatu & instinctu, quo etiam ne-
 scientes homines ad diuinandum instigantur. Hoc
 tradit Augustinus extremo cap. 7. libro 5. de Ciui-
 tate Dei: Non immerito, inquit, creditur, cum A-
 strologi mirabiliter multa vera respõdent, occulto
 instinctu fieri spirituum non bonorum, quorũ
 cura est has falsas & noxias opiniones de Astrali-
 bus fati, inserere humanis mentibus atque firma-
 re, non horoscopi notati inspecti aliqua arte, quæ
 nulla

nulla est. Sic Augustinus.

35. *Quot modi Dæmon futura, aut ipse præsentire, aut homini præmonstrare soleat.*

DAEMON autem suggerit homini quod ab eo diuinetur, vel palam se oculis eius aspectabilem & conspicuum offerens, cumque futura humanis verbis prædocens: vel formatis in aëre vocibus præsignificantibus futura, citra vllā corporis speciem & figuram: vel immissa scriptura aliqua quæ futurarum rerum prædictiones cõtineat: vel dormienti per somnia aut vigilianti afficiendo & cõmouendo phantasmata, fingendoque phantasmata idoneè ad repræsentandum id quod diuinandum est, atque incitando hominem ad prædicendum id quod repræsentant phantasmata. Scire autem potest dæmon futura quæ prædocet hominem, reuelatione Dei per bonos Angelos ei facta: nonnunquam enim Deus ad agendum aliquid vtitur dæmonum ministerio. Solet etiam dæmon prænunciare homini futura quæ ipsemet postea facturus est: solet ob incomparabilem sui motus celeritatem quæ in longinquis locis remotisque mundi regionibus geruntur, ea ad homines qui longissimè absunt deferre. Potest item dæmon ex clandestinis consilijs, verbis, scriptis, ex signis quæ in corpore tam exterius quàm interius apparent, occultas hominum cogitationes & deliberationes tam præsentis quàm futuras solertissimè coniectando, cognitatas habere. Idemque conijcit ex præparatione causarum aliarumque rerum quæ ad gerendum aliquid debent concurrere. Denique, ob incredibilem subtilitatem & solertiam mentis, ob tantam tot millium annorum experientiam, pro-

pter perfectam rerum omnium naturalium absolutamque scientiam, callidissimus atque sagacissimus est ad præsentendum & prænosendum futura.

Augustinus.

Hoc ipsum quod hîc docuimus, quia enucleate aperteque tradit Augustinus in libro 2. de' Genesi ad literam, capite 17. libet verba eius adscribere, De fatis, inquit, syderum qualeslibet eorum argutias, & quasi de mathesi documentorum experimenta, quæ illi Apotelesmata vocant, omnino à nostræ fidei sanitate respuamus. Talibus enim disputationibus etiam orandi causas nobis auferre conantur, & impia peruersitate malis factis quæ rectissimè reprehéduntur, ingerunt, accusandum potius Deum auctorem syderum, quàm hominum scelera. Ideoque fatendum est, quando ab istis vera dicuntur, instinctu quodam occultissimo dici, quem nesciètes humanæ mentes patiuntur. Quod cum ad decipiendos homines fit, spirituum seductorum operatio est: quibus quædam vera de temporalib⁹ rebus nosse permittitur, partim quia subtilioris sensus acumine, partim quia corporibus subtilioribus vigent, partim experientia callidior propter magnam longitudinem vitæ partim à sanctis Angelis, quod ipsi ab omnipotente Deo discunt etiam iussu eius sibi reuelantibus, qui merita humana occultissimæ iustitiæ sinceritate distribuit. Aliquando autem iidem nefandi spiritus etiam quæ ipsi facturi sunt, velut diuinando prædicunt. Quapropter bono Christiano, siue Mathematici, siue quilibet impiè diuinantium, maximè dicentes vera cauendi sunt, ne consortio dæmoniorum animam deceptam, pacto quodam societatis irretiant. Hactenus sunt Augustini verba.

36. Quot

36. *Quot modis & quàm grauitè peccent, qui Dæmonum vel istorum Astrologorum opera vtuntur ad diuinandum.*

CETERVM, grauisimo se obstringunt scelere, quicumque cupidi futura noscendi consulunt dæmones, vel Astrologos dæmonum opera vtentes ad diuinandum. Multis autem modis in eo ipso peccari potest: primò si quis consulat dæmonem de futuris, vel dæmonis discipulum Astrologum, ratus esse dæmoni futura omnia exploratè percepta. hoc enim cum vnius DEI proprium sit nosse futura, si quis eandem cognitionem etià dæmoni tribueret, in pietatis & idolatriæ crimen esset. Deinde, si crimini vertitur cum excommunicato ab Ecclesia communionem & societatem habere, quantum crimen erit cum diabolo acerrimo Dei & Ecclesiæ inimico & implacabili hominum hoste, pacto & societate cõiunctum esse? & quem Deus ab omni societate fidelium ablegauit ad inferas & tartareas sedes, æternisque supplicijs mæcipauit, eo & amico, & magistro atq; doctore vti velle? Postea, qui dæmonis familiaritate vtitur in magnum certumque periculum animam suam obijcit, vtpote quam dæmon eiusmodi prædictionũ illecebris circumuenire ac perdere vehementer cupit. Peccat etiam grauisimè, quisquis Astrologos consulit, quo per illos aliorum hominum occulta peccata cognoscat. His accedit, immane flagitium esse, propterea dæmonem vel Astrologum consulere, vt eorum consilio vel auxilio magnum aliquod scelus perpetrari queat.

37. *Istius-*

37. *Istiusmodi Astrologos ferè improbos & flagitiosos esse.*

Istos autem veridicos, vt ferunt, Astrologos de monum esse familiares & discipulos, multa nec obscura sunt indicia: Primò, improbitas morum vitæque impuritas & sordes: Tum, contemptus omnium quæ ad Christianæ disciplinæ ac pietatis cultum exercitationemque pertinent: Postea, odisse lucem, fugitare conspectum congressumque hominum, rarò versari in publico, ferè in obscuro & abdito, proculque arbitris viuere: Ad hoc, de ipsorum fide ac religione, mala, nec sanè immerito ac temerè, hominum existimatio: Denique multi de istis capti à censoribus fidei nostræ, quos Inquisitores vocant, vel vltro vel coacti, habita scilicet quæstione admotisque cruciatibus, suam cum dæmone societatem & familiaritatem cõfessi sunt verum de prima causa satis.

SECUNDA CAUSA. Astrologos diuinare futura, nonnunquam accidit ex occulta diuinæ prudentiæ dispositione quæ, vt in 4. & 7. lib. Confessionum inquit Augustinus, cæcas & improbas mentes consultorum aliquoties ignoto quodam instinctu sic agitat, vt nescientes proferant, quæ consulentes vel ex eorù meritis vel ex abyfso iusti iudicij Dei oporteat audire.

Augustinus.

38. *De vsu sortium apud Antiquos ad prænos-
cenda futura.*

HVC referre etiam conuenit sortes antiquis vsitatas, quando videlicet versibus alicuius poëtæ sortitò acceptis, quid eis futurum portenderetur, inquirebant: quo modo nonnunquam contingebant illis carmina vel præsentibus, vel futuris ne-
gotijs

negotijs mirè congruentia: velut Alexandro Se-
uero etiamnum adolescenti, nec imperium spe-
ranti, dum Virgilianas sortes scrutatur, versus ex
libro AENEIDOS 6. exière, qui futurum illi imperi-
um præsignificabant his verbis.

*Tu regere imperio populos Romane memento:
Ha tibi erunt artes, pacisq; imponere morem;
Parcere subiectis, & debellare superbos..*

NEC mirum ita euenire, DEO volente ideo-
que mentem mouente, linguam moderante, &
fortes aptè ad id quòd præsignificari vult miscen-
te ac temperante: qui non solùm ex ore Balaam
arioli & falsi vatis, sed etiam ex ore asinae qua ille
ariolus vehebatur, verissima futurorum edidit
oracula.

Numer. 23.

¶ 24.

39. *Permissu DEI, nimis cupidos sciendi futura, la-
queis demonum irretiri, & varijs ac perniciosis er-
roribus implicari.*

NON est hoc loco in præteritis reliquendum,
quod valde sapienter & salutariter monet Augu-
stinus in libro 2. de doctrina Christiana, cap. 22.
& 23. ait enim permissu Dei nonnunquam vsu ve-
nire, vt demones vel per ipsos etiã homines mul-
ta vera prædicant; quod nonnulli eiusmodi diui-
nationum, etiam cum superstitione atque impie-
tate nimium studiosi atque curiosi, noxia persua-
sione seducti, in maiora & magis execranda flagi-
tia, ita se derelinqui à Deo pro meriti præcedenti-
bus suis peccatis, prolabantur: Sed præstat hic
Augustini verba subscribere. Hinc fit, inquit, vt
occulto quodam iudicio diuino cupidi malarum
rerum

Augustinus

rerum homines tradantur illudendi & decipien-
 di, pro meritis voluptatum suarum illudentibus
 eos atque decipientibus præuaricatoribus Ange-
 lis; quibus ista pars mundi infima secundum pul-
 cherrimum ordinem rerum, diuinæ providentiæ
 lege subiecta est. Quibus illusionibus & decepti-
 onibus euenit, vt istis superstitionis & perniciosi-
 diuinationum generibus, multa præterita & futu-
 ra dicantur, nec aliter accidant quàm dicunt: mul-
 taque obseruantibus secundum obseruationes suas
 eueniant. quibus implicati curiosiores fiant & se-
 se magis magisque inferant multiplicibus laqueis
 perniciosissimi erroris. Hoc genus fornicationis
 animæ salubriter diuina Scriptura non tacuit, ne-
 que ab ea sic deterruit animam, vt propterea talia
 negaret esse sectanda, quia falsa dicuntur à profes-
 soribus eorum, *Sed etiam si dixerint vobis, inquit,*
& ita euenerit, ne credatis eis. Non enim quia ima-
 go Samuelis mortui Sauli regi vera prænucciavit,
 propterea talia sacrilegia quibus imago illa præ-
 sentata est minus execranda sunt: aut quia in Acti-
 bus Apostolorum ventriloqua foemina verum te-
 stimoniū perhibuit Apostolis Domini; ideo Pau-
 lus Apostolus pepercit illi spiritui, ac non potius
 illius dæmonij correptione atq; exclusionem mun-
 dauit. Omnes igitur artes huiusmodi vel nuga-
 toriæ vel noxiæ superstitionis, ex quadam pesti-
 fera societate hominum & dæmonum, quasi pacta
 infidelis & dolosæ amicitiae constituta, penitus
 sunt repudianda & fugienda Christiano. Sic Au-
 gustinus. His causas adiiciunt quidam alias duas,
 minus fortasse probabiles, non minus tamen fre-
 quentes vsuque compertas.

40. Mul-

Deuter. 13.
1. Reg. 28.

Actor. 16.

40. Multos diuinare futura, magis ex prudentia
& vsu rerum humanarum, quam ex arte astro-
logica.

TERTIA CAUSA. Non pauci diuinant nō
tam peritia artis astromanticæ quæ nulla est, quã
singulari quadam sagacis ingenij solertia, & mul-
tiplici humanarum rerum peritia vsusque, & ex-
quisita eorum hominū quibus diuinatio fit, nego-
tiorum, morum, studiorum, & ingeniorum ob-
seruatione atque notitia. Etenim quidam sunt qui
perspectis quorundam hominum temperamentis
& affectionibus corporum, studijs item, exercita-
tionibus, institutis, familiaritatibus, denique vir-
tutibus aut vitijs, multa euentura eis prouident,
ipsisque magna asseueratione & auctoritate præ-
nunciant ac plerumque diuinant. Ad hoc genus
diuinationum pertinet, si quis principem tyran-
nicè tractantem ciues, & crudeli dominatu pre-
mentem, à suis eum occisum iri prædixerit homi-
nemque frequentissimum in furtis & rapinis, su-
spendio periturum; religionis contemptorem, fal-
sæque doctrinæ profeminatorem contra veritatem
fidei & Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem, ignis
supplicio mulctatum iri. Hoc genere diuinatio-
nis vsus est Annibal qui perspecta imperitia atque
temeritate Terentij Varronis & C. Flamminij Ro-
manorum Coss. & Imperatorum, Afris victoriã,
Romanis insignem cladem valde fidenter & asse-
ueranter prædixit; eamque prædictionem mox
certaminis exitus, plurimis Romanorum
millibus interfectis, comprobauit.

*Diuinatio
Annibalis.*

41. *Nimiam credulitatem ac leuitatem consulētium
Astrologos, interdum conducere vt eorum pradi-
cta vera cadant.*

QUARTA CAVSA. Non raro Astrologo-
rum diuinatio vera existit ob stultam consulenti-
um credulitatem : multi namque facillime cre-
dunt quæ dicuntur ipsis de rebus quas vel maximè
optant, vel timent vehementer atque perhorres-
cunt. Solet enim eiusmodi credulitas instillare
animis cōsulentium magnam spem rei bonæ à di-
uinis promissæ, vel ingentem metum iniicere tri-
stium & acerborum casuum calamitatisque ab il-
lis prænunciata. Hi autè duo affectus animi, cùm
potentissimi sint ad afficiendū & cōinouendū ho-
minè, crebrò efficiūt, ac certè multū proficiunt, vt
humana negotia ad prædictos fines perducantur.
Etenim vehemēs quædam spes ardensque deside-
rium excitant atque incitant homines vt ad bona
ipsis promissa sedulo se comparent, & omnibus
suis opibus viribusque contendant : quò fit, vt ob
eam rem plerumque quò intendunt, optatorum
suorum & alienorum promissorum compotes fa-
cti, perueniant. Ex aduerso autem metus, pauor,
horrorque prædictorum malorum atque calami-
tatum, sæpè faciunt homines cunctanter ac dubi-
tanter aggredi negotia, timide ac negligenter per-
sequi, & quocumque obiecto impedimento turpi-
ter & infelicitè deserere, eaq; ratione in prænu-
ciata ipsis mala delabi. Luculenta eius rei exem-
plà reperimus in Romano exercitu, cui (vt scri-
bit Liuius) cum anguria & auspicia secreto inspe-
cta infanctum belli exitum minarentur auspices
& duces ne militem in arma euntē funesto nuncio
con-

T. Liuius,

consternarent, versis in contrariam partem auspicijs omnia fausta & triumphalia portedi & à Dijs promitti mentiti sunt. quo mendacio vtiliter decepti milites, alacriter prælium inierunt, fortiter pugnarunt, & hostes quos auguria victores fore præmonstrabant, foeliciter vicerunt. Contra verò cum Nicias dux classis Atheniensium, incognita sibi lunæ defectione portendi ratus classis naufragium, si ea nocte portum egrederetur, cum stulto metu occupatus oppressusque discessum differt; à Siraculanis cum tota classe captus est. Verum ne disceptatio hæc longius quam initio promissimus, & quam fert instituti nostri

Nicie ducis Atheniensium exitialis inscitia.

ratio producat, hinc finem disputandi de diuinatione astrologica faciemus.

E I N I S.

Q IN-

INDEX RERVM
PRAECIPVARVM IN TRA-
ctatu de Magia contentarum.

A.

A rchimedis sphaera. fol.	17
Archimedis scientia potentia.	19
Actio Daemonum est duplex.	31
Apollonij subula leonis,	34
Astronomica Magia quid sit.	50
Aurum chemicum non potest vendi pro vero.	72
Argentum viuum non est materia omnium metallo- rum sicut nec sulphur.	74
Authoris sententia de auro alchimistico.	81
Animalia generari possunt solo calore ignis.	83
Auripigmentum est species veri auri.	83
Alchimia ars cur non videatur esse vera.	84
Alchimia vsus non est permittendus in republica.	85
An aliquid primigenia materia hominis maneat per totam vitam.	212
Annibalis somnium de vastatione Italia.	127
Alexandri Magni somnium.	129
Animus noster cur sit habilior in somno ad percipien- das reuelationes diuinas.	136
Argumenta S. Scripturae quibus astrologica diuinitio refellitur.	159
D. Augustini notabilis oratio in reconciliatione cum Eccle-	

INDEX.

	<i>Ecclesia cuiusdam Mathematici.</i>	165
	<i>Inimaduersio in Petrum de Aliaco.</i>	167
	<i>Argumentatio valida contra Astrologos.</i>	169
	<i>Astrologorum pradictiones si essent verae, essent odio- sa hominibus.</i>	192
	<i>Astrologorum pradictiones cui generi hominum arri- deant.</i>	312
	<i>Astrologorum fundamenta.</i>	214
	<i>Aristotelis sententia tollunt è medio Astromantiã.</i>	202
	<i>3. Ambrosius comparat pradictiones astrologorum tela aranea.</i>	220
	<i>Astra non esse certa signa rerum futurarum.</i>	221
	<i>Annibalis diuinatio.</i>	240
	<i>Auctoris sententia quomodo facta sit à Magis Phara- onis virgarum in serpentes mutatio.</i>	111. 207
	<i>Annos retrofluentes.</i>	35
	B.	
	<i>Boëtij opera mira.</i>	19
	<i>D. Basiliij argumentatio contra Astrologos.</i>	177
	C.	
	<i>Columba lignea volans.</i>	19
	<i>Caput aneum loquens.</i>	19
	<i>Calor caelestis & elementaris non differunt specie.</i>	82
	<i>Cham fuit idem qui Zoroastres.</i>	87
	<i>Cassiani opinio de origine Magia.</i>	89
	<i>Causa quinq; cur dormientibus multa diuinitus reue- lentur.</i>	135
	<i>Causa quatuor cur diuina somnia sint aliquando ob- scura.</i>	141
	<i>Caietani sētētia aduersus p̄dictiones astrologorū.</i>	163

Q 2

Ca

INDEX.

Catonis dictum in Astrologos. 200

D.

Demonēs cur simulent animas demortuorum. 65

Deus cur sit passus prodigia fieri à Magis. 112

Demonum natura & munus secundum Platonē. 122

Demonēs cur olim non doctis sed imperitis somnia dederint. 139

Demonum astutia in dandis somnijs. 141

Deus varijs modis afficit homines per somnia. 143. 174

Decreta contra Astrologos iudiciarios. 157

Dilemma aliquod contra Astrologos. 192

E.

Epicureorum opinio de somnijs. 117

G.

D. Gregorius sex somniorum causas tradit. 125

Eiusdem memorabilis sententia de somnijs. 132

H.

Historia Iannis & Mambri Magorū Pharaonis. 104

Homeri commentum pro distinctione verorum somniorum. 120

Hebraeorum antiquus mos scribendi. 228

L.

Lamiarum ingenium & libido. 11

Liberi arbitrij vsus nunquā est perfectus in somno. 147

M.

Magorum fragmenta. 8

Magorum opera varia. 5

Magi Persarum quales. 18

Magia

INDEX.

<i>Magia naturalis.</i>	13
<i>Magia naturalis triplex.</i>	14
<i>Magi quomodo demonibus imperent.</i>	26
<i>Magia varia species.</i>	48. 66
<i>Magia vsus.</i>	99
<i>Magia vetita diuinus legibus.</i>	ibid.
<i>Magia vnde tanta authoritas.</i>	94
<i>Magie origo prima à Demone.</i>	90
<i>Miraculum quid sit.</i>	44
<i>Miraculorum verorum tres gradus.</i>	45
<i>Miraculorum verorum quinq; differentia à falsis & simulatis.</i>	45
<i>Mortuos nulla vi magica posse reuiuiscere.</i>	12

N.

<i>Necromantia vsus antiquus.</i>	60
<i>Necromantia confutatio.</i>	62
<i>Nicia ducis Atheniensium inscitia exitialis.</i>	232

O.

<i>Opera qua possunt demones facere.</i>	32
<i>Opiniones tres deserpentibus Magorum Pharaonis.</i> 105. 106. 107.	
<i>Oenomaus confutator oraculorum Apollinis.</i>	160
<i>Origenes disputatio contra Astrologos.</i>	166

P.

<i>Porphyry dubitationes nouem, quomodo Magi demones inuocent.</i>	27
<i>Philonis sententia de origine Magia.</i>	86
<i>Porphyrius quid senserit de veritate somniorum.</i>	123
<i>Pythagora mos & consuetudo.</i>	124

Q 3

Petrus

INDEX.

<i>Petrus Aliacus plurimum peccauit contra chronographiam.</i>	198
<i>Professores diuinandi futura, aliquando fuisse eiectos è ciuitatibus.</i>	210

R.

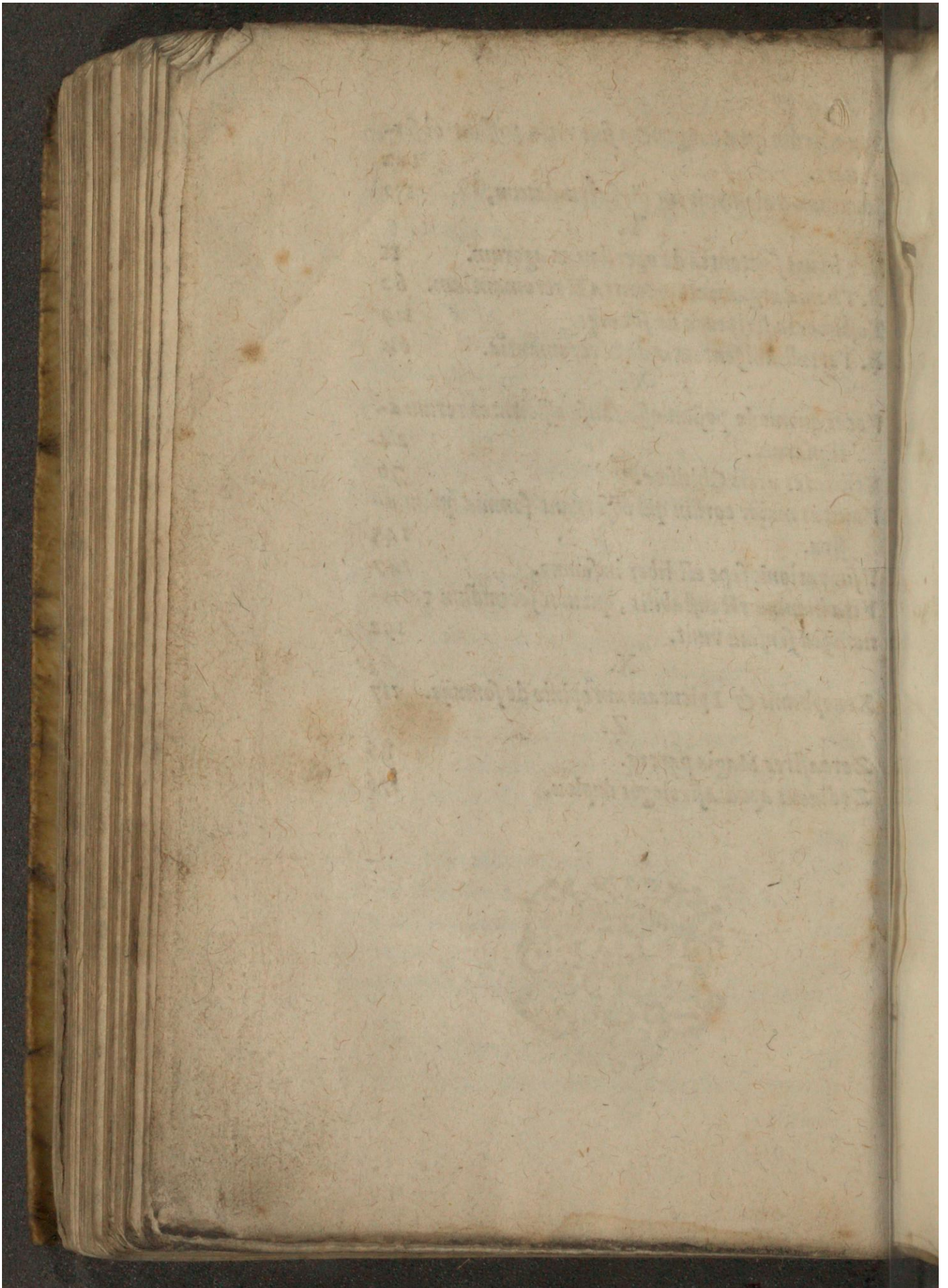
<i>Remora piscis.</i>	21
<i>Refellitur ars Cabalistica tanquam inanis.</i>	53
<i>Rationes quinq; pro Alchimis.</i>	78
<i>Religio & disciplina Christi tenebras Magicarum artium è mundo discussit.</i>	95
<i>Ratio cognoscendi somnia duplex.</i>	131
<i>Ratio quedam contra Astromantiam.</i>	162

S.

<i>Salomonis Magia naturalis.</i>	20
<i>Statue per se incedentes.</i>	33
<i>Statue loquentes more humano.</i>	33
<i>Samuel an fuerint verus qui per Phytonissam representatus est Sauli.</i>	56
<i>Smerdes Magus inuasit regnum Persarum.</i>	69
<i>Sulphur non est materia metallorum omnium.</i>	74
<i>Somnia omnia esse vera Stoicorum & Phythagoræ opinio.</i>	116
<i>Sententia quedam vera de somnijs.</i>	118
<i>Somniorum causa.</i>	118. 128. 130.
<i>Sententia varia de causis somniorum.</i>	121
<i>Somnium Cyri.</i>	ibid.
<i>Synesius mira sed falsa de spiritu phantastico tradit.</i>	124
<i>Somniorum demonis duo genera.</i>	129
<i>Somnia quedã impijs hominibus data sunt à Deo.</i>	140
<i>Somni-</i>	

niorum quatuor genera sine vitio possunt obser-	142
ari.	150
anium Salomonis cur illi fuerit datum,	
T.	
Thomae sententia de operibus Magorum.	11
Thomae argumentum contra Necromantiam.	62
Timonia scriptura de somnijs.	119
Tertulliani sententia de Necromantia.	64
V.	
ces quomodo possint esse causa efficientes rerum a-	
liquarum.	24
ilitates artis Chimica.	76
nit as maior eorum qui obseruant somnia quam a-	
stra.	145
us rationis saepe est liber in somno.	147
ita hominis est instabilis, qui non secundum ratio-	
em sed sensum viuit.	192
X.	
enophanis & Epicuræorum opinio de somnijs.	117
Z.	
Zoroastres Magia parens.	86
Zodiacus apud Astrologos duplex.	176

AM